

KLEYNOTY

Stołecznego Miasta

KRAKOWA,

ALBO

KOŚCIOŁY,

y co w nich iest widzenia godnego

y znacznego,

PRZEZ

PIOTRA HIACYNTHA PRUSZCZA,

KROTKO OPISANE,

Powtornie zaś z pilnością przyzrzane, y do druku
z additamentem nowych Kościołow y Relikwii S.

PODANE,

z pozwoleniem Zwierzchności Duchowney

Roku Páńskiego 1745.

W KRAKOWIE

W DRUKARNI AKADEMICKIEY.

Stanisław Kąkolowski 1745

N A Y I A S N I E Y S Z E Y
Niebá y Ziemie Krolowy,
N A Y P O T Ę Z N I E Y S Z E Y
Krolestwa Polskiego y Stołecznego
Miasta Krákowá

O B R O N I E,
PRZENAYSWIĘTSZEY
MARYI PANNIE
Ł A S K A W E Y.

*Rogi Depozyt Kleynotow Sto-
łecznego Miasta Krákowá, nie
może bydz bezpieczniey loko-
wany, iáko w nieosácowánym
Łask Twoich Skárbie. P.M.P. ŁASKAWA.
Skarb álbowiem Łask Twoich iáko iest nie-
przebrá-*

przebrány, ták zewsząd przeciwko nieprzy-
iacielskim impeticyom Niebieską od wiekow
opátrzony ámmunicyą. Ty samá iesteś For-
tecą, w ktorey znáyduie się ten Skarb, nay-
obronnieyszą. Iesteś mocną Dawidá Wie-
żą, tyśięcznym uármowáną orężem. Ie-
steś niedobytym Miástem, żadnemu niepo-
dlegájącym niebespieczeństwu. Iesteś ogro-
mnym y stráśliwym Obozem samego piekła
zdrádlive łamiącym syki. Ogniste náwet
strzały w rękách Twoich, lubo zá Mácie-
rzyńskim błaganiem zágniewanego ná nie-
wdzięcznych grzeszników Syná Twego, zła-
máne; záostrzone iednąk ná postrách y po-
gromienie naiázdów wśelkich, przy Skár-
bie Łask Twoich zá osobliwą obronę stáną.
Nie dopiero Stołeczne Miásto Kráków

tym Skárbie wszyſtkie ſwoie pokłada ná-
dzieie. Ztąd w niebeſpiecznych przypad-
kach nieomyłney záciiąga pomocy. Ztąd
ma honor, ſławę, zdrowie, y wſelkie po-
myślnoſci. Niech ſię iáko chcą nielitoſci-
we wyroki ná to Miáſto ſrożą: niech zá-
wzięta ná życie ludzkie Libityná, koſę y
zęby záostrzywſy ná czerſtwoſć zdrowia
Obywátelów, iáko chce zámyſla po Mie-
ſcie gráſſować; z nieprzebránego Łask Two-
ich Skárbu łatwy w tym rázie rátunek, łá-
twa obroná y protekcyá. Doznał tego nie
raz podczas morowego powietrza różnemi
dolegliwoſciami ſciſniony Kráków; ztąd oſo-
bliwſze (lubo y inſzych czáſów w chwale Two-
iey nie uſtáie) poſtánowił nabożeńſtwo,
które corocznie w Máiu z wielkim áplau-

zem

zem na honor Łaskawego Imienia Twego
odprawię. Słuszna tedy, aby y Kleyno-
ty Stołecznego Miasta Krakowa przez
Drukarską prąsę na publiczny wychodząc
widok, oraz nieprzyacielskiey uchodząc
zdrady, w Skarbie Łask Twoich zamknąć
się mogły. Czego z expressyą charakterow
swoich pragnie

Nayłaskawszej Twoiej pod-
daiaca się władzy

Drukarnia Akademicka

55102 / I

Do Czytelniká Gościa.

Wiele zacnych oboygá stanu ludzi przez Kráków przechodzą ná mieyscá Święte, Kálwaryjskie, Częstochowskie y Gidel-skie, Czytelniku łaskáwy; tak z rożnych Prowincyi Krolestwá Polskiego, iáko też z pográniczných Krolestw y Państw, á niewiedzą o takich zacnych Kleynotách w Krákanie, o tak wielu (mowie, Ciał Świętych, Relikwiách, Obrázách Cudownych, Kościółách wspániałych, Odpustámi od Naywyższych Pásterzow uprzywileiowáných, o Biáctwách rożnych Duchownych, w ktorých grzeszny człowiek wiele może zyskáć, y umárłym pomoc: dla tegoż Czytelniku łaskáwy, chcę ábyś wiedział o tych Kleynotách zacnych: to jest o mieyscách Świętych w Krákanie, y gdy się do domu wroćisz; będziesz umiał drugim powiádać, iákiegoś nabożeństwá záżył, ná ktorýchś mieyscách Świętych był, coś pochwały godnego widział; to powiádać inšym, y sam w sobie uważając, rzeczesz, że Krákan jest drugi Rzym, bo niemáš żadnego dnia y godziny, w ktoráby człowiek grzeszny Odpustow nie miał tam pozyskáć, Kościóły y mieyscá Święte náwiedzając, á Paćierze mowiac. To gdy usłyszysz niewiádomy, tobie doświádczonemu zdziwić się musí: ále ty

*Nie baw się, lecz ogláday oczymá osłátek,
Zádzwiś się, iák Świętych má Krákan dóstátek.*

Przydźże tedy Czytelniku łaskáwy, iéslić prace y zabawy domowe pozwaláją, á ogláday, przyznaś, że tak jest, á nie ináczey, ábo też pilnie w tę Xiążkę wcyrzrey: uwierzyś temu, gdy rzeczelnie wszystko zrozumiesz z poćiechą twoią.

Zátym cię Pánu BOGU oddám.

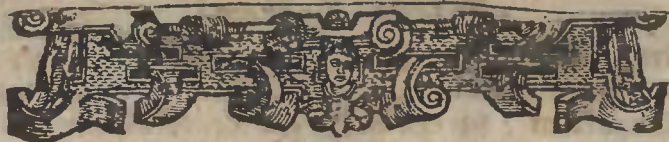

REIMPRIMATUR.

M. MATHIAS ZIETKIEWICZ,
Sacrae Theologiae DOCTOR &
PROFESSOR, CANONICVS Cathedra-
lis Cracoviensis, Librorum per Diae-
cesim Cracoviensem Ordinarius CEN-
SOR, ac Universitatis Cracoviensis
PROCANCELLARIVS.

KLEYNOTY

Stołecznego

MIASTA KRAKOWA.

PIERWSZA CZĘŚĆ,

W ktorey sie opisuje Miasto, y Kościoły jego.

Miasto Krákov naysławnieysze y nayprzednieysze w Krolestwie Polskim, ktore iest Głową Korony wszytkiey, założone od Krákusa Monárchy, ieszcze Pogániná, Roku 700. od ktorego to Miasto ma swoje imię. Jest zbudowane na mieyscu pięknym, rozłożyłym, w gruntach dobrych, nád Wisłą Portową Rzeką, przy skálách, murami dwiema mocnymi, wieżami y bášztami, przekopá murowaną, wálem grubym, y rzeką Rudawą obtozione. Ma Zamek twierdzy mocney, wielki y wspániáły, Pálacami prześlawnych Krolow Polskich znáczny, ná gorze skálistej *Wáwel* názwany, w którym iest Kátedrálny Kościół, kędy Koronácy y Pogrzeby niezwyćięzeni y świętosławni Krolowie Polscy swe odpráwiają. Mieszczánow Krákowskich Leszko Czarny wszytkich nobilitował, y wolnościámi nádał, Roku 1285. Ma to Miasto w sobie ludzi uczonych Stanu róznego dosyć, Obywátelów swych bárdzo wiele Cudzoziemców ze wszelkiego Narodu dostátkiem w Kupiectwá y Rzemieślniki bogáte: w żywność wszelką y potrzeby obfite, Ogrody roskoszne, ze wszy-

skich stron Przedmieścia wielkie. Za Herb używa trzech Wież o iedney Bramie, a w niey Orła białego z rozszerzonymi skrzydłami. Są też przyległe temu Miastu dwa Miasta znamienite, Kазimierz y Kleparz, albo Florencya, od Świętego Floryána nazwane. Kазimierz Miasto, który Kазimierz Wielki od swego Imienia założył. Te Miasta Praw swych y rady używają: iest y trzecie Miasto przeklętych, Zdraycow wszystkich Chrześcian Żydowskie, a tych iest wielkość niemała, zaraz przy mieście Kазimierskim, których takowa wielkość iest, iż się w swoim Mieście zmieścić nie mogą, y ledwie nie w czwartą część Miasta Kазimierzá wdarli się. Co w sobie te Miasta mają, porządnie czytaj w Imię Pańskie, poczynając naprzód od Katedrałnego Kościoła.

Kościół Katedrałny w Zamku I.

Słusznie od tego Kościoła początek się wziąć ma, który między Kościoły Korony Polskiej, y Państw do niej należących, przodek po Gnieźnickim zdawną otrzymał. Ten iest na wysokiej Gorze nazwany *Wawel*, w Zamku kosztownie y pięknie, mocno y kształtnie zmurowany, hojnie nadany; na koniec, wielą Świętych Patronów Polskich, Ciałami y Relikwiami dostawnie ubogacony. Założony iest z tytułem Arcybiskupim od Mieczysława Pierwszego Xiążęcia w Polsce, na część y na chwałę Panu Bogu, y Męczennikowi iego Świętemu Wacławowi, Roku Pańskiego, 866. potym od Bolesława Krzywoustego Krola Pierwszego w Polsce rozprzestrzeniony. Na ostaték, gdy ogniem zepfowany był, za staraniem B. Nauklera Biskupa Kraskowskiego z Domu Oksza, y Kapituły iego, tym kształtem iako teraz iest, zmurowany; Roku 1320. a potym wieku terażniejszego od Biskupow sławney pamięci, Bernata Mąciociowskiego, Kárdynała y Biskupa Krakowskiego, Piotra Tylickiego, Marcina Szyskowskiego, Biskupow Krakowskich, Cmentarzem y podłazką

sadzka ná nim odcdrzwiámi kámenneimi y marmuroweimi, y sam Kościół wszyttek we wnątrz wielkim kosztem odnowiony; Obrázami, Historyámi S. Stániśláwá, y S. Wácláwá, do koła bárdzo kosztownie przyozdobiony, ód Krolow, Książát, y Pánow oboygá stanow dostátne ubogácony, z przyczynieniem Káplánow, y z przymnożeniem chwały Bożey. Jest przy tym Kościele Biskup, Suffragan, Prálatow sześć, Kánonikow trzydzięści, Togámi farby fiałkowej zwierzchu, á zespód kármázynowey bárdzo pozornie przyozdobieni, z konsensu y nádania Naywyższego Pásterzá URBANA VIII. Wikáryow trzydzięści, Mánýfyonarzow piętnaście, Psałteryystow szesnaste, y innych; ták, iż w káždy dzień niemal sto Mszy odprawuie się. Jest też y Szkoła, ktora ma swego Mistrzá, Bákałarzá, Kántorá, Młodzieńce, y żaki do śpiewánia Kościelnego. W tey Szkole jest Káplićá, w ktorey *Sacrum* odprawuia ná czásy pewne, dla chorych Studentow, y inszych szkolnych. Są też przy tym Kościele Swiátnicy álbo Poddáni do dzwonienia, y inszych posług Kościelnych. Jest ich záwsze czterech, á ná Swiętá wielkie bywa ich ósmiu. W tymże Kościele jest Ołtarzow kilkádzieśiat, z nádaniem od roznego stanu. Przeto w tym Kościele chwałá Páńska we dnie y wnocy w śpiewániu nie ustáie, Godziny *de Tempore*, o Nayświétszey Pánnie MARYI, y o Swiętym Krzyżu odprawuia. A gdy to odprawia, nástępuia záraz Psałteryystowie we dnie y w nocy śpiewáiąc, oprocz tego czásu, gdy Msze y Godziny śpiewáią, ktorych Mszey śpiewáných dziewięć ná káždy dzień się odprawuie, okrom czytáných, á dzieśiáta w Sobotę o Poczéćiu Pánni MARYI.

Pierwsza Mśa śpiewána o S. TROYCY, w Káplicy tegoż imienia y przezwiśká, od Krolowy Zofiy Zony Jágielowcy, Mátki Kázimierzowey, fundowána; tę Semináryystowie śpiewáią. W tey Káplicy jest Grob ozdobny Piotrá Tylickiego, Biskupa Krákowskiego.

Wtóra Mśa o S. Krzyżu, w Káplicy tegoż imienia y przezwiśká

zwijską, fundowaną od Kázimierzá Trzećiego, y Elżbiety Małżonki iego Rodziców wielu światobliwych to iest S. Kázimierzá, Janá Olbrychtá, y Zygmunta Pierwszego, Krolow Polskich, y Fryderyká Kárdynała.

Trzecia Msza za Umárle, którą spiewają Psalterystowie u grobu Jágiellowego, który iest między filarami po lewey stronie, idąc do Grobu Świętego Stánisławá, od Krolowy Jádwigi Zony iego nádána.

Czwarta Mánfyonárska o Pánnie MARYI, w Káplicy Krolá Stefáná, od Zawisze Biskupá Krakowskiego fundowana.

Piata w Káplicy Krolewskiej, pod tytułem Zwiástowania Nayświętzey Pánnny rzeczona *Rorate*, od tegoż słowá poczynając, fráktem odprawuia. Fundowana od Krolá Zygmunta Pierwszego, y Anny Krolowy Corki iego.

Szosta u Grobu Świętego Stánisławá, w Poniedziałek o SS. Aniołach, we Szrodę o Świętym Stánisławie, w Piątek za Umárle. Fundowana od ś. pámieći Marćiná Szyskowskiego Biskupá Krakowskiego.

Siodma, we Czwartek tylko w Káplicy, gdzie stoi Nayśw: SAKRAMENT, o Nayświęt: SAKRAMENCIE, którą Wikaryowie *solemniter* zawsze z Prozą spiewają, z Fundacyi J. M. X. Łukaszá Dąbskiego, Kánoniká Krakowskiego.

Osmá, w Káplicy tytułu Nayświętzey Pánnny Snieżney, o Poczęciu Nayświętzey Pánnny we dni Sobotnie spiewana. Fundowana od Xiędzá Gárwáskiego, Kánoniká Krakowskiego, Jáłmużniká wielkiego.

Dziewiata Rána Msza, u Grobu Świętego Stánisławá, tę spiewają ná każdy dzień Wikaryowie.

Dziesiata Msza u Wielkiego Ołtarzá w Chorze. W tymże Chorze *Magister Capelle* z Muzyką swą, tak Wokalistow, iako Instrumentalistow rożnych, w każdą Niedzielę y Fest Mszą S. y Nieszpor odprawuia. Fundowana od Piotrá Tylickiego, Marćiná Szyskowskiego, Biskupow Krakowskich; także y od Przechacney Kápituły Krakowskiej. Przy tym wielkim

Ołtarzu

Ołtarzu nie godzi się Młzy odprawić infzym Káplánom, tylko samemtu J. M. X. Biskupowi, Suffrágánowi, y Kánonikom Krákovskim.

Káplie w tymże Kościele Káredrálnym.

Pierwsza u drzwi zachodnich po lewey ręce, pod tytułem Świętey TROYCE, fundowana od Krolowy Zophiy, kroye ciało tu odpoczywa w grobie kamiennym. Jest tu w tey Káplicy Relikwiy Świętych Bożych dofyć, Appáraty kosztowne, dostátecznie spráwione od reyzé Krolowy. Jest y grob wielce bogoboynego Piotrá Tylickiego, Biskupá Krákovskiego, defénsoř y Jáłmužniká Szpitalow, Kłasztorow, Káplánow ubogich, dawce szczodrobliwego, któremu Pan Bog niech odpłaca, ten był po wielkiey części pierwszym ozdobićielem tego Kościoła.

Wtóra Káplica pod wschodem, tytułu SS. Młodziankow, gdzie iest grob PP. Hynczow z Rogoźná, Fundátorá tey Káplie, w tey Káplicy są znaczne Reliquie śś. Niewinniátek.

Trzecia Káplica nád tąż Káplica Świętego Stánisláwá, do kroye po wschodách chodźić potrzeba w tey Głowá S. Stánisláwá bywa wystáwiona ná Świętá iego.

Czwarta Káplica przed Kápitulárzem Świętego Mikołáia, gdzie grob iest PP. Moskorzewskich y Kámienieckich, ná koniec Ołtarzem nowym przez X. Adámá Szyskowskiego, Kánoniká Krákovskiego przyozdobiona.

Piata Mációwskich, tytułu Pánni MARYi Sniežney, krátá mościežná záwárta. W tey iest grob Sámuelá Mációwskiego, Biskupá Krákovskiego, y Bernatá Mációwskiego, Kárdynałá y Arcybiskupá Gnieźnićńskiego, nád którym Kápeluř Kárdynałski wiśi, przed Ołtarzem srebrna lámpá uřtáwicznie goráiąca iest, tamże Obraz S. Marie Majoris dla przytomności láski Božey, y poćiecht, ktore od tegoż ludźie odnoszą, pięknyimi y kosztownyimi wotámi ozdobiony.

Szařla Świętego Máciá, z gruntu wymurowána od Andzeiá.

drzeiá Lipskiego, Biskupá Krákovského, y iego grobem ozdobiona mármurowym y Fundacyą.

Siodma Świętego Wáwrzyńcá, w szyská ozdoba przez X. Stán isłáwá Szkárfzewskiego, Scholástyká Krákovského, między Káplícami Świętego Máciací y Świętego Wáwrzyńcá. Jest Obraz Chrystusa Páná, Státury iego, iáko naypilniey mogło bydz, wymálowány: ma swe Odpušty uprzywileiowáne, kto tu odmowi pić Paćierzy, y tylož Pozdrowienia Anielskiego, te Odpušty otrzyma, dla wiékszey uczćziwošći šwiecc przed nim zápaláią ludźie naboźni.

Ošma ŠŠ. Košmá y Dániáná, PP. Zebrzydowskich, kratá mošiczną záwártá. W tey iešt grob Andrzeiá Zebrzydowskiego, Biskupá Krákovského, y Mikołáíá Woiewody Krákovského, Fundátorá Kálwáryi przy Zebrzydowicách. W tey Káplicy w Świętá Uroczyšcie ukázuią puł gwoździá, ktorym było Ciáło Chrystusa Páná do Krzyžá przybite, w teyže Káplicy Škołá Zámkowa *Salve* odpráwuié ná káždy dziéń. Z iedney štrony tey Káplice iešt grob Tomášá Strzemińského, Biskupá Krákovského, z drugiey Janá Rzešzowskiego: przećiw icy po práwey štronie ku Ołtarzowi wielkiemu iešt grob Władysławá Łokietká Krolá Polskiego, przy ktorym iešt grob kámienny. Przy držwiách Zákryštyi iešt Ołtarz Obrázem Umęczenia Chrystusa Páná sławny, przez Cudá częšte y wielkie, ktorych naboźni ludźie doznáuią. Trádycya pewná iešt, že do Błogošłáwioney Jádwiagi Krolowy Polskiey, Zony Jágiełowey, Corki Ludwiká Láísa Krolá Polskiego y Węgierskiego, mawiał: y rękę do niey ściągáł iákoby ná błogošłáwieńštwo, gdy się modliłá przed nim. Tey naboźney y šwiátobliwie žyjácey ciáło odpoczywa przed Wielkim Ołtarzem po lewey ręce. Wspomináią icy uczynki dobre, miłosierne, y cudá, *Crom: lib: 16. fol: 328. Bielscius lib: 3.*

Tenže Ołtarz Krucyfíxá iešt uprzywileiowány od Štolice Apostolskiey zá Umártych, z wybáwieniem iedney dušce z Czyšćá, zá ktorą się Mšza odpráwi. U tegož Ołtarzá sam Obraz iešt

ieść struktury wyborney, Snyczyńska robotą zrobiony, y świe-
tnie pozłożony. Tablicá szczerosrebrna wielka ná łokci
wzwyż siedm, á wszerz pułczwártá, á ná tey ieść wyrobiona
Histórya Męki Páńskiej, zá stáraniem y nakładem J. M. X.
Woyciechá Serebryńskiego, Kánoniká Krákovskiego. Przed
tym Ołtarzem w ziemnym sklepie odpoczywa ciało wielkicy
pokory, życia świętobliwego, miłosiernych uczynkow, prac
Kościelnych pełnego, Wielebnego X. Tomaszá Oberńskiego,
Biskupá Láodyckiego, Suffrágáná Krákovskiego, zmarłego
Roku 1645. dnia 4. Lipcá.

Dziewięta Káplieá ná wschod Słońcá S. Kátarzyny Męczen-
niczki, kratá mosiężná zawártá; w tey grob mármurowy,
Piotrá Gámrátá, Arcybiskupá Gnieźnieńskiego, oraz y Biskupá
Krákovskiego. Ktorá J. M. X. Jerzy Grochowski, Kánonik
Krákowski, odnowił Mármurem y obrázami przyozdobił.

Dziesiąta zá wielkim Ołtarzem Mánfyonárska, w ktorey
z dawná Anná Gránowska, z Pilcze Jágiełowá żoná pocho-
wana ieść, tak Jan z Rádlie Biskup Krákowski. Potym gro-
bem Krolá Stefaná z wielu tá Káplieá byłá ozdobiona. A zno-
wu w Roku Páńskim 1649. z szczodrobliwości s. pamięci J.
M. X. Woyciechá Serebryńskiego, Kánoniká Krákovskiego,
srebrnem, mármurem, y kratá mosiężná ozdobiona, do ktorey
Tabernaculū Venerabilis Corporis Xsti, także Antepedium bárdzo
kosztowne szczerosrebrne do Ołtarzá spráwił. W ktorey Kápli-
cy trzy srebrne lámpy wiszą, ogień w sobie ustáwnie máiacé,
z Koroną, z Jábkiem, y Berłem Krolewskim. Tegoż Roku
J. M. X. Łukasz Dąbski Kánonik Krákowski parę lichtarzy
wielkich srebrnych do teyże Káplie spráwił. Miedzy temi
Káplieami są Ołtarze bárdzo piękne, S. Agnieszki, S. Win-
centego y S. Anny, z obu stron przy wejściu do Káplie, są Oł-
tarze bárdzo piękne y nabożne, spráwione kosztem X. Jáku-
bá Ostrowskiego, Kánoniká Krákovskiego, á przeciw tymże
tegoż ciało w grobie odpoczywa, przy tym nie dáleko wtyle
Wielkiego Ołtarzá ieść grob Janá Choinskiego, Biskupá Krák.

Jedenasta tytułu S. Tomaszá, Biskupá Kántuariyskiego, Piotrá Tomickiego, Biskupá Krákovskiego, mosięzną kratą zawarta, grobem marmurowym dostátkiem kosztownych Apparatów tegoż Biskupá przyozdobiona y ubogácona.

Dwudziestá tytułu S. Janá Ewángelisty, Janá Grotá, ku południowey stronie, człęká świątobliwego, w ktorej ciało tegoż B. Biskupá odpoczywa; także Wálentego Dębińskiego, Káosztelláná Krák: przy tey Káplicy leży ciało Stánisławá Borká, Dziekaná Krák: Jáłmużniká wielkiego, który ná 30. Studentów, jáłmużnę zostáwił z pewney fundácyey, y dom Wikáryom (Borek názwany) porządnie zmurować dał.

Trzynasta Kaplicá *SS. Corporis Christi* Janá Olbráchtá Krolá Polskiego, ktorego tu jest grob: Ma tá Káplicá Relikwiy Świętych piękny dostátek, między innymi jest ciernie z tey Korony cierniowey, którą Chrystusowi Pánu ná głowę wtłoczono, tegoż Páná Krwia przenaydroższą skropione, w tey też Káplicy SAKRAMENT Ciála y Krwie Páńskiej przez Oktawę tegoż Świętá bywa, przeciw tey ku gorze Wielkiemu Ołtarzowi jest grob Kázimierzá Wielkiego Krolá Polskiego, y z Ołtarzem dobrze fundowany.

Czternasta S. Janá Chrzćicielá Káznodzieyska, Pánów Kóšcieleckich, w tey leży ciało Jáklubá Zadziká, Biskupá Krák: człęká we wszelkie cnoty ozdobionego, który Burę Jeruzálem reformował, y fundusz ná 30. Studentów uczynił. Táż Káplicá zá stáranie J. M. X. Alexándrá z Brzežia Brzeskiego, Kánoniká Krák: iáko Exekutorá tegoż Biskupá kosztem niemáłym w koło, marmurem czarnym y rożnym, pięknym sadzona y sporządzona kształtem.

Pietnasta Poczęcia Nayświętszey Panny Penitencyárska, w tey jest grob Janá Konárickiego, Biskupá Krákovskiego, ten Penitencyarz Pismá Świętego Doktorów fundował, ciało jego odpoczywa w kámiennym grobie.

Szesnasta tytułu Wniebowzięcia Nayśw: Panny rzeczona *Rorate*, Krolewka, wedle drzwi południowych, złóciстым dáchem

chem w karpiową łuszkę zrobionym nakryta, odpoczywają tu ciała Krolow Polskich, Zygmuntá Pierwszego, Anny Corki, y Augustá Syná iego. Także Zygmuntá III. y Małżonki iego, we społ z Potomstwem, Władysławá IV. Monárchy, w boiu y w pokoiu wielce sławnego; którym niech da Pan Bog wieczny pokoy, ozdobiona iest grobem niarmuru czerwonego tych świątobliwie zmarłych Pánow; ma Ołtarz srebrny, z konterfektem Páná JEZUSA, iest y Relikwiy SS. Bożych niemáły dostátek, Kleynoty drogie, Appáraty kosztowne, á fabryká sámá przez się wspaniała y pozorna, Krolewskie dzieło pokázująca, ma swe wielkie Odpusty czasow swych.

Siedmnásta Káplicá, w drugą stronę drzwi południowych, w tey przedtym było, Ciało S. Stánisláwá, ukázują tu Rękę iego z pierścieniem we dni Urozyste y Stácye przy teyże Káplicy iest grob stáry S. Stánisláwá, kosztownie niegdy przez Zbigniewá Oleśnickiego, Kárdynała y Biskupá Krákovskiego sprawiony. Tu w tey Káplicy odpoczywa Ciało B. Janá Prándoty Biálaczewskiego, Biskupá Krák: podniesione Roku Pánskiego, 1639. dnia 7. Czerwca, za stárániem tego Biskupá, Kánonizácy S. Stánisláwá się stála, y on cudem wielkim wslawiony.

Osmnásta Száfránczowska pod dzwonámi, tá do *Collegium Juristarum* iest inkorporowana od teyże Fámiliey Potomkow, W tey odpoczywa ciało Mácieiá Miechowity, Kanoniká Krákovskiego, Medyká y Historyká, człeká we wszystkim nie nágánicznego żywotá Jáłmużniká wielkiego, zmarłego Roku 1523. w teyże odpoczywają ciała wielu y wielce świątobliwych Doktorow, Professorow Akadémiey Krákovskiej.

Dziewiętnásta Káplicá Tytułu Oczyszczenia Najsł. Pánny, MARYI Pánow Rożycow, krata mościzną zawárta, od Philipá Pádniewskiego, Biskupa Krákovskiego grobem iego ozdobiona, w tey też Káplicy Chrześć Święty odpiáwuia.

Dwudziesta Krzyżá Świętego, podle drzwi zachodnich po prawey ręce; w tey iest grob mármurowy Kázimierzá Trzeciego Krolá Polskiego, y grob Elżbiety Rákuszánki Fundátorki tey

Káplice: ma tá Káplicá Reliquiy Świętych obfitość niemając, y ápparatow kosztownych dostatek.

Dwudziesta pierwsza Káplica Władysława Jágiełłá Krolá Polskiego. między ślárkami kratą żelázna zawartą, leży tu w grobie ciało tegoż światobliwego Krolá, Ołtarz ma nowy od X. Jáku-bá Náymána J.U.D. Kánoniká Krákovskiego zbudowany: námalowano ná nim, iáko Krol Jágiełło Litwę przywodzi do Chrztu Świętego, y Jádwigá Krolowa, która także też Litwę do Korony iednoczy, Akademią Krákow: y Psałterystw funduje, &c.

Dwudziesta wtóra Káplica Świętego Stánisławá w poyśrzedku Kościoła, naprzód od Krolá Zygmunta Pierwszego zbudowana, y srebrnym Ołtarzem, ná którym żywot y śmierć S. Stánisławá w Figurách się reprezentuje, ozdobiona. Tu też ciało Przewielebnego Męczenniká S. Floryána odpoczywa. W tey jest grob S. Stánisławá, tá potym za stáraniem J.M.X. Marćina Szyłkowskiego, Biskupá Kráwkiego, nowo zgruntu wielkim kosztem y strukturą przedziwnie piękną wystawiona (że też y za ledwie w Chrześcijaństwie temu podobna może być widziana) Naprzód tedy ma gradusę z czarnego marmuru, ná których obliśnowanie ná bálásach stoi: wrogáci zaś cztery Postumentá, każdy z nich oraz słupy w się Koryantowe bierze, ieden marmurowy, á dwá mosiężne złościste: te trzymają Xems marmurowy bárdzo ozdobiony, ná kształt Kátáfálku, wysoko aż pod samo sklepienie Kościelne wyniesiony, nád Xemsem Kopulá álbo dách tey Káplice w kárpiową łuskę z miedzi złotniczą robotą pozłożony: w rogách słupow Xemsowych ná wierzchu dáchu są obrazy mosiężne złościste odlewáne Pátronow Polskich nád tymi zaś wyżej we czterech rogách także dáchu, są czterech Ewángelistow Obrázy, takiegoż wizerunku pod Xemsem frámugi cerklowe, wktórych kraty żelázne, smalcem lázurowym kwiatami złościstemi, także y Herbami Biskupow Krákovskich ozdobione są. około tego grobu jest listwá marmurowa z mosiężnymi bláskami, w poyśrzedku czerwonym marmurem sadzona, stoł ábo Ołtarz z czerwonego marmuru, ná którym Aniołów czterech z odlewánego srebra

nową

nowa trunnę szczerosrebrną trzymają: tę sprawił ś. pamięci Zygmunt III. Krol Polski, a w tey druga srebrna y trzecia szczerozłota, w ktorej już ciało Przewielebnego Chrystusowego Męczennika S. Staniśława, Biskupa Krakowskiego odpoczywa. Przy tey trunnie na Ołtarzu stoi Obraz odlewany srebrny tegoż Świętego z Obrazem, także srebrnym Piotrowiną wskrzeszonego. Nad Ołtarzem zaś y po stronach są wota złote, srebrne, y insze różnych ludzi stanu wszelkiego, którzy, w potrzebách swych ofiarując się do tego Świętego, pociechy odnosili, y zawsze proszący odnoszą. Są też postawione przed tym Ołtarzem lichtarze srebrne, kształtem chędogim y kosztem wielkim sprawione, na cześć y chwałę Pánu Bogu, y wszystkim Świętym, od X. Wojciecha Srebrzyńskiego Kánoniká Krák: dáne. Tu Krolowie Polscy, y Hetmáni waleczni chorągwie z nieprzyacioł, Turczyná, Wołochá, Tátárzyná, y z inszych, zwycięstwo otrzymawszy za przyczyną tego Świętego, zostawiają. Są też y lámpy srebrne na ozdobę y uczciwość temu Świętemu światłem opátrzone. Pierwsza od Wincentego Kádłubká, Biskupa Krakowskiego. Druga od Władysława Czwartego, Koronowanego Krolá Polskiego, ozdobnie kosztem niemáłym zrobiona. Trzecia od P. Staniśława Gárwáskiego, Kásztellaná Płockiego, Stárosty Gostynińskiego, y inszych wiele. Pod tym grobem S. Staniśława jest grob ziemny, ktory gdy otwierano Roku 1630. náleżiono ciało z wonią wielką w trunnie kámienney. Trádycya pewna jest, że to ciało jest Błogosławionego Aároná Opátá Tynieckiego, siódmego y ostatniego Arcybiskupa Krák: przy tym jest grob podle filará z nagrobkiem, żelazną kratą obwárowány, J. M. X. Marciná Szyłkowski, Biskupa Krakowskiego.

W Chorze Ołtarz wielki Męki Páńskiey, naprzód od ś. pamięci Krolá Zygmunta I. ozdobnie y kosztownie oddány; potym od J. M. X. Piotra Gębickiego, Biskupa Krák: *de nova radice* ozdobnie y wydátne wszystkie złociſty wystáwiony, przed ktorym Lichtarze srebrne wielkiey ozdoby y kosztu od X. Andrzejá Łukomskiego oddáne, na cześć y na chwałę Pánu Bogu Wszechmogącemu,

gacemu, są y lampy kosztowne srebrne: także też y Koroná kosztowna od X. Alexándrá z Brzežia Brzeskiego, Kánoniká Krák: przed tymże Ołtarzem iest zawieszona. Wiszą też y Kápelusze czterech Kárdynałów y Biskupow Krákovskich; Fryderyk, nád grobem mościadkowym, ze stopniow wypuszczonym. Zbyszká Kárdynałá, także nád iego grobem. Jerzego Rádziwiłá, który w Rzymie umárł Roku 1600. u Oycow Jezuitow *al Jesu* pogrzebiony iest. Janá Olbráchtá Krolewicá przed wielkim Ołtarzem, przy Ołtarzu (iáko się wyżej rzekło) Kápláni postronni nie celebriują, tylko Arcybiskup Gnieźnieński, Biskup Krákovski, y z Kánonikámi swemi. Jest ná tym Ołtarzu szczerosrebrny Ołtarz, przeniesiony z stárego Ołtarzá S. Stánisláwá, iest y inszych Ołtarzow po rózných mieyscách y filarách niemáły dostátek, á wszystkie ochędoźnie, kosztownie, dostátecznie funduszámi opátrzone. Odprawiają się w tym Kościele Stárye siedmi Kościołow Rzymskich, z Odpustámi tymi co y w Rzymie, ktore są áplikowane siedmiom Kościołom Krákovskim. Te uprosił naprzod s. pámieci X. Marcin Szykowski, Biskup Krákovski u Naywyższego Pásterzá URBANA VIII. Roku 1621. dnia 14. Lutego, á powtore znówu od tegoż wzwyż miánowanego Oycá S. URBANA VIII. są prolongowane, zá uproszeniem y stáraniem X. Jákuhá Zádžiká Biskupá Krák: y ludziom opowiedziáne Roku 1638. dnia 22. Lipcá: ktore to 7. Kościołow, y w nich Ołtarze: są ná końcu tey Książki specyfikowane. Jest też przy tym Kościele dostátnie fundowane *Seminarium* dla młodych Káplánów, od Jerzego Rádziwiłá, y Bernatá Máciociowskiego, Biskupow Krákovskich y Kárdynałow: tym rzadzi Kápitułá Krákovska. W skárbie Kościelnym iest też co widzieć ku podziwieniu, iáko Krzyżow złotych, srebrnych, w ktorych drzewo Krzyżá S. iest, y inszych Relikwiy Świętych wielki dostátek: á te Krolowie Polscy, Xiążętá, Biskupi, temuż Kościołowi spráwiwszy, dostátnie y ozdobnie opráwne w kleynoty dárowáli: są y Infuly Biskupow Krákovskich rózne y bogáte, między tymi iest stara, ktorá S. Stánislaw ná głowie swey miewał, gdy Osiárę Przenayświętą

- świętę Pánu Bogu oddawał: druga kofztowna, od J. M. X. An-
drzeiá Lipákiego, Biskupá Krákowskiého dáná, ku temu Reli-
kwie SS. y godne widzenia w tym Kościele Kátedrálnym te są:
- S. Andrzeiá Apostoła 10. Listopádá.
S. Albiná Męczenniká 1. dnia Már-
Swięto jego.
S. Augustyná Doktorá Kościelného,
28. Sierpnia Swięto jego.
S. Alexego Wyznawce 17. Czerwca
Swięto jego.
S. Agazy Męczenniczki 5. Lutego
S. Antoniny Męczenn: 17. Wrześniá
S. Báর্থłomiciá Apostoła Ręká 24.
Sierpnia.
S. Bernárdá Wyznawce 20. Sierpnia
Swięto jego.
S. Bárbáry Pánni y Męczenniczki 4.
Grudniá.
S. Bonifacego Męczenniká 14. Májá.
S. Brygidy Krolowcy Szwedzkiej 8.
Páździerniká.
S. Brykego Ręká.
S. Chryzogoná Męcz.: 24. Listopádá.
Ciernie z Korony Páńskiej w Wiel-
ki Piątek.
S. Cyryáká Męczennika 8. Sierpnia.
S. Konstantého Męczenniká.
Drzewo Krzyża Swiętego 3. Májá y
14. Września.
S. Doroty Pánni y Męczenniczki 6.
Lutego.
SS. Chryzántá y Dáryuszá Męčen-
nikow, 1. Sierpnia.
S. Eustáchiego Męczenniká.
S. Euberego Męczenn: 28. Listopádá.
S. Eumeniego Męcz.: 12. Wrześniá.
S. Egidziego Wyznawce 1. Wrześń.
S. Floryáná Męczenniká ciało, Pá-
troná Krolestwa Polskiego 4. Májá,
S. Felicjána Męczenn: 13. Listopádá
S. Feliciuszá Męczenn: 30. Sierpnia.
S. Faustyná Męczenniká 19. Lipca.
Gwoździ Páńskich w Wielki Czwartek
Krolowi Władysławowi od Ursiná
Kárdynála dárwany.
S. Gereoná Męczenn: 20. Páździer.
S. Hippolitá Męczenniká Sierpnia.
S. Hermetá Męczenn: 28. Sierpnia.
S. Hiácyntá Wyznawce 20. Sierp.
S. Hermáná Wyznawce.
S. Janá Chrzciciela 24. Czerwca
Czeluść z ust.
Jedenáście tysięcy Dziewic 21. Páźdź.
S. Jakubá Apostoła 25. Lipca.
S. Jánuśa Papieżá 22. Kwietnia.
S. Klemenśa Papieżá y Męczenniká
23. Listopádá.
S. Kálixtego Papieżá y Męczenniká,
28. Páździerniká.
SS. Kosmá y Damiáná Męczennikow
13. Listopádá.
SS. Kántego, Káncyáná y Káncyo-
ná Męczennikow,
S. Kátarzyny Senekiskiej Ręká.
S. Krystyny 6. Czerwca.
B. Kunegundy 3. Márcá.
Lilia złota od Juliuszá Papieżá II.
Krolowi Alexandrowi przyśláná.
cum Infulgentia Pleniaria, tę ukazują
w Szrodopołną Niedzielę.
S. Łukaszá Ewángelisty 28. Páźdź.
S. Domicylle 16. Wrześniá.
S. Máćieia Apostoła 25. Lutego.
S. Márcelliná

S. Márcellinà Papieżà y Męczennikà 26. Kwietnià.
 S. Márcyuszà Męczenn: 26. Wrześ.
 SS. Máchábeyfskich Męczennikow 22. Wrześnià.
 S. Marcinà Biskupà y Wyznawce 11. Listopádà.
 S. Máryny Panny 18. Grudnià.
 S. Maurycego Włocznia.
 S. Máryi Mágdáleny 22. Czerwcà.
 SS. Niewinniàtek Męczennikow 27. Grudnià całe ciàłà.
 S. Názariuszà Męczenn: 28. Czerweć.
 Opokà z Grobu Pàńfskiego w Wielki Tydzien.
 S. Oswaldà Krolà Wyz: 23. Sierpnià.
 S. Piotrà Apostolà 29. Czerwcà.
 S. Pàwłà Apostolà 25. Stycz. Zàb.
 S. Philipà Apostolà 1. Májà dwà pàłce.
 S. Prokopà Męczennikà 4. Lipcà.
 S. Pànkράcego Męczennikà 12. Májà.
 SS. piàćci Bràći Polskich Męczennikow 12. Listopádà.
 S. Paulinà Wyznawce 21. Lipcà.
 S. Remigiuszà Wyznawce 1. Pàzdź:
 S. Stànislávà Męczennikà, Pàtronà y Biskupà Krakow: od Bolesłávà zàmordowànego, 8. Májà.
 S. Stephànà pierwszego Męczennikà 26. Grudnià.
 S. Sebástyanà Męczenn: 10. Sierpnià. ☿

S. Syxtrà Papieżà y Męcz: 6. Sierp:
 S. Sàrtuninà Męczenn: 29. Listopádà
 S. Zygmuntà Męczennikà 2. Májà:
 SS. Sergiuszà y Báchá Męczennikow 7. Pàzdziernikà.
 S. Serwiuszà Wyznawce 22. Pàdà
 Sześci Bràćiey Polakow.
 S. Sylwestrà Papieżà y Wyznawce 31. Grudnià.
 S. Stephànà Krolà y Wyznawce 20. Listopádà Rękà.
 S. Tomaszà Kántuariyskiego Bisk. Rękà
 S. Theodorà Męczennikà 8. Listop:
 SS. Trzech Lrolow 6. Stycznià
 S. Urbanà Papieżà y Męczennikà 26. Czerwcà.
 S. Wàclávà Męczennikà y Pàtronà Krolestwà Polsk: 23. Kwietnià.
 S. Wincentego Męcz: 22. Stycznià.
 S. Wàwżyncà Męczennikà 10. Sierpnià. część głowy.
 S. Woyciechà Męczennikà Pàtronà Krolestwà Polskiego 23. Kwietnià
 S. Wiktorà Papieżà Męczennikà 28. Lipcà.
 S. Wità Męczennikà 15. Czerwcà:
 S. Wiktorynà Męczennikà 6. Màrcà
 S. Wàlentego Męczenn: 14. Lutego
 S. Ubàldà Męczennikà 7. Lipcà. Y inszych Swiętych Męczennikow y Wyznawcow, Pànien y Wdow:

Wicze przy tym Kościele są trzy, w iedeney iest Dzwon Zygmuntem nàzwàny, od Zygmuntà Krolà Polskiego spràwiony, wielki y głosu bàrdzo ogromnego: są też drugie, àle iuż mnieysze głosu iednàk nàder wdzięcznego, y wielkiego, à to w drugiey wieży Wikàryyskiey rzeczoney: W trzeciey zàs iest Zegar, ludziom czàs y zàmierzone ogłàszałàcy.

STACYE RZYMSKIE.

Odprawuia się tu w tym Kościele Stacye Rzymskie, iedne z tych, które do siedmi Kościołow w Rzymie należą, u trzech Oltarzow, które ná to są náznáczone Tablicámi z takim napisem: *ALTARE STATIONUM*. Są y w inszych Kościołách też Stacye, o których przy káżdym Kościele swym naydzieisz.

2. Kościół Świętego MICHAŁA.

Od Bolesława Chabrego, Pierwszego Krolá Polskiego, prędko po przyięciu Wiary Chrześciańskicy, támcze w Zamku zbudowány, y nádány. Póty tenże od Kázimierzá Wielkiego potrzebámi Kościelnemi ozdobnie opátrzony, Roku 1355. Ma dwu Prálatow, Proboszczá, y Kułtoszá, y trzech Kánonikow, są y Mánfyonarze, ktorzy Kurs o Pánnie Nayświętszey odprawuia. Ma Odpusty, y Reliquiy Świętych dostátek.

3. Kościół Świętego JERZEGO.

TAkże w Zamku ten Kościół iest zaráz po przyięciu Wiary Świętey zbudowány, á to dla Stácyi Kátedrálnego Kościołá, zmurowány od Wielkiego Kázimierzá Roku 1346. ma czterech Kánonikow, y Mánfyonarze ma, y Odpusty pewnych dni, ma y Reliquie Świętych.

4. Kościół S. MARYI MAGDALENY.

TEn ná Kánoniczey ulicy iest podle *Collegium Iuristarum*, zbudowány od Piotrá Wyszá, Biskupá Krák: y temuż Kollegium inkorporowány, y ochędoństwem pięknym opátrzony, á Roku 1638. *de novo* kształtem pięknym restaurowány. W którym Kościele B. Jan Kápiłtran Mszą S. odprowował, który naprzod Zakon Bernárdynski do Polski wprowadził. Ma Reliquie SS. Bożych, y Odpusty pewne. Tu też Studenći z Burle *Iuristarum* Mszy Świętey słucháią, Litánie o Pánnie Nayświętszey, y insze nabożeństwą według ich ustaw, *ex fundatione Garvasciana* ná káždy dzień odprawuia.

5. Kościół

5. Kościół SS. MICHAŁA ARCHANIOŁA y JOZEFA.

O Ycowie Karmeliści Bosi ścisleyszey obserwancyi przy tym Kościele swą rezydencyą mają, (o ktorych przyszciu do Polski czytay Kościół 45.) są fundowani na grunciech różnych Pánów, gdzie te pláce częścią iáłmużnami, częścią też kupnem są otrzymáne do Kościelnego y Klasztornego budowania, za staraniem Ich MM. Pánów X. Piotra Tylickiego, Biskupa Krakowskiego Jegomości Pána Mikołaja Zebrzydowskiego, Woiewody Krakowskiego, Jegomości Pána Andrzeja Tęczynskiego, Kásztellana Bełskiego, y inszych. Przyłożył się też znacznie do tey Fundacyi Jegomość X. Hieronym Powodowski, Archipresbiter y Kánonik Krakowski. Przy zakładaniu tego Kościoła pierwszy Kámiień poświęcony świętey pamięci J. M. X. Hieronim Ręczyński, Kánonik y Archidyákon Krakowski włożył, Roku 1611. W tymże Kościele nayspierwszą Mszą miał J. M. X. Marcin Szykowski, Biskup Krakowski, y błogosławił mięscu temu, zwyżstawieniem na Wielkim Ołtarzu Nayswiętszego SAKRAMENTU. Do tegoż Kościoła Zakonnicy przeprowadzili się z Klasztoru NIEPOKALANEGO Poezęcia Nayswiętszey PANNY MARYI z Ogródá z S. Mikołaiem będącego, Roku 1618. dnia 25. *Oktobra*. Tenże poświęcony od J. M. X. Jákubá Zádžíká, Biskupa Krakowskiego, Roku 1636. dnia 26. *Oktobra*. Ma wielkie swoje Odpusty y Reliquie Świętych Bożych, á mianowicie tych: Głowy całé S. Fláwicy, S. Klaudy, Pánien y Męczenniczek, także dobrze znáczna S. Wálentego Biskppá y Męczenniká, dwu Bráciey Thebáńskich, Jedenaštu tyśiác Dziewic, Alexándrá Męczenniká goleń całá, S. Stánistáwá Biskupa y Męczenniká Krakowskiego Reliquia znáczna, 3S. Apostołów, Páwła, Jákubá, y Filippá, S. Floryána, S. Bárbáry, S. Terefły Mátki tego Zakonu, dwie sztuce ciáła, Drzewo Krzyżá S. Obraz Weroniki S. prawdziwie wymálowáney z tey iáka jest w Rzymie z Odpustami, y inszych wielu Świętych Bożych w mnieyszych pártýkach.

łych. Jest także w tym Kościele Obraz wielce wspaniały y Cudowny JOZEFA Świętego, do którego wszyscy w różnych dolegliwościach uciekający się ratunek odbierają. Jako trafiło się w Roku 1715. podczas Introdukcyi Solemney JOZEFA S. z Kościoła Panny MARYI do Kościoła OO. Karmelitow Bosłych S. Michała, na ten czas kiedy Miasto Kraków przyjmowało go za Patrona J. P. Jan Słowakiewicz Medycyny Doktor, Rádczá Krakowski, Konfiliarz oraz y Promotor *Archiconfraternitatis S. Joseph*, designowany na tę Introdukcyą S. JOZEFA, ciężko zachorował kilka dni *ante Introductionem*, który gdy będąc prawie na śmiertelnym łóżku, słyszy, że Solemna zaczyna się Introdukcyą do Kościoła OO. Karmelitow Bosłych *in Assistentia* Xiażęcia Biskupa Krakowskiego, na ten czas Łubieńskiego, z całym Duchowiciństwem, kazał się tenże Pan Słowakiewicz do okna zaprowadzić, który co tylko oddawszy się JOZEFOWI S. nazał sam odszedł od okna y uzdrowiony został, na podziękowanie poszedł do Kościoła S. Michała, krzyżem upadłszy na ziemię przed Obrazem JOZEFA Świętego dziękował J. S. że go do zdrowia przyprowadził. Ci Zakonnicy wielką y szczerą obserwancyą Reguły swej zachowują w *silentium*, w umartwieniu ciała ustawicznym. Miał też ciż Oycowie swoje *Studium*, według nauki S. Tomaszá z Aquinu, Ktoicy iako prawdziwey od samego Boga, y od Pasterzow Stolice Apostolskiey tak wiele razy ápprobowancy, nigdy nie odstępują. Odpoczywa też tu Ciało wielce pobożnego y świątobliwie pracowitego, X. Sebaśtyána Nuceryna, w Piśmie S. Doktora y Professorá Akademicy Krák: Káznodzieie Zamkowego, który Roku 1635. dnia 23. *Septembra* umarł, 1. *Octobr.* pogrzebiony. W pięć lat potym było widziane ciało jego naymnicy nienaruszone, ktoremu Pan Bog niech uczynki jego dobre y prace wielkie płaci Niebem. Ciało pobożnego Káplána odpoczywa w grobie pod Ołtarzem Panny Nayświętszey. Leży też tu także Ciało W. O. Michała od S. Bártłomieja tegoż Zakonu Oycá, który powróciłszy z Rzymu w tym tu Konwencie mieszkając, przy wielkiej świątobliwości w ustawicznym żył umartwieniu. Wzrok

utrąciwszy na 7. lat przed śmiercią, w pachlinie umarł Roku 1640. dnia 19. Stycznia. Ktorego umarłego ciało przez lat kilka w wanie niegąszonym leżące należone jest całe, przeniesione jest teraz do Biblioteki y w kryształowey położone trunnice, za korego intercessyą już niemáło wielkiej od Bogá doznało łaski w różnych indyencyách. Leży Ciało wiele y inszych wielkich Pánów, którym upodobało się ięszcze za życia na tym Świętym po śmierci odpoczywać mieyscu, czego świadkiem są wspólnie wystawione Mausolea. Kłasztor zaś ci Oycowie z iałmużny J. M. X. Łukaszá Dąbskiego, Kánoniká Krakowskiego, także y Wielmożnego J. M. P. Stánisláwá Lubomirskiego, Woiewody Krák: wystawili. Wielkim także do tey wystawienia Bazyliki był Benefaktorem J. M. X. Stánislaw Rozdrzażewski Kánonik Krák.

Máią przezacne *Eremum*, trzy mile od Krakówá, w którym tak żyją, iáko S. Elasz Pátryarchá ich na Puszczy żył. Po puszczy swe Celle przy Káplicach máią, chlebem á iárzynámi iáłowemi, y wodą się niekiedy wtydzień pośilájąc. Ludzie tu świeccy rzadko bywáją, á ięśli kiedy przyidą, *silentium* z tymi powinni zachować. Fundowani przez Jey Mośc P. Agnieszkę z Tęczyná Firleciową, Woiewodziná Kiákowskiá, Roku P. 1628.

6. Kościół WSZYTKICH ŚWIĘTYCH.

TEN na Grodzkiej ulicy iest, zbudowany wprzod drzewiány, á przynależał do S. Troycy, Fárneho na ten czas Kościoła. Potym zmurowány y nádány od Szlachetnego JákuBá Bobole, człeká pobożnego, y w sprawách Rycerskich záslużonego. Ten wiele kosztownych Appáratow temuż Kościołowi zostáwił. Ma ten Kościół Odpuśty wielkie na czasy pewne, ma y Reliquii SS. Bożychniemáło, á miánowicie z Towáryszek S. Urszule iedną Głowę, y w mnieyszych pártykułách, SS. Pánien y Męczenniczek, iest y S. Stánisláwá znaczna Reliquia y cząstká drzewá Krzyża S. Ma Proboszczá záwsze Professora Akádemicy Krákow. Dziekaná, Kánonikow, także Wikáryow. Ten Kościół ozdobiony iest wfyszek, y Wielki Ołtarz, y inszych niemáło, á miánowicie przy drzwiách

drzwiach wschodnich iest Ołtarz SS. Kryspiná y Kryspiniáná Męczennikow, Mistrzow Cechu rzemieślá Szewskiego, dziwnie bárdzo piękney struktury. Ma tenże Ołtarz Reliquié Świętych y Odupty, ma także Zegar głośny, zá stárániem X. Jákuabá Zá-krystyáná zmarłego sprawiony. Jest Szkoła od Mácieiá Miechowity, Kánoniká Krák: y Chronikarzá stárego zmurowána. Jest y Obraz Pánni Nayświętszey piękności wielkicy kosztownie przybrány, á ten przyniesiony z Węgier przez támečznego Szlá. chćicá Roku 1647. y tutecznemu Kościołowi z funduszem dárowány, iest y drugi także cudowny.

W tym Kościele przybyło Nabożeństvá, to iest że kázdego dnia Prymárye odprawuią się zwystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU *in Pixide*, Supplikácy, przytym Koronká o TROYCY Przenayświętszey spiewána bywa w kázda Niedzielę po pierwfzey Mszy Świętey. *Item* w kázdy Czwartek po Prymáryi bywáią spiewáne Godzinki o Przenayświętszym SAKRAMENCIE, także podczas Postu wielkiego w kázdy Czwartek po południu bywáią Pássyc z wystáwieniem Nayświętszego SAKRAMENTU, z Kazániámi y Dyscypliná Bráctwá TROYCE Przenayśw: &c. &c.

7. Kościół Świętego FRANCISZKA.

Roku Páńskiego 1237. od Boleśláwá Pudyká Monárchy Polskiego fundowány, (w krotce po śmierci Świętego Fránciszká, zmarłego Roku 1226, dnia 4. Páździerniká) gdzie w grobie mármurowym ciáło iego odpoczywa, po lewey ręce w murze nie dáleko wielkiego Ołtarzá. W tymże Kościele leży B. Sálomea Siostrá iego, (ná ktorey instáncyą oraz B. Kunegundy Małżonki swoiey też Bázylikę z Konwentem wybudował) Xieni pierwsza Pánien Świętey Klary Świętego Jędrzeiá, Cudámi zá żywotá y po śmierci sławna. Tá umárlá Roku 1268. dnia 17. Listopádá w Skále, ktora przed śmierciá taką o pogrzebie Ciáła swego uczyniła dyspozycyą. Po śmierci moiey ciáło wydać Bráćci nášym Mnieyszym, ieżeli go prágnąć będą u siebie pogrześć. Po ósmiu dniách Ciáło B. Sálomei w prostey drewniáncy trun-

nie zawarte, do ziemi spuściły Zakonne Siostry chcąc aby w pośrodku Cerek Matka odpoczywała, y do niey w potrzebách bliſki zawnſze akces miały. Lecz Oycowie Fránciſzkáni Konwentu Krakowskiego, zápozwali o wydanie B. Sálomei Ciála, Zakonne Siostry, ná dewſzyſtko icy álleguiąc wolą, z kąd taką *definitivam* otrzymáli. *Corpus V. Salomez ante aliquot menses Scala ad lapidem. S. Maria humatum, exhumetur, Cracoviam transferatur, et in Aede S. Francisci Fratrum Min. sepeliatur.* Gdy ná przeniesienie Ciála B. Sálomei Dzień 28. Czerwca był náznáczony, z iecháło ſię było do Kłaſztoru Pánien Zakonnych bárdzo wiele ludzi. Duchownych y Swieckich, między ktoremi była S. Kunegundź zycząc ſobie wſzyſey widzenia Jey Błogoſłáwionego Ciála y iemu w przeprowádzeniu áſyſtować. Dobyte z ziemi B. Sálomei Ciáło w ſiedm. zupełne Mieſięcy, ználeżione, gdy włożono ná woz w ktorym było záprzężonych oſm wołów, ná znak Jey wielkicy pokory: aſz oto one oſm wołów przy przymuſzaniu bićiem, z mieyſcá ruſzyć Ciála S. niemogły. Widzi to B. Woyéich B. Sálomei Spowiednik! á wiedząc iák wielkicy przed Bogiem ieſt poſłuſzeńſtwo wagi, nie woły bić, ále B. Sálomeę mocą S. poſłuſzeńſtwá zázádnął, upominájąc, aby iák zá żywotá tak y po ſmierci poſłuſzna była, y zwierzchnoſci Duchowney, y woli Przełożonych Zakonnych, ledwo có wymowił, woły iſć záraz dobrowolnie poczęły. Kiedy przez Promnik prowadzono to S. Ciáło, prażek niezwyczajney piéknóſci, z wyſoká ſpuſzczali ſię ná nie, y ſiadał często, znáć pewnie dáiąc o wielkicy chwale, ktorey w błogoſłáwieńſtwie záżywała Niebieſkim. W ſam iużi Krakow. w prowadzone to S. Ciáło, iák Miechowitá ſwiadczy, Roku 1259. W pośrodku Choru S. Fránciſzká Bráci mnieyſzych pogrzebione. Ale potym S. Jey Relikwie podnieſione, y do Káplice nie dálek od drzwi. (idąc z Bráckicy ulice). ná Jey Honor zmurowáney przenieſione zoſtały. Táz Káplićá była niegdy Cieſielska w ktorey do tych czas odpráwiają Cieſlowie co Suchedniá. Duſze Zmárłych ſwoie Nabożeńſtwo zákupuiąc Mſze SS. W ktorey Káplicy ieſt Oltarz B. Sálomei wſzyſtek marmurowy, Stá-
tua B. Salo-

tua B. Sálomei Alábástrowa biała, y insze Osoby, Krolá Pudyká! y Małżonki Jegoy inszych wiele sztuk Alábástrowych, iest tumbá nákształt Cymboryũ, w tey Tumbie skrzynká z Reliquiámi B Sálomei przed ktoremi we dnie y wnocy z elemozyny uproszoney lámpá goreie. Táż Káplićá ádumbrowána pikturámi, odrzwie mármurowe do nicy z krata żelazną, posadzká y stopnie mármurowe: wspaniała y kondékorowana, miedziá pobita, w tey Káplicy znáyduie się grob JJ. WW. PP. Morstynow y JJ. PP. Zborowskich. W pośrzedku Kościoła iest ciało B. Henryká Gwárdyaná, w náncie y wiświatobliwości sławnego, zmarłego Roku 1269. z iedenastá Bráći od Tátárow zabitego. Táż Błogosławionego Ráymundá zmarłego Roku 1271. Władysławá, Michála, Błázego, Leonárdá, Estárdá, Janá, Mikołaiá, y inszych czterech, táż B. Bogusławá piątego ná ten czas Prowincyálá: Prowincyí Polskiey, B. Sálomei Spowiedniká, który w pewnym widzeniu pośmierci B. Sálomei, ná tym mieyscu, gdzie Káplićá icy, widział dwie kolumny niby mármurowe od Niebá do ziemi wystáwione po nich, niby drábinie B. Sálomeá wstępującá do Niebá, y głos slyszá, zákwiłá y owoc wydáłá roszczká Aáronowa. Umárl Roku 1290. dnia 19. Augusta. Mamy téż to wiedzieć, że ten Kościół był záłożony pod tytułem Ciálá Páńskiego, ále w Roku 1345. Stało się że wyrzucono w błoto Nayświętsze Hostye (we Wsi názwánéy Báwoł. Gdzie dziś Miásto Kázimierz przy Krákowie) cudownie całemu Krákowowi Bog obiawił zá swiátlém z stępującym, więc Krol Polski, ná ten czas Kázimierz Wielki, ná tym mieyscu Kościół wyfundowawszy, otrzymał to u OO. Fránciszkanow, áby tytułu ustąpili pierwszego, z S. Fránciszkwí Kościół poświęćili, czego byłá Confirmácya in *Concilio Basiliensí*, iednak ná pámiatkę do tego czasu ná káždy Czwartek bywa wystáwienie Nayświętszego SAKRAMENTU z Odpustámi od Stolicé Apostolskiey wiecznie nádánemi, iest to wypisane ná mármurze przy drzwiách w chodząc do Kościoła od Klasztorney Forty. Jest w tym Kościele Bractw Duchownych cztery. Pierwsze *Compassionis JESU Christi*, z wielką po-

ludką ludzi grzesznych do pokuty, gdzie Bracia tegoż Bractwa, w Piątek każdy Wielkopostny, przy zacinającey się Páslyi w chodząc do Káplice witaia ludzi tymi słowy: *Memento homo mori: Pámietaj człowiecze ná śmierć.* To Bractwo fundowane y wprowadzone od S. p. X. Marciná Szyfrowskiego, Biskupa Krakowskiego, dnia y godziny tey, w ktorey Krol Władysław IV. narodził się, Roku 1595. dnia 7. Lipca, godziny 19. stało się to z przeżyźnienia y Opátrności Boskiej, to Bractwo wzięło sobie zaraz za Protektora tego Krolewicá JMci, za ktorego osobliwie bywa Msza S. w każdy Piątek. To Bractwo od Oycá Świętego KLEMENSA VIII. jest potwierdzone, z Odpustami wiecznie nadánemi, ma swoje Káplicę pobok Kościoła przy Ambonie. to Bractwo pomienione używa kap czarnych, zmálowanemi trupiami głowami, á z napisem takim, *Pámietaj człowiecze ná śmierć.* Do tey Kaplice bywa Processya z Krzyżem w Piątki y Msza o Męce Páńskiey spiewána. W Márcowe zaś álbo raczy Wielkopostne Piątki bywa w niey konkurs ludzi wielki dla Odpustow ktorych tam ludzie dostępuia, y dla Nabozeństw, ktore cały dzień trwa z wystáwieniem Nayświętszego SAKRAMENTU z Kazániami czterema to jest rannym, o godzinie pierwszy, o czwartej w teyże Káplicy y ná Kościele rázem, y Processyiami za pozwoleniem Oycá S. KLEMENSA VIII. od ktorego jest tyż Ołtarz za duſze zmárłych uprzywileiowany. Ma ieszcze to Bractwo prerogatywę, że w Wielki Piątek więźniá wyprasza od śmierci. Drugie Bractwo jest w Káplicy Włoskiej, Świętego Janá Chrzćciela, ktore używa kap białych w Processyách, jest to Káplicá sztukaterya y pikturą przednią kondekorowana, á kosztem IMCiow Panow Kupcow Włoskich reformowana, ma swoje Odpusty czasow pewnych. Tá Káplicá reprezentuje strukturę Domku Panny MARYI Loretáńskiey, dla tego tę Uroczystość odprawuie, z wystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU z Kazániami y Odpustami, tak iáko ná S. Jan Chrzćciel. Trzecie Bractwo jest Chór dy álbo Paská S. Fránéiszká, z Odpustami od Stolicy Apostolskiej wiecznie nadánemi. Czwarte S. Antoniego. W Krucganku jest Oł-

raz Miłosierdzia nazwany, zamykany, w którym stoja dwie Osoby Pan JEZUS y Najswiętsza Panná, o tym Panu Jezusie jest taka fama od dawnych czasów tak w Konwencie między Oycami, iako w Mieście, że miał niegdys złodzieiá za czuprynę uchwyćić, który Wotá srebrne zdeymował, y nie puścił go poki nie przyobiecał Sąd (do którego należało) kára go dárować, z kąd ieszcze do tych czas ręká Státuy práwa zda się byđź ná doś spuszczone, y otwarta, do chwyćania gotowa, ktorey potym trzcinę ákkommodowano, że zaś tego zápisanego iuż nie máłz, rácyá jest iż kilká rázy Kościół y Konwent gorzał, nayprzód w Roku 1462. dnia 29. Kwietniá, w ten czas kiedy práwie półowá Kráková zgorzáło, poczáwszy od Kánowney Ulicy, aż do S. Duchá, drugi raz w Roku 1655. od Szwedów spalony, przy róźnych rzeczách áktá zgorzáły. W tym Ołtarzu Pan JEZUS ná weyźrzeniu jest strážny, grzesznym do skruchy předki. Potym jest Káplićá Złotnikow, w ktorey bywa co Suchedni zá Dusze zmártych Nabożeństwo! bywa tákże Nabożeństwo raz do Roku z Kazaniem, z wyśławieniem Najsów: SAKRAMENTU zOdpustámi, ná Święto Świętego Eligiego Biskupá Pátroná tego Konštu, co Święto, co Niedziela odprawuie się Mśza Święta, którą w pięknym porządku Pánowie Złotnicy konserwuiá, y zá swoim kluczem y dyspozycyá máią. Jest tákże Káplićá S. Klary posadzka ozdobiona, wybielona, y zamknięta, kratę ma żelázná, y drzwi ma żelázne, która przedtym bylá Muzykáncka. Potym jest Káplićá Najswiętszey Pánný Bolesney, w korey odprawia się Litánia w Sobotę odwieczora z Odpustámi, przedtym Najswiętszey Pánný Ołtarzem Cudá Bog wielkie czynił, y ludzie łask doznawáią, iako tabliczki ná ktorych cudá odmáłowáne świadeżá! bywáią tám codzien Godzinki o Najsów: Pánnie o godzinie piątey z raná y Mśza S. przy znácznym konkurśie ludzi, do tego Obrázu wielką dewocyá máiacych! bywa w tey Káplicy Kazanie ná Icy Święto, tákże w Wielkiy Czwartek, gdy Bráćtwo Męki JEZUSOWEY ná śmierć dekrétowánego z trupią głowá przyprowadzi wyproszonego. Ná boku w tey Káplicy jest Ołtarz, w którym jest Pássiya zákryta, gdzie Ukrzyżowánego

Miasta Krakowa.

tego Chrystusa jest wizerunek bardzo straszny, lecz pokutującym wielce miły. W ścianach teyż Kaplice na przeciw Ołtarzow innych są Konfesyjonały *Panitentiariorum* są y różnych Epitaphia. Między temi Kaplicami w Krucganku na murach są Epitaphia Biskupow Krakowskich doskonale wykonterfektowanych, a to jeszcze od Kanonizacyi S. Stanisława Biskupa Krakowskiego, który w Roku 1253. od Innocencyusza IV. Papieża w Kościele Asyjskim OO. Franciszkanow Kanonizowany, od którego czasu według submissyi, Imieniem wszystkich Sukcesorow Biskupow Krakowskich Konwentowi Asyjskiemu od Posłow albo Kommissarzow Krolestwa Polskiego na pomienioną Kanonizacyą posłanych, danej! Rytrachty Xiążąt, Biskupow, Krakowskich zmarłych y piniędzy sto szkutow do Asyż z Polskicy posyłać zaczęto: Aże odległość micyscá do przesłania trudność czyniła, zaczęm OO. Asyjscy Konwentowi Krakowskiemu tego Honoru y prawa ustapili. OO. zaś Krakowscy *in uim* tych Obrazow y summy pomienioney, dali Konwentowi Asyjskiemu Osobę S. Franciszka trzyłokciową srebrną, która sto dwadzieścia ważyła grzywien. Z początku Sukcesorowie Ich MM Biskupow Zmarłych Obrazy na deskach malowane dawali, które potym widząc miejsce sposobne przemienione w kosztowne y bardzo ozdobne suto złościste Epitaphia. W tym Kościele Ołtarz Wielki marmurowy, struktury piękney y kosztowney, w którym jest Obraz S. Franciszka: Formy bardzo wspólnie, y kosztu wielkiego, Perłową macicą Męká Pána JEZUSA w *sfors* w czarnym Chebanie sadzona jest, gdzie widáć z iedney strony Historyá Zywota S. Franciszka, z drugiey S. Antoniego w poyśrzedku malowaną. Nad temi Formami Obrazy zbyt wielkie, a pilną pracą sławnego czasow swoich Malarzá Tomaszá Dolábelles wystawione, którym się Cudzoziemskie Gieniusze dziwią y chwala. Z iedney strony reprezentuie się Sąd straszny Boski, zmartwychwstanie umarłych, okropność mak piekielnych. A po drugiey stronie zagniewanie Boskie na grzeszników, świat dla złości ich gubić zamysłające! gdzie S. Franciszek z S. Dominikiem prezentowani

prezentowani od Naysw: Panny sławieni gniew Boski tãmu-
iã. Nã iedney stronie iest Ołtarz Nays: Panny Niepokalanego
Poczęcia rzezbã piãknã suto złotã, z strukturã málowanã. Nã
drugiej stronie Ołtarz podobney struktury S. Antoniego Pãde-
wskiego, u ktorego Obrãzu wiele iudzi łask w swych potrze-
bách doznãwaiã. Przed tym Obrãzem odprãwuiã siã Wotywy przez
dziewięć Wtorkow Nowenny nã ktorã sã nãdãne Odpusty Zwy-
sławieniem Naysw: SAKRAMENTU, przez inne zãs Wtorki cãł-
go roku bez wystãwienia. W rogu iednym iest Ołtarz piãknego
kĩztaftu S. Ludwikã Biskupã Tolesãuskiego. W drugim podo-
bny Ołtarz S. Bonãwentury, u ktorego Mãtrony ciężãrne łã-
ski doznãiã. Wedle tegoż Ołtarzã iest Ołtarz Przemienienia
Pãńskiego. Nã szrodku tego Kościoła z iedney strony iest Oł-
tarz Nã: Panny Poćieszenia, mieyscãmi suto złoty. Z dru-
giej strony podobnyż S. Anny. Wedle niego iest Ołtarz Trzech
Krolow strukturã przedniã cãły suto złoty z munificencyi JJ. WW.
PP. Bełchãckich wystãwiony, pod ktorym swoy grob mãiã,
z tych dobroczynnoścĩ nã wielki Chur posadzka marmurowa iest
dãna, y znaczna summã Konwentowi nã fundacyã zapisana.
Ku koñcowi iest Ołtarz przedni roboty S. Wãwrzyncã, miey-
scãmi suto złoty. Z drugiej strony podobny temuż S. Dyda-
kã, Obrãzy w nich przedniego Málarskiego konfztu. Ambonã
suto złotã. *Si quis miracula* reprezentuiãca. Orgãny wspaniã-
te iedne, drugie struktury piãkney pomniẽysze. Łãwki w Ko-
ściele dẽmbowe Snycerskã robotã kosztowne z szczodrobliwey
łãski J. W. JMci P. Jãnã Morstynã Kãsztellanã Wiślickiego wy-
stãwione, z ktorego dobroczynnoścĩ ma ten Kościół bálãfy marmu-
rowe z drzewczkãmi moiężnemi, gradusy marmurowe przed
Wielkim Ołtarzem, odrzwi marmurowe z Brãckiej ulicẽ idãc,
innã hoyność nã ozdobę tej Bãzyliki. W tym Kościele bywa Od-
puśc wielki od winy y kãry, w dzieñ Panny MARYI Anielskiej,
rzeczoney *Portiuncula*, dnia 11. Sierpniã, ktory od Naywyższe-
go Papieżã Alexãdrã nãdãny. Tãkżẽ przez cãłã Oktãwã S. Frãn-
ciszkã bywa odpuśc z Kazãniãmi rãnnemi y wieczornemi, z Wy-

stawieniem Nayśw: SAKRAMENTU, z Proceſſyámi przy wielkim konkursie ludzi. Ná Święto Niepokalánie Poczętey Nayśw: Pánny MARYI Pátronki całego Zakonu, ná S. Krzyż, ná wy-
piątnowanie Blizn S. Fránciszká. Ná Święto S. Antoniego. Ná S. Bonáwenturę, w ktore Orátoriká Eloquencya o odwieczor-
nych godzinách ieden z Przeſławney Akademij Krákovskiey S. Doktorá depredykuje. Ma innych wiele Odpustow iáko to ná Fest B. Sálomei. Ná Świętá niektórych Pátronow Zakonnych zupełne Odpusty, iáko też ma Odpasty ná Świętá Pátronow Brá-
ckich, y Mieſięczne Bráctw Niedziele. Ma y tę łáskę od Nay-
wyższego Papieżá Benedyktá XIII. przy Ołtarzu Niepokalánie Poczętey Nayśw: P. MARYI, że zá odprawieniem Mſzy S. Du-
ſzá z Czyſcá uwolniona zoſtáie, w dni ná tablicy przy tym Oł-
tarzu záwieszoney wyrażone. Ma ten Koſciół Reliquiy Świę-
tych Bożych wielki doſtátek, z ktorych niektóre te ſpecyfiko-
wane ſą: Głowy trzy z SS. Jedenáſtá tyſiąc Dziewic, krew wy-
płyniona, z Obrázow z Rzymu tu do Kráková doſtána, część Ręki Leoná Papieżá, znáczná Reliquiá S. Pauliny w trunien-
ce, Głowę Świętey Sálomei y Rękę. Rękę S. Kunegundy w trunien-
ce z Reliquiámi B. Sálomei z Włoſiennicy S. Fránciſzká. Re-
likwiá S. Antoniego Pádewſkiego, ktora wielká wonnoſé y przedziwná z ſiebie wydáie. Roku 2718. z wielkim áplauzem
w prowadzona, przez Jáſnie Oſwieconego Xiążęciá Kázimierzá Łubiniſkiego Biſkupá Krákovſkiego. Ma w Zákryſtyi Ołtarz
B. Kunegundy wedle ktorego w koło Reliquie znáczne SS. Páń-
ſkich, y innych ták wiele. W teyże Záchryſtyi znáyduiá ſię Obrá-
zy wſzyſtkich Inſtytutorow Zakonow. Ná tym Koſcióle bylá wielkiey wſpániáłoſci Wieża, ktora przy ſpaleniu od Szwedow
Koſciółá zruinowána zoſtálá. Znáyduie ſię inſza, lubo nie ná
tym mieyſcu miedziá obita z gankiem żeláznym dla Trębáczow,
w ktorey ieſt dzwon głoſny. Z Koſciółá tego bywa Solenna
Proceſſyá z Nayſwiętſzym SAKRAMENTEM, w Okrawie
Bożego Ciálá po Rynku Miáſtá! pod czás ktorey Kongregácyá
PP. Włochow z ſwiecámi lanemi y z báldachimem ſwoim áſy-
ſtuje.

fluie. Przy tym Kościele iest Konwent wspaniały w kwadrangu Ambity obszerne máiaczy, z ámbitem przed Refektarzem dołyć szerokim. W którym Konwencie blisko sto znáyduie się Osob Zakonnych. Jest w nim *Kollegium Szejszkovianum, Illustrissimi Episcopi Cracovi: Studium Theologicum, & Philosophicum* Nowicyat y Professat. Lubo ták obszerna Fámia w tym Klasztorze S. Fránciszka Zakonnikow rezyduie, bez wielkich Folwárkow y Máiętności tylko z nickorych Wyderkaszow ma swoię wiwendę. Ale bárdziey Cudowną y nieograniczoną y ledwie do wierzenia poiętą żywi się Prowidencyą Boską przez łaskáwych Dobrodziciow.

STACYE RZYMSKICH KOŚCIOŁOW.

Tu w tym Kościele odprawuią się też Stácye siedmi Kościołow Rzymskich, u siedmi Ołtarzow áblicámi náznáczonemi.

PAŁAC BISKUPOW KRAKOWSKICH.

Od Świętego Fránciszka idąc po lewey ręce iest Páłac Biskupow Krákowski, który nową strukturą od J. M. X. Piotrá Gębickiego Biskupá Krákowskiego kosztém niemáłym reformowány, y páńsko wystáwiony.

8. Kościół Świętego NORBERTA.

Nie dáleko, záraz przy Bramie Wiślney iest Kościół nowy S. Norbertá, z Klasztorem Imienia y Reguły tegoż Świętego, do ktorego Pánni z Klasztoru Zwierzynieckiego są wprowadzone 5. dnia Septembrá, kwitne ten Zakon w swey szczerrey obserwancyi, pod Regułą S. Augustyná, ma SS. Bożych Reliquie, záłożony Roku 1636. poświęcony Roku 1642. dnia 18. Máia, od X. Tomaszá Oborskiego, Suffrágáná Krák. zástarániem J. M. pobożney Pánni Doroty Kackicy, Xsiężni Zwierzynieckicy.

9. Kościół Świętey A N N Y.

W Tey ulicy S. Anny názwáney, była przedtym Bożnicá Zydowska, mieysce urągania y czci uwłoczenia Imieniu Nayswiętyszemu JEZUS, álcé tę szaránczą, piekielną, y Pogáństwo nienásycone przeciw práwowiernym Chrześciánom, z tey ulicy wygnano,

gnano, z tey przyczyny; iż niewinne dzieciątko w Wielki Piątek zabiłi 27. *Martij*, Roku 1407. y ná Kápláná nioſącego Najświętſzy SAKRAMENT do chorego kámięćmi ciſkali, o czym powiadał ná ſwym Kazaniu Profeſſor Akadémii, Krák: w Piſmie S. wielki y żarliwy Káznodzieiá Budek u S. Bárbáry. Po wygnaniu tych Zydow, á poſwieceniu tey Bożnice, ná Koſciół, oddány ieſt Akadémii, áby Profeſſorowie Chwałę Páńſką żarliwie rozmnażáli przez młodź im ſię powierzona, co z łáſki Boſkiej czynią pilnie. Ma ten Koſciół Proboszczá ſwego, Dziekaná, Scholáſtyká, Archidiákoná, Kánclerzá y Kánonikow, z teyże Akadémii, tákżey Wikáryow. Ten im inkorporował Jágiełło Krol, y Suſceſſorom ich. Jeſt to Koſciół Páráſiálny, w którym Świętymi Sakramentámi Páráſiánom ſwoim ádminiſtruia, ma Bráćtwo S. Anny z Odpuſćami wielkimi, we Wtorki odpráwuiá Wotywę o S. Annie, Bráćia tego Bráćtwá używáia kap ſzarych płociennych, odpoczywa tu Ciáło w mármurowym grobie w wielkim Chorze po lewey ręce przy ſćienie B. JANA KANTEGO, Doktorá w Piſmie S. y Profeſſorá Akadémii Krákowskicy, wielka poćiechá ludzi wſzyſtkich Korony Polſkicy. Tu bowiem przy iego grobie, ſłępi, głuſzy, chrami, wrzodowáćci, y chorobámi różnemi ſćiſnieni, u Páná Bogá przez przyczynę tego Świętego zdrowie upraſzáia, y opęćáni wolni od diabelſtwá zoſtáia, day Pánie Bożedoczekać tego Świętego Kánonizácyi. Doznał łáſki Páńſkicy zá przyczyná tego Świętego w ſwey ciężkiej chorobie ſ: pámięćci X. JákuB Zadzík, Biſkup Krák: w Roku 1638. gdzie záraz pewná ſumę Jáłmużny odłóżył ná Kánonizácyá y ná Káplię tego Świętego. Czego y przedtym inſzych wiele różnemi chorobámi złożeńi á z tych 83. od rozumu odchodzacych, konáiaacych tákżę 6. prawdźiwie umártych 16. doználi. U tegoż też groba Świętego, ieſt Ołtarz uprzywileiowány zá umárłę z wybáwieniem ieđney duſze z Czyſćci kto Mſzá Świętá zá te odpráwi: znáyduie ſię wiele y wielce pobożnych (w práćách y wćwiczeniu młodźi codziennym) Mágiſtrow, á oſobliwie Grzegorzá Wigiláncyuſzá, Sámborytáná, wielkicy pobożnoſći człęká: Antoniego, Aná-páchoniuſzá,

páchoniuszá, Szymoná Hálicyuszá, nád ktorým, gdy umári, gwiazdá we dnie świeciłá, y inszych wiele żywotá nie nágán- nego, o czym *Manuscripta Collegium* ich, X. Piotr Skárgá w Zy- worách SS. pierwey Akadémicy á potym *Societatis JESU* Profes- sor. Wielebny X. Fábian Birnowski Dominikan w swoich Kazá- niách, X. Szymon Stárowolski *in sua Polonia*, świadczą. Ma- ten Kościół Reliquiy SS. Bożych dóstátek y z Odpustámi, ma- Szkołę zmurowáną od Mácieiá Micchowity, Kánoniká Krákowi- skiego, w ktorey Professor y Studenci mieszkáją.

STACYE VII. KOŚCIOŁÓW RZYMSKICH.

Trzy tu Ołtarze są náznáczone tablicámi dla obchodzenia Stácyi siedmi KościołóW Rzymskich.

To iest ópisanie stárego Kościoła Świętey Anny; Nowego záś z fundámentu erygowánego dosyć wspaniála Strukturá ze wszystkiemi swemi szácunku y podziwienią godnemi ozdobámi lubo iuż przez X. M. Jędrzeiá Buchowskiego tegoż Kościoła Ká- noniká obszernie y zupełnie w osobliwey Książce, ktorey tytuł: *Gloria Domini*, stylem łacińnikim ópísana, iednák y w Additámen- tách tey Książki ná końcu podoóná tey stylem polskim zebrá- ná deskrypcyá znaydziesz.

A C A D E M I A

MATER DOCTRINÆ, VIRTUTIS, PIETATIS,
ET REIPUBLICÆ SEMINARIUM.

TV iuż przystápný do Przezacney Akadémii Krákow- ikiey Mátki wiecei ludzi Uczonych, od Krolow Władysławá Jágiellá y Małżonki iego Jádwiigi fundowána, Roku 1361. ná Ká- żimierzu wprzód, potym do Krákowá przeniesiona Roku 1400. W tey uczą náuk wszelkich potrzebnych ludziom młodym: ma Kollegia troie, w ktorych Professorowie mieszkáją, y żyją pod posłuszeństwem (iáko Zakonnicy) iednego Rektorá. Te Przy- wileciámi wzwyż miánowány Krol z Rzeczápospolitá umocnił, y kroby

y krobey ná nię nie ludzko następował, tego przeklina, mówiąc tak: *Si quis autem has nostrae erectionis studij concessionumque pro ipso libertatum & exemptionum ac jurium literas de Successoribus nostris, aut quibuscunque violare & infringere praesumpserit, iram vindicem districti iudicis & miserabilem infelicitatis horrendum & inopinatum eventum noverit se incursum.*

Pierwsze Kollegium nazwane Wielkie, albo *Universitas*, do ktorego wchodząc z ulice S. Anny, iest Obraz Chrystusa Páná, przed którym się Błogosławiony JAN KANTY modliwał, gdy bywało Kollegium zawarłe. W tym mieszka Theologow y Filozofow 20. w tymże Kollegium iest Szkoła albo Lektorium 6. ná dole, w których *in omni scientia & facultate*, co godziná inși á inși Mágistrowie audytorom swym przez cały dzień (Hebráyskiego y Greckiego ięzyká *ex Professo* nie opuszczáiąc) lekcyę czytáją. Siódme Lektorium ná gorze nazwane *Theologorum* wspaniałością swą dosyć ozdobne, w którym nie tylko *Professores Theologia* w Piśmie S. lekcyę swoje, ále też rozmaite ákty publiczne *in utraq; facultate, tam Theologica quam Philosophica*, także y Promocye *carundum facultatum*, przy bytności *Serenissimorum Regum, Ducum, Illustrum Cardinalium, Amplissimorum Senatorum*, z wielką chwałą y ozdobą *totius Christianitatis* odprawuia. W tymże Lektorium *Theologorum*, iest Obraz Umęczenia Chrystusa Páná wielkicy pobożności, także Jágiełłá Krolá y Małżonki iego Jádwi-gi S. Cudowney wspaniałości konterfekt.

Wtore Kollegium Máłe rzeczone, w tym Artystow trzynastcie mieszka, ci w co dzienney á prawie niewytknionej pracy żyją aż do samej niemal śmierci, czytájąc Studentom lekcyę, y dysputuiać w Kollegium Wielkim. Máją też swego Dziekaná iáko y Teologowie, których powinność tá iest, podawać Questye do dysputácii Mistrzom, Bákálarzom, y Studentom, ná każdá Sobotę y Niedzielę; przy których *praesentes* powinni bydz, y Questye o rzeczách trudnych y wątpliwych rozprowadzác, y dostatecznie solwowác: pokázuiąc dostatecznemi rozumu wywodámi, w czym iest omyłká, á w czym prawdá, y iáko ma bydz obro-niona.

niona. Te tedy utarczki Filozofskie bywają czynione dwa kroć w tydzień, lubo to są y od samych Professorow argumentami trudnemi zawikłane, y potężnemi racyami z obu stron umocnione; oni te decydują, y prawdę szczerą iako *Iudices* uznawają, na ktorey *Disputatores* oną się kontentując, przedstawiają: żyją *ex communi mensa*.

Trzecie *Kollegium* rzeczzone *Juristarum*, na Grodzkiej ulicy przy Kościele Măryi Măgdăleny, w którym siedm Măgistrow w Prawie uczonych mieszka, w tymże lekcyje swe czytają, *ex oppo- sito* tego iest Bursa nazwana *Juristarum*, zbudowana y nadana od Janá Długoszá, Kánoniká Krákovikiego Roku 1480. dla Studentow Prawá się uczących: przy tym mieszka jeden Professor y iest im Seniorem, do tey fundacyi przybyło inszych niemáło, á osobliwie X. Stánisławá Gárwáskiego, Kánoniká Kráki, ktory trzydziestu trzech Studentow rocznym káždodziennym wiktém opátrzył. Powinność studentow: Naprzod byđ Kátolikiem, Pánu Bogu służyć y Nayswiętszey Pánnie, *Officium* o Pánnie Nayswiętszey na káždy dźień *in Communitate* odprawiać, także y Litánie; sposob życia im dobry y z kárnością wskazał Zakonny, ktoremu Pan Bog niech płáci, podał: do czego znácznie się przyłożył ś. pámięci Gábryel Władysławski, niekiedy *Alumnus* tey Akádemiey, á potym pilny dozorcá y *Præceptor* w młodych leciech Nayaśnieyszego Władysławá IV. Krolá zmarłego w Roku 1648. Tu też o tym wiedzieć potrzebá, że jeden *Doctör Medicina Facultatis*, *ex fundatione & Profess*: powinien ubogich ráda, lekárstwem, według możności ráutować. Wszyscy w tych *Kollegiách* Professorowie, iako Zakonnicy pod rzádem iednego Rektorá: z iedney szpiżárnie, y z iedney kuchni żyją, *in Communitate* iadają. Przy swym obiedzie w teyże izbie u tegoż stołu, gđzie y sami záwsze Ubogiego miewają, *ex fundatione B. Cantij*, równá mu swoię porcyá dáiąc: ktory gdy do izby wchodzi, tak go witają: *Pauper venit, Christus venit*. Pięknym uwa- żenia y pámięci godny zwyczaj stároświecki przyjmowania gościá. Záprawdę Akádemia Krákovika, Mátká nášá, pochwały wielkiej

wielkiey gođna, *ex qua tot togata militia Dutes prodeunt*. Wiedzieli bowiem te prace wielności y szczyrości dowcipy bystre Naywyżsi Pasterze, y łacno pozwolili przez swoje *Breve*, czytać Theologią, Piśmo S. wykładac, według sensu Oycow SS. á miánowicie *Bonifacius IX. Urbanus V.* tegoż potwierdzili: *Martinus V. Ioannes XII.* y inși. A słuszną, bo co dzień większe *incrementa capiunt alumni* tey Mátki, *textu S. Tomaszá* nie odstępuiąc.

Przy tych Kollegiách iest kilká Burs, w których Studenci swe resydencye máią, káżdą z nich ma swoje fundácye od Biskupow, Xiążąt, Doktorow, Pánow y Miałt, á ci zá Dobrodzicie swoje powinni Páná Bogá prosić.

Bursa *Hierusalem*, od Zbyszká Oleśnickiego, Kárdynała y Biskupá Kraków: Roku 1456. fundowaná, á potym od wielu innych eleemozyną szczodra nádána, ktore się tu nie wyliczáią. Ma swoje sposobne *Oratorium* iest ná ścienie murowány Obraz Pánny Nayświętszey málowány: o nim tá pewna wiadomość iest, że do Studentá niektorego nabożnego mawiał. O czym świádectwo záwieszzone támiż iest ná ścienie w tymże *Oratorium*. Dziś mieszkáiący Studenci ná káždy dzień Litánie o Pánnie Nayświętszey odprawuią. Między inszemi iest znáczna y wielkopomna eleemozyná Bártłomiejá Nowodworskiego, Rycerzá y Káwalerá Málteńskiego dla Tucholczykow. Tęż Burę J. M. X. Jákuł Zadzik, Biskup Krak: *de novo* iestauiował, y eleemozyną dla 30. Studentow Ziemie Sierádzkiej nádał, z tey okázyi, *memor* będąc *bonae institutionis*, że w tey Burśie ieszcze młodym będąc, sam mieszkáł.

Bursa *Pauperum*, od Jágiellá Krolá dochodem rocznym opátrzona, Roku 1409. do ktorey eleemozyny Anná Krolowa przyczyniła się. Ma swoię Kápliecę y Kápláná, ktory we dni Święte odprawuie *Sacrum*, tę sami Studenci spiewáią, y Litánie w káždy dzień: ktorych ná tey eleemozynie bywa podczas y 100. z ktorych Studentow wiele ich Káplánami, Bákálarzami, Professorami, zá pilną náuką y błogosłáwienstwem Páńskim, zostáie: do ktorey się fundácyi Krolowy Anny s. pániéci X. Piotr Tylicki, Biskup Krakowski, znácznie przyłożył. Bursa

Burfa *Philosophorum*, od Andrzeiá Noskowskiego, Biskupá Płockiego, dla 40. Studentow fundowána, Roku 1560. á potym y od róžnych inszych szczodrá elecmozyną opátrzona.

Burfa *Zyziniſtarum*, od Doktorá Piſmá S. y Kánoniká Włocławskiego, Janá Zyziniuszá fundowána, y dorocznym dochodem dobrze opátrzona: w tey Studenci w ſzátách Kleryckich chodzą.

W Roku Páńskim 1643. przybyłá Burfa *Staringelliana*, ſzczodrobliwą prowizyą *pia memoria Perikl. olim & Adm. Rndi. Laurentij Staringellij, primo quidem in inclita Academia Zamoſcen: Philoſ. Doct. & Profeſſ. deinde Eccl. Coll. S. Thoma Decani Inſulati* opátrzona. Ktoſey Burſe czynſze y dochody, ná dobrách y majątnoſciách dziedzicznych Jáśnie Wielm: niegdy Já kubá Sobieſkiego, Káſztellaná Krák: y iego Potomkow zápiſane ſą, á drugie ná Leſieczánách, máiętnoſci J.M.P. Marćiná Boneckiego, tákże ná Hroſſynie, Jey M. P. Serney w Chełmſkiey ziemi Grodowymi zápiſy obwárowáne: á po te látá, dla buntow Kozáckich y Tátárſkich, zá powodem y zdrádą Chmielnickiego, te máiętnoſci iž ſpuſtoſzály, czynſze teŝ zátrzymáne ſą. *Viget in eo Contubernio, uſus Latina Lingua perpetuus; Pietatis verò natutina ac veſpertina Officia, ac Litaniarum decantatio religioſe admodum obſervantur. Ac prater auditas in privatis vel publicis Scholis Lectiones ſtyli exercitiá: tum qualibet feriá ſextá Declamationes, propoſitis ab Excell. D. Seniore Phyiſicis atque Queſtionibus Politicis, ſecundum cuiuſque alumni ordinem, exhibentur.*

Contubernium Gelanianum, alias Smieſſkovianum dictum, od Doktorá Medycyny Akadémii Krák: ná ten czás Rektorá, człowieká *in Latinis Graciſque Literis* bieglého, Páná Wáwrzyńcá Smieſzkowicá z Brzeżin, ná Ziomkow ſwoich, y ná Szláchecckie džiarki *in vicinia* Brzeżin mieſzkájące, w Roku 1646. fundowane, y dorocznym dochodem *ſufficientiſſimé* opátrzone. Do którego wſzyſtko ſwoie doſyć doſtátanie *ex operoſis Medicina laboribus* zebrane obrocił *peculium*; chcąc, áby *cultus Drvinus* przez Alumnów iego był ná potym promowowány. Wyſtáwione ieſt

przeciwno małemu *Kollegium*, kosztem niemającym, Prowizorem iego powinien być z wielkiego *Kollegium* Theologicy Professor, który Brzezińszczykow za Rádných Pánów Miasta pomienionego zálecceniem, á Szlacheckie dziatki za X. Proboszczá Brzezińskiego árttestacyá przyjmowác, y wszystkie potrzeby do stołu należące opátrowác ma. Do tegoż prowizyey należą Anniwersarze dwa, jeden w Krakowie w Kościele S. Anny, drugi w Brzezinách; Senior pomieniony Burse y Bákálarz Szkoły Brzezińskiej Fárny, którym według ordynacyi Testamentu tegoż Fundátora máia byđz oddawáne ná kázdy rok za prace ich *condigna Salaria*. Były y insze Burse, iáko to Niemiecka, Węgierska, ále dla tych Nácyi Herezyámi záráżonych, Studentow w nich nie máia.

Klasy álbó Szkoły mniejsze, te fundowane wprzód z nakładu ś. pámięci Bárłomiejá Nowodworskiego, Káwálerá Máltáńskiego. A teraz *de novo* z gruntu wystáwione z láski y nádania J. K. M. WŁADYSŁAWA IV. Roku 1643. ná przeciw Kościołowi S. Anny, iáko widzieć kázdy może. W tychże záraz jest prawie wspániáste y dostáteczne *Oratorium* dla Studentow, gdzie ná kázdy dzień *Sacrum* słucháia, w nim *Officium B. M. V.* y *Rosarium* odprawuiąc, Pieśni nabożne według czásu spiewáiąc, ná kázde Świętá Orácye odprawuią, Spowiedzi, y Najswiętszego SAKRAMÉNTU używáia. Máia tve wielkie Odpusty, nádane od Stolicy Apostolskiej, poświęcone pod tytułem Niepokalánego Poczęcia Pánni MARYI, die 2. *Junij*, Anno D. 1643. przez J. M. X. Piotrá Gębickiego, Biskupá Krakowskiego, Kánclerzá Akadémii, y przy bytności J. M. X. Andrzejá Gębickiego, Biskupá Łuckiego, także y wielu znácznych osob, tak stanu Duchownego Prześwietney Kápituły Krák: iáko y stanu świeckiego wielu Woiewodow Káasztellanow, y róžney Sziáchty Narodu Polskiego, także y przy bytności Przechacnego Senatu Miasta Krakowa. W tym *Oratorium* jest Obraz Pánni Przenayświętszey, dziwnie miłey piękności y znácznych dobrodźieystw, ktorých Studenti za przyczyną tey Pánni doznawáia, iáko Wotá świadczą.

ALBOWIEM

A L B O W I E M

*Tu buyny kwiat młodości krzewi się szeroko,
 Zą przyczyna tej PANNT, wzbiła się wysoko:
 Często bowiem ta PANNA oświeca ciemności
 Młodych Studentow, y im dodaje mądrości:
 Służcież tedy tej PANNIE, a strzeżcie się złego,
 Da wam mądrość, y przyście do końca dobrego.*

W Kollegiach wszystkich y w Bursach wzwyż mianowanych są *Oratoria*, ábo *Káplice*, w których *Sacra* odprawiają, tak dla zdrowych, iáko y dla chorych Studentow, którym gdy potrzeba Sakramentá Święte dają: w tych iáko y w inszych wszystkich Szkołách Litanie y Pieśni nabożne w każdy dzień czasow swoich Studenti spiewają. Czego doglądają *Seniores*, żeby nie ustawała chwała BOGA Wszchemogącego, y Najswiętszey Panny: czynią to słusznie, gdyż wszystká *Uniuersitas* wzięła ją sobie za obojbiwą Pátronkę dla czego też wszędy w Szkołách Obrázy tej Przenayświętszey Panny bázdzo piękne malowane mają.

10. Kościół Świętego S Z C Z E P A N A.

OD Tego S. imienia też ulicę tak nazywają, Kościół ten Farny dawny murowany sklepiony, ma swego Proboſzczą y Wikaryow, którzy Párochiánow swych opátruią Przenayświętszemi SAKRAMENTAMI. Jest to Párochia wielka, tak w Mieście iáko y po Przedmieściach, y też po Wsiách rozciąga się *cura animarum*. Ma też ten Kościół stárodawne Bráctwo Urszule, S. álbo Jedenástu tysięcy Dziewic z Odpuściami wielkimi. Używa kapcerwonych w Proceſsyách. Wielki Ołtarz pod tytułem Świętego Szczepaná najpierwszego Męczenniká, ma rożnych Świętych Reliquie w rożnych Pártykułách. Odpuſty we wszystkie Świętá Solennieysze, náwet y w niektóre Niedziele są temu Kościołowi nádane y wiecznemi czasy pozwolone. Bráctwo ma ieden Ołtarz S. Urszule y Tey Świętey znaczne Pártykuły Reliquii, drugi Ołtarz Najswiętszey MARYI Panny Łáskami słynącej, záraz przy Ołtarzu S. Urszule. O obudwoch Oł-

tarzách ma stárání Bráctwo y osobne do nich należące Inwentarze y niektóre fundácyce. O inszych Ołtarzách, iáko to o Ołtarzu S. Anny Kongregácy Gárbárzy białych; o Ołtarzu S. Szczepaná Krolá Węgierskiego, Kongregácy álbo Cech Gáncarzów Krákovskich. O Ołtarzu Nayświętszey MARYI Pánný Niepokalání poczętey, Kongregácy Krupnikow; O Ołtarzu S. Mikołáá Kongregácy Gárbárzy Czerwonych; o Ołtarzu S. Máryi Mágdáleny Kongregácy Ogrodnikow, máią stárání y w przypadájące Święto Nabożeństwo swym sumptem prowidiują, Msze Suchedniowe prokuruią. Przy tym Kościele od wschodu Słońca jest Káplićá S. Stánisláwa Kostki *Societatis JESU*, Pátroná Krolestwa Polskiego: z drugą stronę od południá Káplićá Świętego Ignácego Fundátorá Oycow, koszttem y funduszem Ich MM. PP. Korycińskich opátrzona. Máią obiedwie swe Odpusty, Msze Święte fundowane osobliwie Káplićá S. Ignácego, które Xięża Wikáryowie odprawuią. Do tych Káplíc y do całego Kościoła długi czas bo lat sto kilkanaście interesowali się Oni. Jezuići, máiąc ná to *Privilegium* od Krolá Stefaná Batorego y pozwolenie z ápprobácyą *Privilegij à loci ordinario*, ále teraz w Roku 1732. Kościół od nich odebrány, & *Titulus Parochie reintegratus*. Tá tylko obligácy przy Jezuitách zostála, że z nich od S. Mácieia jeden powinien w każdą Niedzielę w Święto y kiedy potrzebá Kazanie miewać, drugi Spowiedzi słuchać, do niczego się więcej nie intryguiąc, gdyż wszelka dyspozycya Kościoła *ab intra & ab extra* y stárání do Proboszczá zupełnie należy. Ma Szkołę y Professorá, Kántorá y Studentow, y dzieci w náukách progres znaczny biorący dostátek. Tá Szkoła zbudowana od Mácieia Miechowity, Kánoniká Krákovskiego, ná tey jest wymalowany Obraz Pánný Przenayświętszey, przed którym Litání dzieci Szkolne spiewuią. W tey ulicy nie dáleko tegoż Kościoła jest Szpital dla ubogich y podupádłych Mieszczanow Krákovskich porządný, ktorych opátruie Bráctwo Kupieckie z Kościoła Nayświętszey P. Máryi z rynku. Tego Prowizorem jest J. M. X. Archipresbiter y Pánowie Rádcy Krákovscy. Máią

tu *commodiatem* piękną ubodzy, mają Kápláná y *Oratorium*, w którym modlitwy swe cięż stárzy Mieszczanie ná każdy dzień, y ile który chce, odprawiają. Tám tymże Szpitálnym ubogim Sákramentá Święte dają, y Msze Święte dla nich odprawiają z Odpustámi nádánemi.

II. Kościół SS. MACIEJA y MATHEVSZA.

Kościół ten Mácieiá y Máttheuszá Świętych Apostołów, przez Stánisławá Reiá z Kobylan, ná ten czas Plebaná támtiecznego, zbudowany w którym Oycowie Jezuici swoje Komunie y Nabożeństwa przy Nowicyacie odprawiają, kędy jest Obraz Nayświętszey Panny *Maiores*, bárdzo piękny y cudowny. Ma też y Reliquii różnych Świętych niemáło.

12. Kościół Świętego KAZIMIERZA.

OKoło Roku Páńskiego 1630. wystáwiony był ná Przedmieściu *ex opposito* Kościoła Świętey Anny, oraz z Klasztorem Zakonnikow scísleyszey Obserwancyi Reguły S. Fránciszka álbo Reformatorow. Po ktorego spaleniu przez Szwedow R. P. 1655. inny wystáwiony jest w Mieście ná Rogáckiey ulicy przez J. W. JMCi Páná Fránciszka Szembeká Kásztellaná Kámiennickiego. Zyiá przy tym Kościele ci Zakonnicy, we dnie y w nocy chwaląc Páná Bogá, ustáwiczní w słuchaniu Spowiedzi, dyspozycyi chorych ná śmierć, mają záfwsze Studium Teologij S. y często po różnych Kościołách opowiadają Słowo Boskie, bosó záfwsze y pieszo chodzą ták niżsi z nich iáko y wyżsi náwet y sami Prowincyałowic. A choć w liczbie znaczney tu mieczkąią, nie mają iednak áni przyimować chcą żadnych Dobr, áni Pro wizyi, nie mają żadnego Qwestarzá, ále tylko álbo z ofiárowánych dobrowolnie iálmużn, álbo wyproszonych dyskretnie rzeczy, potrzeby swoie opátruiają, sami nie włásnego nie mając, á wielu ubogich codziennie sustentuiąc. W tymże swoim Kościele mają Reliquij wiele, osobliwie Ciáło S. Máxymá Męczenniká dárowáne im w R. P. 1673. od J. W. JEMci Páná Janá Hrábi Wielopolskiego Kánclerzá W. Koronnego, tákże Pártykułę Autentyczną

tentyczną Drzewą Krzyżá S. y inne. Znáyduie się tu Obraz Nayświétszey Máryi Pánni piástuiącey Syná swego, zdawná srebrną sukienką y różnemi kleynotámi ozdobiony, dárowány tym, Oycóm od świątobliwcy Pánni Zuzánni Amendowney pierwszego ich Klasztoru Fundátorki (ktorey y ciało do tego Kościoła iest przeniesione) u którego Łáski różne wierni odbieráią. A ná Krudzgáńku Klasztornym w Ołtarzu iest Obraz bárdzo powážny Zbáwiciela nášzego cierniem ukoronowánego, w ktorey postáwie R. P. 1707. Dniá 24. Listopáda gdy ciężkie y długie powietrze w Krakowie pánowáło, pokazał się ná iáwie W. Oycu Jákobowi Mikowskiemu, po innych Zakonnikách zmárłych pozostálemu, y Litánie o Nayśłodszym Imieniu swoim, z nim odpowiadáiącym, záczywał, á potym laseczką którą trzymał w ręku, trzy rázy w stoł uderzył, mowiąc: Dosyć, dosyć, dosyć. Od którego czásu y w Klasztorze y w Mieście ustáła morowa plagá. Przed tym Obrázem codziennie bywáią Msze SS. y wielu łask, poćiech, ludzie nabożni doznáią. Jest w tym Kościele wiele Odpustów, osobliwie codzienne á wielkie y nieomyłne, odpráwuiącym Drogę Krzyżá JEZUSOWEGO, dla czego choć iest w káćie Miásta, konkurs iednák ludzi do niego iest znáczny.

13. Kościół Świętego M A R K A.

NA Sławkowskiej ulicy ten Kościół iest (od Bramy nie dáleko) ktory *Boleslaus Pudicus* zbudował y nádał, Roku 1200. w ktory Kościół wprowadził Zakonników, ktorych zowią *Fratres de Penitencya BB. Martyrum, sub Regula D. Augustini*, z Prági Miásta sławnego Korony Czeskiej R. P. 1257. żeby we dnie y w nocy Páná Bogá ná tym mieyscu chwalili: záżywáią ci Zakonnicy Hábitu białego, y Szkáplerzá, ná którym krzyż czerwony z sercá wychodzący. Przy tym też Kościele iest Bráctwo S. Zofii, ktore od Oyców Świętych Papieżów Rzymskich wielá Odpustów ubogácone, á osobliwie od Grzegorzá VIII. y Leoná X. potym konfirmowáne od Páwła V. á tych powinność Koronkę Páná JEZUSOWE odmawiać, ubogich zmárłych darmo grześć, y ko-

szulc.,

szule, przykryćcie zwyczajne darmo ~~dać~~, albo użyczyć, ieśli ie-
nie ma. To Bráćwo ma Káplicę swoię, tymżc tytułem Zoficy
S. z Obrázem cudownym Nayświętszey Pánny, który ieść bár-
dzo podobny Obrázu Częstochowskiemu, á ten cudámi wielkie-
mi slynie. W teyżc Káplicy leżą troie Ciáśła BB. Męczennikow
od Tátárov pomordowáných Roku 1260. X. Sámuel Nakielski,
in Histor: a Miechoviana. Są też w tym Kościele Obrázy osobliwie
Krucyfix, który rozmawiał częstokroć z B. Micháłem tegoż Za-
konu Zakonnikiem. także Obraz drugi przy ścienie Pánny Má-
ryi który wielkimi cudámi slynie. Odpoczywa w tymżc Kościele
Ciáło B. Micháśa Giedroicá Xiążęciá Litewskiego, Brátá tegoż
Zakonu. Przy tym Ciele y Grobie B. Micháśa Giedroicá tysią-
czne iák zá żywotá tak y po śmierci Łáskawy Bog przez zasługi
tegoż B. Micháśa z ufnością się uciekájącym ludziom łáski świad-
czy, ktore *in Registro Miraculorum* w Skárbcu S. Márká Ewángel-
listy, pretenduiącemu *latius patebunt*. Tu *de recenti* Roku 1737.
Dniá 1. Páździerniká JMć. Pan Michał Gárwáski Kápitan ná ten
czás pod Drágoniá Buławy Polney przybył y *Conscientiosè* pod
przysięgá w Konfystorzu Krák. wypełnioná zeznał iáko *male*
cadente alea w potyczcze od Woyská Rossyiskiego zábrány, aż ná
Stolicę prowadzony był. W tey niedoli *ad Patrocinium* B. Michá-
śa Giedroicá uciekłszy się, codziennie pięć paćierzy z nabożeń-
stwem mawiał, nie bez skutku iednák próżby swoiey, kiedy zá
wielowładną tego Párroná protekcyá dziwnym sposobem *miraculose*
z niewoli uszedł, y tu *pro gratiarum actione* przyszedłszy,
ore tenus B. Micháśowi podźiękowawszy, nám oznáymił.

W tymżc Kościele w Grobie Bráci Zakonu tego spoczywa pod
Wielkim Ołtarzem Ciáło B. Jákobá z Przyrowá. o którym w For-
tecy Polskiey pobożny *Investigator* doczyta się. Ten B. *honorifice*
ná gradusach złożony leży dziwny zá żywotá ábstynencyi wstá-
piwszy álbowiem do Zakonu *Canonicorum Regularium de Paniten-*
tia przez 57. lat *computando* od uczynioney Professyi mięśa nie
iadał, dyscyplinámi ciáło martwił, Zimie w śniegu, Lećcie w po-
krywach tarájąc się, podczas ciężkich upałów ná gorącym stoń-
cu klękał.

cu klękał. Ostre paski na ciele przyroście nosił, straszną Ofiarę Mszy S. z tak rzęsiłtemi odprawował Izami, że częstokroć mokry Korporał do Zakrytyi odnosił, tak dziwną świątobliwośćią słynac Roku 1659. z tym się pożegnał światem, przepędził lat w świątobliwości od Narodzenia swego 76. y Miesiący 6. Jest w tymże Kościele głową całozupełna S. Doroty Panny y Męczenniczki, także y Ołtarz: przy którym do tej S. Panny Matrony *pragnantes* o pomoc się uciekają, y pociechy wielkie y ratunku doznają.

14 Kościół PRZEMIENIENIA PANSKIEGO.

ALBO KOLLEGIUM SCHOLARUM PIARUM.

Świątobliwy y uczony Zakon *Scholarum Piarum* Przewiełbnych Oycow, od Szkół pobożnych ma swoy tytuł y nazwisko; gdyż gdzie pobożność y boiaźń Pańska, która jest początkiem mądrości, tam oraz nierozdzielnie znayduie się szkoła nauki, y rozumu dobrego doskonałość. Aby tedy w Stołecznym Mieście Krakowie, pobożność większa rozmnożyła się, Boska ordynacya sprawiła, że ci przewiełbni Zakonnicy, Szkół Pobożnych Profesorowie, izczęśliwie przybyli wprzod do Kązimierskich, a potem do Krakowskich Rezydencyi.

Roku Pańskiego 1660. Nayaśnienieyszy Krol Polski Jan Kązimierz w Krolewską swoię wzięwszy ten Zakon S. Przewiełbnych Oycow Piarow protekcyą, wyraźnym swoim konsensem, Indultem, y Przywileiem wiecznym z Kąncellaryi Koronney w w Warszawie, dnia 29. Máiá, Roku Pańskiego 1654. wydánym, pozwolił tymże Przeznaczonym Oycom, aby się mogli fundować w Krakowie, lub między murámi, lub za murámi. Przychodzących do Krakówá, przyjął tychże Oycow Uczonych y Pobożnych bąrdo ochotnie Nayprzewiełbnieyszy Jáśnie Oświecony Xiązę Siewierskie, J. M. X. Andrzey Trzebicki, Biskup Krakowski y z Pásterskiey swoiey czuyności przypuścił ich, iák y innych Zakonnikow, do pospolitey prace duchowney około Chrystusowey Winnice, pozwalając im micyśá według ich upodobania

bánia , lub ná Kázimierzu , lub w Krákovie , Roku Páńskiego 1660. dnia 2. Czerwcá. Tu ná Kázimierzu otrzymáli mieysce, zá promocyá y osobliwszá szczodrobliwością Przewielebnego J. M. X. Janá Márkiewiczá J. U. D. Krákovskiego, Wármieńskiego Kánoniká, y Infułatá Tárnowskiego.

Mieysce iednak Kázimierskie, nie było wygodne, dla tych Pobożnych Zakonników z wielu rácyi Kánonicznych, sam Pan Bog raczył znieść tę niewygodę , przeniozłszy tych Oycow do Kráková Roku Páńskiego 1675. Dnia 15. Márcá.

Dla obrony Stołecznego Miásta , przy murách Mieyskich, między bramą Floryáńską y Słáwkowską otrzymáli mieysce dość íciste, zá cáley Rzeczypospolitey Seymie wálnym Grodzínskím, w Roku P. 1679. od wszelkich ciężarów Mieyskich uwolnione.

Osobliwa Pásterska pobożność , J. O. Xcia Nayprzewielebniejszego J. M. X. Janá Máłáchowskiego, Biskupá Krákovskiego, murować y wystáwić im Káplícę pozwolił, R. P. 1682. Dnia 14. Stycznia. Ktorá pod tytułem Pána Jezusa ná Gorze Tabor przemienionego benedykował, álbo błogostáwił , Nayprzewielebniejszy J. M. X. Mikołay Oborski, Biskup Láodyceński, Roku 1685. Dnia 3. Lutego, Roku záś 1691. pozwolił J. O. X. w teyże Káplicy odprawiać wszelkie Uroczystości Kościelne; rák należące ná chwałę Boską y iego Świętych Wybránych, iáko też ná porátowanie dusz prawowiernych służące.

Z dárú Stolicy Apostolskiey w tym Pobożności *Kollegium*, máią tu całéciało święte, Świętego Hyppolitá Męczenniká, które w terážnieyszym Kościele, ná póciechę y porátowanie Kráková, przed Boskim Máiestátem , iest wystáwione.

Roku Páńskiego 1720. J. O. Xżna Izábellá z Lubomirskich Sieniáwska Kástellanowa Krákovska, Hetmánowa W. Koronna, Páni osobliwey ku pomnożeniu chwały Boskiey pobożności y szczodrobliwości, wielu Kościołow, dostátniemi fundacyámi znamienita, záwdzięczáiąc Pánu BOGU przedziwné Korony Polskiey uspokojenie po długich woynách y spustoszeniách, postanowiłá to wypełnić, ile mogło bydz nayprzédzey.

Więc z wrodzonego ku Zakonowi *Scholarum Piarum* od swoich Antecessorow, na wielu przedtym mieyscach w Polsce fundowanemu, áffektu, deklárowała y szczęśliwie zaczęła przy Kollegium Krákovskim Kościoł, pod przerzeczonym tytułem Przemienienia Páńskiego, przydawszy do tego drugi tytuł, Przenajświętszey MARYIPánni Opiekunki y Krolowy Polkicy. Já k zaś rá wieczney pámięci godna Fundátorká, na ten Kościół nie záłowała kósztu, wspaniałość Jego pokázuie.

Przyłożył się do ozdoby tegoż Kościoła znaczniemi nie raz iáłmużnámi Xiążę ś. p. Konstantyn Felicyan Szaniáwski Biskup Krákowski pámiętny Senator, ktory ręką swoją y pierwszy kámiień na fundáment záłożył, y potym szczęśliwie dokończony uroczyscie Konsekrował, R. P. 1719. w dzień SS. Troycy, náznáczywszy rocznicę Poświęcenia, Niedzielę Mieśiacá Páździerniká nástępującą zaraz po Święcie Rożáńcowym. Tenże Xiążę Biskup, życząc áby OO. *Scholarum Piarum*, w tey Metropolij Krolestwá w pracách ná chwałę Boską y zbáwienia bliźniego zdawná podiętych nieustawali, pobudził ich, że tu Náukę S. Teologij záłożyli, lubo przy szczupłości mieyscá y Prowizyi. Nie mniemyśmy stárániem y promocyą, doświadczoną od kilkudziesiat lat po wielu Kościołách Krákovskich w ustáwicznych Kázániách tychże Zakonnikow ochotę, y prawie codzienną gotowość ná dálszy czás chcąc utrzymać, do Ambony Kátedrálnego Kościoła zá uprzejmym Prześwíetney Kápituły Kátedrálney konsensem Káznodźciow ich przypuścić, gdzie częstemi Kázániámi iáko też y po inszych Kościołách przysługuią się chwale Boskicy. Niektore też pláce puste y zániedbáne ná Przedmiesciu przy Kleparzu Biskupie názwánym, tymże Oycom osobliwym Práwem y Przywileiem od cáley Prześwíetney Kápituły ákceptowánym, ná potrzebny ogrod dárował, wielą inszemi dobrodzieystwy temu Zakonowi pámiętny ná záwsze Protektor.

Procz wyższego Kościoła, iest tu drugi Kościół kształtnie między fundámentámi ná dole ákkomodowany pod tytułem—Więzienia JEZUSOWEGO, á w nim osobliwa do Nabożnéstwá pobudká

pobudką Stopnie Páná JEZUSA , ná kształt Rzymskich ozdobi-
nie y kosztownie wystawione, á rożnemi Reliquiámi, iáko też
y Odpustámi zá instáncyá Náyiásniejszyego ś. p. Krolewiczá Pol-
skiego Jákobá Sobieskiego, od Oycá Ś. BENEDYKTA XIII.
ubogácone. To mieysce lubo codzién ná Nabożeństwo do Mę-
ki Pániskiej iest otwárte, szczegulniey iednák w Piátki przez cá-
ły Rok , w ktore tu bywa przy Muzyce Msza o Męce Pániskiej
z fundácyi ś. p. JMCi Xiędzá Stefaná Dembińskiego, Kánoni-
ká Kátedrálneho Krák: Kułtoszá Koronnego, Insulátá Tárno-
wskiego, tudzież y JM. X- Jerzego Miroszewskiego, Kánoni-
ká tákże Káedr. Krák: y Kułtoszá Koronnego, y inłzych za-
cnych Dobrodżiciow , miánowicie JKCí Páná Antoniego Be-
kierskiego, Obożnego Wielkiego, Koronnego, ktory nie tylko
fortuna , ále też krwią swoią w oddánym do tego Zakonu Sy-
nem swoim , znamieniće się do fundácyi przyłożył.

W Kościele wyższym znáyduią się dwa Brástwa z osobliwsze-
mi Nabożeństwámi, pierwsze pod tytułem Przemienienia Pán-
skiego, drugie pod tytułem Opieki Nayświétszey Pánny, Kroło-
wy Polskiej. W dolnym zaś procz pomienionych Odpustow,
zwyczajnie co Rok ná Wielki Piątek reprezentuie się Grob Chry-
stusow. Támcze między fundámentámi, są skryte y udzielne Cá-
táakumby to iest groby ná chowánie Ciał przystoynym kosztem
rozporządzone. Od Bramy Floryáńskiej , záczetá iest Fábrýká
Collegij sumptem Xiążęciá ś. p. Szániáwskiego , Biskupá Krák:
ktorey śmierć nád spodziewánie pędzsa dokończyć mu niedopu-
ściłá , zostáwiwszy dotąd Fábrýkę w nádziei szczegulney Opá-
trznosci Boskiej.

Przydáie się tu dla wiadomości, że Fundátorem tego Zakonu
Scholarum Piarum od Bogá przeznaczonym, y dziwnie do tego Zák-
konu chwalebneho *Institutum* prowadzonym W. X. Jozef Kálá-
fancyusz rodem z Hiszpan Kánonik y Officyál generálny niegdys
w Dyecezyi Urgelláńskiej, ktory po wielu chwalebnych spráwie-
dliwego Życia, cierpliwości, y gorliwości pracách, ná chwałę Páná

Bogą y bliźniego zbawienia podiętych, wielą cudami w Procesjach Rzymskich, do bliskiey Kānonizacyi wywiedzionemi dotąd pamiętnie slynie. Pełen lat y zasług umarł w Rzymie dnia 25. Sierpniā Roku 1648. przeżywszy lat 91.

Zakon *Scholarum Piarum* Zā Instytucyą Władysławā IV. Krolā Polskiego y Szwedzkiego, pierwszego w Wārszawie Fundatorā, w prowadzony do Polski Roku 1642. ā potym tegoż samego Roku y prawie rāzem nā Spisz do Miastā Podolincā przez J.O. Xiążęciā Strānisławā Lubomirskiego, Woiewodę y Strāroścę Krāk: po ktorey fundacyi po rożnych mieyscāch Krolestwā Polskiego rozkrzewiony iest.

15. Kościół Świętey V R S Z V L E.

NA Świętego Janā Ulicy ten Kościół iest, przy którym Szpital y z Kłasztorem Zakonnikow nāzwānych *Boni Fratres*, ktorzy sā *re vera Boni Fratres*, bo ubogich chorych opātrznosci żadney niemāiācych, opātruiā Doktorem, Aptekā, Cyrulikiem, iedzeniem y pićiem, łozem y pościelā, onym co dzień ścielāc, chustkami białemi ochędażāiāc: owo ze wszystkich miar chorym sami wysługuiā y wygadżāiā. Māiā dla nich Infirmāryā bārdzo sposobnā, wielkā, ochędożnā y ciepłā: łozek w niey trzynāsćie, y Ołtarz, przy ktorym Mszā S. odprāwuiā, gdzie tychże chorych Sākrāmētami Świętymi opātruiā. Chorzy tu postu nie māiā, bo im to Kościół S. pozwolił, ā gdy tu z nich ktory umrze, otrzymuie *in absolute plenariam indulgentiam, concessam ā Summis Pontificibus, & toties confirmatam*. Służā y inżym ludziom Indulgencye, ktorzy ten Szpital y chorych w nim nāwiedzāiā. Zakonnicy sami używāiā Hābitu wszystkiego czarnego, żyiā z samey eleemozyny, z ktorey y ubogich chorych żywiā. Przyprowādzeni do Krākowā Roku 1612. przez Szlāchetnego Pānā Sebāstyānā Montolupiego, Szlāchcicā niegdy Florentskiego, ā potym od ś. pāmięci Nayaśniefszego Zygmunta III. *ob preclava merita ad immunitates & prerogattivas Reipub:* przyrętego, y z Domem zacnym spowinowācone go. Māiā Reliquiā zacnā y znacznā

y znaczną S. Urtzule, y inſze, Koſciół z cleemozyny z gruntu wymurowány: w którym odpoczywa Ciało B. Bonifacyuſza, Konwerſa Niemcá, życia ſwiątobliwego, Konwentu Wiedeńſkiego. Umárł ten miłofierny, poſłuszny, y oſtro żyjący Brát Roku 1633. dnia 17. w Konwencie Zebrzydowskiem, tego ciało z pewnych przyczyn, przywieziono do Krákowá, gdzie odpoczywa do tąd ieſzcze całe: zá umárłych, ktorzy u tych Bonifratrow umieráią, z powinnoſci Zakonney ci Zakonnicy odpráwu-ia Święte Rożáńce, á Káptáni Mſze SS. W Infirmáryi był Obraz Pánni Nayſwiętſzey bárdzo piękny nád drzwiami, od ktorego głos ſłyżány był mowiący do Brátá Infirmarzá, *wſtań Bráćcie, o to chory bez Spowiedzi umiera*, ten chory záſ gdy ſię wyſpowiádał, umárł. Ten Obraz Pánni Przenayſwiętſzey ktory w Infirmáryi zoſtawał, ieſt teraz do Koſciółá przenieſiony, zoſtaie przy Ambonie w Ołtarzu, do tego Obrázu ludźie máią nabożeńſtwo, y ná káżdą Sobotę ſłucháiący Litánii zá pozwoleniem Stolicy S. A poſtołſkiey otrzymuią ſto dni Odpuſtu zupełnego. W tymże Koſciele ieſt Páſſya do ktorey dány ieſt Odpuſt zupełny, zá Duſze w Czyſcowych mękách zoſtaiące, od Klemenſa XII. gdzie wiele ludzi doznawáią łáſk. Tenże Klemens XII. nádał Odpuſt zupełny *cum Oſtáwa Sancti Raphaelis Archangeli*. Przybyła w tymże Koſciele Reliquia Pátryárchy tegoż Zakonu S. Janá Bożego wielka pártykuła, ktora ſię wyſtawia *pro omni Feſto Solenni*.

16. Koſciół Świętego JANA CHRZCICIELA y E W A N G E L I S T Y.

TEn ieſt ná ulicy tegoż názwiská wymurowány, od Piotrá Duńczyká Komeſa z Krzynná, nowo repárowány około Roku 1715. Ma w Ołtarzu Obraz PANNY MARYI Łáſkami wſławioney ktory w Roku 1633. tu ieſt przenieſiony z kátej przy filarze, y w Ołtarz wſtáwiony, gdzie ludźie wiele łáſk doznawáią, iáko rózne Vorá ſwiadczą, y zeznánia róžnych oſób, ktore záchowuią. Przy tym Koſciele ieſt teraz *Conſervatorium* álbo pomieſzkánie dla Zgromádenia Pánien pod tytułem Oſárowánia

rowania Najswiętszey Panny MARYI, ktorych powinność iest dawać ćwiczenie w pobożności y różnych robotách osobliwie Sierotom, y one żywić według fundacyi zaczętey przez pobożną y Szlachetną Zosią Czeską, w Roku 1623. á przez różnych pobożnych Dobrodziciow przyczyniona. Te Panny z Kámienicy ná Szpitálney Ulicy są przeprowadzone ná to miejsce w Roku 1726. po zakończonym po części wymurowánym mieszkaniu z iálmużny różnych Fundátorow. Są te Panny pod direkcyą Archipresbiterá Krákovskiego, y máią swego Kápellaná y Spowiedniká.

Jest w bliskości tego Kościoła Dom dla Káplánow, Prowizorami iest Bráctwo Kráwieckie, á ci należą do Kościoła Panny MARYI w Rynku gdzie ná nabożeństwach bywać powinni.

FVNDACYA PANIEN CHARITATIS.

Albo raczey Siostr Miłosiernych ná usługę ubogich chorych, á pospolicie Siostr Szarych názwaných.

TYch Siostr dwoiáká iest obligacya od Świętego Wincentego à Paulo Oycá Fundátora y Instytutora Ich włożona. Pierwsza usługá, pilność y dozor koło chorych ubogich, opátruiać im wszelkie potrzeby przy wygodách, ták co do ducha iáko y ciała należy, przyjmuiąc ich do siebie, y zbierájąc po ulicach oboiey płci, w osobnych Konserwatóryách álbo Infirmáryách, w iedney dla Męszczyzn, w drugiey dla białych głów zporządzonych, onych konserwuiąc. Druga obligacya wychowanie ubogich sierot, dzieci Pánienek, ktorych do siebie przyjmuiąc y edukacyą przy boiaźni Bożey, należytá dáiać robot niepospolitých uczą z wielkim dozorem y pilnością koło nich chodząc, zapalone miłością Pána Bogá y bliźniego. Y te najpierwszy początek swoy wzięły we Fráncyi Roku Páńskiego 1630. od S. Oycá Fundátora swego. Oktorych Instytucie y pracách koło ták zbawienných uczynkow, dowiedziawszy się Nayiásnieysza Ludowiká, Zoná Janá Kázimierzá, Krolowa Polska, wzbudzona ogniem miłości

miłości Boskiej y bliźniego, z prowadził Ich do Polski y fundował Ich w Wárszawie Roku Páńskiego 1652. z wielkim pożytkiem tak Mieszczánow Miásta Wárszawy, iáko też y Obywátelów Woiewodztw támeicznych. W prędcie potym widząc dozór stárania y chodzenie tak około ubogich chorych, iáko też y Sierotek Pánienek pomienionych Siostr, támeiczna Zwierchność, nie tylko im Szpitale dawne w dyrekcyá oddał, ále też y kilká domów nowych wystáwił, máiąc obfite żniwo miłości Pána Bogá y bliźniego. Y samym skutkiem doznáiąc faryg y prac wspomnionych Pánien *Charitatis* wielkie pożytki odnośzą. Rozszerzył się ten ogień miłości Boskiej y bliźniego po mieyscach Wárszawy, kiedy niektorzy Bogoboyni Fundátorowie, przypátrzywszy się zwyczajom tak pobożnym po różnych Miásteczkách Oneż fundowali.

Wznicił Pan Bog w dobrotliwym Sercu ś. p. J. W. IMć X. Michała Szembeká Suffrágáná Dziekaná y Oficýalá Krákowskiego tenże sam ogień miłości bliźniego, y kompáśsyá nád ubogim zchorzáłym, kiedy tenże ś. p. Fundátor w Roku P. 1714. Dnia 5. Czerwca Toż Zgromádenie Wielebnych Pánien *Charitatis* álbó Siostr Miłosiernych do Krákowá sprowadził y Onym ná rezydencyá Kámienicę swoię własná narożná ná ulicy S. Janá leżącą oddał. W tey Kámienicy álbó Rezydencyi záłożony iest Szpital do ktorego pomienione Wielebne Pánny ubogich chorych przyimiá, y onym w osobnych dwóch Izbách álbó Infirmaryách, ná dole ná plec Męską, ná gorze ná białogłówską zporządzonych, choć przy ciáśności mieycá z pilnością usluguiá. A lubo pomieniony ś. p. J. W. Fundátor nie obligował ich tylko do dwunastu chorych opátrowánia, sześć Mężczyzn, sześć białych głow, nádawszy im máłą Wioskę sześć mil od Krákowá leżącą, przecięz kompáśsyá w nich wrodzona y ogień miłości Boskiej y bliźniego, tudzież náciśk ubogich do nich uciekáiących się y gárnących, ile widząc koło drugich pilność y stáranie, á naybárdziej widząc bárdzo chorych od nich zdrowemi powracáiących y szczupłość mieycá, záátámować niemogá uftáwicznie

wicznie proszącym się za chorymi, tak że koło dwudziestu pięciu osob oboiey płci konserwują pożywienie dają, w chorobach do zdrowia różnemi lekárstwy pomagają, dozór y pilne staranie koło nich mając, częścią z Wioski nádaney a więcej z elemozyny y pracy rąk swoich providując im wszelkie wygody ochędostwa y wiktowania. W tymże Szpitalu iest mała Káplića y Ołtarz Najswiętszey Panny Niepokalanie Poczętey, w ktorey dla chorych y námienionych Wielebnych Pánien, co Święto y co Niedziela odprawuie się Msza Święta, przez Káplánów *Congregationis Missionis* tegoż Fundátorá S. Wincentego a Paulo, Domu Krakowskiego, Stradomskiego. Mają w tym Szpitalu swoim y małą Apteczkę dla ubogich chorych, ktora domowey roboty Ich prace y fátygi essencyami, wódkami, liquorami y inżemi przyozdobiona iest, robiąc koło tego też same Siostry, dla czego lubo z Fundacyi czterech Ich tylko bydz powinno, a teraz Ich sześc tu mieszka, aby wystarczyć mogły usłudze ubogim. Aże czekać muszą ná dalszą Fundacyą dla Sierot, Pánienek, żeby drugiey obligacyi zadołyć czynić mogły, teraz Sieroty po ulicach z głowami szpetnemi zbierają y one im opatruią. Aza Pan Bog wzbudzi iakiego Dobrodziecia dla rozprześtrzenienia im mieyscá, y ugruntowania Fundacyi należycie, gdyż we wlystkim szczupłość wielka.

17. Kościół P A N N Y M A R Y I.

I M M A C U L A T Æ C O N C E P T I O N I S.

TO mieysce Klasztorem teraz Oycow Bernárdynow ozdobione iest, gdzie przedym była Katedra brzydkich heretyckich Ministrów, Brogiem nazwana, teraz za staraniem y nakładem J. M. P. Stánisława Lubomirskiego, Hrábi ná Wiśniczu, Wóiewody Krakowskiego, stanał Kościół wspaniały lubo nie wielki, ná chwałę Pánu Bogu, y Niepokalanego Poczęcia Najswiętszey Panny. Jey Uroczystość odprawuią solennie z Oktawą, zwyśławieniem Najswiętszego SAKRAMENTU, z Kázaniami y Processyami. Ma y insze Odpusty, y Reliquiami Świętych Bożych.

zych obdárzony dostátecznie. Stárzy tu tylko powinni miesz-
kać przy tym Kościele.

18. Kościół Świętego D U C H A.

PRzy tym są Zakonnicy názwáni *de Saxia*, różni krzyżyká-
mi białymi od Swieckich Księży, te noszą ná sukniách ná
piersiach przy boku lewym. Naprzod fundował ich Fulko Bi-
skup Krákowski, w Stáwkowie w swym Miásteczku, ktorych-
przywzał z Widniá Roku 1203. Potym B. Iwo Biskup Krákowski
z támtąd przeniośł ich ná Prádnik Roku 1223. Po trzecie, B. Jan
Prándotá Biskup Krákowski dla nieposobności mieyscá prze-
prowadził ich do Krákowa Roku 1244. y dał im Kościół Fárny
Świętego Krzyża z dzieścíną. Tenże Biskup zbudował im Ko-
ściół S. Duchá ná gruncie Fárnym, y Szpital przynim bárdzo
przestrony z kilką izb, dla białychgłow ubogich y dla dziećek
porzuconych, y dla ich mámek, ktore dziećki przerzeczzone kar-
mią y opárnują. W ktorym Szpitalu przechodzi osob trzystá.
Prowizorámi tego szpitalu są Pánowie Rádcy Krákowski. Jest
w tym Kościele Bráctwo S. Duchá z wielkimi Odpustámi y Stá-
cyámi u Ołtarzow: w Wielką Szrodę támcze Odpust bywa *instar*
magni Jubilai od Stolicy Apostolskiej nádány. Ma też y Reliquii
Świętych dostáták, *particulariter Lignum Crucis Sancta*. Szkotá,
ktora *propter hostilitates & defectus Provisionum* lubo upádła,
álé iednąk czásu swego crygować się ma.

19. Kościół Świętego K R Z Y Z A.

Tym Kościołem rządzą ci Oycowie wzwyż pomienioni *de*
Saxia, y Párásianom we wszystkim usługują, ma swe Indul-
gencye y Reliquii Świętych dostáték.

K L A S Z T O R P A N I E N S K I.

Nle dáleko tych Kościołow máia Panny swoy Klasztor, tcy-
że Reguły, y tego Hábitu używają, z prace rąk swoich y
z elcemozyny świętey się żywiąc, powinności podlegają tcy co
y Kápiáni.

20. Kościół Naysw: Panny MARYI, pod tytułem Jey Zwiastowania, y Świętey Scholastyki.

TEn ná ulicy nie dáleko Klasztoru Świętego Duchá zbudowany Roku 1648. dnia 25. Pázdzierniká y z Klasztorem, wktorym Pánni Zakonne S. Benedyktá swą residencyą máią. Wprowadzone z Stániatek przez JeyM.P. Annę Cecylią Trzcinka Herbu Sulimá, Xięniá támeiczną. Tákie y przez J. M. P. Marciná z Swichowá Swichowskiego Herbu Sulimá, Jey M. P. z Gorek Gáiówskiej Herbu Szeligá, sumptem tychże zbudowany, y prowizyá opáttzony. Zyiá te Pánni według Reguły swey, onę szczerze záchowuiąc, prowadząc żywot w przykazániách Zakonnych práwie Anielskich, w czuyności, w ostrości, w wielkim nabożeństwie, y pracách Klasztornych; są y Kápláni do służby Bożey, ma y Odpusty Zupełne, ná Zwiastowanie Panny MARYI, ná S. Benedykt, y ná S. Scholastykę.

21. Kościół Świętego R O C H A.

PRzy tym Kościele jest Szpital dla chorych Studentow, wktorym jest łózek 12. dostátanie według potrzeby ochędożone; máią tu chorzy wygodę, Infirmaryą ciepłą, Doktorem, Cyrulikiem, y Apteką, y też słuźnym wyżywieniem. Prowizorámi są Pánowie Rádcy Krakowscy, ma swego Proboszczá, ktory rezyduie przy tym Kościele, y chorym ádministruie Święte Sákrámentá, są y Odpusty, tákie y Reliquie Świętych Bożych, y Obraz w Ołtarzu wielkim dziwney piękności, y poćiechy chorym. Odpráwuią tu chorzy Litánie ná każdy dzień o Pánnie Nayswiętszey, y Psalmy zá umárłych Studentow.

22. Kościół Świętego T O M A S Z A.

PRzy tym Kościele mieszkáią Oycowie Kármelići, gdzie przedtym było brzydkie bluźnierstwo Aryáńskie Chrystusa Páná y Mátki iego Przenayswiętszey, teraz się tu służbá Páńska porządnie odpráwuić. Jest ochędostwo piękne, y Reliquie Świętych Bożych niemáło, zá stárániem pobożnego y czci godnego

starcą Xiędzǎ Spiridionǎ tegoż Zakonu, ktorému przez X. Ambrożego Korniewiczǎ z Rzymu przysłano, które on po różnych Klasztorách Zakonu swego porozysłał: temu Klasztorowi zosła wiwszy Ręce SS. Cyryáká y Felixá Męczennikow, wierzchłowy S. Hiácynthá Męczenniká, cále *Cruca* SS. Męczennikow, Eweliuszá y Antoniná. Jest y Oltarz uprzywileciowány zá umárłé: to iest Ukrzyżowánego Páná JEZUSA ná Fest Świętego Tomaszá Apostoła y ná Najswiętšzey MARYI Pánny Szkaplerzney, y ná Świętǎ Cecyliǎ, iest Odpust zupełny. Ma ná Niedzielé pierwszǎ po Wielkicy nocy to iest Przewodnǎ bywǎǎ czterdźiesięci godzin. Jest tu Obraz bǎrdo piękny Pánny Przenajświętšzey, przed którym w Sobotę y we Szrodę Litánie spiewuǎ *cum Indulgentijs*.

23. Kościół PANNY MARYI ná Grodku.

Ten ná tymże mieyscu ták nǎzwanym Grodek zmurowány, gdzie był pierwszy Grod Krákowski. Ten Kościół y przy nim Klasztor, (iuz ná swoim gruncie) s.p.) MC.P. Anná z Rusce Lubomirska, Kásztellanowa Woynicka, Mátká J. M. P. Stǎnislávǎ Lubomirskiego, Woiewody Krákowskiego, zmurowawszy oddǎła Pánnom Zakonnym drugiego Hábitu O. S. Dominiká y Instytutu S. Pánny y Mátki Agnieszki *de Monte Politiano*. Ktorcy Świętey Kánonizowánicy od BENEDYKTA XIII. była Solemna Introdukcyǎ Roku 1727. z Kościoła Archiprezbiterálnego Pánny MARYI *in Circulo*. Do tegoż Pánien Kościoła przy Solemney Assystencyi J. W. JMéi X. Michála Kunickiego, Biskupa Arsyoneńskiego, ná ten czas Suffrágáná y Archidyákona Krák: y ták wiele inncy liczney frequenci różnych Stanow całego Miasta Krákowǎ, y przez całą okrawę z Kazániámi y Processyámi odprǎwiona Uroczystość Kánonizácii S. Mátki, sumptem Pánien Zakonnych y różnych Dobrodźciow. Tey S. Pánnie wystǎwiła wspǎniǎły Oltarz Wielki, J. M. Páni Kátarzyna Popielowa Miecznikowa Zydáczowská, osobliwsza Dobrodźcickǎ tego Klasztoru, w którym długi czas przez lat kilkana-

ście upodobawszy sobie to miejsce rezydowała. W Wielkim Ołtarzu Obraz N.P. MARYI bardzo piękny, wspaniały, w Rzymie malowany y poświęcony od Urbána VIII. Papieża z Odpustami. Obraz ten różnemi wstawiony Cudami, bo w 7. lat po wysławieniu Kościoła tego gdy ochłanał ogień wielki Kościół y Klasztor, od pobożnych niektorych OłobZakonnych była widziána Mátka Nays: iák jest ná tym Obrázie, pokrywájąca Płaszczem ogniste pożary, iáko świadczą Relácie w Xiegách zápisane tegoż Klasztoru, y innych czasów pobożnie przyznájąc, broniła tá S. Mátka y od ognia y od ruiny Szwedzkiej, gdy dobywali Miasta Krakowa. W tym Klasztorze jest Obserwancya wielka Reguły Świętego Augustyna.

W tym Grodku czyli Ogrodku wielkie różnych pobożnych Zakonnic z różnych cnot wonności przy Rozáńcowym Nabożeństwie y wonnnieiącey Mistycznej RożyMARYI. Przy śniegách tych kándor Pánieński, różne umartwieniá wydátne w Pánnách Zakonnych milczenia wielkie zachowuiących medytácie, w czuności wielkiej żyjąc prawdziwe náśládowniczki S. Oycá Dominiká y Mátki swoiey Agnieszki.

Ten Kościół zmurowány Roku 1634. dnia 8. *Oktobra* poświęcony od J. W. XiędzÁ Oborskiego, Biskupá Láodyckiego, Suffragáná Krak: Roku 1635. dnia 8. Wrześniá.

W tym Klasztorze pierwszą Przecorzyską była Ludwiná Koperná wzięta z Klasztoru z drugą Pánną Pobożnych Pánien trzeciego hábitu. Które przy Solenney Introdukcyi ná miejsce Grodeckie wprowadzone ná nową fundacyą, nie rozumiejąc po Łáćcinie áni umiejąc czytać spiewály z náuki Boskiej *Te Deum laudamus*, przed tym Tá była Krewna bliska s. p. J. O. Anny z Ruśce Lubomirskiej, Fundátor-ki tegoż miejsca.

W Kościele tych Wielebnych Pánien są różne nádane Odpusty, y Reliquii Świętych Bożych wiele, á miánowicie te: Świętego Serwiliána, S. Márcyusza, Ziebro S. Sáturniná, S. Felixá Papieżá y Męczenniká, S. Hilárego, S. Euzebiego, S. Tarcyusza,

cyuszá, Zab S. Florencyuszá, S. Maurycyuszá, Paćierz S. Florentego, Świętey Laurencyi Pánny y Męcenniczki cáła kość z ręki, S. Eugeniey, S. Zofij Pánny Rzymiánki, S. Teofilę, S. Cyrille, S. Benedykty czeluść cáła y z zębámi, S. Rustyki, S. Zuzánnny Pánny, S. Kándydy, S. Semetrzyi, y inszych wielki dostátek w mnieyszych párttykułách.

W tymże Klasztorze ś. pámieści Rekollekcye swoie y Nabozęństwo częste odprawowálá Fundátorká tegoż Klasztoru J.W. Jey MC. P. Anná Lubomirska Kászt: &c. &c. ktorey Obraz iest w tym Klasztorze odmálowany z prawdziwą fizognomią.

Tákże podczas Jubileuszu wielkiego J.O. Xiężna Sangušzkowa, y J. O. Xiężna Czártoryska Roku 1726. odpráwiáły swoie nabożęństwa, y medytácye, y ták wiele innych zacnych Dam Senatorских, ná tym świętym mieyscu swoie oddawáły nabożne Votá Mátcie Nayswiętšzey.

W grobie tych Pánien Zakonnych iest iedná Pánná leżáca w nieskáżytelności cáła, iuż od lat czterdziestu, iáko widzą ludzie przy sepulturze, y niektore Zakonnice od dawnych czasow zostájące. W Kościele tym iest piéć Ołtarzy, Káplicá iedná wktorey dwá Ołtarze, Chur *pro Officio Divino* Pánieński z Pozytywá, tákże y ná dole pod Churem Káplicá z Ołtarzem.

24. Kościół Nayswiętšzey PANNY MARYI W NIEBOWZIECIA, w RYNKU.

Jako Author náture położył serce w pośrzedku ciała ludzkiego y innych zwierząt, áby z niego żywot ná wszystko ciało pochodził, ták Kościół ten wspaniáły znáyduie się w Rynku Krákovskim, áby z niego ták dušzny przez Sakraméntá y náuki zbáwienne, iáko y doczesny żywot przez przyczyny Świętych y Modlitwy nabożne Sług Bożych w nim odprawuiące się, ná cáłe Miásto rozchodził się. Postáwiony y wymurowány iest większą częścią od Błogosławionego Iwoná Biskupá Krákovskiego; Stryá Świętego Jácká, Roku 1222. ná zamiánę Kościoła S. TROYCY, gdzie pierwey byłá Fára, y przez Jáłmužny wielu ludzi pobożnych dokończony;

dokończony. Jest wieżami dwiema przyozdobiony, z tych każda ma dzwon Zegárový, a na jedney są dzwony Kościelne, na drugiej znayduie się Trębacz po godzinách wytrębuiący, y uznawiający, aby, gdzie się ogień pokaże, przez otrąbienie Miasto wczesnie do ratunku pobudził.

Tenże Kościół nowo iest pokryty blachą miedzianą, za staraniem JMci Xiędza JACKA ŁOPACKIEGO. KANONIKA y ARCHIPREZBITERA Krakowskiego, zdiawszy ołowiąną blachę dla ciężaru y ustawiczney reparácyi. Znaydują się teraz w tym Kościele Ołtarze marmurowe, przez pomienionego Prałata nowo wystawione, y Obrazami Włoskiemi przyozdobione. Ma ten Kościół, Kápliee piękney struktury, w których ciążą Fundatorów pobożnych odpoczywają, y te Kápliee iako y Ołtarze mają swoich Káplánów do odprawowania Mszy Świętych.

Przy tym Kościele iest PRAŁAT ARCHIPREZBITER *Insulatus*, y Káplánów wiele zostających pod Jurisdikcyą pomienionego ARCHIPREZBITERA, z których są mający swoje domy do mieszkania Vikaryowie, Sakramentá Święte chorym y zdrowym administrujący, Penitencyarze dla słuchania Spowiedzi, Mánzjonárzystowie dla codziennego spiewania dwoygá *Officium* Najświętszey Pannie y Mszy Świętych, Psalterystowie każdego czasu po skończonym Nabożeństwie we dnie y w nocy Psalmy Dawidowe spiewający przed Najświętszym SAKRAMENTEM. Są także Altarystowie tak przy Kościele iako y gdzie indziey mieszkający, według Fundacyi Msze Święte przed Ołtarzami swemi odprawuiący, ma innych ludzi: Kleryków, Szkołę, Kápellę, do usługi Kościoła należących. W tymże Kościele Wielki Ołtarz iest wystawiony Sznycerską robota, piękną, znacznym kosztem wyzłocony, który cały zawiera się, a przy nim Stoł albo Mensa, na którym Celebruja, iest całowity na łokci siedm w długości, grubości puł łokcia, szerokości łokci trzy, z kamienia Gágátkowego, cała sztuka bardzo piękna, y rzadka w swoiey wielkości, z obcych Krájom sprowadzona. Wedle tego Ołtarza Wielkiego po lewey stronie, iest Ołtarz tytułu Świętego Longiná Męczennika.

czenniká. *Trzeci Ołtarz* podle tego Wielkiego Ołtarzá po práwey stronie tytułu Ośiárowánia Nayświętšzey Pánny. *Czwarty* iest Cymborium *Corporis Christi* y dzieśiąciu tyśięcy Męczennikow, gdzie Nayświętšzy SAKRAMENT konserwuiá, nowo mármu ryzowány, cáły z kámieniá, y álábástrowá sztuká Kielichá mi-
 šternie wyrobioná przyozdobiony, bywa tu śpiewána Msza S. w káždy Czwartek. *Piaty Ołtarz* Krzyżá Świętego, który to Cru-
 cifix wielkimi Cudámi słyńie, iáko y Votá świadczá, wšzytko *Corpus* tego rázem y z Krzyżem iest z cáłowitego kámienia wy-
 robione, ktore gdy chćiano odnowić, ten który był ná odno-
 wienie sporządzony doznał: że nie iáko kámieniá ále iáko czło-
 wieká ciáśá ciepłego się dotknął, czego potym y drudzy doświad-
 czyli, iáko mánuſcripta Kościoła tego opowiedáią. Od tegoż
 Crucifixá był głoś słyšzány do B. Świętośławá Mánsyonárzyšty
 Kościoła tegoż, gdy Pſalteryštá zániedbał śpiewać Pſalterz. *Cur ſilet Eccleſia*, czemu milczy Kościół, iáko świadczy pobo-
 żne y ſwiątobliwe życie pomienionego B. Świętośławá, wielce
 nabożnego do Ukrzyżowánego Zbáwiicielá ná tym mieyſcu.
 Crucifix iest w Ołtarzu mármurowym przez wzwyż pomienione-
 go Prálatá nowo wyſtáwionym, ná którym w Trunience iest
 złożone Ciáło Świętego Teodorá Męczenniká. Ma ten Ołtarz
 kolumny cztery moſiężne, piękney roboty, ktore przeniešione
 ſá z Káplicy S. Anny Pánow Wizembergow, przy filarze będą-
 cey, ná ſzrodku Kościoła. Jeſt ten Ołtarz uprzywileciowány zá
 duſze zmárłych, ma rózne fundácye ná Msze S. Tu bywáią grá-
 ne Páſſye w káždy Piątek przez rok cáły y codziennie w Poſcie
 z wyſtáwieniem Drzewá Świętego, y iníze Msze ſpiewáne. *Sze-
 ſty Ołtarz* S. Janá Nepomucená w Káplicy, ktorá w tych czá-
 ſach repárował, przyozdobił, y fundácyá ubogácił, Máciocy
 Barſtch, Rádczá Krákowski, z grobem dla ſiebie y ſwoich Suk-
 ceſſorow. *Siodmy Ołtarz* Niepokalánego Poczęcia Pánny MA-
 RYI przy drzwiách Kościelnych, ná południe leżących. *Oſmy*
 w Káplicy nád Bábinem tychże drzwi tytułu *Compaſſionis B M V.*
 S. Janá y Erázmá, do ktorey Káplicy *Pernus* Rádczá Krákow-
 ſki fundá-

ski fundácyą uczynił. *Dziewiasty* Oltarz tytułu S. Antoniego Pustelniká, Hieronimá, Kátarzyny, przy tychże drzwiách sto-
iący. *Dziesiasty* w Káplicy Leśniowolskich, gdzie jest fundá-
cyá ná Míste y grob tey Fámilij, z nadgrobkíem piękny m Wo-
iewody Podolskiego z tegoż Domu. *Jedenasty* S. Károlá Boro-
meuszá, ktorego Uroczystóść iáko Pátroná Bráctwá zá Dusze
zmártych y grzeszników zákámiáły solennie odpráwuie się.
Dwunasty w Káplicy Zbilitowskich, tytułu Pánni MARYI Snie-
żney y Offiárowánia. *Trzynasty* Bożego Miłosierdzia, gdzie-
Dziadkowie Nabożéństwo miewáią w dzień S. Łázárzá. *Czter-
nasty* w Káplicy Pánów Košlinskich, tytułu S. Páwlá Návro-
cenia, do tey Káplicy ze Cmentarzá sá wśchody. *Pietnasty* Ol-
tarz w Káplicy pod Wieżą tytułu S. Alexego, gdzie jest Obraz
Nayświéty: PANNY MARYI Częstochowskiej, dawnego y podo-
bnego do oryginału málówánia (gdyż miał bydz málowany pod-
czás przewożenia rámtego Obrázu przez Krákov ná Jásná gorę)
Tá Káplicá jest nowo repárowána Oltarzem mármurowym y
wymálównicem przyozdobiona. *Szesnasty* Oltarz w Káplicy Sło-
wikowskich przy drzwiách Kościelnych, pod Wieżą drugá, ty-
tułu S. Antoniego Pádewskiego, y Wencesławá, gdzie tákże jest
y drugi Oltarz. *Siedmasty* S. Apolonij y Świętego Liboryuszá,
teraz mármurowy. *Ośmasty* S. Máryi Mágdáleny y Máryi Egi-
pcyáki, tákże mármurowy. *Dziewiętnasty* przy filarce, S. Anny
y Elżbiety z Hebánu pięknie zrobiony, od PP. Wizemberkow
fundácyą opátrzony, pod którym jest y grob tey Fámilii. Ten Ol-
tarz był otoczony kratá y kolumnámi mościeżnymi, ktore do Ol-
tarzá Krucyfiká sá przeniesione. *Dwudziesty* Oltarz S. Filippá Ne-
ryuszá, w ktorego Święto bywa Wotywá grána, ten Oltarz jest
mármurowy nowo wystáwiony. *Dwudziesty pierwszy* przed łáw-
ká Pánów Rádców tytułu S. Jákuhá większego, przy tym
filarce odpoczywa Cíáło świątobliwego Janá Leopolity, w Pi-
śmie Świętym Doktorá, pracowitego przeciw heretykom. *Dwu-
dziesty drugi* Oltarz, mármurowy, tytułu Świętych Trzech Kro-
łow y S. Jácká. *Dwudziesty trzeci* przy filarce Świętego Jozefa
y Joáchymá

y Joáchymá z Hebánowego drzewá. *Dwudziesty czwarty* S. Se-
bástyaná, mármurowy. *Dwudziesty piaty* Zwiástowania Nayśw:
PANNY MARYI, także mármurowy. *Dwudziesty szesty* Ołtarz,
názwany Loret, gdzie Obraz Nayświętszey PANNY MARYI
Łáskámi slynácy, tárn iest fundácyá y grob Szembekowski. Ká-
plicá tá przez Fundátorow piékná mościézná krata przyozdo-
bioná, y fundácyá opátrzona ná Exhorty y Litánie w káżdą
Sobotę, ná Mszá gráná w piérwszy dzień káżdego Miésiáca.,
y ná inšze Msze Święte. *Dwudziesty siódmy* w Káplicy Bonárow,
gdzie iest Ołtarz Świętego Janá Chrzéciéłá, robotá dawná y
doskonálá Szyncerská wyrobiony, tárn iest grob y nadgrobki
rey Fámilii. *Dwudziesty ósmy* S. Piotrá y Páwlá. *Dwudziesty dzie-
wiaty* w Káplicy Chelmskich, gdzie iest fundácyá y grob tego
Domu. *Trzydziesty* S. Mikołájá y Benedykta przy drzwiách Ko-
ścielnych ná pułnoc. *Trzydziesty piérwszy* w Káplicy nád Bábiń-
cem tychże drzwi, tytułu S. Micháłá. *Trzydziesty drugi* Ołtarz,
S. Agnieszki przy tychże drzwiách stoiácy. *Trzydziesty trzeci* Cele-
stów, tytułu Przemienienia Páńskiego, gdzie w Piátki bywáią
Litánie o Imieniu JEZUSOWYM. *Trzydziesty czwarty* tytułu
S. Stánisławá y S. Kátarzyny. *Trzydziesty piaty*, w Káplicy ká-
mienney ná Cmentarzu pod Świętą Bárbárá, Ogrodziéc názwa-
ney. *Trzydziesty szesty* Ołtarz w Káplicy także ná Cmentarzu
pod S. Bárbárá, tytułu Imienia JEZUS. Y te wszystkie Ołtarze
máią fundácyę ná odpráwowanie Mszy Świętych przez swoich
Káplánów.

Przy tym Kościele iest Bráństwo Wniebowzięcia Nayświę-
tszey PANNY MARYI, odpráwuiać Wotywy gráne w Soboty y
rózne Świętá. Jest także Bráństwo Nayświętszego. Odkupiciéłá
zá dusze zmártych, y zá grzeszników zákámiáły, dla czego w
káždy Poniedziátek bywa Msza gráná y leśty z rozdawaniem
jáłmużny ubogim, w káždy kwártal Kázanie y Vilie ze Mszámi,
iáko y w Niedziéle po dniu Zadusznyrn przez trzy dni Nabó-
żeństwo zá zmártych odpráwuie się. Obieráią sobie w piśniácy
się w to Bráństwo godziny dniowe lub nocne, z obligácyá tego

dnia Spowiedzi, nabożeństw y modlitwy za grzeszników zakamiślonych y dusze zmarłych. Odprawuie się w tym wspólnym Kościele nieustanne nabożeństwo, y w różne dni osobliwsze bywa, iako to podczas Świętą Wniebowzięcia Najświętszey Panny MARYI z Oktawą, z Kázaniami, y Czterdziestą godzin. W dzień Najsw: Panny MARYI Łaskawcy, na pamiątkę uwolnienia Miasta od Powietrza. W dzień S. Sebaśtyána, Filippa Neryusza, S. Apollonij y winsze dni ktore Krakow z Nabożeństwem odprawuie.

Ma ten Kościół różne Odpusty, osobliwie na dni Najsw: MARYI Panny na Niedziele Brackie y inne Świętą.

W tymże Kościele są różne Reliquie Świętych Páńskich, a miánowicie część z drzewa Krzyża Świętego, całe Ciało S. Teodorá Męczenniká, pálec cały z Ciałem S. Kosmy, Damiána, Ciało całe iedno z Młodziankow onych ktore Herod kazał zabijác podczas Národzenia Pána JEZUSA. Reliquie znaczne SS. Apostołów, Piotrá, Andrzejá, Jáklubá, Bártłomiejá, Tomaszá, Márká Ewángelisty, Szczepaná, Wáwrzyńcá, Wincentego, y inszych w liczbie 23. Męczennikow, także y Jednastu Wyznawcow, S. Máryi Mágdáleny, S. Anny y inszych Wdow, także y Świętych Pánien, Dziewicy y inszych Świętych Relikwij w partykułach mniejszych bárdzo wiele, Argenteryi także y Apparatow rożnych, za stáranie wzywz pomienionego Prálatá, przysposobionych, ma dosyć. Odpoczywa tu w tym Kościele Ciało B. Świętosławá Mánfionarzá, zmarłego Roku 1491. w Káplicy zaś pod Wieżą Zegárovą świętobliwego Kápłaná Szymoná Albimontána a Káśluby, Pielgrzymá do ziemię Świętey y do Grobu S. Jákobá, ciało leży zmarłego 1615. dnia 1. Lutego.

W tym Kościele pierwsza Míza ranna *cum expositione Sanctissimi*, bywa z Litánią gráną, z pobożney fundacyi Wodzickich. Kázania procz Niedziel y Świąt, przez Post codziennie bywają. Zgoła ten Kościół wspólny, zawsze był y jest porządkiem, pięknym y ozdobnym opátrzony, nabożeństwem nieustannym y godnemi Káznodźcieńmi znaczny.

STACYE RZYMSKIE.

Odprawia tu w tymże Kościele Stacye siedmi Kościołow Rzymskich, z Odpustami tymi co y w Rzymie przy siedmiu Kościołach są, których może żążyć kto chce, odprawiając Paćierze, także ile kto chce przy Ołtarzach tych które są nąznaczone tabliczkami, może począć od ktorego mu się będzie podobáło. Ma y inszych wiele ten Kościół odpustow, nád to Stacye ieszcze insze, które są w samym Kościele S. Piotrá w Rzymie, siedmi Ołtarzow, które ilekroć kto nabożnie obeydzie będąc w łasce Bożey, otrzymuie zupełny Odpust. Jest y Szkoła zmurowána, która ma Seniorá Professorá zé dwiema Bákalarzami ná ćwiczenia dziatek Mieyskich: dostátek ma Studentow do spiewania. W poyśrzedku tey Szkoły iest Obraz PANNY MARYI piękny y wspániały, przed którym we dni Święte świece gorywáia, á w káždy dzień y noc lámpá w láterni nie zgaszá: tu też w káždy dzień Litánie spiewáią Studenci z teyże Szkoły.

25. Kościół Świętey B A R B A R Y.

TEn zaráz ná Cmyntarzu Panny Nayświętzey iest zmurowány pod ten czas, gdy y sam Kościół Fárny stánał. W tym Nacya Niemiecka, niegdy Nabożeństwo swe odprawowála, y Literáckie Bráctwo bywáło; ále w Roku 1583. dnia 1. Lutego zá Krolá Stefaná, Jezuitom Professom, tenże Kościół dány, z kád potym Bráctwo Literáckie przeniósło się do Kościoła S. Woyciechá w Rynku: Wszakże iedná ná mieysce Bráctwa Literáckiego, przybyły do Kościoła S. Bárbáry Kongregácye inne, iáko to zá staraniem Wielebnego X. Piotrá Skárgi S. 7. światobliwością y náuką sławnego, Bráctwo Miłosierdzia Páńskiego, wespół S. Łázárzá, y S. Mikołájá z wielkimi Odpustami. Wtorey Niedzieli káżdego Mieściá, bywa Spowiedź miesięczna z Kongregácyi Miłosierdzia, z wystáwieniem Nayświętzego SAKRAMENTU, z Odpustem zupełnym. Są inne nabożeństwa y Odpusty z tegoż Bráctwa. Druga iest Kongregácia Szláchecka pod tytułem Wniebowzięcia Nayśw: Panny; do ktorey także przyłączona iest Kon-

gregácy S. Bárbáry, ma Káplicę swoię z przystoynym sprzętem u Forty Zakonney. Trzecia iest Kongregácia Micyka pod tytułem Narodzenia Nayśw: Pánny. Ma Káplicę swoię, wspaniała y ozdobną nád bramą przy tymże Kościele. Te obiedwie Kongregácie, tak Szlachecka, iáko y Micyka, wielkie Odpustu mają, nádane sobie od Stolicy Apostolskiej. Máją y Obrázy w Ołtarzách, łaskami słynące. Co do Kościoła samego; ten-pięćią łokci, iest przyczyniony od wielkiego Ołtarzá, y w semicyrkuł zásklepiiony przed lat kilkádzieśiat, nie dawno też po większey części, bláchą miedziáną pobity. W wielkim Ołtarzu, iest Obraz wspaniały Nayświętszey Mátki Boskiej. W tymże, iest drewniány Krucyfix wielki, cudowny, który przedtym był w szrodku Kościoła wystáwiony, á do modlácey się przed sobą Swiátobliwey Pánny, Bárbáry Lángi przemowił; iáko iest w życiu iey. Miałá rá swiátobliwa Pánná, w Káplicy swey domowey, inny z drzewá cudowny Krucyfix; o czym obfzerniey w życiu iey; y ten Krucyfix oddány Domowi Profelow *Soc. JESU*, roku 1621, dnia 1. Pázdźierniká. Krucyfix cudowny w Wielkim Ołtarzu, bywa odkryty przez cały Wielki Post, w Uroczyśtości S. Krzyzá, w Niedzielę drugá káždego Miesiáca, w Piátki po Gromniczney Nayśw: Pánie, aż do Wielkiej nocy. Potym po Wniebowstápieniu, aż do Bożego Národzenia; w ktore to Piátki ná drugiej Mszy bywa Pássiya grána; á po Mszy, ciernie z Korony JEZUSOWEY dáic się do pocałowánia wiernym, ktore bywa w Reliquiarzu swoim wystáwione ná teyże Mszy drugiej. Tenże Wielki Ołtarz iest uprzywileciowány, przy którym w Szrody y w Piátki máiący Mszá S. Káplán, duśzę z Czyścá wybawić może. Co się też ma rozumieć o dniu Zaduszny, y o wszystkich dniách przez całą Oktawę iego. Blisko Wielkiego Ołtarzá, iest Ołtarz S. Michála Archánioła; á pod nim iest Ołtarz máły, w którym iest Cudowny Obraz Nayśw: Pánny Loretáńskiej. Cudá tego Obrázu, są wypisane w Historyi domowey. Z drugiej strony korresponduiący temuż Ołtarzowi, iest Ołtarz S. Stánisláwa Kostki; á pod nim Ołtarz máły S. Jozefa. W tym Ołtarzu Obraz S. Kostki, z Rzymu przywicziony,

wieźiony, iest cudowny, ktory w Roku 1632. przez cały czas poranny, wszystko był zmoczony, chociaż go często oćierano. Z rozkazu zwierzchności Duchowney, była ná to wywiedziona Kommissya. Jest do tego czasu tá chustká, ktora pot cudowny z tegoż Obrázu był oćierány. W dzień S. Kostki, ná Ołtarzu iego, wystáwnia tę chustkę, y Reliquią tegoż Świętego; ktora Reliquią po Nieszporách, do pocałowania ludźiom dáia. Dáley są dwa Ołtarze, z iedney strony *Salvatora*, á z drugiey S. Rozálii, ktorey Uroczystość dla większego konkursu ludzi, z wystawieniem Nayśw: *SAKRAMENTU*, z dwiema Kazániámi obchodzi się w Niedzielę pierwszą Wrześniá, gdzie y Reliquia tey S. dáie się do pocałowania ludźiom po Nieszporách. Są dáley dwa Ołtarze, z iedney strony, S. Ignácego, z drugiey, S. Xáwerego; do ktorych Świętych wydáie się nabożeństwo w ludźiach, przez odprawione decennia; y w rożnych potrzebach swych zwykli się udawać ludzie. Idźcie dáley Káplićá Nayśw: Pánny Bolesney, w ktorey wiele Reliquii Świętych iest złożonych. W tey Káplicy iest Státua Nayś: Pánny Bolesney, siedzącey, trzymáiącey ná łonie Máćierzyńskim, z diétego z Krzyża, Syná swojego. Tá Státua z iednego kámiienia, ośobliwą sztuką y kształtem wyrobiona; do ktorey wielce lud nábożny. W Piątki Wielkiego Postu, ná cześć Nayboleśnieyszey Mátki Boskiey bywa odwieczora Kompletá z expozycyá *Sanctissimi* w Monstráncyi. Po Komplecie Pássa gra Muzyká, gdzie dyscypliny bywáia od ustroionych wkápy; y Kazanie Ná Uroczystość Nayśw. Pánny Bolesney, w Piątek przed Kwietnią Niedzielá, iest pozwolony Odpust bywa expozycyá *Sanctissimi*, Mśza śpiewána, Kazań dwoie. Z drugiey strony iest Ołtarz S. Joáchimá, w ktorym także są Reliquie rożnych Świętych. Znaczne Reliquie, oprócz Reliquii S. Kostki, y S. Rozálii, w tym Kościele są te. S. Xystá, S. Chrystyny, S. Márcelli, S. Pauliny, S. Lucylli, zupełne Ciáło, także też y S. Seweryná. Jest Ręká S. Kátárzyny Pánny y Męczenniczki Alexándryjskiey, ieszcze cáła z ciálem, skórą uwiędłą. Są Reliquie znaczáne S. Bárbáry, S. Pryszki, S. Firmá, S. Anástázego, S. Witálisa,

talisz, S. Fortunat, S. Piotra Męczennik, S. Wiktor, S. Quadrata, S. Anasztazy, S. Kremencyusz, S. Serwilián, S. Soter, S. Felix, S. Synezyusz, S. Pankracyusz, S. Kálwier, S. Sekundy, S. Jędrzei, S. Cyrylli, S. Pámfilego. Trzy znaczne Reliquie SS. Pánien y Męczenniczek, Towarzyszek S. Urszuli. Pomniesz Reliquie są SS. Apostołów, Piotra, Pawła, Jędrzei, Jakuba większego, Tomasz, Bartłomiej, Máteusz, Tádceusz, Łukasz, Márk, Bárnaby. Innych także Świętych, S. Woyciech, S. Stánisław Męczennik, S. Stefan pierwszy Męcz: S. Wawrzyniec, S. Wacław, S. Mikołaj Biskup, S. Kázimierz, S. Jáck, S. Filipp Neryusz, SS. Młodziankow, S. Ignácego, S. Xáwerego, S. Borgiasz, S. Fránciszka Regis, S. Aloizego, S. Anny, S. Jádwi, S. Kunegundy, S. Cecylii, S. Agnieszki, y wielu innych Świętych. Jest y Ciało świątobliwie żyjący Panny Bárbary Lángi. Umiera Roku 1621. 16. dnia Września, przeżywszy lat 54. w ciężkich y uciążliwych chorobach. Jest także ciało J. W. 1 Młoi Páni Doroty Bárziny, Woiewodziny Krak. Páni cnot obliwych, która u krtek w Kościele S. Bárbary kłęcząc, codziennie 10. Mszy śś. słuchała, a ubogich obliwie Pánien Bogu służących, więcej niżeli 20, w Domu swoim uciążliwie swoim sumptem żywiła. Jest wiele innych Ciał, tak Zakonnych jako Świeckich ludzi, którzy w świątobliwości żyli, y umarli, a tu są pogrzebieni. Co do innego w tym Kościele nabożeństwa. W każdą Niedzielę, w Świętą Chrystusowe, Mátki Boskiej, SS. Apostołów, y innych, bywają dwie Kazania, iedne ná Mszy spiewanej, drugie po wtorey godzinie z południa, a czasem y trzecie o Nieszporach. Frekwencya ludzi, znaczna jest, do używania SS. Sakramentów. Co do Odpustów zupełnych, są te pospolite innym Kościołom tegoż Zakonu. Ná S. Ignácego, S. Xáwerego, S. Borgiasz, S. Regisa, S. Aloizego, S. Koski, SS. Męczenników Jápońskich. Jest także pozwolony zupełny Odpust, odprawiającym Decennia ná cześć S. Xáwerego. To jest: corocznie odprawiający to Nabożeństwo, ieden Piątek zupełnego dostąpią Odpustu. W inne zaś Piątki, nadsą Od-

pusty,

pułty, 7. lat, y tyleż Quadragen. Tákże odpráwuiącym ná cześć S. Aloizego Gonzági, pozwolone są Odpułty zupełne przez sześć Niedziel, nieprzerwánie przed Uroczystością iego, lub też innego czasu obráných. W dzień Nowego Látá, Odpułt zupełny ná kształt Jubileuszu, od Páwła III. y od Grzegorzá XIII. potwierdzony. Ná czterdziestogodzinne nabożeństwo podczas dni Zapułtných. Ná poświęcanie Kościoła. Ná ten dzień, pod którego tytułem iest Kościół S. 7. Odpułty Rzymskich Stácyi, y wiele innych Odpułtow. Jest przy Domie Professow S. 7. dzwonek zá konájących, którego dzwonienie slyszący, á modlący się, dostępuie czterdzięci dni Odpułtu. Inne Odpułty są w drukowanych Xiążkách wyrázone.

26. Kościół Świętego WOYCIECHA.

W Sámym Rynku Krákowskim ten Kościół iest który był przedtym Bálwochwálíki, potym ná Honor S. Woyciechowi poświęcony, dáný Akdemii Krákow: od X. Piotrá Myszkowskiego, Biskupá Krákowskiego, do którego Kościoła przeprowadzone Bráństwo Literáckie, pod tytułem Wniebowzięcia. Nayświętzey MARYI PANNY, Roku 1583. dnia 1. Lutego, także y Nácya Niemiecka, która w tymże Kościele Kazánia y Nabożeństwo swoje miewa. Ten Kościół bárdzo szczupłe fundácyje ma, iáko też Bráństwo Literáckie, które wszelkie potrzeby y Nabożeństwo z Cudowney Pániá Bogá Opátrznosci prowadzić, gdyż do Roku kilká Tyśięcy Mszy SS. bez żadney fundácii odprawia się; á to z osobliwzego Nabożeństwa do S. Janá Nepomucená Męczenniká, y Świętego Onufrego Pustelniká. To Bráństwo drugi tytuł przyięło S. Janá Nepomucená, zá pozwoleniem Oycá Świętego Benedyktá XIII. z nádáníem Odpułtow. y Jego Fest solemnie obchodzi corocznie przez dni trzy, z Odpułtem zupełnym. W Szrody zaś przez Rok cały ludzie nabożni odpráwuiąc Nowenny, Kościół ten wizytuią liczno. Wielki Ołtarz wystáwiony ná Honor S. Woyciechowi, Arcybiskupowi Gnieźnińskiemu, Pátronowi Królestwa Polskiego, y Wniebowzięcia,

bowzięcia Najszyściżey MARYI PANNY Pátronki Bráctwa. Drugi Ołtarz ná boku Mátki Boskiej. Trzeci Ołtarz w puł Kościoła S. Janá Nepomucená wspaniały złoćisty, przy którym wiele wotow wiśi ná znák odebránych łask ludziom świadczo-nych przez przyczynę tego Świętego Cudotwórcy. Czwarty Ołtarz S. Onufrego Puśelniká, Krolowiczá Perskiego, z ná-
 -
 turalney skály, miśternie wyrobiony, w tymże Ołtarzu wśławio-ny Crucyfix Cudowny, który był przedtym w puł Kościoła ná Tęczy, przed którym klęczáca Státua Świętego Onufrego, iest w Ołtarzu. O tym Krucyfixie iest trádycya, że ieden nábożny Niemiec z niego światło wynikájące widywał, y temuż w go-
 -
 dżinę śmierci pokazał się. Są przy tym Ołtarzu niektóre Votá od ludzi nábożnych oddáne, nád tym Ołtarzem gorą iest tak-
 -
 że Obraz S. Máryi Egipcyáki Puśelnice pokutuiających Pátron-ki, w skále náaturalney ákkomodowány. Ná Feśt S. Onufrego, iest Odpuśt Zupełny nádány, ná który wiele ludzi zgromadza się. Zá pilnym stárániem Bráctwa Literáckiego, Solemnie w prowadzo-
 -
 ne Reliquie Świętego Nepomucená z Kátedrálnego Kościoła, w Roku 1731. dnia 23. Wrześniá, iáko też y Reliquie S. Onufre-
 -
 go, Roku Páńskiego 1741. dnia 11. Czerwca. Má także to Bráctwo inne Reliquie iáko to Pártykułę Drzewá Krzyżá Świę-
 -
 tego, Reliquiá znaczną Błogosławionego JANA KANTEGO Pátro-
 -
 ná Polskiego, y inne iáko to S. Woyciechá, S. Stániśławá, S. Floriáná S. Elżbiety y innych Świętych, także S. Wiktoryi y S. Kolumby znaczące Pártykuły. To Bráctwo obchodzi także So-
 -
 lemnie Feśtá Opieki Mátki Boskiej, y Oczyszczenia Jey. Ná tym mieyſcu S. Woyciech gdy przyſzedł do Krakowá, Słowo Páńskie y Ewángeliá Świętá Krakowiánom opowiadał, także S. Jácek, S. Jan Kapistran Bernárdyn. W tym Kościele wiele
 -
 Heretykow náwróciło się, między temi wielkiey ſwiątobliwoſci Zakonnik B. Michał Láiczek Dominikan, Cudámi w życiu y po śmierci ſławny, oczym świadczy Xiążká Fortecá názwána Kroleſtwá Polskiego, y Aktá Zakonu Dominikańſkiego Kon-
 -
 wentu Krakowſkiego.

27. Kościół Przenajświętszey TROYCE, Wielebnych Oycow Dominikanow.

PRzy tym Kościele Oycowie Dominikáni mieszkają, gdzie przedtym Fára była. Lecz B. Iwo będąc Biskupem Krák. był w Rzymie, tám wzięwszy z S. Dominikiem znaiomość, przypatruiąc się nauce, życiu, y cudom Jego, prosił Oycá S. o Braciá do Polski, ktorych ieszcze nie wiele miał ná ten czas. Widząc *desiderium* Iwoná Stryjá swego Jácek S. Kánonik Krákowski, á z miłości nowego Zakonu prosił się do S. Hábitu pospołu z swoim rodzonym Brátem Cessáwem, z Henrykiem Moráwiánem, y z Hermánem Niemcem, ktorych S. Dominik chętnie przyjął. Tych zaś po wyćwiczaniu w Zakonie y uczynieniu Profeslyi do Polski posłał. A gdy do Miásta Kráková wchodzili, z wielką radością y uczciwością Biskup Iwo z wszystkim Duchowieństwem, także Leszko biały Monárchá z wszystkim Dworem y gminem ludu pospolitego przed Miásto wybiegájąc w drogę, onych z niewymowną radością przyjmowali, y witáli. Wprzód tedy wprowadził ich B. Iwo do swego Dworu w ktorym przez lat 4. mieszkáli, (kázYWaiąc, Spowiedzi słuchájąc, y inne swe powinności Zakonne odprawuiąc) do tąd, aż Fárny Kościół Pánny MARYI w Rynku zmurowano. Ten gdy skończono, Biskup z Kościoła TROYCE PP. do P. MARYI Fárę przeniósł, á Kościół PP. TROYCE Dominikanom inkorporował Roku 1223. kwi-

vide Bz. Gm. um de goss. Pol. soli

tnie w tym Klatztorze Chwałá Páńska, y wszelka obserwán-
cya, według Reguły S. Augustyná y Praw Zakonnych, bo
ieść *Conventus de observantia*; w ktorym *perpetuo* ieść *jesunium* od
mięsnych potraw; bo w dni mięsne połowá tylko Zakonnikow
(z osobliwszego Indultu od Stolicy Apostolskiej pozwolonego,
dla prac czy Szkolnych, czy Káznodziejskich) pożywa mięsa; á
połowá z mąslem potraw, ile w Nowicyacie zostájąca Młodź
podczas czasu próbacyi swojej, zostáć umartwiona od mię-
snych potraw. Tá młodź ná Nowicyacie, według Praw Zakon-
nych zostáć *sub cura Magistrí Novitiorum*, y każdy z Młodzi Za-

konnik, musi zostawiać na Nowicyacie *uſq̃ ad Presbyteratum*. Miał swoje *Exercitia Spiritualia*. Rekolekcye w wielki Poſt; y Uroczystość S. Wincentego Męczennika y Lewity ſolennie corocznie odprawuia, ząwſze co oſobliwſzego w kolumnách ognistych, w rożnych Figurách, tryumfalnych Processyach, reprezentuia, w konkursie wielkim ludu całego Miasta Krakowa y wystawiaia Reliquia, to ieſt ramię tego S. Męczennika na ſrodku Kościoła w Feretrum. Miał nadane Indulgencye na to Święto od Oycow SS. Ten Męczennik ieſzcze od S. Oycá Dominiká dány ieſt za Pátroná Zakonowi temu; á gdy Bog wſtawił ten S. Zakon tak wielu Świętymi, potym oddány ieſt za Pátroná Nowicyatowi tegoż Zakonu.

W tymże Kłaſztorze na Nowicyacie nádány ieſt Odpuſt zupełny na dzień Náviedzenia Nayſw: P. MARYI, od Innocentego Papieża XIII. Benedykta XIII. od Klemenſa XII. y ieſt Nabożeńſtwo przez całą oktawę przed Ołtarzem Nayſ. M. P. który Ołtarz niedawno wyſtawiony z oſobliwſzey rożnych Dobrodzieiow jáłmużny. Ten Obraz Mátki N. był przedtym w Kościele, w Káplicy Trzech Krolow, gdy Archikonfraternia Rożańcá S. odprawowała ſwe Nabożeńſtwo w tey Káplicy. Ma ten Obraz ſukienkę piękną, y wotá rożne ſrebrne, dáne od rożnych Oſob Duchownych za láski wyſwiadczone od Mátki Nayſw: na tym tájm mieyſcu.

Przed tym Obrázem ząwſze codzień Rożańce, y ſalutácie, *Officium B. V. M.* Nowicyat odprawuie, y *Officium Defunctorum* po oktawie Náviedzenia Nayſ: P. M. Przez Oktawę zaś ſoleną *Viſitationis* Litánie bywáia ſpiewáne y wygráwáne Hymny, na ktore Nabożeńſtwo ſchodzi ſię cały Kłaſztor, y Oſoby świeckie Mężczyzny, rożni Goſcie godni, y Mſze Święte odprawuia ſię na tym mieyſcu przez całą oktawę.

W tymże Nowicyacie znáyduie ſię Xieǵá *in magno folio*, w ktorey zápiſane ſą wſzytkich Zakonnikow czyniácych Profeſſyá Imioná y Przezwiſká, poczáwſzy *ab Anno 1509. uſq̃ ad Annũ* *preſentẽ 1742.* y ráchuiąc wſzytkich w piſanych, *ſumma* Profeſſow tego Konwentu ieſt *numero 1401.* W tym

ExLibro

Noſum-

aius

Wtym Konwencie jest *Studium generale*, w którym jest 3. Professorow S. Theologij, 3. Filozofij, według Przywileiu y approbacyi Przełożonych Zakonu swiego, iako też y Kommissarzã Nayprzew: Damiánã *à Fonseca* S. Theologij Doktorã, Wizytatôrã Generalnego Prowincyi Polskiej, od S. Stolicy dãnego. Temu Konwentowi pozwolono mieć 6. S. Theologij Doktorow, z których każdy powinien pracować ná ten honor w Zakonie tym przez lat 16. czy ná funkcyách Szkolnych Filozoficznych, Teologicznych, czyli też ná Ambonách rożnych sławnych publicznych. Tãkże temu Konwentowi pozwolono mieć siedmiu S. Theologij Prezentátow, czyli Bákãlarzow. Pozwolone publiczne promocyje od Stolicy S. Apost: tãk ná Lektoryje S. Theologij, iako też *pro Predicatura generali*, *pro gradu Praesentature vel Magisterij sive Doctoratûs S. Theologiae*, y ná inne Honory Zakonne y Urzędy, *pro Officio Regentis, Actualis Baccalaurei, Magisterij Studentium*, tãk Konwentu tego Profesłom, iako też y cãley Prowincyi, *cum licentia Superiorum* wolno się promowować. *In hoc Studio Generali* Klasztoru tego, bywãią *varij actus Scholastici*, częste publiczne Dysputãcyje, pracuiących y uczonych Professorow, przez konkluzyc *in lucem publicam* wydãne *infra octavam S. Thomae de Aquino A. D.* bywãią y prywatne co tydzień dysputy Filozoficzne y Teologiczne z rożnych mâteryi, *examina varia & publica tam pro Officijs Ecclesiasticis, quàm Scholasticis.*

Ma ten Klasztor rożne Przywileie nádãne od Kommissarzow S. Stolicy Apost: osobliwie od wzwyż pomienionego *Ex Actis conc. diai'ar. S. Sien.* Damiánã *à Fonseca* Wizytatôrã, ktorego Dekretã approbowãł *Paulus Papa V. ad perpetuam rei memoriam pro hoc Conventu & Provincia Polonia*, iako *& ordinationes ejusdem Commissarij. Privilegium* tego Konwentu że ma *Studium Generale pro Provincia, & Ratham pro Officijs Scholasticis, & tertiam partem Kãznodzieiow Generalnych* ma *Ratham post duos Provinciales ex Provincia, tertius ex Conventu Cracoviensi* eligitur. *Eadem Ratha* jest *pro Electione tam Definitoris Capituli Generalis, iako też & Capituli Provincialis.*

Przeor tego Konwentu ma Tytuł, y Urząd przydany, że jest *Vicarius Provincialis, contrata minoris Poloniae*, mając pod władzą swoją Konwentow pomniejszych innych num: 14. to jest: Oświęcimski, Przemyński, w którym jest Teologiczne y Filozoficzne, *Studium formale*, Sandomirski, S. Jakubá Apostoła, y drugi S. Maryi Mágdáleny w tymże Mieście. Gidelski, Dzikowski, Piotrkowski, Klimuntowski, Borecki, Zmigrodzki Łáncucki, Sám-borski, Bocheński, y Opátowiecki, y Konwentow Pánien Zakonnych s. Piotrkowski, Przemyński. W Krakowie Grodecki Nays: P.M. Snieżney drugiego habitu, Wielki Klasztor y mniejszy, Pánien Zakonnych trzeciego Instytutu S. Dominiká *de Penitentia*.

Ma także ten Klasztor różnych y sławnych w tálentách, y w Predykácii Apostolskiej Káznodźciow, ile Káznodźcyskim Tytułem od Stolicy S. Apost. udárowány. Káże w Kátedrálnym *Ex Li. Kościele* ná różne Niedziele ieden Zakonnik tegoż Klasztoru, zá konsensem łáskáwym J. O. Kápituły Krakowskiej.

W Kościele P. M. *in Circulo* ná Ambonie *per gratiam & liberam Electionem Nobilissimi Magistratus Crac:* odprawia funkcją Apostolską tegoż Klasztoru Zakonnik, y z łáskáwey ákceptácii tegoż Szláchetnego Mágistratu. Co wypisuię z zaszczytem X. Dominik Frydrychowicz. *Et professus ita liberaliter duplicatas recipit, quia hac, qua Angelico ore docuit, dum vobis amplissimo auditorio, Totius fidei Populo ex Archi-Presbyterali Exedra Mariana, à B. Ivo nis temporibus Divo Hyacintho ejusq. Filjs collata, jamq. Prædicatorij Ordinis quinq. sæculorum irrigata sudoribus, ossibusq. nostris adnata, dum (inquam) Vobis per suos discipulos salutis documenta denuntiat. Duo talenta à Vobis se percepisse gaudet. Primum: Charitatis in omni necessitate misericorditer sublevantis. Alterum manutentionis penes eandem exedram nos stabiliter conservantis.* Dawnych lat po S. Jácku Wyzn: y Káznodźci różnemi subjecktámi w Fundácii Káznodźcyskiej szczyć się, ktorzy ná Honor Boski pracuiąc, *o tym* wielki w ludziách słowem Bożym czynili pożytek, ktorych- *Dominus* *eg. Fridr.* *cho. Sier.* by kártá szczupłą nie obięła wyliczáiąc. Atoli niedawnemi *l. in Praef.* *ad Nobil.* *Magistr.* czáły miał ten Klasztor Seweryná Roxoláná Káznodźcię wielce pracowitego, nástępującego ná Herezye y ná wy-
stępki

stępki ludzkie. Miał W. X. Melchiorá Moſeyceńſa, który był ſpowiednikiem Zygmuntá Auguſtá, któremu ten ſmiały ſtárzec w Piotrkowie częſu Seymowego pióro z ręki wytrącił, gdy ſię chóiał podpisać w Xięgách Heretyckich, licencyą im do druku dáiąc. Któremu gdy Krol Auguſt konferował Biſkupſtwá Przemyskie y Kámiennieckie, przyiać ich niechóiał. Nád tym S. ſtárce, według relacyi Ludwiká z Przemyſlá tegoż Zakonu, widywáli Bráćia ſwiátłość wielką nád głową iego gdy z Schizматыkám y Heretykám ſubtelne y uczone dyſputácye miewał, y Kazánia náuki zbáwienney pełne czynił. Poſmierci iego, ciáło wdzięczną wonnoſć z ſiebie wydawało. Tenże przećiw Ochlinowi Apoſtácie, dziwnie mądry y náuki ſwiátobliwey pełny piſał Liſt.

Miał W. X. Fábiáná Birkowſkiego S. T. Doktorá, Káznodźcię J. K. Mói Władyſławá Zygmuntá IV. który ták wiele Kazáń y ták wiele Xiąg wydrukował, ná ktorego pochwale ná pogrzebie máiąc Kazanie W. X. Adam Mákowski, Soc: JESU, wielki Teolog y Káznodźciá, w Koſciele PP. TROYCY Roku 1636. dnia 10. Grudniá Obraz w Propozycyi ſwoicy, z wielkich cnót doſkonáłości z tego Mężá Apoſt. wyſtáwił, ná Thema: *Speſtaculum facti ſumus mundo, Angelis, & hominibus*. Wyprowadzáiąc iego ſwiátobliwość, goráćość ducha, y pilne przygotowanie ná Słowo Boże, Xiąg czytánia z pożytkiem Názwáł go tenże Káznodźciá Orátorem: *Orator Dominicanus, Orator Chriſtianus*. Tenże Mąż Apoſtolski ná pracy Káznodźciyſkiej u P. Máryi zoſtáiąc, zakończył życie, cztery rázy ſpowedáiąc ſię przed ſamą ſmiercią; y 3. rázy komunikuiąc. W Litániách Imienia Jezusowego ſłucháiąc ſłow. *Sponſe Virginum*, ręce złożywszy podniósł do Niebá, przed ſmiercią Litániá o Mátcę Nayſz: z Brátem odpráwiwszy; y nucąc *Canticum Magnificat*, y Hymn *Ave maris Stella* zámknął mowę, & *in osculo Domini*, iáko Moyſeſz drugi záſnął w Pánu, żyiać bliſko 70. lat. W 1592. piwiſzy do Zakonu 1592. A.

Byli inni ieſzcze Káznodźcie P. Máryi, iáko to Hyacinthus Miakowſki,

Miliakowski S. T. Doktor, y Prceor Konwentu tego, który ták wiele Pánegirycznych Kazań publicznych podał do druku. Jego mowá *vox dulcis & decora* była u różnych Prálatow, Krolow, Senatorow, &c.

Miał ten Zakon ozdobę z W. X. Floryána Strászyńskiego, Ex Prowincyała Prowincyi Litewskiey y Polskiey przez lat 30. pracuiącego w słowie Bożym, któremu Szlachetny Mágistrat Krákowski konferował *unanimes voto* Ambonę P. Máryi ná długie látá. Był w tym Klasztorze Káznodźciá P. Máryi W. X. Stániślaw Ormiński, który lubo w stárości swoiey strácił wzrok, iednák ná funkcyi Káznodźcieyskiey zostájący, otwierał oczy rozumne Audytorowi swemu do czéi y chwały Boskiey, rózne ták-
 że wydrukowawszy pracy Apostolskiey Pánegiryki, osobliwie *pro positione Lapidis* ná Kościół S. Anny.

W. X. Bonifacy Trybowicz *Predicator* Generálny w náuce Káznodźcieyskiey, iáko Bonifacy, *bene omnia fecit cum zelo & doctrina*. Záchęcając do oblerwáneyi Praw Boskich.

W. X. Tomasz Frydrychowicz, S. T. Doktor wielki morálistá y Káznodźciá, iáko drugi Tomasz iásniał w konspékcie całego Miastá Kráková, który *ex sua industria Pictor, multas imagines depinxit mirabiliter*.

W. X. Cypryan Sápecki, S. T. D. y Káznodźciá P. Máryi, ná ktorey funkcyi iáko *Cypresus in monte Sion* zászczepiony w Winicy Chyśtusowey kwitnął *in odorem* Pánu Bogu y całemu Miástu Krákovu. Pracował ten główny y mowny Káznodźciá przez lat 11. w samym Mieście Krákanie, będąc ordynáryinym Káznodźciá w Kościele P. M. y Kátedrálnym ná Zamku z fundácyi Gárwáscyáńskiey, y po różnych innych sławnych Ambonách. Poznać iego wielką naukę z Xiążki Rozáńcá Káznodźcieyskiego wydrukowáney, ná chwałę piętnástu tájemnic Rozáńcá S. w 15. Kázániách, y innych Pánegirycznych Kazań, ná Święto B. Stániślawá Káźmierczyká, pod Tytułem *Fenix* odrodzony ná drzewie Krzyżowym. Ná Święto S. Norbertá Bisk: pod tytułem y Propozycyá: Popis generálny S. Norbertá y Zakonu iego. Ná

Konkluzyá

Konkluzya Oktawy Ser: O. y Pátryárchy S. Fránciszká z Propozycyá: Koroná z conceptow Dominikańskich uwita, Filádelficznym áffektem S. Fránciszkowi. Ná Święto B. Kántego, S. T. D. y Pátroná K. P. z Propozycyá. *Essentia* Cnot y doskonałości Świętych Janow, w Świętym Janie Kántym złożona. Ná Koronacyá Matki Nayśw: w Obrázie Częstochowskim Orácyá Káznodżycyska, czyli *Salve Regina*, oddáne nowonárodzoney MARYI. Ná dzień S. Ignácego z Propozycyá: Prace Jezuickie w Winnicy Jezusowej pokazáne. Ná dzień S. Augustyná W. y D. w Kościele Miechowskim *Canonicorum Sanctissimi Sepulchri*, ogłoszonego Sekretarzem TROYCY PP. Te drukowane Kazania wielką mu dáia Stymę przed światem, y podáia impet do conceptow. Káalendarz roczny Świętych PP. ná cały Rok wydány wierszami, z expreśyá życia SS. Páńskich y wielkim conceptem potomnym wiekom jest ná pámiątkę. Ktorych prac trudno wyliczyć boby czas nie pozwolił; ále ten pobożny Káznodżiciá nie pretenduiący chwały światowej oddał się ná chwałę Boską y Duchá swego Roku 1724. przy protekcyi swoiey Pátronki Máryi Mágdáleny, do ktorey z młodości miał Nabożeństwo, tey S. grzesznice náwiedził grob, w Márylii *apud S. Maximinum*, leżácy, powracáiąc z Włoskich Kráiów Lektorem. Y będąc w wielkim niebezpieczeństwie życia swego ná pewney gorze wyfokicy, oddawszy się S. Mágdálenie uwolniony był od Łotrow szczęśliwie z szedłszy z góry, wyznał ten cud ná Kazaniu S. Mágdáleny w Kościele TROYCY PP. iáko ieszcze żyia ci którzy slyszeli. Smiertelnemi ściśniony boleściami zoftáiąc w ápoplexyi párálizem zaráżony nie mowiąc kilká godzin, iák Zakonni Bráćia poczęli spiewać Litániá przed Oltarzem S. Mágdáleny, uprosiła mu tę łáskę u Bogá, że przyszedł do siebie y generálnie wyspowiedawszy się wszystkich grzechow W. X. Názáremu Bęrkowskiemu, ná tedy Zákryśtanowi Kościołá TROYCE PP. iák skończyli Nabożeństwo Zakonni Bráćia, ták też y ten pobożny Káznodżiciá z áciem zá grzechy serdecznym, otrzymawszy generálná ábsolucyá, zámknął mowę, y po ták wielu pracách w dzień

Soborny Nayś. M.P. ktorey był wielkim *Cultorem requievit* w Pa. nu Bogu. Ná ktorego pogrzebie tłum wielki ludzi ássystował, żałuiac utrąty tak zacnego Káznodzieię. Ozdobá to była wiel. ka tych czáłow tego Zakonu, zá ktorego wielkie *suffragia* od. prawiáły rózne Zakony, osobliwie *Soc: JESU z Kollegium SS. Apostołów Piotrá y Páwła*, wiele odpráwiá Mszy. Z Przéświétney Akadémij Krák: (z ktorey on iáko z Mátki wszelkiey nábył do. skonáłości) znáczny ieden Professor y Orátor, wystáwił ná *Fe. retum* wiersze nád głowá iego, *cum lemmatibus* czyniác kondolencyá. Táke Profes Zakonu tego *Frater Melchior Kozłowski*, iáko Oycu swemu, z ktorego rák przyiáł Hábit S. wydał Pánegyryk dla więkrszey kondolencyi y pámiátki tak wielkiego Mężá; *A. 1724 sub Titulo Feralis Cupressus, in Laurum transformata. Ten Ká. die 22. Apriliu.* znodziciá P. MARYI, *cujus memoria in benedictione est*, do tych czas zostájący w chwale ludzkiey, niech zostáie y w Chwale Boskiey, życzy *totis precordijs* ten, z ktorego nábył ná. uki ná funkcyá Káznodziciyská, ássystuiác mu *pro Socio* przez 4. látá, ná Ambonę P. Máryi, ktory *cum summa animi iucunditate & eruditione* tegoż wielkiego Káznodzicie z godnym Audytorem rad *incessanter* słuchoł. Ná ktorego pochwałę máło co podáie Lektorowi pobożnemu wiadomości, bárdziej się oświádczáiac nie tak Orátorem, iák Exorátorem w konspekcie Boskim, zá s.p. Przeorá, Promotorá, y Dobrodzieiá swego.

Z tego Konwentu bywa obrány z láski Szláchetnego Mági. stratu Krák: sprzyiáiącego dawno temu Konwentowi Káznodziciá Niemiecki do Kościoła S. Woyciechá, iuż táke od kilku. dziesiát lat, słowo Boże opowiádájący, przez rózných Mężów Apostolskich Niemieckiey Nácyi, y zá prace te láskáwa szczo. drotá y dobroczynność, záwsze penśyá słuchedniowá opátiuie, z dyspozycyi Szláchetnego Mági stratu Krakowskiego.

W Kościele Kollegiáckim Akadémickim S. Floryána ná Klepa. rzu bywa táke z tego Klasztoru Káznodziciá godny, Professor álbo Filozofij, álbo Teologij *per liberam & gratuitam Electionem* Ich MCiow Prálatow y Kánonikow támeiczney Kollegiaty o. brány.

Z tego

Z tego Klasztoru y w Kościele Kollegiáckim Wszystkich SS. z iáskáwego respektu Prześw: Kápituły y Kollegiáty Zakonnik ma pozwoloną funkcyą Káznodźcyską.

Ták że w Kościele Kollegiáckim S. Anny, Ich MC Prałaci y Kánonicy zá rocznego Káznodźcieę, ná Świętá y Niedźciele z tegoż Klasztoru sobie *ad placitum* obieráią iákie godne *Subiektum*, Filádelficznym certuiąc áffektem ku temu Zakonowi z dawnych czásow. Y S. Idźiego Kościół ma usługę z tych Zakonnikow, gdy codzién dwie Msze S. odprawuią, y Rożániec S. ná tymże mieyscu promowuią, ássystuiąc spiewájącym ludziom, y co Święto Kazánie y Exhortę miewáią, dla pożytku dusz ludzkich.

W Kościele przewielebnych Pánien Zakonnych ná Grodku, służą słowem Bożym, y Spowiedzią przez zacnego iákiego Spowiedniká. Y u siebie w Kościele máią dwóch Káznodźciow, z ktorych, ieden ráno co Święto, co Niedźcielá opowiada z pożytkiem słowo Boże, drugi záś W. X. Promotor ná Nabożeństwie Rożáńcowym po obiedzie ma swoie Exhorty. Záś przy wielkich Uroczystościách Táiemnic Rożáńcá S. po Nieszporách y Processyách miewa Kazánia. Dzieśiąćiu tedy w tym Klasztorze zostáie ná funkcyi Káznodźcyskiej, y owszem tego Zakonu Profesya iest *laudare, benedicere & predicare*. Co Dominikan, to Káznodźciá, bo Káznodźcyskiego Zakonu.

Ten Klasztor ma ták wiele Subiektow, y miał *in varijs Scientijs*, osobliwie z Prześw: Akádemij Krák; náuki, ktore *in vim obligationis perenni votó* są ochotne ná wszelkie rozkazy.

Szczyći się Filádelfią gruntowną, *in vim* ktorey corocznie záprasza *pro Solennitate* S. Tomaszá z Aqv: ták *pro Officio celebrationis* Nieszporow, iáko wielkiey Mszy. Sprzyia tá zacna Mátká Akádemia Synom swoim, zácnego y mądrego wystawiáiąc záwsze ná pochwałę S. Doktorá, Káznodźcieę, y Orátorá po południu. Ktorych praca iák iest zacna, Pánegiryki wydrukowáne, práwie z Propozycyámi *per Alphabetum* roznemi, od kilkudziesiát lat są świádkiem. Ktorych Łaská będąc wdzięczny ten Klasztor Imieniem swego Doktorá y Orátorá zdobywa się ná ápplauzy:

Benedicat corona Academica Rex Omnipotens & Magnus Rex Restor
Dam 12. Illorum in Honore sit, & omnium potentior Sapientia non de-
relinquat Eum, donec afferat Illi Sceptum Regni & det Illi clarita-
sap: 10. tem eternam. & omnes populi ejus delectantes sedibus & Sce-
sap: 6. ptis Sapientia, in perpetuum regnent. Ták życzył publicznie
 pewny tego Konwentu Orator & Doktor in Oratione Gratiarum
actoria pro Doctoratu S. Theologia.

Kościół ten ma 12. Káplíc pięknych, z Fundácii rożnych, Pánów y Senatorow, y Dobrodzieiow, ktorzy w nich pogrze-
 by swoje máią.

Pierwsza Káplića, pod Tytułem S. Kátarzyny Seneńskiey, J. O. Xiążąt Zbáráwskich, w chodząc dō Kościoła po lewey ręce, tá zgruntu kosztem wielkim zbudowana, z mármuru czarnego y białego, słupami wielkimi koryántowemi, y grobami tych Xiążąt przyozdobiona. Odprawuią tu Msze śś. zá dusze zmár-
 łych Dobrodzieiow y Fundátorow w każdy tydzień, y coroczny Anniwersarz in Martio w Kwádráczymę die non impedita zá du-
 sze tych ś. p. J. O. Xiążąt Zbáráwskich. Ktory Anniwersarz, zdobi dwóch Prálatow Prześw: Kápituły Krák: prezencją swoją. W tey Káplicy J. O. Xiążąt Zbáráwskich leży ciało B. Pánny Imieniem Beaty Zakonnicy trzeciego Instytutu S. Dominiká.

Druga Káplića, wedle tey jest pod záłożeniem S. Wincentego Ferreryusza wielkiego Cudotworce. W tey Káplicy Pánny Zakonne trzeciego Instytutu Dominiká S. názwane de Penitencia (ktorych jest 2. Klastory, większy y mnieyszy nie dáleko tego Kościoła) máią swe Nabozeństwo, Mszy S. słucháiąc y Komunie przyjmuiąc, w Świętá wielkie Zbáwiciela P. y Nays: M. Pánny, y kiedy się odprawia iákiey Tájemnicy Rozáncowey Uroczystość. W Niedzielę pierwszą y drugą każdego Miesiáca, w Świętá Świętych Páńskich Zakonu swojego, w Niedziele Adwentowe y Kwádráczymálne, w Piátki Márcowe Postne, ná chwałę Męki Páńskiej y S. Wincentego Ferre: W ktorey Káplicy znáydnie się piękna Státua y bogáto stroyna Nays: M. Pánny od tychże Pánien, także y Portret Obrázu Częstochowskiego N.

M. Pánny

M. P. Ołtarz w tey Káplicy iest przyozdobiony różnym appáramentem należącym do Ołtarzá od tych Przew: Pánien. W tey Káplicy odpoczywa ciało wielce świątobliwey Bárbáry Dębnińskiey Kásztelanki Krak: którą wspomináią *manuscripta* Kłasztorne.

Trzecia Káplica Ich MM. PP. Ligęzow ktorých tam spoczywáią ciała. W tey iest Ołtarz pięknie wystáwiony expensá IMCi P. Woyciechá Cichońskiego, osobliwego Dobrodzieiá Kłasztoru tego, w ktorým iest Krucyfiks Zbáwicielá Páná, wielce żałobliwy y pobudzájący zá grzechy do żalu ludzi; który *ex traditione antiqua Conventus*, miał przemówić do pewnego Zakonniká Kápláná stáruszká te słowá: *cautè ambula, nam quod gressus facis, tot Sanctorum corpora calcas*. Jáko poznać z otwártý Jego ust. Różnych doznáią poćiech w utrapieniu zostájący ludzie ućiekájący się do tego Ukrzyżowánego P. Jest pod tym Krucyfiks S. Kájetáná W. Ołtarzyk máły, do ktorego w potrzebách udáią się ludzie, żebrząc przez Jego instáncją Prowidencyi Boskiey. Jest y Ołtarz ná boku w tey Káplicy S. Kántego Pátroná K. P. Tá Káplica dawnych czasów záłożona iest pod Tytułem S. Stániśláwá M. Biskupá Krak: nád którą ná znak y pamiátkę záłożeniá iest Obraz S. Stániśláwá. W tey Káplicy przy tym Ołtarzu dawnemi czásy Dziádowie ubodzy mieli swoje Bráctwo pod Imieniem Ubostwá Páná Jezusowego, wielkimi Odpustámi uprzywileiowane, y ci Dziádowie mieli obligacją w solennych Procesyách przed Zakonnikámi chodzić z świecámi. W tey Káplicy ma grob IMć P. Przecław Niewiárowski, Mąż w uczynkách dobrych y miłosiernych pobożny, tych Zakonnikow szczególny *Benefactor*. W teyże Káplicy záložone iest ciało ś p. P. Woyciechá Cichońskiego, y Małżonki iego, który z dobroczynności swoiey kazał pokryć cały Kościół dáchówką, zá Przeoroctwá Przew: X. Tomaszá Engwerá S. T. Doktorá; y ná znak wdzięczności Anniwersarz odprawuie się zá duszę tegoż Dobrodzieiá, y Msze pewnych czasów bywáią *de Requiem* spiewáne w tey Káplicy zá tegoż Dobrodzieiá y zá innych. W tey także Káplicy iest dość Obrázow różnych SS. tegoż Zakonu, przez pewnego Brátá Ká-

żimierzá Cifowskiego Konwersa tegoż Zakonu Málárzá málowá-
nych; z których co Święto iákie Zakonu tego S. álbo Świętey,
wystáwiony bywa Obraz, *in honorem* tego, którego Uroczystość.
A te Obrázy málowane zá stárániem Przecorá Wielebnego X. Se-
weryná Oczká S. T. Doktorá, który máiąc Nabożeństwu do SS.
Zakonu swojego ták Kánonizowáných iáko y Błogosłáwionych,
czcił ich Wigilie o chlebie y wodzie. Umárł we Wsi Konwen-
ckiey názwany Jodłownik. Roku 1726.

Czwarta Káplícá, iest S. JACKA Wielkiego Wyznawce y Syná
przyśposobionego MARYI P. doktorey iest w chod przez ścho-
dymármurowe w górę. Jest to Káplícá struktury bárdzo piéknéy
y kosztu wielkiego, z mármuru y kámienia, rożnemi sztukáte-
ryámi, málowánien cudow S. Jácká przyozdobiona. Ma Ołtarz
mármurowy kształtnie bárdzo zrobiony, y tumbę z mármuru,
ktorá 4. Aniołów trzymáią. W tey tumbie iest ciáło Jácká S. W.
który umárł Roku 1257. przedtym y teraz cudámi niezliczone-
mi slynie w rożnych Krolestwách y Páństwách, máiąc Kościo-
ły ná Honor swoy wystáwione y Státuy. Jest Kánonizowány
od Klemenśa VIII. Naywyższego Papieżá Roku 1594. zá stárá-
niem ś. p. Krolá Zygmunta III. y W. X. Seweryná Roxolána
Doktorá y Káznodźcie Krák. Ten z Oycá pobożnego Eustáchiego,
Odrowážá y Mátki ná Imię Beáty, y w samey rzeczy Błogosłá-
wioney. Z Fámilij S. Jácká dosyć wylicza Świętych y Błogo-
słáwionych X. Dominik Frydrychowicz. Káplícá tá zá szczo-
Fr. Anro drobliwością jáłmużn rożnych Pánow y Pań stánęłá. Jest
nig Gree w tey Káplicy 12. słupow czyli Filarow złotem wedle po-
dziciu s T. Bac trzeby ozdobionych, z álábástru biálego rożnych figur,
Prior Cr. z wierzechámi ná chwałę S. Jácká. Nád grobem Jácká S. czę-
Cenś: SS sto widziane były światłości, y gorziace pochodnie nád
T. m. i. L 3. C. 43. tym mieyscem, y ryki Diabelskie w ciálách opętáných wy-
in Vita dawáły jęgo świątobliwość y wielkie łáski ludziom świad-
czone, dla ktorých nie raz, nie tyśiąc rázy ustępowáć musieli.
Byłá y wonność wdzięczna y niesłychána z tych Reliqwij Świę-
o tym tych pochodząca, ktora pokázywálá sławnego w cudách
G. o. z. i. c. S. Jácká

S. Jácká. W Tumbie S. Jácká iest cedulá ná kárćie pár-
gáninowcy piśana, od ś. p. Piotrá Gámratá Arcybiskupá
Gnieźnińskiego, y Biskupá Krák.: w Roku 1544. dnia 8.
Sierpniá, máiąca świádectwo Kości złożenia, tego S. Wyzna-
wce przy liczney ássystencyi IchMM. Biskupow, Práłatow, Ká-
nonikow y Senatorow. Poświęcony ten Ołtarz Roku 1583.
w Niedzielę, dnia 7. Sierpniá, od Nayprzew: Jákuśá Milewskie-
go, Biskupá Láodyceńskiego, ná ten czas Suffrágáná Krákow.

W tym Grobie Jácká S. tenże Nayprzew: Biskup złożył pár-
rykuł Reliquíj śś. to iest S. Stániśláwá, Biskupá Krák.: S. Flo-
ryáná Męczenniká, S. Tomaszá z Akw: y S. Seweryná, z nádá-
niem Odpustow, do tegoż Grobu przychodzących ná dni 40.
W tymże Grobie leży ciało B. Witá Biskupá Lubuzáńskie-
go, tegoż Zakonu, ktorego Heretycy w przepowiadaniu
słowá Bożego y Ewángelij S. środze zámordowali. Łáski
zás Jácká S. przy Grobie świadczone nie policzone; iedná-
że według niektorych Autorow specyfikuią się niektóre. A nay-
przod: Umárłych wkrześił 54. konáiącym doskonále zdrowie
przywrocił 76. ciężką chorobą złożonych uzdrowił 36. nie-
znośne głowy bolenie uśmierzył 22. Bol zębów cierpiącym od-
dalił 50. Ná oczy choruiącym, między ktoremi byli y ślepi wzrok
dał. 33. Ná gárdłá, ięzyká, uśł, y szyie bolenie 15. Głuchym słuch
ziednał 41. Ná áffekcyą pierśi západłym dopomógł 83. Ná ręce y
nogi choruiącym 48. od gorączki uwolnił 80. Trędowátych oczy-
ścił 29. Káduk cierpiących uzdrowił 19. Niepłodnym Pániom
płod uprośił 33. á w niebespieczeństwie rodzenia dopomógł 40.
Opuchłych, páráliżem zaráżonych, zránionych, w róźnych pá-
roxyzmách zostájących nieprzeliczona rzecz. *Frater Hyacinthus*
młody *Professus* czásu iednego modląc się przed Grobem Jácká
S. prosząc o pomoc w konserwácii czystości aż do śmier-
ci, slyszáł głos z grobu po 3. rázy *Hyacinthe, Hyacinthe, Hy-*
acinthe, ex parte Dei to mu obiecuiąc o co prośił, y potym
předko záchorowawszy, y Spowiednikowi oznámiwszy o
łáſce Jácká S. w wielkiej świątobliwosci umárl. J. W. JeyMć
P. Anná

P. Anná z Rušce Lubomirska, Hrábina ná Wišniczu Kásztellan-
 ká Woynicka, Sandomirska, Spiska, Dobrzycka &c. Stáročína
 głośiła przed W. X. Jáckiem Miiakowskim Doktorem y Prze-
Miiako orem PP. TROYEB, y Káznodzią Fárnym to mowiąc: Zem-
Wskazn ia wlystkie łáski y počiechy moje w Kościele Przenayśw.
Concia TROYEB u Grobu Jácká S. sobie y Działkom swoim upro-
no, fol. *28* siła. Tákże przypadkiem spadł pewnego času mármu-
 rowy bálás gruby z schodow Jácká S. ná głowę młodey Pánny,
 przy záwołaniu y oddaniu się Jáckowi S. przy ciężkim impećie
 uwolniona od nagley śmierci.

Ná Honor Jácká S. káždego roku po Kánonizácii jęgo so-
 lenna z Kazániámi y Proceśsýami przy wystáwieniu Przenayśw:
 SAKRAMENTU odpráwnie się Oktawá, przy wielkim konkursie lu-
 dži. Ná jegož Honor po Oktawie názáiutrz w Poniedziátek po
 południu o godzinie pierwszey bywa Kazánie ná pochwałę Jácká
 S. po którym przy wielkim konkursie bywa ięgo spuszczo-
 Chorągiew, ná ktorey iest Obraz Jácká S. ktorá przy Kánoni-
 zácii CLEMENS VIII. benedykował. Przyniešiona iest przez J.
 W. JMci Páná Stániśławá Mińskiego, Woiewodę Łęczyckiego,
 powracáiącego z Rzymskiey Legácii z roźnemi insigniámi po
 Kánonizácii Jácká S. Tę Chorągiew odebrał X. Suffrágan
 Krák. y niośł z wielką Assystencyą całego Miástá Krák: y z Pro-
 cecsią do Grobu Jácká S. Cudowny Jácek S. w Chorągwi, bo
Ex mo według trádycyi dawnych, gdy iedná stroná lewa Kościo-
men *in* *Con* *ins.* *28* ła gorzáła y chor mniefzy w požárách ogniſtych zośłá-
 iáca Chorągiew Jácká S. wiśiáła nienárušzona, y przez
 przyczynę tego Świętego była práwie zaśłoną, że się dáley
 ogień szerryć, wzniećony przez iednę złá Osobę náмовiona od
 Zydow, by spalić Wielki Ołtarz, nie mógł. Tákże o tey Cho-
 rągwi iest relácii że stráśzna Czartom, bo gdy raz z spuszczá-
 iacey upadł kutas ná opętánego, záraz Czárci ustąpili, wyzná-
 iąc moc S. Jácká. J. O. Xiężna Eufemia Rádziwiłowa Syná máiac
Grodz chorobą złożonego, od Medykow opuszczonego, zá do-
us w *28* tchnieniem tey chorągwi zdrowego ogladáła. Siostrá Za-
Xięgarb konna

^{7. fol.} ^{5. 6.} ^{Vita.} konna mąłá pártýkułkę miawszy Chorągwi tcy, wolna zo-
stała od ciężkiej choroby paraliżowey. Ná Wiśle toną-
cy Mieszczanin Krák. Jákob, mając pártýkułę Chorągwi
Jácká S. tym znákíem uwolniony od niebepieczestwá. Jedni
w Szkáplerzách, inni w szátách kónserwowáli málíńkie pártý-
kułki z tcy Chorągwi Jácká S. áby byli wolni álbo od nieprzy-
iácielá, álbo iákiego niešťczęścia. Ták wślawiony Jácek S. y
przy grobie y przy Chorągwi, która przed Grobem Jego. bywa
ná Kościele záuiewszona co rok przez Oktawę.

Pia a Káplica Trzech Krolow pod Káplicá Jácká S. w ktorey
przedtym Archikonfraternia Rożáńcá S. miała swoie Nabożeń-
stwo, teraz zás máiąca ośobliwą Káplicę. Jest w tcy Káplicy
trzech Krolow w Ołtarzu Obraz S. Piusa V. Papieżá, Kánoni-
zowánego od Klemenfa XI. Tegoż Świętego Introdukcyá po
Kánonizácii byłá z Kościołá Kátedrálńego Krák: Roku 1713.
dnia 4. Májá w Sobotę, z wielką Asystencyą Prálatow. Intro-
dukowána byłá y Státua tego S. ná ktorey Introdukcyi ássysto-
wał *Pontificaliter* J. O. Xiążę Siewierskie Kázimierz Łubieński,
ná ten czas Biskup Krák: przy ássystencyi trzech innych J. W.
Biskupow, & *totius Almae Universitatis Cracoviensis*, Zakonnikow
wszystkich *Proceffionaliter* idących y ták wielo Pánow Senatorow.
Ná tcy Proceffyi W. X. Floryan Stráfszyński S. T. Doktor y Ká-
znodźciá Fárny od kilkunařtu lat *in Circulo B. M. V.* zostájący,
nioř Chorągiew, którą spráwił ná honor Introdukcyi S. Piula.
W tcy Káplicy trzech Krolow odpoczywáią ciáłá 3. Błogostá-
wionych Bráci rodzonych, tegoż Zakonu, ktorych Imioná:
Brát Wácław Káptan, Brát Władysław Dyákon, B. Wisław Sub-
dyákon. Ktorych iednego dnia do Zakonu przyięto, iednego
dnia zmárli po Kommunij S. w zwykłej medyťacyi. R. 1262.
Oycowie stársi widząc to, rozumieli ich byđz niegodnemi przy-
ięcia Nayřw: SAKRAMENTU, y dla tego w sádzie pogrzeřć ich
kazáli. Lecz P. Boc ináczey sádzi, pátrząc w skrytořci sercá.
Owi Brácia zmárli po kilká kroć stárszemu cudownie przez wi-
dzenie pokázowáli się, upominájąc go áby ich ciáłá ná miejsce
Święte

Święte przeniesć kazał, to przydając, że nas P. Bog w ten czas do siebie wziąć raczył y Niebem dąrował, gdy nas sposobnych widział, dla tego nieślusznie od pogrzebu Bráci iestesmy odłączeni.

Leżą ieszcze y drugih ciałá Błogostawionych, iáko Bene-
Bz. 19 dyktá Przeorá, Bogusławá Supprceorá, Hieronimá y Janá
on prop: Lektorow, Uczniow S. Jácká, tákże y B. Floryáná, kto-
S. Hya- rego S. Jácek pod Wisłogrodem ná Kápie przewiośł. Tego
cinshi widżiano ciało całe Roku 1589. Z tey Káplie do Cho-
fel: 36 ru idąc, w rogu Chorowym iesł Ołtarz Rożáncá S. á po-
Bz. 19 dle tego iesł grob mośiadzowy Filipá Kálimáchá człowická u-
as f. pr. czzonego. Przy tym Ołtarzu odpoczywa ciało, wielce świąto-
 bliwey Pánny Anny Wierzbowskiey. Máły chor dość iesł wśpá-
 niáły, w ktorym Formy Snycerskiey roboty, po práwey stronie
 żywot S. Dominiká, á po lewey S. Jácká reprezentuią. Przed
 wielkim zás Ołtarzem odpoczywáią ciałá wielce pobożnie ży-
 iących 4. Suffrágánow Krák: tegoż Zakonu, Jákobá z Bydgo-
Bz. 19 szcze, Páwlá z Krák: zmárłego Roku 1544. Przy Zá-
fol: 51 krytyi iesł Ołtarz, ná ktorym stawiaią Relikwiarz wielki
 pełen Reliqvij SS. Bożych. W ściánie przy tym Ołtarzu iesł
Epitaphium Leszká czarnego Monárchy Polskiego, ktorego ko-
 ści w tymże Ołtarzu sá złożone. Przed drzwiami Zákrytyi le-
 ży ciało ieszcze całe wielce świątobliwey Pánny Kátárzyny Biá-
 łuszyny z Melsztyná zmárley Roku 1418. przeciw tey ná dru-
 giej stronie odpoczywa tákże ciało w cnoty wielkie przybráne E-
 ufrozyny Fámilij Xiążąt Oświećimskich. Zá pulpitem w máłym
 chorze iesł Grob mármurowy kosztownie wystáwiony od s. p.
 JMci X. Węzyká Arcybiskupá Gnieźnińskiego. W tym leży cia-
 ło B. Iwoná Biskupá Krák: Fundátorá tego Zakonu, zmárłego
 w Mutynie Mieście Włoskim, ktorego Oycowie z rámtąd prze-
 niesli ytu pogrzebli; wstawiony cudámi: o czym *manuscripta* Kła-
 sztorne opiewáią. Ukrazy iesł grob Janá Zaborowskiego Bi-
 skupá Hełmińskiego, człowická wielkiey świątobliwości w ie-
 dnym Grobie y z Mátką rázem pochowanego.

Szośłá Káplieá Rożáncowa nayprzed wystáwiona od PP. Polako-
 wskich,

wskich, w ktorey odpoczywa ciało (tak rzeczonego) Polaká *de Kárnkow* Kárnkowskiego, Kásztelaná Gnieźnińskiego, Stáro-
 dy Głogówskiego y Międzyrzycznego, ktory umarł Roku 1503.
 Potym repárována y rozszerzona z rożnych jałmużn Dobro-
 dźciow, Roku 1688. iáko nád Káplicą iest wyrażono, zá stárá-
 niem W.X. Laurentego Sádowskiego L. y X. Atánázego Cięż-
 kiewiczá Promotorow. Tá Káplicá pobita iest miedzią z łáski
 niektorych Dewotow Rożáncowych, zá stárániem wzwyż po-
 mienionego Promotorá X. Ciężkiewiczá. Tákże málowanie
 ścian, y podniebienia zá iego stárániem. W tcy Káplicy iest
 Obraz Nayśw. P. MARYI Cudowney, niewypowiedziáney pié-
 kności, y wielkiego Májestátu, w Oltaru wspaniałym pozłoci-
 łym z rożnemi Zakonu tego Ołobámi y z Ołtarzykiem máłym
 niżej stojącym JÓZEFÁ S. Oblubieńcá N.M P. Ten iest málowá-
 ny w Rzymie poświęcony, od Oycá S. CLEMENSA VIII. y od tegoż
 Odpuściami ubogácony, á przez Bernatá Máćiejowskiego, Kárdy-
 nałá y Biskupá Krák: przywieziony, y Bráćtwu Rożáncá S. dány.
 Ten zdeymuią z Ołtarzá 1. *Dominica 8bris*, z ktorym Processyc po
 Rynku Krák: *cum magna Solemnitate & devotione*, Stanu rożne-
 go czynią, przypominájąc cudowne zwyciężstwo, ktore P. Bog
 pokazał nád Turczyнем. Około tego Ołtarzá iest 2. Kolumn Re-
 liquij rożnych SS. Páńskich, y iest *Altare Reliquiarum*, zá stárániem
 X. Fránciszká Bystrzyckiego ná ten czas Promotorá Rożáncá S.
 Tákże W.O. Atánázy wymogł u Stolice S. Apostolskiey Indult ná
 100 Mężow y ná 100 Mátron w Rożáncu S. zostáiaczych, y zowie się
 Konfráternia Centuryáńska, pozwolona od Innocentego XII.
 Roku 1694. y od Benedykta XIII. potwierdzona Roku 1724.
*Congregatio centum Virorum & centum Mulierum sub Titulo B V M.
 de Rosario*. Ufundowána tá Centurya ná ráturek dusz w Czyścju
 będących, y z Odpuścem zupełnym, tym ktorzy się wpisuią w to
 Zgromádenie, z pewnemi kondycyámi, ktore widzieć w Ksiazkách
 Centuryáńskich y w Bulli. Liczbá Mężow w pisanych w Centu-
 turya *ab A. 1694.* iest *n. 364.* Niewiaśi zaś *n. 349. usz. ad A. 1742.*
 Odpráwia się *Dominica 2. post Festum Omnium Sanctorum* z Odpu-
 L stami

stami, nádánemi Centuryánom, którzy będą ássystowác Na-
bożeństwu. Centurya tá ná iálmużnie postanowiona, ká-
ždy álbowiem Centuryan dáie po groszy 40. z ktorych powinno
się odpráwić 100. Mszy zá Dufzę zmárłego Centuryána, przy
frecyencyi wszytskich Centuryánów żyacych ássystuiacych Mszy
S. wielkiey, káždy z świecą zápaloną ná *Offerorium* idacy. Tá
Konfráternia Centuryáńska z tákiemiż Indultámi nádána iest
Kościołowi Poznáńskiemu Dominikáńskiemu, y Kościołowi Wár-
száwskiemu. W Káplicy Rożáńcowey co Święto rożni Urzę-
dnicy Arcy-Bráćtwá Rożáńcá S. odpráwiają *Officium B. M. V.* z rá-
ná po godzinie ósmey Mszy S. slucháiąc.

W Káplicy tey Rożáńcowey iest *ad interim* w Oltarzu ná bo-
ku Oltarz S. Wincentego Ferreryusza W. ktory Obraz przywiozł
z Rzymu W. X. Benedykt Burzyński, benedykowany od O. Świę-
tego Benedykta XIII. Ten Obraz przystroiony w Hábit Domi-
nikáński z Lámy białey, y w Kápę z czarnego Axámitu, rożnemi
Worámi (dla wielkich łask, ktorych doznáią ludzie od tego S.
w potrzebách ućiekáiący się) przybrány. Jest Reliquia tego S.
w prowadzona solemnie z Processyámi z Kościoła Kollegiaty
Świętey Anny, do Kościoła PP. TROYCE, przy Ássystencyi W.
JMci X. Janá Lukiniego, Kánoniká Krák: ná ten czas Rektorá
Prześw: Akadémij Krák: Roku 1740.

Ná práwey stronie iest tákże Oltarz, w ktorym iest Obraz
Páná JEZUSA z bokiem otwártym bárdzo miłosierny, od JMci
Páná Jozefá Krášíńskiego, dány z sukienką piękną, y z Re-
likwiámi około tego Obrázu, y z wszelkim porządkiem należą-
cym do Oltarzá. W tey Káplicy iest grob J. WW. Ich MM.
Pánów Czernych.

Siodma Káplica X. Piotrá Myłzkowskiego, Biskupa Krák:
jálmużniká wielkiego, zmurowána z mármuru. Odpráwiają tu
Zakonnicy Míze Święte zá dusze zmárłych, tákże wigilie, Ka-
zánia czásów pewnych. Z tey Fámilij máią tu pogrzeby swoje.
W tę Káplićę wniesiony iest Obraz Dominiká Świętego *de Suri-*
ano, (w tym Suryánie tego Świętego iest Obraz, ktory Naysw:

Pánná

pánná MARYA z Niebá málowány przyniosła, y Bráči támtę-
czney dárowała zá wielki upominek, przed którym goráiącą
lámpę mieć kazála, samá w nią oliwy wprzód nálawszy, y onę
zapaliła, ktorey oliwy biorą chorzy ná różne uleczenia) z tám-
tego *proportionaliter* odmálowány, przed tym tám różne stáią się
cudá, y tu przy tym w Krákovie niemnieysze, ktorych codzién
doznawamy, przez przyczynę tego Świętego Pátryárchy, iáko
wora gęste dáją znáć. Ten Obraz ś. p. X. Jan Wáxman, Pro-
fess y Przeor Konwentu Krák: powracáiąc z Cudzych Kráíow
Roku 1641. przywiośł z soba, y zá drogi Kleynot w Ołta. *Pater*
rzu lokował. Tén Ołtarz poświęcił ś. p. JMé X. Tomasz *Ioanne*
Oborski, Biskup Láodyceński Suffrágan Krák: ná ten czas. *Dama.*
scuus

Obraz ten wielkiemi cudámi słyná. Nayprzód cud u-
znał W. O. *Alanus* Chódowski, Przeor *quondam* Krák: á
potym Prowincyał. Który przyiechawszy ná wizytę do
Konwentu tego tak był ciężko západł, że mu aż w wne-
trznościách piekielny wszczął się ogień. Zdesperowány
od wszystkich Medyków, gdy się do cudownego ućickł O-
brázu S. Dominiká, przecudownie zdrow został, wolnym
będąc od ognia piekielnego, ná którą pamiątkę zá do
brodźcystwá doznáne, oddał *Votum*, to iest lámpę srebrną, *przywi-*
do tey Káplice. *sanio.*

W Roku 1684. Pánná Reginá Gniemczółká utrapioná będąc
od czártá, kiedy zá instrukcyą OO. Dominikánów dwie do ro-
ku poszczac Qvindenny w Poniedziáłki do S. Dominiká, dnia
20. Sierpnia przy wszystkich ludziách z podźwieniem uwolnioná
została od czártá, chwalać Bogá w S. O. Dominiku, oddała *Votum*.

Roku 1684. dnia 11. Lipcá, Sławetna Máryánná Mieszczá
Krák: ofiarowała Syná, ktorego umárłego porodziła, przed ten
Obraz S. Dominiká, przyniosłszy go, żywego oglądała y do *O rym*
Chrztu zániosła, y dáno mu Imię Dominik. Ná pamiątkę *mona-*
tego Cudu iest ofiarowane *Votum* srebrne *menta* *sub figura* Dzie-
cięciá pod nogámi Świętego Dominiká. Roku 1694. dnia *Klasztor*
18. Lipcá Sławetna Kátáryzná Więckowicowa Wdowá, dwá *ne.*

raz y zarażona paraliżem, nie mogąc mówić ani się zegnąć, przyszedłszy do Kąplice S. Dominiką przemówiłá y zdrowá została. Także iedną Mieszczką udawiwszy się kością z Ryby, osiárowawszy się do Ołtarzá tego Świętego, zdrowá została, kość wyplanawszy z gárdlá, rá kość została do tychczas ná Obrázie S. Dominiká, ná łańcuszku srebrnym wiszaca. Inni ludzie doznáią rożnych łask przy tym Obrázie, co wyświadczáią *Vota y manuscripta* Klasztorne.

Ná Honor tego Obrázu corocznie Bráćia Konwersi odprawiają Uroczystość w oktawę Narodzenia Najsł: MARYI Panny z jáłmużn rożnych Dobrodzieiow. Z tego Obrázu biorą miáry Mátronom ciężárnym, áby szczęśliwie mogły rodzić, y doznáią łask Świętego Oycá Dominiká, iáko osobliwego Pátroná w tej potrzebie.

Osma Kąplića Orlikowska názwana, Ołtarz w niej pod Tytułem S. Mikołáíá, w ktorey odprawiają Nabożeństwo swoje Pickárskiego Konfztu czeladź, gdzie także co Suchedni spiewána Msza S. Rekwiálna bywa. W tej Kąplicy są rożne Reliquie SS. także y Głowy z iedenástu Tyśięcy Dziewic, także y innych Świętych.

Dziewięta Kąplića Włochá Profaniego, *de Familia Columnarum* w ktorey Szewíkiego Konfztu czeladź odprawia swoje Nabożeństwo, słucháiąc Mszy S. co Niedzielá y co Święto.

Dziesiąta Kąplića S. Bartłomiejá, w ktorey Mszy S. słucháią Kráwieckiego Konfztu czeladź. Ci wszyscy áktystáią z Pochodniámi w Kościele ná Processyách przed Najsł: SAKRAMENTEM chodząc, w Świętá Uroczyste y Niedziele Mieśięczne. Inne Cechy, iák Kowálki, Stolárski, y Mulárski ma swoje dewocye w tym Kościele, y Míze Święte náymiają zá zmárłych Bráći swoich co Suchedni. Tych słucháiąc spiewáných.

Jedenásta Kąplića J. W. W. Ich M. M. P. P. Lubomirskich *de Lubomirz Komessow de Winiacz*. Jest to Kąplića sumptem y dóstką Páńskim wystáwiona. Tu w tej Fámilii przerzeczono máią swe pogrzeby. W tej leży ciáło niewinney Panny Elconory, Corki J. W. Sebástyána Lubomirskiego, Kásztelaná Woynickiego, go, y An-

go, y Anny z Ruśce Małżonki iego, i Siostry J. W. Stanisława Lubomirskiego, Woiewody y Generała Krak: dożyły w cnotach Świętych. Ktora w Domu u Rodziców zostając, żyła w Anielskiej czystości, w szesnastym roku na Gody Niebieskiego Oblubieńca poszła. Przybył iey na pomoc P. Jezus z Nieb, gdy się do niego zabierała, gdy po rozmowach serdecznych, ogniistych y Niebieskich, które miała z JEZUSEM, od samego tegoż Pána nakarmiona iest Przenayś: SAKRAMENTEM Ciała y Krwie Páńskiej, y tę dobroczynność w klar wszystkich przytomnym opowiedziała. Jak kwiat naywonnieszy dnia 19. Kwietnia do Ogrodu Niebieskiego przeniesiona iest. Roku 1613. według świadectwa, miedzianego pozłocistego nadgrobk, ryśowanemi literami wystawionego w głowie tey niewinney Pánn; na ktorey do tych czas nie zwiędły wieniec zostacie, z podziwieniem oczu ludzkich. Przybyła áxamitem obita czerwonym trunná, y galonem złotym na kości tey Pánn; y szczodrobliwey łaski od J. O. Xiążęcia Sangułzka Miecznika Litewskiego, Roku 1742. Ta Káplića J. O. Xiążąt Lubomirskich opátrzona wiecznemi fundacyami; y na każdy dzień powszedni za Prześw: Antenatow odprawwaniem Misy Sw. *de Requiem* spiewáney ubogáconá. Ma w sobie nęłowanie piękne y nabożne. Ołtarz w tey Káplicy pod Tytułem S. Sebástyána y S. Roży Limáńskiej Zakonu tegoż, ma kratę mosiężną w Floresy robioną. W tey Káplicy pogrzebione iest ciało s.p. J. O. S. R. P. Xiężny na Wisniesz y Járosláw Hrabiny, I. M. P. Anny Konstancyi z Lubomirz Małáchowskiej, Woiewodżiny Poznáńskiej, Stárościny Łukowskiej, Krzeczowskiej, osobliwej Dobrodżicyki tegoż Klasztoru ktora umarła Roku Páńskiego 1727.

Dwunaśta Káplića iest Świętego Antonina Arcy-Biskupa Florenckiego w Kruchcie, w ktorey spoczywają ciała Ich MM. PP. Mierzeńkich, przyozdobiona różnemi Obrázami.

W Kruczganku iest Krucyfix konterfektu bardo załobliwego, odnowiony Roku 1636. sumptem iedney zacney Mátrony. Przed tym Krucyfixem cámteczni Zakonnicy odprawuią pańterze swe y modli-

y modlitwv zá Duse zmárlych co Piatek. Ten Krucyfix przy-
 płynął Rzeką wisłą pod Krákov, ktory gdy chcieli rożni Za-
 konnicy y Kápláni brác do swych Kościołow, tych opůściwszy
 dał się OO. Dominikánom wziąć, y ná to mieysce postáwić gdzie
 teraz cudán i slynie. Podle tego leży ciało B. Stánisláwa Ko-
 koszki, Zakonníká, w Piśmie S. Bákálarzá, do ktorego ten kru-
 cyfix gdy się przed nim modlił, mawiał, á Bráčia Zakonni wi-
 dywáli ogniste kóśá nád głowá iego. Ná troie stápienia od te-
 go jest grob, w ktorym leży on sławny Zydek *Severinus Roxola-
 nus*, ktorego prace są wiadome świátu á żywot Chrystusowi Pá-
 nu. Wielki to był Dysputator z Heretykámí y zwycięzcá ich,
 złotey wymowy Stárzec, y świátobliwosci wielkiey, Káznodzie-
 iá w Kościele Kátedrálnym Krákovskim y w Kościele potym P.
 MARYi ná Herczyc dowodny, ná występkí troyi, zá ktorego praca
 y stáraniem, szczesliwie Kánonizácia S. Jácká doszła. Ten ieżdžil
 z Postámi od Korony Polskiey, po Zygmuntá III. s. p. ná Krole-
 stwo Polskie obránego. Przy smierci z iego ciała wielka wonia
 wychodziła, którą czuć było po wšyřtkim Kościele, Kruczgan-
 ku, Dormitarku y Celách. *Ex relatione Patrum ejusdem Ordinis.*

W Kápítularzu jest Grob wymurowány Bráci Zakonnych,
 w tym odpoczywa ciał Zakonnych bárdzo wiele, między kto-
 remi te są Błogosławionych ciała. Dominiká z Seceminá, Kán-
 clerzá Gnieźniéńskiego, y B. Rudolfa Prowincyálá tegoż Za-
 konu obá *Doctores S. T. & jurisutrinus*, iednego dnia zmárli y
 pogrzebieni w iednym grobie Roku 1, 10. Jest tá onich trádyc-
 ya, że po smierci ználeżiono ich wzáiem obłápionych; toby
 miłość spráwiła którą oni mieli zá żywotá z sobá, iáko wy-
 świadcza *Epitaphium* ich w ten sens. *Hoc compressi lapide Beati
 manes requiescunt &c.*

W tymże Kápítularzu leży dužo ciał wielce mądrych y prá-
 cowitych Doktorow, Káznodzieciow, y innych pobožnych Za-
 konnikow. Jest ciało s. p. Ferdynándá Ochmá Jánuřzowskie-
 go, S. Teologij Doktorá, wielce pobožnego żywotá, ktory
 prácując kilkanaście lat w tymże Klářtorze, będąc Bákálářem
 S. T. Re-

S. T. Regentem, y w *Archicambium* Tynieckim będąc Professoremu Wielebnych OO. Benedyktynow, wielką pracy swoiey zostawił pamiątkę, ten D. w Xieęgach wydanych y wydrukowanych Filozoficznych y Teologicznych całe wydrukowawszy *secundum sententiam* Świętego Tomaszá, *Sententias morales pro confessionibus, ac sententias pro utilitate ordinandorum.*

Spoczywa ciało s. p. Teologá y Doktorá wielkiego Dominiká Frydrychowiczá, ktory z młodości wstąpiwszy do Zakonu S. wielkim był sługa Boskim y Rozáńcowey MARYI, kiedy ná chwałę Jey nápiisał *Sermones & var os conceptus, in Dominicam Orationem & Rosarianas quateras, in Salutationem Angelicam impressam in Claro monte Czesłochovia, & in Symbolum Apostolorum. Remanent ejus scripta ad Typum parata in Typographia Clari montis ult a inveniuntur libri manuscripti 30. in varijs materijs in Bibliotheca illius Conventus.* Ktore byłyby wydane in lucem publicam, gdyby były dobroczynności iákiego Benefaktorá. Wydrukował tenże Ociec Frydrychowicz Xiążkę, czyli żywot S. Rozálij, y *Modum introducendi Rosarium cum ceremonijs,* Xiążkę o S. Jácku dowodząc że iest wielkim Pátronem Korony Polskiey. Xiążkę *sub Titulo* Przyziáciel w oślátniey potrzebie doznány, czyli o Bráćwie Nayów: Odkupicielá Ukrzyżowánego, ná rátnek Dusz w Czyścu gorájących, sumptem Bráćwá tegoż. Kazánia niektóre Pánegiryczne, ná S. Jan Kánty, ná Koronácyá Cudowney Mátki Nayów: w Obrázie Czesłochowskim. Y kiedy Kázánia zázczynał ten pracowity Káznodźciá to od tych poczynáł słow: *CHRISTUS JESUS, ná fundámenćie Páwłá Świętego, nos pradicamus JESUM Christum, & hunc Crucifixum.* Wydał rózne Teologiczne máteryc. *In honorem Serenissimi Augusti II. Regis Poloniarum,* Nápiisał przeciw Teologowi Wárszawskiemu *Sapientissimam resolutionem sub Titulo: Saxo percussit Philisteam.* Wy-piisał Pánegiryk wierszámi o Świętym Alexym w Kleynotách. Herbownych niezwyćięzonego Ruskiey Monárchij Czárá Náyiáśnicyszego, Piotrá wielkiego, 28. Kleynotow, wierszámi opisu-jący rózných Xieństw Monárchij Ruskiey. Ten Zakonnik umiał

Język Grecki y Hebráyski, iáko świadczą *Scripta* iego y tran-
slácye rożnych Textow Pismá S. *Ad Polyantbeam Marianam in*
Libros 18. distributam ab Authore Hyppolito Maracy & Congregatione
Clericorum Regularium przydał z wielką pracą Registr, któremu
dał Tytuł, *Concordantia Rerum & verborum Mariana Polyanthea*
w Dzikowskim Klasztorze pisał *ob hostilem Suecorum incursionem*
salamo itinerario. Śmierć tego Wielkiego Doktorá była Roku
1716. który niź umarł, generalną uczynił Spowiedź w dzień ten
w który spiewał ná chwałę Nayśw: MARYI Pánnny Wotywę
Rorate; ná iego pogrzebie był wielki konkurs Godnych Prálatow
Centurya solennie odprawiona była zá Duszę iego, ná ktorey
ná wielkiej Mszy po Ewángelij miał Kazánie Przew: JMé X.
Antoni Rozmárynowski Proboszcz Świętego Krzyża ná Kle-
parzu, w którym wyráził *ex relatis* cáłe życie iego pobożne,
osobliwie, że gdy go raz do Kościoła przyniosła Mátká iego
máłego w powiciu, w ciźbie wielkiej iákoś trefunkiem zginę-
ło owo dziecię y upádkło, ktore potym po kilku godzinách ná
ziemi w ławce znalezione bez żadnego náruszenia zpodziwie-
niem Rodzicow. Ten pracowity Maz'starał się y wymogł Cen-
turyą od Srolice Świętey Apostolskiej, z Xiędzem Promotorem
wzwyż pomienionym. Tenże wymogł pozwolenie u Przełożo-
nych, Pánnom Zakonnym trzeciego Hábitu ná Szkáplerze białe,
w ktore ie przybrał Wielebny Xiądz Tomasz Mdzewski, ná ten
czas Prowincyał Prowincyi Polskiej, w dzień Świętego Domi-
nika *de Suriano*, zá Przcorostwá s.p. Kázimierzá Napolskiego, zá
pozwoleniem Nayprzewielebniejszego Generála Antoniná Klo-
chego, Roku 1695. dnia 15. Wrześniá.

Spoczwa także ciało Wielkiego Świętey Teologii Doktorá
Mikołáia Oborskiego, Exprowincyała Fámiliántá znacznego y
Kolligatá jasnie W.W. IchMM Łubieńskich. Ten *dilexit deco-*
rem Domus Dei, bo dwa áppáraty ieden biały háftowány srebrzem,
drugi zielony także háftowány (obádwá bogáte) Iprawił do Ko-
ścioła, Chorągiew zieloną srebrzem háftowaną Nayświętszey
MARYI Pánnny Wniebowzięcia. Jego sumptem odmálowáne

Obrázy Świętych Apostołów wiszące ná Filarách w Kościele, także nád Zákrystią y Kruczgankiem, Obrázy iego fundácyi. Ten Mąż był wielkiey estymácyi, zá iego Przeorośtwá w tym Klasztorze wielo przybyło ozdoby. Prácował przez kilká lat w Kościele Kátedrálnym będąc niektórych Święt z Fundácyi Gárwászyńskiey Káznodzieiá. Xiąg drukowáných wielo przybyło poiego śmierci. Umárl Roku 1716.

Támże w Kápítularzu iest złożone ciáło dwóch wielkich Teologów ś. p. Albertá Káduá, Świętey Teologij Prezentátá, Bákálarzá y Professorá, ten wielki Teolog umiał ięzyk Hiszpáński, Fráncuski, Włoski, Niemiecki, Polski, y Łáciński. Był znáczny w śpiewaniu w graniu, y w wszelkiey Muzyce Mágister. Umárl *in Festo Pentecostes* Roku P. 1727. Także odpoczywa ciáło S. T. Bákálarzá Pátrycego Ličzewiczá, ktory był Sekretarzem Prowincyi, u trzech Wielebnych Prowincyałów, Przeorem w kilku Klasztorách, Profess Konwentu Gdańskiego, umárl z wielka dyspozycyá *munitus omnibus Sacramentis* Roku 1737. Leży także ciáło Sławnego w Prowincyi y Woiewodztwie Wołyńskim Teologá y Doktorá Tomaszá *de Aquino* Slubicz, Załęskiego Biskupá, Nominatá Bákowskiego, Wołoskiego, kromu przed śmierciá expedyowane od Stolicy Świętey Apostolskiey *Sacra*, ále ciężká złożony chorobá niemogł byđz Konsekrowány, umárl Roku 1733. z wielką skruczą. Był Profess Konwentu Łuckiego znáczney Fámilij.

Umárl w tymże Konwencie zacny Teolog y Káznodzieiá, Roku 1730. *Albertus* Balcerkiewicz. To *Subiectum in Theologicis & Philosophicis* było *in admiratione* innych Teologów ktory *fluidé, fundamentaliter, & ingeniosé cum nova specie* dawał rezolucyena wielkie trudności. Jáko też *oppugnando sententias adversariorum sapienter instabat*. Sławny przez 2. Roki ná Ambonie w Kościele Trojcy Przenayświętszey, y po rożnych Kościołách ná Chwałę Boską prácuiać. Umárl Roku 1730.

Reverendus Pater Lector Athanasius Ciężzkiewicz, *Plenus dierum & meritorum Promotor SS. Rosarij ferventissimus* przez 28.

lat praciájący y prómowuiący po różnych mieyscach Hónór Ro-
 zánká S. codzień się spowiedáiąc, w Hábitách fukienanych chod-
 ząc, w uboſtwie Zakonnym *ſtrictè* żyjąc, w pokorze wielkiej,
 dla ktorey nie ákceptował wyższych Honórow Zakonnych.,
 Nayſw: MARYI PANNY ſługá, poſpoliście názwany od ludzi Apo-
 ſtołem Rožáncowym, wiele dobrego uczyniwszy Konfráternij
 Rožánká S. y w Wárfzawie y w Krák. Zoſtáiąc w chorobie, nie-
 uſtawał w chwale Božey z wielką gorácością Duchá, przyjąwszy
 Sákrámentá Święte, umárl Roku 1731. z wielkim żalem całego
 Krákowa. Tenże Káplán pobożny ná drugich Prymicyách w No-
 wy Rok odpráwionych, R. 1726. miał liczną áſſyſtencýą wielkich
 Pánów y Szláchetnego Mágistratu Krák: z káżdego Bráctwá kto-
 re ieſt w Krákovie bylá áſſyſtencýa ná Proceſſyi y Mízy tego Ká-
 plána, ktoremu ſławny Káznodzieiá JMé X. Rozmárynowski,
 Probſzcz S: Krzyžá dał pochwałę ſłowy Świętego Auguſtyná,
 názwawszy go Symeonem. *Symeon famoſus, annoſus, probatus,*
coronatus, qui plenus erat pietate. Wiele ten uczynił porządku
 w Konfráternij Rožánká Świętego, wydał Xiążki o Nayſw:
 MARYI PANNY Rožánku y Nayſłodſzego Imienia JEZUS,
 w tych ieſt opiſane Nabożeńſtwo o Sw: Oycu Dominiku, to
 ieſt *Quindená*, czyli 15. Poniedziálkow poczynájących się od
 Świętá S. Woyciechá, aż do Świętá S. Dominiká. Wielo przy-
 było Nabożeńſtwá, Protektorów, Dobrodzieiów, Bráci y Sioſtr
 do Archikonfráternij Rožánká S. y znaczny porządek uczynio-
 ny ſtánył zá iego ſtárániem.

Támże w Kápitularzu pogrzebiony ieſt *ś. p. R. P. L. Sigif-*
mundus Grycyni, ktory przez 32. lat był *vigilantiſſimus Supprior*
 tegoż Konwentu, wednie y wnocy áſſyſtuiać Chwale Boſkiej
ex vi Officij ſui, Praw Zakonnych y Reguły znáczny *Obſervator.*
 Umárl *in ſeneſcute ſua* po odpráwionych drugich Prymicyách
 Roku 1729. Leży tákże ciało *ś. p.* Ambrožego Szczepánow-
 ſkiego, S. T. Doktorá y Exprowincyałá, ktory iádąc do Rzy-
 mu ná Kápitulę Generálná, będąc Dėſnitem umárl w tym-
 że Kłaſztorze Roku 1721. Umárl w tymże Kłaſztorze Roku

1724. Adm: Reverēd Pater S.T. Magister Pater Justyn Gostkowski, który 2. rázy będąc tego Klasztoru Przeorem znaczną uczynił pamiątkę *in adificijs* y tak wiele młodzi uczonych z Akademijskr: przyjmował do Hábitu S. z á swego Przeoroństwa, którzy temi czasy żyją w tymże Klasztorze ná różnych zostáiąc Funkcyách. Miał także ten Konwent Abráchámá Bzowiuszá, który ten Kościół Obrázami w Rzymie zrobionemi przyozdobił, który także uczynił fundácyá w Rzymie ná dwóch Professow Konwentu Krák: *in Collegio S. Thoma de Urbe super Minervam* Ten piśał siá Xiąg ^{O 19m} które są iáwne całemu prawie śwłatu. Miał także ś.p. Ká ^{Forteca} ^{fol. 272.} zimierzá Napolskiego, S.T. Doktorá, który 3. rázy był Przeorem w tym Klasztorze. Ten przyozdobił Kościół Tęczą wyłożoną w śródku Kościoła, nád którą iest Ukrzyżowány Pan JEZUS, także Amboná wśzystką wyłożoną, Státuá S. Jácká nád Grobem iego y promieniami około niey. Jest tak wiele innych Mężow Zakonnych ciá w tym Kápítularzu spoczywających, które dla szczupłości karty nie wyliczáią się. W tym Kápítularzu mieszáli przedtym Ich M. PP. Studenci z Akademijskr: *Oratorium*, iáko poznáć *ex tabula fixa* nád Kápítularzem. Tąmże znáyduie się odmálowánych Obrázow málárską sztuka n. 12.

Kruczganek tego Kościoła idzie w kwádrat, dość obšerny, ná jedney stronie, Historye Świętych Zakonu tegoż ná Obrázách odmálowáne, *circumcirca*, ráchuiąc iest ich n. 28. z á Przeoroństwa ś.p. W. X. Cypryaná Sápeckiego. Te Obrázy iedne *de novo* odmálowáne, á drugie repárowáne z większey części. Który także W. X. Sápecki, Fortę nowá kazał wymurowáć, przyozdobiwszy ją Obrázami y drzwiami należytemi. Obrázow tych w Fortcie z różnych Historyi tegoż Zakonu iest 8. z áś ná drugiey stronie, *circumcirca* w Kruczganku około Protele wielkiej, są Obrázy Biskupow Polskich Dominikánow różnych Dyecezyi, *expensá* W. X. Hieronimá Miłónskiego S.T. Doktorá y Exprowincyalá N. 24. málowanych. Tenże ś.p. X. Miłónski uczynił fundácyá ná Wotywę do Grobu Jácká S., áby była odprawiana raz w tydzień we Szrodę, iczeliby nie było iákicy przeszkody. Uczy-

nił także aukcyą Prowizyi ná Professorow támtécznego Klasztoru, pracuiących *in Studio Generali*. W tymże Kruczganku iest dość grobow; przy Forcie zaś Apteká znacznym wystawiona kosztem, dla wygody tychże Zakonnikow, y sumptem pewnego Zakonniká ieszcze żyjącego opátrzona, w różne medycyny, y różne do Apteki potrzebne máteryały.

Ten Klasztor ma znaczną Bibliotekę, pokrytą blachą w R. 1732. Ma tá Biblioteká Bánkow czyli szaf wielkich N. 17. mniejszych zaś 16. pełne te szafy wszystkie Xiąg rozmaitych, ktorých iest ná kilkâ Tyśięcy, *in diversis materijs & varijs lingvis*, iáko to OO. Świętych Doktorow, Expozytorow, Teologow, S. Tomasz z Aquinu, S. Augustyná, różnych Tomistów, y różnych Sentencyi Autorow *in varijs Scientijs*, Jurydykow, Historykow, Káznodzieiow, Ascetow, Artystow, Orátorow, różne także ma Instrumentá do Mátematyki, Geometrii, y innych náuk należące. Tá Biblioteká przyozdobiona Obrázami tego Zakonu różnemi Świętymi, y sławnemi Mężámi. Przyozdobiona także Stołami, Chorowemi Xiegámi Párgáninowemi do Kościoła należącymi, ktorých iest 26. Mánu scriptami różnych starych Doktorow y Mężow pracowitych, ktore godne by *in Lucem publicam* wyszły, gdyby iákim Dobrodzieiem Pan BOG opátrzył ten Klasztor. Okien wspaniałych w tey Bibliotece iest 16. Ten Klasztor iest szeroki, y dostátni w rezydencye. Ma ieden wielki Dormitarz, ná którym iest Cel 43. Ma Nowicyat wspaniały wymurowány, w którym Cel 26. Salę iedną wielką zá Káplicą S. Jácká, gdzie przedtym był Nowicyat stary z piętnastá okien, Dormitarzow czyli Kurytarzow pomniejszych 3. Wszystkich Cel z mieszkaniami y Oficynami, w tym Klasztorze iest *numero* 128. Szkół wymurowanych 4. Refektarzow wielkich 2. Studzien 3. między ktoremi iest iedná, w ktorey Duszá pokutująca pokazała się B. Stániśławowi Kokofzce, w proteli mniejszey. Jest trádycya o tey, iż zá czasow S. Jácká wystawiona, y przez przyczynę tegoż S. wiele ludzi piących wodę z tey Studni, doznało w chorobách pomocy, bo ten S. Wyznawcá Jácek Cudowny ná wodách, gdy

gdy po nich suchemi nogami chodził, y Bráći Zakonnych ná płaszczu przewoził. Dla tych ci Cudow czczac Kościół Święty S. Cudotworce postanowił ná Uroczystość Jego, y pozwolił święcić wodę, y tá benedykcyá iest w stárych Mszałách Dominikańskich. Tá wodá iest pomocna ná rózne áffekcye, y byłą doświadczonym skutkiem zdrowym y zbáwiennym. Kropiąc polá gospodarze tą wodą, álbo polewáiąc, obfity w Niwie mieli pożytek, ile że ten S. Zboża pórłuczone grádem wielkim do pierwszej Grodziej ich ozdoby cudownie przywodził. Około ktorey iest Cudow ^{ci9 mVi} S. Pinfá, ná Introdukcyá Kánonizácyi málowánych ^{ta S. Hy-} ^{acintbi} num. 11. B. Cestláwá num. 4. Miał ten Klasztor Przeorow ^{ab A 1509. cap. 130} usq̃, ad presentem A. 1742. n. 97. Ktorzy po 3. po 6. po 9. lat Przeorowali z pozwoleniem Stárszych, *per liberá Electioné vocalium* tegoż Klasztoru. Teraz w tym Klasztorze iuż po drugi raz, iest Przeorem Przew: X. Justyn Jakielski, S. T. Doctor, Vir bene meritus w tym Zakonie, máiający pod sobą Zakonnikow num. 104. W tym Klasztorze ^{ab Anno 1609. usq̃ ad Annum 1742.} było promowowanych Subjektow ná Doktoryá n. 112. Zás Bákálarzow promowowánych ^{ab Anno 1596. usq̃ ad Annum 1742.} było n. 240.

Kościół zaś TROYCĘ Przenayświętszey rózne ma Nabożeństwą, y nádane Odpusty. Ma Oktawę solemną *Sanctissimi Rosarij Dominica 1. Oskobris*, iáko y inne Kościoły Dominikańskie z Odpustami od S. Stolice Apostolskiey, y przez tę Oktawę lub w sam dzień spowiadáiący się y Kommunikuácy w tym Kościele dostępuie Odpustu zupełnego. W samo Święto zaś po obiedzie po Rożáńcu prześpiewánym, bywa Prócessyá solenna po Rynku Krák: z Cudownym Obrázem Nayśw: MARYI PANNY Rożáńcowey, przy wielkim konkursie ludzi, dla niepogody zaś, álbo przeszkody w sam dzień, tá Proccessyá może bydz w ktorykolwiek dzień między Oktawą, czy ráno czy po obiedzie, álbo też w samę Oktawę odprawiona, według Przywileiu pozwolonego od S. Stolice Apostolskiey, Archikonfraternij Rożáńcowey. Przez Oktawę zaś tę Rożáńcową ráno, co dzień bywa Wotywá solenna z Muzyką, z wystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU y Kazaniem,

Kazaniem, po Rożńcu po szostey godzinie w Kaplicy przed tymże Obrazem Nayśw: MARYI PANNY. Po obiedzie zaś, każdego dnia po czwartey godzinie, bywają Litanie o Nayś: MARYI P: śpiewane, z różnemi Supplikacyami, z Expozycyą Nayś: SAKRAMENTU. Zaś w Oktawę solenną Rożńca S. Uroczystość Poświęcania tego Kościoła, zawsze się odprawuie. Po Oktawie zaś naziutrz, albo w inny dzień (byleby niebyła przeszkoda) odprawia się Nabożeństwo z Wigiliami, y ze Mszami SS. za Braci y Siostry Rożńca S. rano o godzinie szostey po Rożńcu, na którym ktoby był Mszy S. słuchając, albo mając, dostępuie Odpustu zupełnego, y wybawia Duszę z Czyść. Także w tym Kościele, Archikonfraternia Rożńca Świętego Nayśłodszego Imienia JEZUS, po Uroczystości Świętych Niewiniątek, przez trzy dni przed Nowym Rokiem, odprawia Wotywy z Kazaniami y Proceśsiami, na co iest nadany Odpust *ad instar Jubilei*, po obiedzie zaś po *Salve Regina* Supplikacye odprawia, y w same Nowe Lato Nabożeństwo cały dzień odprawia na honor Nayśłodszego Imienia JEZUS, oraz z Proceśsą po Mieście z Obrazem Nayśłodszego Imienia JEZUS, przy wielkim ludzi konkursie. W każdą Sobotę przez Rok, (wyjąwszy wielką Sobotę) po 7. godzinie odprawia się Wotywa *de Rosario B. M. V.* z expozycją Nayświęt: SAKRAMENTU y z Proceśsą, a to za Indultem ś. p. Papieża Klementa XII. pozwolonym Roku 1736. dnia 21. Lipca. Toż Bractwo Rożńca S. odprawia Nowennę Nayśw: M. PANNY, oczekiwania Narodzenia Syna Boskiego przez dni 9. przed Narodzeniem Páńskim; a to rano po Rożńcowym Nabożeństwie z Wotywą solenną y wystawieniem Przen: SAKRAMENTU, z Kazaniami y Proceśsiami. Po obiedzie zaś, po *Salve Regina* Supplikacyę, a to za Indultem Oycá S. Papieża Klementa XII. pozwolonym temu Kościołowi *ad futuram rei memoriam* Roku 1739. dnia 25. Czerwca. Odprawia także Setennę w każdy Piątek, przed Świętem S. WINCENTEGO FERRERRUSZA tegoż Zakonu, na które Nabożeństwo nadał Odpust wzwyż pomieniony Klement XII. Roku 1739. dnia 25. Czerwca, y terażnicy.

y terażniejszy Benedykt XIV. dla więkſzey Chwały Boſkiey, S. Wincentego nadał na 7. Piątkow Odpust zupełny, do tego Kościoła uczęszczającym, y Uroczyſtość by była odprawiona w tym Kościele tegoż S. w Niedzielę 1. po Oktawie Wielkanocney. Ten Święty ſławny na cały prawie ſwiąt Cudotwórcą, y w Mieście Krákwie, różnie iuż wyſwiadczył łaski ludziom, w różnych zoſtającym pároxyzmách od wyſtáwienia Obrázu ſwego. Ktorych łask ieſt wypisany Regeſtr, wyznających ludzi cudow doznanych *numero 28.*

W tym Kościele ſolenna odprawia ſię Oktawá Bożego Ciá-
ła; między Oktawą w Niedzielę, z tego Kościoła odprawia ſię
Proceſſya po RynkuKrák: ráno po Kazaniu o godzinie 9. z Sta-
cyami y Ewángeliami 4. álbo też y po południu gdy iáka prze-
ſzkodá. Tákie y w Oktawę tę po południu, po ſkończonych
Fárnych Proceſſyách, odprawia ſię Proceſſya po ſzerokiey ulicy,
witépując do Kościoła S. Jędrzeiá Pánien Zakonnych S. Klary,
y do KościołaKollegiatyWſzyſtkichŚwiętych, na czterech miey-
ſcách S. ſpiewając Ewángelie. Do tego Kościoła przychoǳą
Proceſſye z różnych Zakonow, y J. O. Kápituła Krák: dwa rá-
zy *Proceſſionaliter* nawiedza ten Kościół, w Poniedziałek po
NiedzieliKrzyżowey, w który bywaOrácyáŁáćiniſka przez tá-
mtecznego Zakonnika, y w ſamę UroczyſtośćJácká S. (która bywa
záwſze po ſkończoney Oktawie Wniebowzięcia Nays: MARYI
PANNY, w Niedzielę pierwszą przypadającą) álbo w który dzień
między OktawąJego ſolenną, álbo też w ſamę Oktawę. Toż czy-
nią y inne Kościoły, Kollegiaty, tákie y Zakony. Ołtarzow,
y w Káplicach ráchuiąc w tym Kościele ieſt *numero 40.* które
z Indultu BENEDYKTA XIII. iáko y po innych Dominikań-
ſkichKościołách ſą uprzywileciowane. Który Kápłan támteczne-
go Zakonu Mszą S. odprawi zá zmárłych przed którym z tychże,
wybáwia Duſzę z Czyſcá. Oprocz tych ieſt Ołtarz na Dormita-
rzu czyli Kurytarzu Nays: MARYI PANNY *ſub titulo Aſſumptionis*,
przed którym odprawiają Nabożeńſtwa ſwoie wieczornego czá-
ſu przez cały Rok Zakonnicy, y przez Oktawę Wniebowzięcia
P. MARYI

P. MARYI. Konfesyonał ten Kościół ma *num: 26.* ná wielki Jubileusz, w R. 1726. miał Spowiednikow *n: 42.* Bywał ten Kościół dawnych czasów náznaczony ná Obchody, ná Spowiedź y S. Komunią po Kościele Katedrálnym drugim, álbo trzecim, z łaskawey dyspozycyi J. O. Biskupow Krák: Xiążąt Siewierskich, a to *propter Sanctuarium* Jácká S. y ták wielu Relikwij ktore są *Joannes* w tym Kościele, iáko zá czasów ś. p. J. W. JMci X. Mar-
Exa de cina Szyszkowskiego Bisk: Krák; w Roku 1626. Ma ten
chisioo Kościół w máłym Chorze Orgány mnieysze, a ná szrodku
elefaCa Kościoła wielkie, y w Káplicy Rożańcowey iedne.
hedral: Dwzon ieden wielki, a 3. pomnieysze. Dzwonicę wspa-
Craco. niáło wymurowána, pokrytá bláchą. Okien, w Kościele y w Káplicách, wielkich y máłych iest *numero 42.* Przez cały Post codzién bywáią Páslye gráne po *Salve Regina.* W Niedziele zás po Nieszporách y po Kazaniu bywa Páslya z Muzyką, ná ktorey kilkadzieśiat par Bráci Rożańcowych odprawuá swe dyscypliny w kápách czerwonych. Ciz Brácia Rożańcá S. po Szrodopostney Niedzieli lub przed nią odprawuá Proceśsya czyli Obchody 7. Kościołow, zdawná náznaczonych od J. O. Biskupow, Krákowskich y w Wielki Piątek przed wieczorem kilkadzieśiat par w Kápách z Obrázami y Járzącemi pochodniámi obchodzą siedm Kościołow, náwiedzájąc Groby Páńskie, y po Obchodách w wieczor bywa Exhortá do tychże Bráci. Stácyonalne Oltatarze w tym Kościele są: TROYCE PP. Oltarz Wielki, w kruczganku Páslya, Grob S. Jácká, S. O. Dominiká Oltarz, y w Káplicy Rożańcowey Nayś: M. P. Przyozdobiony ten Kościół Obrázami wielkimi kosztownymi, ktore reprezentuá historye rózne Świętych Zakonu tego, a te postáwione są w frámugách w gorze pod okny, ktorych iest *numero 20.*

Oltarze zás porządkiem idą w tym Kościele; A nayprzod Wielki Oltarz TROYCE PP. cały pozłocisty. Imienia JEZUS, y Imienia MARYI, po prawey stronie S. Máryi Mágdaleny nowo wysławiony z wielkim porządkiem y expensą ś. p. P. X. D. A pollinárge Bielowiczá Exprowincyálá, iest ná tej stronie Oltarza

tarz z Státuą S. Janá Nepomucená po boku, S. Tomaszá z Akwi-
nu D. Anielskiego, Ołtarz Zwiástowania Nayśw: MARYI Pán-
ny, z Zaslóną Obrázem S. Agnieszki z Policyánu. S. Kátárzyny
Męczenniczki. Ołtarz Páná JEZUSA y Nayś: M. P. Boleiących.
Zdrugiey strony lewey odedrzwi iest Ołtarz B. Benedyktá XI. B.
Cesláwá, z záłożeniem Náwrocenia Sw. Páwłá, Páná JEZUSA
upadáiącego pod Krzyżem, wielce miłosierneho, od ktorego,
wiele łask y poćiech w frasunkách zostáiący ludźie odbieráią, z za-
slóną Błogosłáwionego Jákuabá *de Mevania*. Świętego Piotrá
Pierwszego Męczenniká, Zakonu Káznodźciyskiego. Ná bo-
ku Boleiącey Nayświętšzey, MARYI PANNY. W Kruczgán-
ku, Ołtarz Świętego Erázmá Męczenniká, przed ktorym bywa-
Benedyktacy ludźiom dáná, Przenayświétšzym SAKRAMEN-
TEM ná káždey Processyi.

Ma tákże ten Kościół Relikwij SS. Páńskich wielki dostá-
tek. Dwie Pártykuły Drzewá Krzyżá S. osobliwie iedná znáczna
od J. W. J. P. Alexándrá Wielopolskiego, Stárošty Opoczyńskie-
go. Roku 1705. według Autentyku ofiárowána. Y trzy Tárnie
z Korony Cierniowey Páná JEZUSA, Głowá S. Táršycego Mę-
czenniká Akolity, ktorego Uróczyštosć bywa dnia 15. Sierpnia
posłána od O. S. URBANA VIII. przez W. X. Bzowiuszá Roku
1632. Ten S. zá Honor Przenayś: SAKRAMENTU od Pogánow-
kijámi y kámieniámi zábity. O tym *in Martyrolog: Rom: 15. Aug.*
Są teź Košteczki SS. Páńskich, SS. Apostołów Jędrzeiá, Máćieiá,
Filipá, Bárnáby, Márká, Máteuszá. Wáwrzyncá y Wincentego Mę-
czennikow Rámioná. Są tákże máłc SS. Pánien, Bárbáry, Agnie-
szki, S. Kordule y S. Erázmá M. Pártykuły, Pálec z ręki S. Má-
ryi Mágdáleny. Między ktoremi jest teź y Głowá Jácká S. korá-
noši 4. Zakonnikow w Pluwiały przystroionych, po Rynku ná
Processyi Solenney między Oktawá Bożego Ciáłá. Tákte y Gło-
wę Sw. Táršycego M. co tákże bywa ná Nowe Láto, ná
Nayświétšzá Pánnę Rožáńceowá, y ná Konkluzyi Bożego Ciáłá,
gdy Processya odprawia się po Szerokiey Ulicy.

Zeby záś Głowá S. Jácká miała swoje obserwáncyá, Klemens
N
Papież

Papież X. *ad futuram rei memoriam* za czasów Nayprzew: Janá *Ex An-* Tomaszá *de Rocaberti*, Generałá całego Zakonu Kázno-
tonico dzieyskiego, nádał Przywilecy áby nie tykáć tey Świętey
 Głowy, áni udzielać, y pozwolił publiczney Expozycyi tey Głó-
 wie Roku. M. DC. L. XXI. Tákże iest inchiłibicya *PAULI V.*
 áby nie tykáć tey Świętey Relikwij, do wydánia komu, iáko y
 ná inne Relikwie. Jest tákże Rámię tego Świętego, ktore-
 wystáwuią w tym Klasztorze ná Pierwszey Mszy, gdy się od-
 prawia przed S. Jáckiem, y w káždy dzień Uroczysty pod czas
 Choru, tákże y w káżdą Srzodę ná Summie. Którym Relikwi-
 om JAN III. wyieżdżájąc pod Widení przeciów Turczynowi,
 Wiáry Świętey Nieprzyziácielowi uczynił wenerácyą, wziąwszy
 Benedykcyą przed Grobem Jácká Świętego.

Wielce wslawił Boc Jácká S. Reliquie, gdy y Święci Boscy,
 ludzi odsyłałi do nich, iest álbowieni relácyą o niektorey Bia-
Grodzie *tygłowie*, że głodem morzác dziećię swoje, pokármu nie
sim in *Wisa S.* *Myacin.* dájąc; umorzyłá, którą wziął žal srogi z owego grzechu,
 rożnych SS. przyczyny zebrałá, zwlászczá u Jędrzeiá S.
 Apostołá, w ktorego Święto złość popelniłá, ktorey się potym
 pokazał z Krzyżem, te do niego mowiácy słowá, niefrásluy się
 Niewiásto, żeś mnie wzywálá ná pomoc, dziećię twoie ożyie,
 tylko idź do Grobu Jácká S. do Kościołá TROYCE PP gdzie
 Jego leżą SS. Relikwie, to powiedziáwszy zniknął S. Apostoł.
 Jáke tylko ná perswázýą tegoż Świętego Apostołá, owá nie-
 wiástá polecilá Jáckowi Świętemu, dziećię zaráz ożyło, ktore
 przyniosłá do Grobu Tego Świętego: ślub wypelniwszy. O
 iák cudowny Jácek S. w Relikwij swoiey, że y Apostołowię od-
 syłáją do niego w utrapieniách. Pewnemu Indyánowi z Indyi
 Okcydentálnych czyli Zachodnich (ktore były ználezione oso-
Rufel *Gine S.* *Myaci* *foli 6p* bliwie pierwsze wyspy w dzień S. Dominiká R. 1492. ktore
 się też názywáią do tych czasów Prowincyą Dominiká S.)
 będącemu w Rzymie, y powiádaíacemu o wielkich cudách
 Jácká S. w támtecznych podziemnych Kráiách, X. Páweł Rufel
 Dominikan, máiąc przy sobie nie wielką pártýkę Relikwij Jácká
 S. dárował

S. dąrował ią temu Indyánowi Dominikánowi, którą on wziąwszy pokłęknał y całował ią, y do oczow swoich przykładał, mówiąc do owego Zakonnika: O! Oycze byś wiedział iako będę wdzięcznym gościem w tāmtych Kráinách, gdy się tām wrocę, dowiedziawszy się o tey S. Relikwij, w wielkiey ią będą mieli uczciwości, y gdyby wiedział Biskup tego Miásta o przyjeździe moim, z tą Relikwią, tedyby z Processyą wszystkiego Duchowieństwa y ludu onego Miásta, ku mnie ná uzczenie tey Świętey Relikwij wyszedł, to taki áffekt ku Relikwij Jácká Sw. Z wielkimi prágnicniami żadały Klastory różne y Krolestwa Jácká S. Relikwij, y dostąpiwszy; wielce się cieszyły y chwaliły Boga w Jácku S. Y Narod Polski cudami Jácká S. y Relikwiami iest światu wślawiony, łaskami swoimi świecąc w Kráinách Południowych y Zachodnich, bårdziey podobno niżeli w ciemnych y ożiębłych stronách Polskich. Ma Relikwią Jácká Świętego Rzym, ma y Nabożeństwo. Sławny ow cud ktorego doznał sławny Senator Rzymski, *Tiberius Calius* iuż prawie umierający do zdrowia przywrocony. Y ow wielki Doktor *Thomas Lemos*, który 21. lat pracował *in materia de auxilijs gratia*, dysputuiąc z przeciwnemi dyscypułami w tey máteryi Świętemu Tomaszowi, w obecności Naywyższego Pásterzá Papieżá, przy protekcyi Kátarzyny Świętey Męczenniczki zwycięstwo otrzymawszy. Cudowny to był Teolog w światobliwości zá żywotá, y po śmierci. Náwiedził tego Mężá Bog w stárości ślepotá, iednák mu dał Pan BOG tę łaskę, że kiedy mu przyszło odprawiać Mszá Świętá, tedy záwsze przeiżrał, poki Mszá Świętá odprawiał, á skoro skończył znowu się do niego ślepotá wracała, że potym nie widział. Protekcyi to y łasce Jácká S. przyznać, bo ten Teolog nayczęściey u Ołtarzá Jácká S, w Kościele Minerwitáńskim Mszá S. odprawiał, y wielkie miał Nabożeństwo do tego Sw. Wyznawcy, który Ołtarz, potym ná Honor S. Jácká, drogiemi przyozdobił mármurám! BENEDYKT XIII. Támże w Rzymie wślawił się Jácek S. zá żywotá swego gdy w Klastorze S. Sábiny zászczepił drzewo Pomaráńczowe gáłką ná doł; z posłuszeń-

św. S. Dominik, tak się przyjęło to drzewo, że do tych czas jest urodzajne, y pomarańcze z tego drzewa, na różne są pomocne choroby, przez przyczynę S. Jácká. *O tym K. Fryderychowicz.* W Bononij sławny Jácek S. przez swoją Świętą Relikwią, na którego honor *Bzovius* widział cztery tysiące srebrnych y złotych wotow zawieszonych. W tamtym Mieście Jácek S. Janá Liwiuszá Syná zmarłego, przez wypádnienie z okná wysokiego ożywił. W Florencyi mając honor od tamtychże Dewotow, przybył na pomoc, leżącemu z wieże wysokiey S. Márká Kościoła Strożowi, y utrzymał go na rękách swoich obecnym się stáwiwszy. Wenecya czcąc Relikwie S. Jácká, doznała łaski jego, że Trewirzeński okręt ludźmi nápełniony y różnemi towárámi, od náwálności morskich uwolnił, y do szczęśliwego przyprowadził portu, za co choynemi, toż Miasto, bogáci jáłmużnámi Bráci S. Jácká, y bogáte tak srebrne iák y złote dáie wotá. W Włoskim Páństwie ma Kościołow na Honor swoy wystáwionych n. 24. Fráncya czci tego S. mając Relikwij pártýkulę. Tego Pátrońa zá osobliwego Protektorá w wszelkich potrzebách, osobliwie w ogniistych pożárách, w chorobách, y inszych osobliwych przypadkach doznáie, y Na honor Jácká Świętego ma Kościołow wystáwionych 66. Hiszpánia ma także Pártýkulę Relikwij Jácká Świętego, y gdy pewne Miasto Hispális fluktámi swe mi zálać chciáło morze burzliwe, odrobinę Relikwij Jácká Świętego w puścili Obywátele támteczni z rewerencyą, y ledwo co się dotknęła Relikwia głębokiego Oceánu, swáwolnemu morzu Jácek Święty położył termin *posuit mari terminos, ne transiret fines suos*, że uspokojone w mieyscu swym stáło. Kościołow pod Tytułem Jácká S. w różnych támtecznych Krájách y Indyách n. 54. Także w Hiszpáńskim Krolestwie rzadkie Miasto álbo Miásteczko, wieś, gdzieby ten Święty nie miał osobliwey Káplice, álbo przynaymniey Oltarzá, tak wiele Wotámi srebrnemi, y inszemi Kleynotámi przyozdobionego, jest y wiele Lamp Srebrnych bárdzo wielkich od ludzi Nabożnych, na Chwałę temu S. ofiárowánych, które we dnie y wno-

cy często

cy często przed Obrázem iego gorczą, marmurowe, srebrne, y z innych metallow robione misternie wystawiają Státuy. Sámó Imię Jácká S. iest u nich wdzięczne. Gdy w pewnym Mieście Hiszpáńskim, Zaczna iedná Páni máiąca Nabożeństwo do S. Jácká, wszyscy dziećci swoje miánowała Imieniem Jácynthowym s. Corek máiąc, nazywając Jácynthá, pierwsza Jácynthá, druga Jácynthá, trzecia &c. trąfiło się z woli Bożej, że Jácynthá pierwsza, w ktorej się naybárdziej kochála, y którą iuż była zámubiła pewnemu Káwálierowi, záchorowawszy umárła, co widząc wielce lámentowała, y niby się żaliła ná S. Jácká, iż iá w tey Corce, która iuż ná wydaniu była zámucił, y szedłszy do Kościoła do Káplice Jácká S. upadłszy ná twarz przed Obrázem iego, pocznie mówić: o! Oycze S. iam tobie wszystkie dziatki moje oddála w opiekę, á tyś mnie zámucił, przywróć mi moię kochaná Corkę, swoią protekcyą, y ná inne słowá gorące w Nabożeństwie zdobywała się, raz drugi, przyszedłszy z Nabożeństwá od Jácká S. zástáie Corkę zmárła, trzeci raz powróciwszy do domu z wielką ufnością, zawałála ná nie wstań Corko moiá, wstań, rozkazał éi Jácek S. ábyś wstála, ná ktore słowá pełne wiary wzbudził Bog onę Corkę od śmierci, y zá Mąż temu, ktoremu była posłubiona, iest oddána. W Cesárskim Páństwie Niemieckim, Węgierskim y innych Prowincyách ma Kościołow *n. 45.* Dość tych Cudow Jácká Świętego w obcych Narodách, z ktorych może każdy miárkować, iák sławny u Bogá Święty Wyznawcá. W Polsce naszey, *num. 27.* Kościołow. (*Pisze Petrus Sos*) w ktorych Kościołách (osobliwie Dominikańskich, gdzie zostáią Relikwie S. Jácká) rożnych łask y cudow doznáją ludzie. W Poznaniu iest Relikwia Jácka S. są też y wielkie łaski tegoż S. gdy zá dotknieniem chorzy, kálecy, przy wielkiej ufności dostępują zdrowia. Máją Nabożeństwo támteczni Obywátele Poznáníscy do tego Świętego Pátroná, y przez Oktawę tego Świętego w Káplicy przy Relikwij, w każdy wieczor odprawuá Zakonnicy Litánie, y inne Nabożeństwá do S. Jácká. Ten S. bronił támcześnie go Klasztoru y Miásta nie raz od wielkich powodzi, y od nieprzyjaćiel-

przyacielskich impetow, gdy albowiem Szwedzkie szylwachy na murach Klasztornych zostawały, y w samym Klasztorze Poznańskim, różne uciemiężenia y przeszkody czynili w Nabożeństwach, y innych pobożnych uczynkach, przez różne wrzaski y kompanie swawolne, widzieli ciż nieprzyjaciele Wiary S. Dominika w Habiście y płaszczu chodzącego, który im zawierał uścisk, że niemogli mówić, y policzkować, y nieciednego uspił snem twardym, widząc nieposzanowanie Domu Bożego y Klasztoru, y przyznawali to ciż nieprzyjaciele, że takić symetryj Mał był widziany, iako na Obrzązcie jest odmålowany Jacek S. w Kaplicy rameczney, przyozdobiony srebrną sukienką, y różnemi wotami. Doznał ten tam Klasztor osobliwszey providencyi nie raz w potrzebách swoich od Jáká S. y doznacie, mając liczbę znaczną Zakonników. Ma Wárszawski Kościół Dominikański, jego S. Relikwią, Przemycki zaś Statuą alabastrową Najsł. M. Panny różnemi Cudami wślawioną, którą przyniósł Jacek Sw. z Kijowa, y przy tey Statui iak y przy Relikwii Jáká S. różnych łask ludźcie doznają. Ma Kościół Lubelski Relikwią S. Jáká z wieką weneracyą wystawuiącą. Niedawnemi czasy y we Lwowie, była solenna Introdukcya Relikwii Jáká S. do Kościoła Dominikańskiego z różnemi Processyami y Tryumfami, temu się S. poleciwszy. Tego Klasztoru Prowincya Ruska jest pod Tytułem Jáká S. Ma Kościół Gdański Relikwią Jáká S. przy której Bracia Jáká S. Zakonnicy doznają obrony w różnych przeciwnościach y turbacyach, bo ten Klasztor y Miasto Jacek S. ma w Opiece, gdy zaś czasow Jego ustąpiło morze na płac y mieszkanie Zakonnikom około jedney Wyspy, y Miasto tam obronne Gdańsk, z portem wielkim y bogatym wystawione. Y to osobliwie przyznać zasługom Jáká Świętego, żechoćiasz tam-

Domini. ten Klasztor Akatolicy kilkakroć nądchodzili y złupili,
cas Fri- przecię go iednak złość Heretycka wydrzeć nie mogła,
dricha- protekcya to Jáká Świętego sprawiła. Tá jest osobli-
wicz, in wśza y w naszym Krakowie że Klasztor y Kościół ten,
Prasat. w którym drogi Jego Świętych Kości jest złożony depozyt-

broni od przypadkow, y iezelić Naywyższy Pasterz G R Z E-
 GORZ XIV. spożyłzawszy ná Portret Jácká Sw. ofiarowany
 od Krolá Polskiego przez Legatá ná ten czas Bernárdá Mácie-
 iowskięgo, Biskupá Łuckiego, ná takie zdobył się pochwały,
Verè Sancti hominis Facies est, DEUS mihi hanc concedat gratiam
ut hujus Beati Viri honoribus serviamus. Dopieroż ná pochwałę
 Relikwij Jácká S. wieleby trzebá pisać y mówić, átoli dla szcu-
 płości kárty całym sercem y áffektem Polska Koroná, Krákow
 Koronne Miásto, y náš Klasztor to wyznáie, że przy tych Re-
 likwiách SS. Jácká S. iák zá murem bezpiecznie stoi, y fabrykę ná-
 dżici swoiey, iákó ná iákim mocnym fundámenćie y kámienu
 przed Bogiem przy Świętey Protekcyi pokłada, wielkiego iest wa-
 loru przy drogim Hiácyńćie, wolna od iádowitych trućizn, przy
 kosztownym tym Kleynoćie. Zá co niech będzie honor oddány
 Jáckowi S. że *in brachio virtutis suæ auxiliatur* temu Klasztorowi.
 Insze ieszcze Relikwie znáyduia się w Kościele tym

Przybyła Relikwia S. O Dominiká pártykułá máła, ofiaro-
 wána od Nayprzew: Fránciszki Tárłowney Abbátyfy Klasztoru
 Sándomirskiego S. Benedykta Roku 1717. S. Piotrá Męczen-
 niká z Werony z Głowy pártykułá Roku 1723. dnia 25. Listopá-
 dá. Y S. Piusa pártykułá máła, przywieżiona przez W. X. Sewe-
 ryná Oczká, S. T. D. R. 1725. dnia 5. Czerwca. Tegoż S. Papieżá
 dawnieyszemi czasy iest Mizał w szkło opráwny, z ktorego od-
 prawiał Mfze S. Izámi go polewáiąc, dány z Autentykiem, *ab*
Illustr. & Reve: D D. Damasceno Lubieniecki, Episcopo Baccoviensi,
Ord: Prad: A. 1713. Jest y Korporał tegoż S. ktory przywiozł s. p.
 X. Tomasz Engwer z Kápituły powracájąc A. 1722. Jest y *Agnus*
 tegoż S. Oycá. S. Tomaszá z Akwinu. Jest Relikwia, S. Kátárzyny
 Seneńskiey R. 1739. ofiarowána, ktora przybyła zá stáráńiem
 Przew: Pánny Benedykty Chárskiey, Mátki wielkiego Klaszto-
 ru, Pánien trzeciego Instytutu S. Dominiká. Tá Relikwia bywa
 wystáwiona w Uroćzystość S. Mátki Kátárzyny, ktora solennie
 odprawia tenże Kościół, *Dom: immediate post Fest: Inventionis S.*
Crucis, z Kazániámi y Proceßyámi, sumptem obudwoch Klaszto-

rów Przew: Pánien. Tákże iest pártýkulá S. Wincentego Ferrery. uszá. Pártýkulá B. Cestláwá W. którą przywiozł z Autentykiem z Wrocławia X. Apollináry Bielowicz powracájący z Rzymu, y tę potym opráwić kazał. Było y innych ták wiele Relikwij osobnych, ále te są złożone w pospolitości w Tumbie. Jest ták wiele y innych Kości w grobách Osob Swiátobliwych, ále niemá sz wiadomości pewney czyichy były.

Ma ten Kościół Przywileý od Jwoná Bisk: Krák: że uwalnia od zapláty czwartey części Fárze należącej, tych ktorzy grzebią Ciáślá zmárłych támże. X. Frydr: *de Patr. S. Hyac: fol. 136. & f. 185.*

Ná Fromniku ná Folwárku należącym do tychże Oycow, iest Káplicá pod Tytułem záłożenia SS. Janow Chrzéścielá y Ewángelisty, májaca w Oltarzu wielkim Nayśw: MARYI Pánny Łá. skáwcy Obraz, do ktorego co rok w dzień S. Janá Chrzéścielá Archikónfraternia Rożáncá S. solenną odprawia Procesyá. Jest tám nádány Odpust ná Swiętá SS. Janow, świeżo od BENEDYKTA XIV. w ktorey odprawia się Nabożeństwo ná też Swiętá z Kázániámi, y Procesyámi. Tá Káplicá Poświęconá iest od J. W. X. Tomaszá Oborskiego, Suffrágáná Krák: R. 1642. oprócz Wielkiego Oltarzá. Nácyá Niemiecka z Nabożeństwá ku S. Woyciechowi Biskupowi y M. wystáwiłá Oltarz tegoż Swiętego, do ktorego odprawia swoje Nabożeństwo w dzień Jego, y Kázanie. ma Niemiecki Káznodziejá Dominikan, ustępujac Nácyi Polskiej w Kościele Tegoż S. Drugi Oltarz S. Tomaszá z Akwinu. Tám podczas powietrza w Krakowie, gdy Oycowie támtego Konwentu mieszkáli, odprawiali rózne Supplikácy. Leży tám doswé Bráci Zakonnych tego Klasztoru podczas powietrza zmárłych. Między ktoremi spoczywa Ciáślo Brátá Alexego Konwerśa; ten Brát był pelen SS. uczynkow y ostrego życia. Kochał się w pokorze, w miłości Boskiej y Bráterskiej, wielki *Silentiarius* w Zakonie, Obserwánt, mięśa nie iadał, włościennicę raz ná siebie włożywszy, więcey icy nie zdeymował. Powziáwszy wiadomość od P. Bogá, o dniu y godzinie śmierci Brátu swemu Zakonnemu trzy rázy opowiedziáł. Umárl R. 1623. w dzień Wszystkich SS. O tym W. X. *Misbat Sieykowski, S. T. Doktor, Kościół Kátedrálny Káznodziejá,* w Ksázce ktorej Tytuł **SWIATNICA PANSKA,** **Klasztor,**

KLASZTORY PRZEWIELEBNYCH PANIEN DO MINIKANEK Trzeciego Hábitu S. O. DOMINIKA.

Nie daleko Kościoła PP. TROYCY, są dwa Klasztory mrowane Pánien Tercynek (tegoż Instytutu są Klasztory w Poznaniu y Płocku Miastách Polskich) ná większą Chwałę BOGA w TROYCY S. Jedyne fundowane. Te Zakonne Pánay słužia BOGU światobliwie, żyją z prowizyi y wyderkawow łobie zapisanych od Rodziców, Krewnych, y Dobrodźciow ná dobrách y Wsiách rożnych Szlácheckich, y ná Kámienicach w Miastách zostających. Lubo z trudnością od Ichmosciow Kredytow y prawie po iedney części (ieden, drugi rok, á czasem y kilka lát czekając) oddane im bywają. Niemając żadnych gruntow ani dobr, doznają Opátrznosci Boskiej nád sobą. Żyją z ciężkiej pracy rąk swoich, rozmaite umiejąc roboty. Prowadzą życie swoje w Obserwancyi Zakonney, według Reguły Augustyná Świętego, Nabozeństwá swe w *Oratorium*, Paćierze czyli *Officium* o Naysw. P. MARYI, o Męce Pánńkiey, y ná Honor SS. PP. odprawuia, Tákże co Piątek zá Zmarłych Bráći, Siostry, Krewnych, y Dobrodźciow tegoż Zakonu, mowia żałobne *Vigilie*, ná Jutrznią o pułnocy wstają, y Páná BOGA wszystkie wespół chwala: Oprocz postow od Kościoła S. postanowionych, zachowuia posty inne Zakonne, według praw nádanych, gdy od Podwyższenia Krzyża Świętego, aż do Wielkieynocy raz tylko ná dzień (to iest w południe) iedzą; y dwa dni ostatnie przed wstępną Szrodą obserwuia z Postem. Máia inne swoje umartwienia iáko to dyscypliny, medytácie, w każdy rok Rekolekcye, czyli modlitwy umysłowe, zwłazczá w Adwent, w Wielki Post Qwádragezymálny przed wielkim Tygodniem, álbo też ná Uroczy, słość PP. TROYCE, y Okrawę Bożego Ciála, przez dziesięć dni odprawuia, dla pożytku duży y dostąpienia Odpustow nádanych od Oycow SS. Osobom, ná tych Świętych zabawách prześlajícím. Do Mátki swey S. Kátárzyny Seneńskiey obchodzą *Quinquennę*, przed Uroczyością tey S. pięć Szrod poszczaz, y ná

kążdą z tych Szród czyniąc uwagi o iákicy cności S. Kátarzyny, czcząc w tey Przecudowney Pánnie y Mátee, Zásłubienic z Chry-
stusem w Miełopuśtny Czwartek uczynione, y Rány Zbáwiciela P.
Chrystusa JEZUSA, (które były wyráżone ná Jey čiele) wielbiąc.

W tych obudwoch Kłasztorách ieśt Klauzurá Zakonna, ie-
dnak do Kościoła Przenayśw: T R O Y C E blisko będącego,
codzién, y co-Swięto, ráno y po obiedzie ná Nabożeń-
stwo wychodzą, y gdyby ich Pan BOG Dobrodzieciem iákim zná-
cznym opátrzył, ktoryby im Kłasztor ná Cmentarzu, (z tych
Kámienic ktore teraz są) álbo ganki z ich Kłasztorow do Ko-
ścioła tegoż wymurować kazał, pewnieby nie wychodziły, y
wielkaby tym Pobożnym Pánnom, uczynił łáskę táki Dobro-
dziej, boć nie raz tymże Zakonnicom śloty, dełzcze, błotá-
wiátry, dáią się we znáki, czyniąc niewygódę idącym do Ko-
ścioła, lubo to dla miłości P. BOGA mile przyjmują, dla więkzych
zasług ná zbáwienie. Solenne miewáią y publiczne w tymże Ko-
ściele Obłoczyny, czyli Postrzyżyny z wystáwieniem Nayśw:
SAKRAMENTU, y ze Mszą gráną od Kápeli, z Przewołą
Przew: X. Przecorá támtiecznego Kłasztoru, rychłe Pánien Prze-
łożonego. W wigiliá Obłoczyn, bywa Msza S. czyli Wotywa
o Duchu Przenayśw: w Káplicy Rożáncowey, zás po tey, w Kła-
sztorze głósy czyli wotá Zakonnicc dáią, ná káżdą Aspirántkę
álbo też y Probántkę, ták przed Obłoczynámi, iáko y przed S.
Professyá, do ktorey odprawia káżdą dzieśięć dni Rekollekcyi
z rożnemi Medytácýámi, według ustaw támtiecznych Kłasztor-
ow. Przyśięgáią ná trzy Śluby Zakonne, to ieśt Posłuszeństwo,
dobrowolne Uboństwo, y Czyśćć Anielská: po Mśzy S. odprá-
wionej z Muzyką grálacá Litániá w Káplicy S. O. Dominiká
przed Przew: X. Przecorem, lub Spowiednikiem. Pogrzeby swo-
ie máią w Kościele PP. T R O Y C Y, y w nim dwá Groby, ieden
przed S. Mátká Kátarzyná, drugi pod Káplicá S. Jácká, przy
Ołtarzu S. Piotrá Męczénniká. Máią tákże w obudwoch Kła-
sztorách ná ćwiczeniu Duchownym (rożnych robot ucząc,)
Świeckie Pánie y Pánný. Obádwa Kłasztory iednegoż máią swe-
go iákiego

go iákiego gódnego y mądnego Spowiedníká, czyli Oycá Duchownego, który ich według náznáczonych czásow, y Praw Zakonnych powinien słuchać Spowiedzi. Z tych Pánien byłá Imieniem y rzeczą samą *Beata* z wielkiey Fámilij Tęczyńskich, która przepędziwszy látá swoje ná umartwieniách wielkich, poszłá do Oblubieńcá swego, Cnotámi przyozdobiona. Roku P. 1608. O tey, *Fortecá Duchowna, ná kárćie, 198.* Od tychże Pánien y Siostr byłá wychowána w náuce, y obyczajách, słynácá swiętobliwosciá, P. Anná Wierzbowska, która z temi Pánnámi w Sukniách Swieckich przestáiąc y konwersuiąc, nábyłá wielkiey doskonałosci. O tey swiętobliwey Pánnie y Cudách Jey widzieć *Fortecę, ná kárćie, 237.*

Od tych Pánien Zakonnych Pánny Drugiego Hábitu S.O. Dominiká ná Grodku wzięły swoy początek. Pięć álbowiem mądrych y rostopnych Zakonnic, których Imioná sá te. Ludwiná Koperná, Teresá Bobowska, Domicellá Błáżejowska, Benedyktá Lonatowska, Fránciszká Morfztynowná, rezolwowały się przed Nayprzewielebnieyszym X. Jerzym Trzebnicem, ná tenczas Prowincyałem Polskim, przyiąć Klauzurę ściśłą ná Grodku, do tey intencyi pomogłá Im osobliwsza Dobrodzieyká Jáśnie Wielm: Jeymość P. Anná Graffowa Bránicka, potym Małżonká Jáśnie O. X. Sebástyáná Lubomirskiego, Ká-szteláná Woynickiego. Tá Pobożna Páni częste rozmowy z Ludwiná swojá Krewną, y Teresá zmártego Małżonká swego Kolligatká miewáiąc, z Ich swiętobliwey konwersacyi, wielce nábyłá pobożności, y zákupiłá ná Ich Klauzurę páłác wielki názwány Grodek, od Jáśnie Wielm: Graffa z Tárnowá Gábryelá, Gubernátorá Miásta Kráková, y wymurowawszy Klasztor wipániły, z wśzelkim porządkiem, oddáłá Im go Roku 1635. Do którego były wprowadzone w dzień S. Michála Archánio-łá, w Obecności y ássystencyi Wielkich Pánow y Senatorow. Po uczynioney ná ten czás Konsekracyi Kościołá Nayśw: MARYI P. Snieżney od Jáśnie Wielm: y Nayprzew: Jegomości X. Tomázá Oborskiego, Láodyceńského Biskupa, Suffrágáná Krá-kowskiego,

kowskiego, od którego była śpiewana Msza Wielka, polecając te pięć Pánien Oblubieńcowi JEZUSOWI. Te Pánny, każda świecąc w ręku trzymająca, były przywitane Kazaniem Pánegirycznym, na miejscu Grodeckie od Wielm: y Nayprzew: X. Jakubá Monstrowskiego, Kánoniká Krakowskiego, proszące o Miłosierdzie Boskie y Zakonne, Przew: X. Erázmá Koniuszewiuszá na tenczas Przeorá Krakowskiego, którego gdy dostąpiły, w wielkim umartwieniu y światobliwości życia, te przedtym Tercynki, á potym Drugiego Hábitu Zakonnice służyły BOGU. Tá relacya jest z monumentow Klasztornych wypisana. To się námienia o tych Pánnách, z okázyi tych dwóch Klasztorow, które mają Przywilecie różne od OO. SS. y od Stołice S. Apostolskiej nádane, tychże pártycypując, co y Zakonnicy S. Dominiká, ile do Stanu swego y kondycyi należących. Wolne mają obieranie Przełożoney swoicy, według Kánonow Kościoła S. Przełożona u Tych Pánien nazywa się Przeoryszą czyli Mátką rządzącą, y zostając na Urzędzie trzechletnim na miejscu swoiey Mátki, Świętey Kátárzyny. Ołobliwe są y oddzielone fundacye, tych dwóch Klasztorow Pánieńskich.

Wielki Klasztor jest z fundacyi od Jáśnie Wielmożney Páni Kátárzyny Michałowskiej, Kásztelanki Krakowskiej, R. 1455. Wielki dla tego się nazywa, że ma obszerniejsze miejsce do mieszkánia, y części więcej Zakonnice jest w nim, niżeli w mniejszym; iednak mniejszy Klasztor pierwszey y dawniejszey jest fundacyi. Na tym miejscu gdzie Wielki Klasztor, była Kámienicá Ich Mościow Xieży Kánonikow Regulárnych Grobu Páńskiego do Klasztoru S. Jádwiagi należąca, ále jey ci Kánonicy ustąpili, pewną sumnę wzięwszy, y z innych Kámienic przykupionych ten Klasztor jest złożony, o tym Xiegi támtecznego Klasztoru świadczą: Tych Pánien, y Siostr, w tymże Klasztorze Większym, w Xieździe Imioná y Przezviská są zápisane, które wstąpiły tamże, áłbo poumierály, zwłászczá począwszy od Roku 1617. aż do Roku 1743. umárło z tych Pánien 87. W Refektarzu swoim mają Krucyfix wielki Páná JEZUSA konającego, wielce miłego y łáskáwego, przed

przed którym Modlitwy swoje, po Stole skończonym, Różańce, także Wieczorne Nabożeństwo odprawiają, przed tą Pásią lampą się co noc świeci. Jest tych Zakonnice 22. Przełożoną tego Klasztoru znowu na drugie trzy lata, przez obranie tychże Zakonnice jest, Przew: Pánná Siostrá Ozánná Jástrzębka.

Według zaś tradycyi Xiąg máłego Klasztoru y X. Frydychowiczá w Księdze o S. Jácku twierdzącego. *Ná kárće. 210.* na tym tam mieyscu mieszkała w Kámienicy (która na tenczas była) Bábká S. Jácká, nazwana Przezviskiem Iwánia, ta widząc Cudá wielkie Jácká S. wzgardziwszy światem, z Rak tegoż S. przyięła Hábit Siostr tychże od Pokuty, y Ich się stała Fundatorką, z tą także y Mátká Jácká S. Imieniem Beata, pobożnie służyła BOGU, przez długi czas odprawując swoje Nabożeństwa, poki Duchá Pánu BOGU obiedwie nie oddały. Tá Kámienicá dostała się tym Pobożnym Pánnom z różnych Dobrodzieciow łask, których Imioná są w Xięgách Klasztornych zapisane. W tym Klasztorze w Refektáriu jest Krucifix záłosny na weyźrzeniu, do skruchy pobudzający, przed nim Zakonnice támteczne odprawiają swe Paćierze, y w ućiskách, czyli turbácyách y potrzebách swoich, Dobrodzieystw, łask, y poćiech doznáją. Zakonnice w tym Zgromádeniu jest 21. Przełożoną w tym Klasztorze mnieyszym, jest Przew: Pánná Siostrá Mágdálená Woyćichowska. Niżeli były te dwa Klasztory wystáwione, w Domách y Kámienicách (iák w Cudzych Kráíách) te Zakonnice mieszkały. Máją Klasztory Dominikáńskie wiele Świętych, y Sług Bożych Cudownych, osobliwie w kontemplácii Męki JEZUSA, y w doskonałey wzgardzie światá, iáko to S. Kátárynę Seneńską, S. Rożá Limáńską, S. Agnieszkę z Gory Policyánu, B. Joánnę Lutyńską, Ozánnę Mántuńską, B. Lucyá Nárnieską, B. Kolumbę Reátyńską, B. Máłgorzátę z Sábaudyi, B. Stefanią z Qvinzánu, y inne, których Historye życia y Cudow krotko zebrał z różnych Autorow, ták Zakonnice drugiego, iáko y Trzeciego Hábitu liczbę 271. w Księdze *fol. 79.* wydány R. 1743. pod Tytułem Świątnicá Páńska. X. MICHAŁ SIEYKOWSKI, S.T.D. Kázno-dziciá Kościoła Kátedrálnego Krákowsk: wzwyż námienniony.

28. Kościół Świętego J O Z E F A.

POd Tytułem Świętego JOZEF A Oblubieńcá Czystego PAN-
NY Przenajświętszey. Jest ten Kościół prawie według wymiá-
ru w puł Miastá Kráková, od Nayprzewielebnieyszego s. pámieści
Xieźdzá Já kubá Zádžíká, Biskupá Krákovskiego fundowany. Przy
tym Kościele iest Klasztor Pánien Zakonnych Świętego Frán-
díská trzeci Reguły, ktore wprowadził Nayprzewiel: Jegomość
X. Piotr Gębicki, Biskup ná tenczas Krákovski, wzięwszy te
Zakonnice z Klasztoru S. Agnieszki, y postanowił zá Mátkę y
Przełożoną temu Klasztorowi, Pannę Teresę Zádžíkownę, Ro-
dzoną Siostrę S. pámieści Jegomości X. Já kubá Biskupá Krák;

29. Kościół álbo KáPELLÁ Świętego PIOTRA.

TEn ná Grodzkiey Ulicy iest, ma go Kápitulá Krákovska
w swoim opátrzeniu, y w podawániu z funduszámi, ma swo-
ie szczegulne Indulgenye y Relikwie Świętych.

30 Kościół SS. PIOTRA y PAWŁA Apostołów.

OD Zygmunta Trzeciego, Polskiego y Szwedzkiego Krolá,
Pániká szczodrobliwością, ná cześć y chwałę Pánu BOGU
wystáwiony, przy ktorym iest *Collegium Societatis JESU*. Pier-
wizy tego Kościoła Kámiień z Uroczystościá, po odprawieniu
Ofiáry Świętey iest záłożony, od Naydostoinieyszego Jegomo-
ści Xieźdzá Kárdynała Jerzego Rádziwiłá, Biskupá Krákovskiego,
dnia 23. Czerwca, Roku Páńskiego, 1597.

Ma ná sobie ten kámiień Inskrypcya taka.

*Sigismundus Tertius, Polonia & Suecia Rex Potentissimus, me sua
erga DEUM Religionis, erga Principes Apostolorum venerationis, erga
Societatem JESU Liberalitatis, Firmum & constantem voluit esse
testem. Et nunc, cum terrá obruor, cunctis testabor inferis: dum ve-
rò veniente CHRISTO, è tumultu prodibo meo, cunctis testabor Super-
ris, Sigismundum Tertium, neque erga Deum Religione, neque erga
Divos Veneratione; neq, erga Societatem JESU Liberalitate, cui-
quam concedere voluisse.*

Credent

• Credent Superi, & Inferi, quia Saxum dicis.

Pod tenczās zakładania pierwszego Kāmienia, z szcudro-
bliwości J.K.M. rzucono pieniądze, złote y srebrne, ná kto-
rych táka byłá Inskrypcya:

DEUS Regi tribuat Regnum. Rex DEO statuit Templum.

Sic Deus in calis honorat Regem, Sic Rex in terris honorat Deum.
Przy dokończeniu Kościoła, zá błogostáwienístwem Jego Mości
X. Tomazá Oborskiego, Suffragáná ná ten czas Krákowskie-
go przy wyttáwieniu Krzyżá ná Kopule Kościelney, przy Reli-
kwiách Swiętych, włożono Inskrypcyá táká:

*D. T. V. & omnes BB. Calites, Tuque imprimis Petre Calipotens,
& Paule celestis Theologe, benigni accipite, qua loquor.*
Sigismundus Tertius, ille vester Cliens, Polonia Rex, Suecia Heres,
qui vestro numini, sacrum primum ejus molis in solum decrevit lapi-
dem, religionis suae in Vos inferis testem, ille ipse me aureum honori
vestro tanta molis, ne quidquam obstantibus inferis, animo Regio,
avitá pietate, magnificentiá tanto Principe digna, iterum exstructa
alterum testem, superstare jussit. Quare ego priore splendidior, Cali
usurá felicior, perdius & pernox, astris omnibus, Calog, toti, quin &
mortalibus longé prospicientibus admirantibus predicabo. In DEUM
TRINUM UNUM avitam Religionem, in Calites venerationem pro-
batissimam, in Societatem amorem constantissimum. Sigismundi Ter-
tij Regis Polonia, Suecia Heredis, &c. &c. Quin, & exorabo supplex
Regi Pissimo incolumitatē, Augustissimo Sanguini Regio Immorta-
litatem, Regno Pacem, & tranquillitatem, Urbi huic amplissima splen-
dorem perpetuum. Hinc Saxum prohibet mala; quid noceant Inferi?
hinc ego cuncta fortunata apprecor; quid negent Superi? Illi firmita-
tem, mihi splendorem, utriq, auctoritatem conciliat Regis Inviētissi-
mi Pietas. Illi spem victoria, consecratio Pontificia, mihi auctorita-
tem Sacri Beatorum Civium, in sinu inclusi Cineres; utriq, Dei Ho-
minis JESU triumphantis insigne Crux adoranda: utriq, Augustis-
sima Petri & Pauli Apostolorum nomina inscripta promittunt.
Votis addunt fiduciam.

Fave, ó DEUS, Regi. Favete Apostoli Principes, Magno Polonia
Principi. Favete omnes Calites Civibus illius, & nobis omnibus.

Wspamiętałości Kościoła dodać poważney ozdoby nowy Ołtarz Wielki, wielką częścią czerwonym marmurem gruntowny, częścią kształtnym marmuryzowaniem y znamienitą Architekturą ozdobny. Po prawey ręce Wielkiego Ołtarza, jest Káplića, w ktorey jest Ołtarz pełen ŚŚ. Relikwiy, wniesionych z wielką Uroczystością wśzystkiego Miasta z Tumskiego Kościoła, podczas wielkiego Jubileuszu, Roku Páńskiego 1626. dnia 10. Páździerniká, ktorých Imioná te są: Ciało S. Piotrá Męczenniká, S. Alexándra M. S. Wiktorá M. S. Anástazyi Pánny y M. S. Albiny Pánny y M. Głowá, á druga z Jedenastu tyśiąc Dziewic, Roku zaś 1639. dnia 22. Májá, przy obecności Jegomości X. Erázma Kretkowskiego, Officyalá y Archidyakoná Krakowskiego, wzwyż pomienionych Świętych Męczennikow Ciałá wespół y z drugimi są do Káplice ná to zgotowány przeniesione, ktorých te są Imioná: Ciało S. Pámphilá M. S. Wiktoryná, M. S. Jácká M. S. Theodulá M. S. Boná M. S. Fortunatá M. S. Serony Pánny y M. S. Cyryáki Pánny y M. *Velum* S. Mágdáleny *de Pazzis* Kármelitánki, y jey obrazki, ktore oná málowała *in extasi* będąc. á szczegulnie Świętego Tomaszá z Aquinu Anielskiego Doktorá, Głowy zaś są tych Męczennikow Świętych Dezyderyuszá, Gaudencyuszá, Qwiryná, Márcellá, S. Seweryná M. S. Názaryuszá M. także Głowá S. Stánislává Kostki, y żebro całe, niech będzie Pan JEZUS błogosławiony ze Wśzystkich y z tego Syná Korony Polskiej, cudownego przy grobie swym w Rzymie, y tu u nas w Polsce. Są iefzcze y tych Pánien ŚŚw. Głowy, ŚŚ. Márcelliny, Ermy, Semidy; y Rámioná zaś tych Świętych Rámię S. Páwłá Apostoła, Rámię S. Sebástyaná M. S. Amáncyuszá, Andrzejá, Eustáchiego, Firmiuszá, Innocentego Soterá, y Amántyuszá, S. Kátárzyny, Juliáná, Eufrázyi, Łucyi, Pánien y Męczenniczek, y B. Sálomei Xiężny Polskiej: z Goleni ŚŚ. Bożych, tych są Męczennikow Rzymskich, ŚŚ. Innocentego S. Abundyuszá, S. Albiniego, S. Apolloniego, S. Kássyaná, S. Kretcentego, S. Dácyáná, S. Dyonizego, S. Domicyaná, S. Gábiniego, S. Maurycego, S. Máxymilláná, y S. Fortunatá, są y in-

szych

szych w cząstkách mniejszych wiele Świętych; iáko Janá S. Jeremiaszá Proroká, Drzewo Krzyżá S. y ziemiá Krwiá Páńską polana: te wszystkie Relikwije SS. Bożych są z wielką uctwiością w Relikwiarzu álbo w Ołtarzu ná to zrobionym zawárte, Roku pomienioného 22. Májá, od Przechacnych y Wielebnych Prálatow Kápituły Krákowskieu.

Przed tą Káplią dáie się widzieć kosztowne y wspaniałe aż pod gzems Kościelny wyniesione *Mausoleum* Jáśnie Wielmożnych Bránickich: tak robotą iáko przedniemi mármurámi y Antenatow zmárłych portretámi znamieniće przyozdobione. Polewey też ręce Ołtarzá Wielkiego iest także wspaniałe *Mausoleum* Jáśnie Oświeconego Xiążęciá Jegomości Andrzejá Trzebieckiego, Fundátorá *Collegium* ná wiekopomną sławę y wdzięczność znamienitą strukturą z różnych mármurow poważnie wystáwione. Widzieć y w Káplicy Świętego Borgiaszá Wielmożnym. Ich Mścíom Pánom Brzechsfom mieyscá tego osobliwszym Dobrodzieiom więkuiące ná ozdobę Kościoła y ich sławę nieśmiertelną wspaniałe nadgrobkí.

Są inne Káplice y Ołtarze osobliwszym różnych ludzi Nabożeństwem ufzanowane, iáko to Ukrzyżowanego Páná JEZUSA, Nayświętszey Pánny Niepokalánego Poczęcia, y Loretáńskieu, Świętych Ignácego, Xáwerego, Stánisława Kostíki,. A osobliwie Ołtarz Opátrznosci Boskieu y Świętego Michála od szczęśliwie rządzącego Kościołem Bożym Benedykta XIV. uprzywileiowany wybáwieniem Duszy z Czyścá, zá krorá Míza S. odpráwiona tárnże będzie. Tu też ciało odpoczywa w grobie Oycow, Wielebneho, pracowitego, światobliwie żyącego, Oycá Piotrá Skárgi, J.K.M. Zygmuntá Trzeciego Káznodzieie, sławnego w Kazániách y pisaniu Ksiąg, á ten umárl. Roku 1521. dnia 22. Wrześniá, więccy czytay o tym Przechacnym Káplánie Wielebneho X. Fábiana Bierkowskiego, Zakonu Świętego Dominiká, Káznodzieie J.K.M. Spoczywáią tu y inni znákomici Słudzy Boscy światobliwością niemniefszą iáko y szcégulnemi y cudownemi łáskámi Boskiemi chwalebni, o których

in manuscriptis Collegij.

Miastá przytym Kościele swoje Kongregácye ludźie nabożni. Jáko to iest Kongregácya pod tytułem Niepokalanie Poczętey Mátki Boskiej, ktorey Uroczystość z osóbliwą Kościołá ozdoba y pospolitym Stołecznego Miastá tego Nabożeństwem co-rocennie się obchodźi. A *Officium Majus* Najswiętszey Panny, co Niedziela y Święto, Przezacni *Sodales* śpiewać zwykli y gorące Nabożeństwa swoie Mszy Świętey słuchając przed Obrázem Mátki Boskiej odprawiać. Jest y Kongregácya Najswiętszey Opátrznosci Boskiej, ktorey Uroczyste Nabożeństwo z Odpustami od S. Stolicy Apostolskiej, nádánemi, pięć rázy do Roku bywa. To iest w Niedzielę wtórą po trzech Krolách; w Niedzielę czwartą Postu, w Niedzielę Krzyżową, álbo piątą po Wielkieynocy, w Niedzielę szóstą (kiedy y Processya Solenna bywa) y w Niedzielę dziewiętnastą po Świątkách. W káždy zaś Poniedziałek w Káplicy lub w *Oratorium* Kongregátýłkim znaczny nabożnych ludzi do Spowiedzi y Kommunj Świętey bywa konkurs, y około dziewiętey Msza Święta lub Wotywa grána z Litániami o Boskiej Opátrznosci.

Jest nádto Kongregácya dobrej Smierci, ktorey Nabożeństwo z Odpustem Zupełnym w drugą Niedzielę káżdego Miesiáca odprawiać się zwykło. Oprócz wzwyż námienionych. Szczegulne Uroczystosci y Nabożeństwa Kościołá tego są: naprzód w Dzień Nowego Roku z Zupełnym dla wszystkich Wiernych Odpustem. Przez trzy dni zapustne, przez ktore czterdziestodniowe Nabożeństwo odprawiać się zwykło z Solenną przy dokonczenu Processya, którą się też y Oktawá Bożego Ciála kończy. W dzień SS. Apostołów Piotrá y Páwła, Świętego Ignácego, S. Stánisláwa Kostki, S. Xáwerego, S. Fránciszka Borgiaszá, ktorego Uroczystość przypada w ten dzień, w ktory przy publicznych do Kościołá tego Processyách zá cudowne práwie nád Turkámi zwycięstwo, Naywyższemu BOGU Oyczyzná nášzá dziękować zwykła.

Dodáie Kościołowi niepospolitey ozdoby znacznym kósztem y szczodropliwością Jánie Wielmożnych Andrzejá y Zofij Mor-
łztynow,

sztynow, Kąsztelánow Sadeckich, wystawiony Chor dla liczney przy tymże Kościele zostający Kąpeli, piękną robotą obszer-
nością y kształtem widzających kontentujący.

Niemniej ozdoby iako y wspaniałey powagi strukturze Bazyliki przyczyniają Świętych dwunastu Apostołów Státuy, z twar-
dego kámienia kształtnie wyrobione, które ná kámienny ch-
rąkże proporcyonálnych postumentách żeláznemi kratámi roz-
dzielonych stojące, pierwszy y wspaniały ná Cmentarz Kościel-
ny czynią przystęp.

STACYE RZYMSKIE.

W Tym tu Kościele odprawuia Stacye Siedmi Kościołów Rzym-
skich, u Ołtarzow ná to háznáczonych táblicámi. Są y Od-
pusty infze, kiedy kto chce może otrzymać y ich záżyć, ná-
wiedzájac ten Kościół, y w nim się modláć.

31. Kościół Świętego ANDRZEJA.

Przy tym Kościele Zakonnice Świętey Klary swe mieszka-
nie máią, Reguły pokornego y ubogiego Fránciszka Świę-
tego, fundowála go y zmurowála S. Sálomea Krolewná Hálická,
á Krolowa Polska, opárzrywfszy go osobliwie Kleynotámi y
ápparátámi Kościelnemi. Máią Relikwie znaczne B. Sálomei
Fundátorki swoiey. Pánnę Mátkę zá Stárlázá sobie obierála,
z poyfszrzodká Siostr co trzy láta, które onę Xięnią nazywála-
(co nie iest według Świętey y pokorney Reguły S. Fránciszka)
Te w protekeyá wzięte od IchMM, Xięży Biskupow Krákow-
skich, á naprzod od J.M.X. Jerzego Rádziwiła Kárdynała, y
Biskupá Krákovskiego, y pod ioh záwfsze są władzá, &c. Má-
ią swych Káplánow Swieckich do Służby Bożey, y do ádmini-
strowánia Sákrámentow. Odpoczywa tu w tym Kościele ciá-
ło wielce światobliwie żyjącego Rochá Boznánsyzá, Akadémij
Professorá, Spowiedniká y Káznodźcie tutecznego, przed gra-
dufami, po ktorego grobie nigdy nie stąpił, lubo ze Mszą y o-
de Mszy idąc, ś. pámięci Xiádz Adam Opatowiu, Písmá Świę-
tego

tego Doktor, Káplán *vita vere Sanctitatis*, to mówiąc, niedo-
dłym potym grobie tak Świętego Meża chodzić. Ma też y
Odpusty pewnych czasow tenze Kościoł.

32. Kościół Świętego M A R C I N A.

ZAcney Fámilij Ostoiá z Domu Gryphow, wprzod ten Kościół
zbudował, lecz Roku 1618. dány iest Pánnom Zakonnym
Świętey Tereśy Kármelitow Bosych, w pięć lat po przy-
prowadzeniu ich do Krakowá, Kościoł tych Pánien y z Klaszto-
rem, z gruntu nowo wymurowány kształtem pięknym z Ják-
mużny, Roku 1638. Poświęcony zaś Roku 1644. 24. Májá,
w Niedzielę czwartą po Wielkieynocy, od Przewielebnego Je-
gomości Xiędzá Piotrá Gębieckiego, Biskupá Krakowskiego.
Ja tu pioró swe powściągam, y rękę swą zatrzymyвам do opi-
sania życia tych Pánien: álbowiem żyją w wielkiej ostrości,
w zachowaniu Reguły, y ustaw Zakonnych, *silentium* ustawnie
pilnie zachowują, moryfikacye ciáła ostre y frogie czynią, owo
zgoła rozum moy ustáie, uważájący żywot tych Aniołow w cie-
le ludzkim żyjących. Odpoczywáją tu Ciáła dotąd ieszcze cá-
łe, iáko to Wielebney Konstáncyi z mircwą zmárley R. 1627.
dnia 14. Májá, y Wielebney Chryśtyny zmárley Roku 1628. dnia
9. Wrześniá, tey ciáło po śmierci iáko Alábástr białe było przez
czas długi, y Wielebney Kátarzyny zmárley Roku 1629. dnia 2.
Wrześniá. Máją Relikwij Świętych dostátek, y Odpusty ná pe-
wne czasy. Oycowie Kármelići Bośi Msze SS. tu odprawują,
y Sákrámentá Święte im ádministrują.

33. Kościół álbó oratorium dla Káplánow Stárych.

PRzy tym *Oratorium* Káplánow Stárych, chorych, w Páráfi-
ách wypracowanych rezydencya iest, máją tu swe pospolite
mieszkanie, zawiáduie temi Kápitułá Krakowská, która ich
prowiduje odzieżą, wiktem słusznym y poczęwym.

34. Kościół

34. Kościół Świętego IDZIEGO OPATA.

TEn ná Grodzkiej Ulicy iest pierwszy od Bramy Grodzkiej w Miásto idąc, zmurowány Roku 1082. od Władysławá y Judyty Małżonki jego, po otrzymaney w potomstwie poćiesze, zá ofiárowáním się temu Świętemu. Zakonnicy Dominiká S. z Konwentu Krákówkiego, tám rezydencyą swá máią y z fundacyą, z przyległými temu Kościołowi Domostwámi y Dwor-kiem od Wielmożnego Jegomości Páná Felixá Czeríkiego Sędziego Ziemskiego, y Janá Komesa z Tęczyná dánými. Ci Dobrodzieie do tego Kościoła ofiárowáli dwie wsi, Gorkę y Sadowie, na Mśce Święte, by zá ich dusze y Krewnych były odprawiane, co umocnił Dekretem Oćiec S. Grzegorz Pápież XIII. Tákże te Wsi, iáko y inne dobrá Zemskie, Szlácheckie, należa-
ce do Klasztoru Dominikáńskjegó SS. TROYCY, Święta Kon-
gregacya Naydosłowniejszych Kárdynałow *Immunitatis Ecclesia-*
stica, zważywszy niesłusznie włożoną kontrybucyą hibernowá, ná dobrá Tych Zakonnikow, uwolniłá od ták ciężkiej solucyi y exákcyi ubogi Klasztor, przez Dekret dáný Roku P. 1725. dnia 29. Grudniá, ták konkludowawszy. *Bona PP. Ord. Prad. de qui-*
bus agitur, non teneri ad pratenfam contributionem hybernalem. Tę ták spíáwiedliwá rezolucyą y Dekret potwierdził Oćiec S. Pápież Benedykt XIII. przez *Breve Apostolikie, ad futuram rei*
memoriam 25. Stycznia. Roku P. 1726. Które się ták zaczy-
na, *Nuper á Congregatione VV. FF. Nostorum S. R. E. Cardinalium Im-*
munitatis Ecclesiastica, ex controversijs Jurisdictionalibus proposita
ad favorem Dilectorum Filiorum Fratrum Conventus Sanctissimæ TRI-
NITATIS, Ord. Prad. Civitatis Cracov: & c. Támże w tym Kościele káżdego dnia ludzie nabożni schodzą się ná Rożániec chwalać Matkę Nayświętszą, y Młzy S. słuchájąc, zá co otrzymuią Zupełny Odpust nádány od Naywyższego Pásterzá Kościoła S. Páwła III. Ná tych Rożáńcach, dáją zbáwienne náuki Przez Kazánia, y E-
xorty w Świętá Uroczyšte Oycowie Dominikáni, náuczájąc.
Táiemnic Zywoťá Páná JEZUSOWEGO, y Nayświętszey MA-
RYI Pánný

RYI Panny ludzi słuchających. Dawnych czasów jeden z tych
 tam Xięży mieszkający przy Kościele, bywał Penitencyarzem
 w Kościele Katedralnym Krakowskim. Ten Kościół dla Ro-
 żańca S. który się odprawia, ma też Odpusty; co y inne Kościoły
 Dominikańskie, y te, w których jest Rożaniec S. oprócz tych
 Odpustów, na S. Idzi pod którego Tytułem jest, odprawia się
 Uroczystość z Odpustem, pierwszego dnia Września. Zás Poświę-
 cenie tego Kościoła, przypada w Niedzielę pierwszą po Uroczy-
 stości Nawiedzenia Najswiętszey MARYI Panny. Ma y Obraz
 Mátki Najswiętszey Cudowney w Ołtarzu, od ktorey doznał
 pewny Mieszczanin łaski; w taki sposób. Była białogłowa Imie-
 niem Máryánná, która zwykła była chodzić na to Święte Na-
 bożeństwo Rożańca S. do S. Idziego w Krakowie, Mąż iey E-
 rązm gdy trochę omieszkala do domu, łając ją chciał ją siekierą
 dobrze wezbrać, ale gdy rękę do uderzenia jey podniósł (ona ser-
 decznie zawoła, o Panno Najswiętsza, Opiekunko Rożańca S.
 rącz bydz ze mną) zaraz mu tak zapamiętałem ztrętwiała rę-
 ką, że iey z siekierą ani do gory, ani na dół spuścić nie mógł,
 co on widząc, zawołał głosem, Panno Najswiętsza Rożańca
 S. ratuy mnie, y do Zony swoiey rzekł: służ Tey Pannie, chodź
 do Kościoła szczęśliwie, y Rożaniec Panny MARYI nabożnie
 odprawuy, y ja sam bez omieszkania do rego Sw. Arcybractwa
 dam się wpisać; gdy to do Zony mówił, ręka ona zdrową zo-
 stała, a on y z Małżonką swoją Pánu BOGU w Rożańcu S. aż
 do śmierci nabożnie służyli, było to Roku Páńskiego 1632. dnia
 4. Sierpnia; w sam dzień Świętego Dominika. O tym znajdziez
 w Książce ktorey Tytuł *Morze Łaski Boskiej*, niedawno przedru-
 kowanej, na kartce 36. Ma y Relikwij Świętych Páńskich do-
 stałek, a osobliwie Świętych Męczenników, S. Jędrzeia Apo-
 stoła, Páwła, Justyná, Seweryná, Wálentego, Piotrá, Teodorá,
 Gencyáná, Antoniego, Lárzá, Relatá, Dezyderyuszá, Felicy-
 áná, Felicyśsyná, Cyryllá, Sulpicego, Mámiliáná, Pontyáná,
 Juháná, Klemenśa, Hyppolitá, y dzieścię Tyńcy Męczenni-
 ków Thebańskich. Pánien y Męczenniczek, Świętych Theo-

dory, Justyny, Antoniy, Konkordyi, Klaudyi Manswery, Prymitywy, zab cały S. Fortunacyi, y z Jedenaštu tysięcy Dzie-
wic, y inszych, wiele w mnieyszych częściach dostátanie z ro-
żnych mieysc Świętych, zą stáraníem Wielebnego X. Ludwiká
Kolankowicá, Zakonu Káznodzieyfskiego R.P. 1642. nábytych.

Wtora Część opísania Kościołow W Stradomiu y w Kázimierzu

35. Kościół Świętego BERNARDYNA.

Pierwszy Kościół ná Stradomiu z Klastorem Oycow Bernár-
dynow, Reguły Świętego Fránciszka *de Observantia*, od S.
Janá Kápistrána Towáryzszá S. Bernárdyná zálózony, á wpro-
wádzony do Polski ze trzynástá Bráci przez Kárdynałá Zby-
gniewá Oleśnickiego, Roku 1472. tych Krol Kázimierz III. y
Krolowa Zofia Mátká jego, z Rycerstwem, Dworem, także
z Duchowieństwem wdzięcznie bárdzo przyięli iáko Posláncow
Chrystusowych. Zą tego Błogosławionego Janá Kápistrána przy-
ięciem, tak się ludzie do tego Zakonu obroćili, iż tenże Błogo-
sławiony Jan Kápistran, z samey Akádemij Krákovskiej Do-
ktorow, Mágistrow, Bákálarzow, Studentow ręką swą w Há-
bit Zakonny obogł, y do Zakonu przyiáł sto czterdzieści.
Nápełniwszy tedy niemi Klastor, y wyćwiczywłszy w Zakonie,
sam odchodząc: Klastor im zostáwił. (o iáko płodna Mátká
Akádemia Krákovska w Mężé dobre, ktorých do rożnych Za-
konow posyláłá y posyla) Zbigniew Biskup Krákowski, Kár-
dynał, tymże Oycom ná plácu Brátá swego Janá Oleśnickiego,
Woiewody Sandomirfskiego, Klastor z Kościołem zmurował.
Roku Páńskiego 1454. gdyż przez dwá láta w drewniánym tyl-
ko mieszkáli Klastorze. Jest w tym Kościele Obraz Pánni Nay-
świętzey Cudowny: iest y grob Błogosławionego Szymoná
z Lipnice, tegoż Zakonu Cudámi wstawionego. Ten umárl
Roku 1488. odpoczywa y inszych Ciał Błogosławionych przy
tym Klasto-

tym Klasztorze niemáło, á miánowicie Błogost: Leonárdá, Gwárdyaná, B. Stánisláwá S.T.M. B. Andrzejá S.T. Bák: Błogostáwionych Antoniego z Rádómská, y Alexego Láiczká, o czym ich *manuscripta* świadczą. Nieustálá w tym Zakonie Święta Obserwáncyá życia Zakonnego. Jest też Bráctwo S. Anny z swóią Káplićą, używa Kap płóciennych szárych w Processyách: ma to Bráctwo Odpusty wielkie. Ma ten Kościół RelikwijSS. wielki dostátek, á miánowicie Páciorek S. Joánnny, od samego Páná JEZUSA poświęcony, y wielá łask uprzywileiowány, iáko Historya Zyworá Sw. Joánnny świadczy. Jest y Pártykułá Drzewá S. Krzyżá, y iedná *Spina* z Korony cierniowey, wielka kropłá Krwie Chrystusa Páná, Włos z Głowy Nayświętszey Pánny, zupełná Ręká S. Roży, iednego z Apostólow znáczná Relikwia, á te dárowáne od Księżney Kurlándskicy temu Zakonowi. Ten Kościół Roku 1646. z gruntu zmurowány z Jáłmużny S. Są w tym kosztowne Ołtarze, y *Tabernaculum* sumptem niemáłym z Hebánu zrobione. O tych Zakonách *dictum* piękne J.M.Ci. X. Piotrá Tylickiego Biskupá Krakowskiego, Mężá mądrego y cnotámi wielkiemi ozdobionego, przy Stole między Senatórámi; mawiał bowiem ten Pan że Bernárdyni przez pokorę, Dominikáni przez náukę, Polskę od herezyi uwolnili.

S T A C Y E R Z Y M S K I E.

U Piáci Ołtarzow tu w tym Kościele, odpráwuią się Stácy Rzymskich Kościołow z Odpustámi, á te są náznáczone Tablicámi. Ma y inszych Odpustow niemáło, iáko to w Roku Páńskim 1734. iest wprowadzona Drogá Krzyżá JEZUSOWEGO ná czternáście Stácyi rozdzielóna, którą obchodząc, ludzie, y dostępuiá Odpustow tych które są nádáne w Ziemi Świętęy Jerozolimskicy.

Jest w tymże Kościele Bernárdyná S. Bráctwo Niepokalánego Poczęcia Bogá Rodzice Nasw: MARYI Pánny, ktore zá pilnym stáraniem, y pobożną dewocyą Nayprzewielebniejszego O. Janá Kápistráná Połánieckiego, S. T. Lektorá Uprzywileiowánego,

nego, ná ten ézas Kuścioła, y Gwárdyaná Konwentu Stradomskiego, á potym Prowincyálá, Solennie iest wprowadzone z Kościoła Archi-Presbyterálneho Pánný MARYI, do Kościoła S. Bernárdyná ná Stradom, *Pontificaliter* przez Jáśnie Wielmożnego JMCi Xiędzá Micháła Kunickiego, Biskupá Arsyoneńského, Suffrágáná Krákovského, Roku P. 1736. dnia 7. Grudniá. Tá Introdukcyá Solenna, ozdobiona bylá Assystencyá znákomitá, nie tylko *Cleri Sacularis ac Regularis*, ále też wspaniáła Szláchetnego Mágistratu Krákovského przytomnością ze świecami idącego w Processyi; rożnych Bráctw znáczná, y liczná freqwencyá máiaca: gdy álbowiem J. W. Solennizant z Kościoła P. MARYI w Biskupim Appáraacie wychodził, iuż do Kościoła S. Bernárdyná z wśelkim porządkiem Processye Bráckie wchodziły. To Bráctwo ma osobliwy Przywiley od Świętey Stolicy Apostolskiej; iż w káżdą Sobotę przed Ołtarzem Niepokalánic Poczętey Najswiętszey MARYI Pánný z wystáwieniem Najswiętszego SAKRA; MENTU odprawowána bywa Solenna Wotywá ô Táciemnicy Niepokalánego Poczęcia Najsów: MARYI Pánný, która ma *Introitis Egredimini*. Tych Wotyw naypierwszym iest fundátorem Jáśnie Wielmożny JMC Pan Piotr Konstánty Stádnicki, Kásztelan Woynicki. Ma to Bráctwo Odpusty wielkie, á oprócz tych, pártycypuie Odpustów nádáných Bráctwom Rożáncá, y Szkáplerzá Świętego, według Bulli Benedykta XIII. Poczynáiacý się *Ex quo Sedes Apostolica*. Pomienione Bráctwo ná Processyách Solemných, używa Kap Szkotowych, lub płócienných koloru Niebieskiego z znákami Imię MARYA, dwánaštu Gwiazd, y Mieściácá.

Klasztor Wielebnych Pánien Koletek Zakonu Świętego Oycá FRANCISZKA.

Niedáleko Kościoła S. Bernárdyná, y Klasztoru Oycow Obserwántow zostáie nád Starą Wisłą Klasztor Wielebnych Pánien Trzeciéy Reguły Oycá S. Fránciszká, od Imienia Świętey Kolety Mátki swoiey, názwáných Koletki. Te Pobożne Zakonnice

Zakonnice dawno przedtym swoy początek Zakonney Obserwancyi od Stolicy Apostolskiej miałac approbowány; w drewnianym miezkwały Klasztorze. Potym za pobożną wolą W. JMCi Páná Zygmunta z *Dembian* Dębnińskiego, Stárościcá Gostyńskiego, na piácu ninieyżym wymurowány jest Klasztor dla tychże Pobożnych Zakonnice R. 1593. w którym do tych czas swiętobliwie rezyduia. Też Oblubienice Jezusowe lubo nie przyścigáią ná Klauzurę, iednák iá ściśle obserwuiá. Akty Solenne Obłóczyn, Professyi Swiętey, y Pogrzebu odpráwuiá w Kościele Oycow Obserwantow. Zostáia pod zupełná Jurisdykceya Nayprzewielebnieyszego Oycá Prowincyała OO. Oblerwantow Prowincyi Małopolskiej. Przy tym Klasztorze jest murowána Káplićá Roku P. 1739. za pilnym dozorem, y osobliwym stárániem Nayprzew: Pánny Máryánný Russockiey, (iuz po kilkárázy godney Mátki y Przełożoney támtiecznego Zgromádzienia) w ktorey pomienione Zakonnice odpráwuiá wedlug swey Reguły Nabozeństwá nocne o pułnocy, y inisze dzienne wedlug ustaw swoich. Ná publiczne zaś Nabozeństwá tak ránne, iáko y Nielzporne chodzą codziennie do Kościoła S. Bernárdyná przez Gańek ná Filarách murowánych wystáwiony R. P. 1728. za stárániem wzwyż pomienioney P. Máryánný Russockiey. Ma ten Klasztor w swey Káplicy nicoszácowány Kleynor, toiest, Státuę Páná JEZUSA Łáskáwego w Oltarzu, przed którym, Nabozeństwá zwykłe tak nocne, iáko y dzienne odpráwuiá téż pobożne Zakonnice. Jákie zaś Łáski, y Dobrodáieystwá odbieráią uciekájące się do teyże Páná JEZUSA Osoby, oprócz innych dokumentow, same świadczą ofiarowáne Wortá.

36. Kościół Swiętego PAWŁA NAWROCENIA.

A L B O K O L L E G I U M

Przewielebnych Káplánow Missyonarzow.

Kongregácyá Przewielebnych Káplánow Missyonarzow wptowádzona jest do Krakowa ná Stradom przez Jáśnie O. Xcis Nayprzewielebnieyszego J. M. X. Janá Máłáchowskiego, Biskupa Krakowskiego, Roku Pánskiego 1685.

Powinność

Powinność tey przezacney y wielce w Kościele Bożym potrzebney Kongregacyi iest tã, nauczać ludzi młodych, biorących się do Stanu Duchownego, iakim sposobem mają się przygotować do przyięcia Kápláńskiego Cháráktetu, iak nabożnie przez ośm dni powinni odprawić medytacye, y rekollekcye, iak świątobliwie zostawszy Káplánami, mają życie swoje prowadzić, y swoim Owieczkom Święte Sákramentá administrować, Spowiedzi słuchać, Przenajświętszy SAKRAMENT Ciała y Krwie Páńskiej rozdawać, dzieci chrzcić, y cokolwiek należy do zbawienia wiecznego, z wielką ochotą, z przykładem y nabożeństwem wykonywać; á tak wielką pracą tey Przezacney Kongregacyi Kápláni, nie tylko pod czas Suchedni, gdy Poświęcenia Kápláńskie, według ordynánsu Kościoła Świętego następuią; ále ile rázy ktoregokolwiek czasu ktokolwiek do nich przyjdzie, lub to z ludzi świeckich (iakoż y Senatorskie Osoby bywają rãm ná rekollekcyách) lub do stanu Duchownego biorących się, tedy tak około iednego, iak y około wielu, nie żałują swoiey prace, duchowną podając instrukcyã.

Oprocz tey prace domowey, przykładem Apostolskim, iako prawdziwi Misyyonarze!, álbo Posláncy, Legaći y Káznodziecie Ewángeliczni, kilkã rázy przez rok, całey Dyecezyi Krákovskiej, nawiedzają wízystkie Miásta, Miásteczka, y Wioski, y w támtychże Kościołách, dawszy znać o sobie, lud zgromádzony od kilku mil, nauczą tájemnic Wiáry Świętey, ráno y w wieczór Kazanie miewają ná każdy dzień: tak ná iednym mieyscu według wielkości liczby ludzi pracuiac, po cztery álbo po pięć, á czasem y po sześć Niedziel, Spowiedzi słuchają, iak pożytecznie zá grzechy żáłować y pokutować nauczą, Odpusty Apostolskie z dozwoleńia Stolicy Apostolskiey, y zá konsensem J. O. Xiążęć Biskupa Krákovskiego rozdają; á ponieważ Nayprzewielebniejszy Pásterze, gdy się już Misyya kończy, álbo nabożeństwo, przez tychże przezacnych Káplánów Misyyonarzów záczone, że zwykli Święty Sákrament Świętego Bierzmowania Prawowiernym Owieczkom swoim rozdawać, lub to przez siebie samych,

bie świątych, lub przez swoich Nayprzewielebnieyszych Suffraganow, tedy dostatecznie o tym Sakramencie Bierzmowania świętego, dają naukę, aby się godnie do tego świętego Sakramentu przygotowali. Te zaś wszystkie prace tak ciężkie, y pożyteczne duszom prawowiernym, odprawiać ciż Ewangeliczni Misyonarze, swoimi nakładami y sumptami, nikomu się nie naprzykrzając o jałmużny na pożywienie, ani cale nic nie biorąc, aby nayprzedniejszego Misyonarz Chrystusowego Pawła Świętego, (ktory opowiadając Ewangelią, nie bynajmniej od nikogo nie brał) prawdziwemi stali się Synami Káznođziciami, y Apostolskimi Misyonarzami: w tey materii, tak pisze Paweł Święty 1. Corinth. cap. 9. *Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt: & qui Altari deservunt; cum Altari participant. Ita & Dominus ordinavit ijs, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Ego autem nullò horum usus sum.* Wielka to doskonałość, miawszy, Ordynans y Dyspensę od Chrystusa Pána, a przecię o dynansu prowizyálne go ani Dyspensy osiárowáney nie zażywać, heroicznym sercem mówiąc w rzeczy samey. *Ego autem nullò horum usus sum.*

W tym tedy Apostolskim Misyonárskim Kollegium, zawsze przy doskonałych y starych w nauce, przykładach, w Kościelnych ceremoniach, znáyduia się młodszego wieku Klerycy, Subdyákon, Dyákon, y Kápláni, którzy się uczą y ćwiczą w życiu Duchownym, w medytacyách, ceremoniach Kościelnych, w Kazaniách, y w Teologicznych sumnienie kázdego oświeczających náukách. Ato z osobliwey Pásterskiej szczodrobliwości J. O. Xiążęcia Nayprzewielebniejszego J. M. X. Konstántyna Szaniáwskiego, Biskupa Krákovskiego, ktory własná spezą murować y wystáwić kazał obszernieysze Kollegium dla wygodnego pomieszkánia, a potym Roku 1732. wieczną uczynił fundacyą na Seminárium, dla piętnastu Kleryków Swieckich, wikt przewiduiąc, także y na dwánastu Kleryków Kongregacyi *Missionis*, którzy po skończoney dwuletniey probie, albo po zakończonym Nowicyacie sposobią się do Stanu Kápláńskiego, y do funkcyi

do funkceyi stanowi swemu przyzwoitych, odprawowania.

Przy tym *Kollegium* na Stradomiu wystawiony od fundamentow Kościół wspinał się y piękny kosztem Nayprzewielebniejszego J. M. X. Michała Szembeká Suffragána Krakowskiego, który Kościół pod tytułem Nawrocenia S. Pávła Apostoła, Roku 1732. dnia 22. Czerwca Konsekrował Nayprzewielebniejszy J. M. X. Michał Kunicki, Biskup Arsyoneński, Suffragán Krakowski. W tymże Kościele Wielebnych Káplánów Missyonarzow znáydnie się Czastká Drzewá Krzyża Świętego, w Pacyfikał wprawiona, Relikwia Błogosławionego Iana Kántego, Świętego Wincentego à Paulo, Fundátorá y Pátryarchy teyże Kongregacyi *Missionis*.

37. Kościół Świętey J A D W I G I.

TEgo Kościoła pierwzwe początki *Statum & originem* wielkiey sławy y świątobliwości Jan Długosz, Kronikarz Polski, y Kánonik Krakowski, a potym Nominat na Arcybiskupstwo Lwowski, na którym go śmierć nieużyta zastała, tak opisał: że iest założony na Stradomiu przez Kázimierza II. Wielkiego Monárchę Polskiego Roku 1351. za powstanie z grzechu Mężoboystwa y morderstwa, które był popełnił gdy *Martinum Baryczká, Virum de Vicarijs Basilica Cracoviensis, cum mandato monitorijs Clementis Papa VI. jussu Bozenta Episcopi Cracoviensis, ad se missum*, aby wízystkie swoje Konkubiny wygnał, utopić w Wiśle kazał: którego Kościoła tylko fundamentá, wzwyż na dwa łokcia wymurowawszy, umarł nie skończywszy y żadnego funduszu nie uczyniwszy. Ten potym Roku 1360. Elżbietá Siostrá iego rodzena Krolowa Węgierska dárowała Zakonnikom Kłasztoru Michawskiego, którzy się zowią *Canonici Regulares, Custodes Sacrosancti Dominici Sepulchri Hierosolymitani*. A ci z Jerozolimy do Polski przez Jaxę Herbu Gryph Szlachćicá możnego Roku 1162. są wprowadzeni. Pierwsze postanowienie swoje prowadzą od S. Jákuśa mnieyszego Apostoła, naypierwszego Biskupa Jerozolimskiego, y Jego za Fundátorá y Pátryarchę Zakonu swego

maia, pod Regułą zaś S. Augustyną zostąia, nosząc na sukniach *Crucem de serico rubro conduplicatam, in sinistra parte è vestigio cordis*, a to na tę pamiatkę; (iako świadczy *Petrus Lull. in vita Venerabilis Alvera de Firmund Canonissa Regularis SS. Sepulchri Priorissa Conventus Juliacensis, parte zda cap: 16. ex Libro antiquissimo Catalogus Hierosolymitanus* dicto:) Gdy Chrystus Pan na Krzyżu dzieło zbawienia naszego zakończył, y z tegoż Krzyża był zdjęty, patrząc na niego krwawopłaczącymi oczyma Najswiętsza MARYA Panna, przy obecności wielu Świętych, (iako to Janá, Jozefa z Arymathei, Nikodemá, trzech Máryi, między ktoremi był y Jákub Apostół Sprawiedliwym nazwany, nád zwy. czay y bez porównania nád zmęczonym JEZUSEM płaczący) uznála iako Twarz Syná Jey przedtym podobna Twarzy S. Jáku-bá, po śmierci zaś dla ciężkich ran odmienna, co na ten czas nowy smutek y żal w sercu Jey sprawiło. Po którym smutku y żalu z náchnienia Duchá S. oznáymila S. Jáku-bowi że on w Jerozolimie Strożem Grobu Syná Jey, y támsze Náuczycielem y Biskupem prawowiernych bydź miał, y że przez niego rozgłoszona bydź miała Męka y Smierć Chrystusa Pána, co żeby wustáwicznejey miał pamięci, zmaczáła pálec swoy we Krwi Rány Boku JEZUSOWEGO y S. Jáku-bowi na sukni náprzećiwko sercá Krzyż uczynila na tę formę, iakiey był ten, na którym Chrystus Pan, był ukrzyżowany, potym nád pierwszym Krzyżem drugi pomniwszy przydała na pamiatkę inkskrypcyi od Piłatá dánye mówiąc: Niech ci ten Krzyż Jáku-bie będzie wieczną pamięcią gorzkiey y niewinney Męki ukochánego Syná moiego.

Post aliquot autem suspiria ad se rediens nuntiavit Jacobo suo Cognato, ex instinctu Spiritus S. quod ille Hierosolymis Custos Sepulchri sui Filij, Pradicator & Episcopus Fidelium, Propagator Passionis & Mortis Christi esse debeat, ne autem hujus obliviscatur, sed semper in recenti memoria hac retineat, intinxit digitum suum in pretiosissimum Sanguinem, qui in ejus vestes dum Christus in Cruce penderet guttatim decidit vel potius defluxit, tum etiam in illud vulnus quod Christo ad Latius factum erat in veste alba ac linea ad pectus Jacobo Crucem expressit

sem expressit juxta formam & figuram illius, in qua Christus affixus fuit. Postea verò adhuc alteram parvulam Crucem super primam signavit in memoriam illius Inscriptionis quam Pilatus super Crucem affigi jussit, quæ fuit: JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Sit tibi etiam hæc Crux (ajebat MARIA) Jacobe æternum memoriale amara & innocentis mortis mei dilecti Filij. Te sã słowã Petri Lull, o czym obszernieyszã czyni informacyã W. X. Jákub Rádliński S.T.D. in Libro sub Titulo, Sepultura Viventium in Prefatione ad Lectorem, która wydał. Roku 1734. będąc ná ten czas Proboszczem Leżajskim, y Komissarzem WW. Pánien Zakonu S. Benedykta Konwentu Járosláwskiego. Ciz Kánonicy w Kościołach ták swoich iáko też y innych, lub Swieckich lub Zakonnych ná Processye, Kazánia, lub ná insze funkcye Kościelne, ex vi Instituti sui, & Privilegiis Summorum Pontificum, zázywãia Rokiet y Mucetow cum prædicta duplicata Cruce rubea. Máia tákże facultatem à Sacra Sede Apostolica sibi suoq. Ordini że im wolno Párochiálne Kościoły trzymać, y Sákrámentá SS. administrować, dla tego w Koronie Polskiej Domos Conventuales ac Præpositurales, & Ecclesias Parochiales więcey nad trzydzieści in perpetuum sobie inkorporowane máia. Y tu ná Stradomiu miał byđ Fárny Kościół, o czym wspomina Joannes Dlugossius, á przeto nie ma się urażać Clerus Ecclesia Parochialis Omnium Sanctorum Urbis Cracoviensis, że w pierwšzey Kleynotu Stołecznego Miásta Krákowã, przez Piotrá Hyácinthá Pruszcã Alumnã Akádemij Krákowskiej edycyi, ob defectum plenariæ informationis ten Párochiálnym Kościołem názwany. Sã iednák ci Zakonnicy wielce pomocni Wákáryom Wšzystkich Świętych, á zwłaszczã do chorych y dziełek nowo zrodzonych, podczas (mówię) zãwãrdcia Bramy, y niepogod, lub też złey drogi. Pomienioni Kánonicy Zakonni, máiać ex vi Instituti sui osobliwa obligacyã y powinność rozszerzã Chwałę Przenaychwalebniejszego Grobu y Zmarwychwstánia CHRYSYTA Pánã, zá usilnym stáraniem swoim przy promocyi y protekcyi Biskupow Polskich: otrzymáli terážnieyszemi czasy nowy Dekret u Stolicy Apostolskiej,

skicy, aby wszystko Duchowieństwo tak Świeckie iako y Zakonne oboicy płci, w całym Krolestwie Polskim, y Wielkim Xięstwie Litewskim, także we wszystkich Prowincyách do Krolestwa Polskiego y Wielkiego Xięstwa Litewskiego należących, zostające, corocznie w Niedzielę drugą po Wielkiej Nocy, największą część y chwałę Grobu CHRYSZTUSOWEGO, odprawowało Paćierze Kápláńskie y Msza Święta o Grobie CHRYSZTUSA Pána: Wczym dla zupełniejszy Czytelniká informácii, kładę tu pomieniony Dekret Stolicy Apostolskiej.

Cum Sacra Rituum Congregatio sub Die 1ma Decembris 1742. concefferit Officium proprium cum Missa Sanctissimi Sepulchri Domini Nostri JESU CHRISTI Univerfo Ordini Canonorum Regularium, Custodum ejusdem Sanctissimi Sepulchri; Cumq; ad magis promovendum illius cultum, ex parte Episcoporum Regni Poloniae, necnon JACOBI RADLINSKI, electi Praepositi GENERALIS, VENCESLAI MURATOWICZ, dum vacaret Praepositura Custodis & Administratoris Generalis, ac FLORIANI BUTDECKI, Procuratoris Generalis, praefata Congregationis Canonorum Regularium, Sacrorum Rituum Congregationi enixe supplicatum fuerit, quatenus extensionem praedicti Officij & Missae sub ritu duplici, ad Regnum Poloniae, Magnum Ducatum Litvaniae, adnexasq; Provincias, extendere dignaretur. Sacra eadem Congregatio ad relationem Eminentissimi & Reverendissimi Domini CARDINALIS, Sancti CLEMENTIS, attentis peculiaribus circumstantijs, petatum Officium cum Missa ab omnibus tam Saecularibus quam Regularibus utriusq; sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur singulis Annis sub ritu duplici Dominica secunda post Pascha in praefato Regno Poloniae, Magno Ducatu Litvaniae, ac Provinciis annexis recitari ac respective celebrari posse censuit, si Sanctissimo Domino Nostro visum fuerit. Hac Die 1ma Februarij Anno 1744.

Factaq; deinde per me Secretarium de praedictis eidem Sanctissimo Domino Nostro relatione, Sanctitas sua benignè annuit. Die V. ejusdem Mensis & Anni 1744. F. J. A. CARDINALIS GVADAGNI, Propraefectus mpp. F. Patriarcha Hierosolymitanus Secretarius.

Tym tedy Zakonnikom od Elzbiety Krolowy Węgier-
skicy,

skiey, Siostry Kázimierzá II. Kościół pod Tytułem Świętey Jádwiagi oddány, potym *per incursionem Sveticam* (w ten czas kiedy y Zamek Krákowski) zburzony iest. Dopiero po zburzeniu pierwszego Kościoła, Wielebny Xiądz Augustyn Wol-ski, Świętey Th. Doktor, tegoż Zakonu Profes, y Proboszcz Konwentu Krákowskiego S. Jádwiagi, Kánonik Kámieniecki, Konwentu Miechowskiego Kustosz Generálny, zá przedziwną Opátrzností Boską przy swoim stáraniu nowy á *fundamentis* wystáwił, ktorego Portret dla potomney pámięci w tymże Ko-sciele w kompártymencie mármurowym nád drzwiami Zákry-tyálnemi *cernitur*. Zá iegoż tákże stáraniem y pilností táenże Kościół Konsekrowány iest przez Jáśnie Wielm: IMCi Xiędzá Mikoláia Oborskiego, Biskupá Láodyceńského, Suffrágáná Scholástyká y Officyálá Generálneho Krákowskiego, o czym ná tablicy mármurowey nád drzwiami z Kościoła wychodząc do Konwentu informácyá iest tákowa: *Anno Domini M. D. C. L. XXIV. ipso Festo Divisionis Apostolorum Die 15. Julij. Ego Nicolaus Oborski, Dei & Apostolica Sedis Gratiá, Episcopus Laodicensis, Suffraganeus, Scholasticus, Vicarius in spiritualibus & Officialis Generalis Cracoviensis, Consecravi Ecclesiam hanc post ruinam Sveticam, nunc á fundamentis erectam, in Honorem S. Hedvigis. In ea Ecclesia tria Altaria: Majus in ejusdem S. Hedvigis. Dextrum in B. M. V. Assumpta, SS. Catharina, Barbara & Agnetis VV. MM. Sinistrum in SS. Augustini, Mathia Apostoli & S. Stanislai Episcopi & Martyris Honorem. Reliquiasq; in eis SS. Clementis, Justi & Maximi Mart: inclusi. Diem Anniversariam Dedicationis Festi SS. Divisionis Apostolorum quotannis celebrandam assignavi. Procurante eandem consecrationem Illustri & Admodum Reverendó Dominó Augustinó Wolksi, Canonicó Camenecensi, Prapositó S. Hedvigis Cracovia, Canonicorum Regularium SS. Sepulchri Christi Domini Conventus Miechoviensis Generali Custode, Cujus impensis & curá hac Ecclesia stetit. Odprá-wuiá w tym Kościele ták iáko w inszych Kurs o Pánnie Nay-swiętszey. Do tego Kościoła w dzień Rozestáńcow 15. Julij ze wszystkich Kościołów Krákowskich przychodzą Processy-*

cum debitis Caremonijs & Indulgentijs, dziękując P. BOGU za Zwycięstwo od Władysława Jagiełły otrzymane nad Prusakami. Jest przy tym Kościele Kleynot starodawny, misterney roboty sklenicą S. Jádwiagi, z ktorey ona napoiu zażywała podczas po-
stow: dają z niey nabożnym ludziom w chorobach pić, a ci do
zdrowia przychodzą, tak iako y Święta Jádwigą czyniła. Więccy
o tym w Historyi W. X. Sámuelá Nakielskiego, Piśmá S. Do-
ktorá, *circa Annum 1634*. Proboszczá tegoż Kościoła znay-
dziesz. Ma tenże Kościół y insze Relikwie znaczne SS. Bożych,
iako to: cząstkę Sukienki Pána JEZUSOWEY, Relikwią znaczną
S. Jádwiagi Krolowy Polskicy, S. Urbána Męczenniká dwie pártyku-
ły znaczne, S. Bonifacego, S. Leoná Męczenniká, B. Julity, cza-
stkę Cylicium S. Fránciszka Seráfickiego, S. Wénuty M. S. Plá-
cydą M. S. *Victoris* M. y inszych wiele: Ma także y Indulgencye
ná pewne Świętá. Jest w tymże Kościele Obraz Pánny Przenay-
świętszey wielce dziwney wspaniałości, y piękności, przy kto-
rym Pan BOG zá przyczyną Mátki łwey, wielu w rożnych frá-
sunkách y w boleściach pociesza. Przy tym Kościele iest Kon-
went wyżey námienionych Kánonikow Grobu Chrystusowego,
ktorzy tu máią Studium tak Teologiczne iako też Filozoficzne
niedawnemi czasy ná tym miejscu erygowáne y zaczęte przez
IMCi Xiędzá Iákubá Rádlíńskiego, S. T. Doktorá, terážniejszego
tychże Kánonikow Grobu Chrystusowego Proboszczá Generál-
nego Miechowskiego Intuśará. Temu Kościołowi przybyła
temi czasy aukcyá fundacyi ná Kurs y Mśzú *de B. M. V.* uczy-
niona przez W. X. Wálentego Jozefa Wścíšlowskiego, S. T. D.
terážniejszego tegoż Kościoła Proboszczá, Professa pomienio-
nych Kánonikow, á przedtym Kánoniká Zamoyckiego, Akáde-
mii Zamoyckicy kilká rázy Rektorá, Trybunału Ordynacyi Za-
moyckicy pierwszego Assessorá, Proboszczá Tomaszowskiego.
Przy tymże Kościele iest Szpital podeszłych w lecie y wypracowa-
nych w Koronie Polskicy Szlachty, ktorzy swoje osobliwe od Kon-
wentekich máią fundacye. Swoie zaś Nabożeństvá y obligacye
zá Fundátorow y Benefaktorow swoich tak w Kościele pomie-
nionym iako też y w Szpitalu codziennie odprawuia.

38. Kościół Świętych AGNIESZKI y LVCYI.

PRzy tym Kościele iest Klasztor Pánien Zakonnych S. Klary pod obserwancyą Reguły S. Fránciszka, trzeciey Reguły. Do tego Klasztoru wiele Domow zacnych Famiłij, Corki swe do ćwiczenia w boiaźni Bożey dają, z ktorych się wiele ná świat nie wraca. Fundowány y zmurowány ten Klasztor ieszcze zá Żywotá Błogosławionego Jána Kápistrána, po pogorzeniu náprawiony od Xiędzá Janá Korsbáchá, Kánoniká Krákovskiego Ma swe Odpusty y Świętych Bożych Relikwij niemáło.

39. Kościół Świętych KATARZYN Y MAŁGORZATY.

TEN Kościół ná Kázimierzu záłożony Roku Páńskiego 1342. y wystáwiony Archytekturną Stároświecką, w ozdóbę y inwencyą zrzadká widziáną, od Krolá Kázimierzá Wielkiego, á osadzony Zakonnikámi Świętego Augustyná Eremitow, ktorzy są przyprowadzeni z Prági do Polski od tegoż Krolá. Do budowánia Klasztornego przyłożył się Pan Melsztynski, Kásztelan Krákowski, á potym inši wízelkich Stanow Fundátorowie. Ten Kościół iest poświęcony Roku Páńskiego 1378. od JMCi Xiędzá Jána Biskupá Botynskiego, zdozwoleniem Florianá Morского, Biskupá Krákovskiego, był ten Kościół dostátne ozdobiony y obdárzony, od swoich Fundátorow, prawie nád podziwienie máiąc w sobie Ołtarzow 24, z przyśtoynymi y kosztownymi appáratami, ále to wszystko pogorzáło pożárem Roku 1556. dnia 3. Májá, w ktory czas y sklepienie wszystko upádło, co się też było zstáło Roku P. 1443. przez trzęsienie ziemi. Jest w tym Kościele wiele znacnych Relikwij, między ktoremi nácznieysze, náczna sztuka drzewá Krzyzá S. Czáská z Głowy S. Ambrožego, Doktorá Kościelnego, tákże Czáská z Głowy S. Rochá, Czáská z Głowy Sw. Konstántego, Ręká S. Szczepáná Męczenniká, Ręká S. Tomáśy Kánturyjskiego, náczna Relikwia S. Janá Chrzćiciela, y

część odzienia jego, Pálec S. Andrzejá Apostoła, S. Filipá Apostoła, Krople mleká y krwie y znaczna Reliqwia Świętey Ká-
tárzyny M. Ręká S. Prymeniuszá, te Relikwie są opráwne
we frebro, także osobnych iest y innych wiele Relikwij w ro-
żnych Pácyfikacách frebrnych. Jest w tym Kościele kilká Káplíc
Nayprzód pierwsza w Kruczganku tego Kościoła w samym-
wchodzienád drzwiami. Jest Obraz ná murze wymálowány Mi-
łosiernego PANA JEZUSA. Zá Pánowania Władystáwa Jágieły,
Monárchy Polskiego, stáraniem B. Ezáiaszá Bonerá, tegoż Za-
konu Przeorá Pismá S. Doktorá. Ten zaś Obraz iák wielkie-
mi y dotád slynie Cudámi, same to Wotá około niego wiszą-
ce wyświadczyć mogą. Do tego bowiem Obrázu pięciu kulmi
śmiertelnie ná woynie postrzelony Towárysz ód światowych
Medyków odsłápiiony, o włásnym życiu zwátpiwszy. Ják się
tylko do tego w tym Kościele będącego Miłosiernego udał, z
ufnością Lekárzá, tego dnia do zdrowia pierwszego przywro-
cony został. Świádkiem są tego te same kule przy tym Obrázie
zawieszzone. Ale to ieszcze mnieysza. W Wielicce Gornik má-
iąc wielką do tego Obrázu dewocýą, osobliwiey w tym że ile
rázy do Kráková przez Kázimierz przechodził, tyle rázy zázwsze
przed ten Obraz wstępując ná modlitwę parę świec łoiowych-
oddawał, y iáką mógł z pracy swoiey Jáłmużną ubogiego przed
tym Obrázem udárował, nieszczęściem czyli też żeby lepiey w
tym Obrázie moc swoię PAN JEZUS wślawił. Tráfiło się że-
ten Gornik w dole od foli zázwalony został Pobożna Zoná lubo
iuz o życiu zázwalonego Mężá zwátpiona, pámiętáiąc iednák de-
wocýą Mężá swego, tę samę część przez cały rok temu Obrá-
zowi przy iáłmużnie dla ubogiego czyniłá, w rok gdy znouu
w tym mieytcu gdzie on zázwalony zostawał, gdy sol inśi ko-
pác poczęli. Ten usłyszawszy głos kopiącyh wołác począł, áby
mu bez náruszenia y szkody pomoc do wysćia dáli, ztrwożeni,
niewiedząc coby było, wezwawszy W.O. Bernárdyná ná ten-
czas támtreyszego Rezydentá ná poradę, gdy zá zdániem iego
kopác poczęli, żywego bez żadnego náruszenia zdrowia czło-
wieká-

wieká dobyli, który zaraz to nietylko przed całym Miastem, ale też y tu przed tym Obrazem, przy Procesyonálnym tego Miasta ludzi konkurście w Klasztorze pod przysięgą zeznał. Ze ząwższe przez cały Rok ten Obraz Miłosiernejo PANA JEZUSA przed sobą widział, y przed nim dla lepszey wygody jego parę świec łoiowych ustawnie palących się. A ząś ná posilek ząwższe z przed tego Obrązu który przed sobą widział codziennie bułkę chleba odbierał: Jest dowodem jego przysięgą, y inszych Cudow ták wiela.

Idąc dąley ku Kościołowi wielkiemu od Ganku Miłosiernejo PANA JEZUSA, po prąwey ręce tego Ambitu iest Kąplicą Nayświętszey PANNY MARYI pod Tytułem Poćieszenia. Stáraniem tegoż B. Ezáziaszá, tákże ná murze odmálowány Roku 1463. ktorego Obrązu Cudow gdyby ráchować przylżło, pewnieby się prędzey nie iednemu sprzykrzyło zączywszy ich z komputował. Ledwie co tylko boiwem ten się Obraz Poćieszenia Nayświętszey MARYI PANNY ziąwił, ząraz przed nim naypierwży Cud się pokazał. Kiedy zą uczynioną B. Ezáziaszá modlitwą, w ten czas *Monstra te esse Virgo Maria Matrem*. Imieniem Stánisław Mieszczánin Kázimierski drugiego dnia po śmierci, do pierwszego życia przywrocony został. *Item* przed tym Obrazem dwoie Bliźniąt nie żywo ná świat wydane przez Mátkę, tey Mátce Poćieszenia osiárowane, do życia są przywrocone. Podczas ognia pożaru kiedy od Stradomia y Kázimierz gorzał Ten Obraz tylko sam bez náruszenia choć ná przepalonych murách ná poćiechę wszystkim został. Przedtym Obrazem z swiádectwá nie tylko Zakonnikow tego Zakonu ale też Święckich ludzi po kilką kroć Anielskie koncenty podczas nocnych Wigilij slyżáne bywały. Osobliwiey raz gdy dla iákiegoś zárrudnienia przed tym Obrazem zwyczáynego Himnu *alias* Prozy *Ave Regina Calorum* spiewać zániedbáli Zakonnicy, sami Aniołowie Święci przy ognistej w około zorzy tę ich powinność codziennego spiewánia puty wypełniáli, poki się znowu z większą y gorętszą dewocją do zwyczáynego spiewánia teyże prozy nie przywrocili pomieni Zakonu Brácia.

Tu

Tu przy tym Obrázie Nayswiętszey MARYI PANNY ślepi wzrok, kulawi y páralizem zaráżeni, powietrzem ruszeni, kóniący życie, tonący wybawienie, w nieszczęściu będący poćiechy, w niebezpieczeństwie bezpiecność, iák wiele odbieráli, świádectwo samych Wotow wydáie: to y *manuscripta* tego Zakonu konfirmuią. Tu przed tym Obrázem Roku 1621. dnia 7. Listopáda Andrzej Wáwrzeniec Száfráński Wielgopoláнин páralizem zaráżony ták ciężko, że iuż tylko ostatniego śmierci punktu sam słaby y widząc oczekiwał, Przecięż z á ráda przyiaćioł przed ten Obraz przyniešiony, iák tylko Krzyżem z wielką ufnošcią poćieszenia prosząc upadł, tey godziny zaráz o swoiey mocy zdrowy powstał y odszedł. Gdzie dla lepszey wiáry ná boku teyże Cudownego Obrázu Kaplice, jáko tu zdrowie odebrał z własným podpisem y zeznániem Wotum ná tábláturze málowane zostáwił. Roku 1722. Kázimietz Mieszczańin dla ciężkiey choroby wzrok stráciwszy, przed tym Obrázem przeżyřzał. Kupiec pewny z Towárem iádac od zboycow obškoczony, iák tylko Poćieszenia Nayswiętszey PANNY MARYI ná pomoc y obronę wezwał, dziwným sposobem ich rąk uszedł, bo ci sami ktorzy mu życie odebrać usiłowáli, sami się pozábili. To sam zeznał tenże.

Nówšy Cud przed tym stał się Obrázem Poćieszenia Nayswiętszey PANNY MARYI Roku 1719. Tomaszá Donicá, Prezydentá Kázimierskiego, szešćioletni Syn Imieniem Antoni, dla wielkiey puchliny wzrok utráciwszy, y práwie z á śmiertelnego miány od Rodzicow przed ten Obraz z ufnošcią przyniešiony, nie tylko wzrok utrácony, ále życie odebrał sam tego świádkiem. Tákże Roku 1734. Szláhcic pewny podczas Zimowey rewolucyi, jádac przez most Wilicki ná Kázimierz, gdy lodu štuká w most uderzeł, kón pod nim przeštrászywszy się, rázem y z Pánem z meštu w Wisse między fale y płynące štuki lodu skoczył, gdy przez niemáły czas ták się y z koniem narzał, á od nikogo rátowný byđ nie mogł. Jáko tylko ná pomoc y ráturnek Nayswiętszey PANNY MARYI Poćieszenia wezwał, z-

raz z naywiększey od mostu tonie fala y z koniem do brzegu wyniesiony, bez szwánku żadnego wyszedł, y teyże samey godziny tu ná podziękowanie MARCE Poćieszenia MARYI także jeszcze zmaczány przyszedł. Świádecstwo tego Cudu iest jeszcze tu dotąd mieszkájących niektórych tego Zakonu Bráci y inszych niezliczonych Cudow także wiele ktorých niepodobno wypisać.

Od tey Káplice wracájąc się náзад, iest znowu druga od Zakrysty ná boku Káplicá Brácka pod Tytułem Nayświętszey PANNY MARYI, Bráctwa Poćieszenia Paská Rzemiennego, w tey Káplicy leży Ciało Błogosławionego Marciná Barycki Polaká, Pismá Świętego Doktorá, Wikáryego y Káznodzie Kościoła Kátedrálneho Krákovskiego, który iák niewinnie od Kázimierzá wtorego Krolá Polskiego o prawdę y nápomnienie zámordowany został. O tym Kroniki álbo Fortecę Duchowną czytay.

Dálej ku Gánkowi Miłosiernego PANA JEZUSA o którym wyżey. Jest ná boku Káplicá czyli Kápitularz.

RELIQUIE W OLTARZU S. JANA JAŁMUZNIKA.

Świętego Jędrzeiá Apostoła, S. Hiláryaná Męczenniká, Sw. SPántáleoná Męcz: S. Chrystoforá M. S. Szczepáná. S. Máryi Mágdáleny, S. Łucyi Pánni, SS. Dzieścię Tyśięcy Zolnierzow Męczennikow. SS. Jedenásćie Tyśięcy Pánien Męczenniczek, S. Woyćiechá Znáczna kość y część Dálmátyki w ktorey był pogrzebiony. Te zaś Relikwie ráżem z Ołtarzem zprowadził Wielmożny Pan Woyćiech Láncokoroński y z Autentykámí swoiemi.

W Wielkim Ołtarzu. S. Lucyuszá Męczenniká, S. Anástázyi Pánni y Męczenniczki, S. Innocentego Papieżá y Męczenniká, S. Peregryná Męczen. S. Felicyty Pánni. *W Káplicy S. Doroty* Trunienká, w ktorey są Relikwie Błogosławionego Ezáiasza Bonerá. Y inszych także wielá Relikwuij znáyduią się przy tym Kościele w srebro opráwnych.

PRzy tym Kościele odpráwuia nabożeństwo swoie Zakonnicę Reguły Świętego Augustyna, z prace rąk swoich żyjąc, w Kłástorze swym pod posłuszeństwem Przewielebnego Prowincyała teyże Reguły mieszkájąc.

40. Kościół Święty Z O F I I.

Tym Kościołem zawiadują Oycowie z Skałki, który Párą zo-
wią, przy tym Páráfiánowie swoje pogrzeby mają, á zbu-
dowany nád Sádzawką, w którą był wpadł pálec Świętego Stá-
nisláwá Biskupa Krakowskiego.

41. Kościół SS. MICHAŁA y STANISŁAWA.

NA Skale szczerym kámienu ten Kościół zmurowány Ro-
ku Páńskiego 1472. po zabićiu y Kánonizácii S. Stánislá-
wá, tym Imieniem názwany, ábowiem była przedtym Káplicá
pod Imieniem S. Micháła Archánioła. Mieszkają tu Zakonni-
cy S. Páwła pierwszego Pustelniká, żyją pod Regułą S. Augu-
styná, IMć X. Jan Długosz Kánonik Krakowski do Polski, y
ná Skałkę wprowadził, y Klasztor przy tym Kościele záłożył:
bywa tu ludzi konkurs bárdzo wielki dla Odpustow y Nabo-
zeństwá, które się odpráwuie ná dzień S. Stánisláwá, y ná káždy
Piątek nádány od Stolice Apostolskiey mieyscu temu, ná kto-
rym Święty Stánislaw Koronę Męczeńską podiał, gdy go wsiem-
dzieśiat y dwie sztuce rozsiekáno. Leżało tu tego Świętego
Ciáło przez lat dzieśięć, á potym do Zamku iest przeniesione, y
ná tym mieyscu gdzie Ciáło odpoczywało Świętego Wáciá-
wá, iest położone w tym Kościele iest grob kratą zelázną zá-
wárty, gdzie Ciáło S. Stánisláwá przedtym leżało: w tym tu
Kościele iest Ręká lewa tego Świętego którą ludziom do pocá-
łowania dáją. Wodę z tey Sádzawki, w którą był wpadł pálec
S. Stánisláwá, ludzie nabożni biorą, y poćiech przez przyczy-
nę tego Świętego nábywają. Leży tákże Ciáło Świętośláwy
Mieszczki Kázimierskiey, nabożney do S. Stánisláwá. Jest y
Ołtarz PANNY Przenayświętszey, ná podobieństwo Częstocho-
wskiego, przy którym Obrázie pokázuie Pan BOG dobrodziey-
stwá rózne, o czym Wotá záwieszane świadczą. Jest y Bráctwo
Anioła Strozá z Odpustami wielkimi, które to kap biały-
używá, á Zakonni Kápłáni Páráfiánom w administrowaniu
Nayświętszych SAKRAMENTOW pilnie wysługują. Ma ten Ko-
ściół Relikwuij Świętych dostátek, ochędostwo piękne bárdzo,
y Odpusty,

y Odpuſty bårdzo częſte. Tákże y onego wielkiego ſławnego Piſarzǎ Kronik Polſkich, niegdy Inſpektora Kázimierza Świętego, Jánǎ Długofzǎ, umártego Roku Páńſkiego 1480. tego dnia właſnie gdy był zǎbity iego Pátron Święty Stániflaw.

To ieſt ſtǎrych Koſciołow Skalecznych opiſanie, ktore dla niebeſpieczeńſtwǎ wielkiego ludziom, to ieſt zǎwǎlenia ſie podniecienia ze wſzytkim rozebrǎne y rozburzone, ǎ nowe ǎ *fundamentis* wſpǎniało wyſtǎwione ktore wolno bęǎdzie kǎżdemu ſwego czǎſu; iǎk ich dokończę, obaczyć.

42. Koſcioł Świętego JAKVBA ná Kázimierzu.

FArny to ieſt Koſcioł fundǎcyi Szremieniorum, iǎko o tym wſpomina Okoľski *in ſuo Opere ſub titulo Orbis Poloni Tomo 3.* tákże y Páprocki *in zdo Opere*, gǎdzie dwǎ Koſcioły rǎzem były, ktorych y teraz wielkie ieſt podobieńſtwo; ieden pod Tytułem S. Jákubǎ Apoſtołǎ Więkſzego, drugi S. Krzyſztofa Męczeni-kǎ, y dwoch tákże Plebanow, czego dokumentem ieſt Erekcya tegoż Koſciołǎ R. P. 1462. reformowǎna, gdy ze dwoch Koſciołow ná ieden pod tytułem S. Jákubǎ Apoſtołǎ, iǎko teraz ieſt, obrocono, y pod iednego Probofzczǎ dyrekcyǎ z Mǎnſyonarzǎmi *officioſe* oddǎno. Tenże Koſcioł X. Probofzcz nieiǎki Głǎdyſz dał zǎſklepić, połowę zǎs Cmentarzǎ W. J. X. Frǎnciſzek Skǎrbek Borowſki, Kǎnonik Kǎtedrǎlny Krákowſki, ná ten czǎs Probofzcz tegoż Koſciołǎ S. Jákubǎ de novo murem obwiodł. Przy tymże Koſciele ieſt Mǎnſyonarzow 4. do ſpiewǎnia Kuru. Prebendarz ieden, ktory ma Ołtarz ſwoy PANA JEZUSA Ukrzyżowǎnego *Tituli S. Chriſtophor*, przy wielkim Ołtarzu od poľudniowey ſtrony, do ktorego ludzie mǎiǎ wielkǎ dewocya, czego dokumentem ſǎ wotǎ zǎwiefzone, iǎko Łask y Dobrodzieyſtw Boſkich doznawǎiǎ. Kǎpelan tákże ǎlbo Promator Archikonfrǎternij Niepokǎlǎnego Poczęcia Nayſwiętſzey MARYI PANNY, ktora to Archikonfrǎternia zǎ konſenſem Rzymſkiey, przy Koſciele S. Wǎwrzyńcǎ *in Damaf*o zǎłożoney, ná uſline ſtǎrǎnie W. X. Janǎ Olchǎwſkiego, Kǎnonikǎ Opǎ-
S towkiego,

towskiego, na ten czas Proboszczą tegoż Kościoła S. Jakubą, przez Jásnie Oświeconego Synowcá Papieżá ś. pamięci Grzegorzá XV., Ludowiká Ludowiuszá *Tituli S. Laurentij* táńże in *Damaso* Kárdynałá y Podkánclerzego S. Kościoła Powśzechnego, oraz tegoż Bráctwá Protektorá, ze wszytkiemi Łáskámi y Odpustámi oboiey płci nádánemi w Roku P. 1630. Kościołowi S. Jakubá ná Kázimierzu udzielona, że od tegoż Arcybráctwá przy Kościele S. Jakubá będącego, z temiż Łáskámi y Odpustámi inšzym Kościołom komunikowána byđź może, iáko ták wiele rázy *practícaturum* iuż iest. Porym w rok do tegoż Kościoła Sw. Jakubá ná Kázimierz Solenniedniá 23. Listopádá introdukowána, y przy tymże Kościele lokowána, gdzie záraz y Cudem nowym potwierdzona, iáko o tym są trádycye: Iż ieden wielki káliká ná nogi, offiáruiąc się z wielką ufnością Niepokalanie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNIE, gdy sam o swej mocy nie mógł iść, podczas teyże Solenney Introdukcji przyniešiony był, gdzie osobliwszey przez przyczynę Niepokalanie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNY w ciężkim kálietwie swoim doznawszy pomocy, y doskonałe uzdrowiony zostawszy, wszedł z Processyá do Kościoła ná podziękowanie zá odebráne dobrodziejstwo Niepokalanie Poczętey MARYI PANNIE. Raz tákże w rok bywa Processya z tym Obrázem PANNY Przenayświętszey *Solenniter* po Rynku Kázimierskim z wielkim Nabożeństwem y konkursem ludu różnego. Táž Archikonfráternia ma Káplicę z funduszem wszedłszy do Kościoła po lewey ręce, á przy niej záraz Ołtarz Brácki, w którym iest Obraz Nayświętszey MARYI PANNY Niepokalanie Poczętey piástuiącey ná Ręce lewey PANA JEZUSA wielce Cudowny, do ktorego ludzie osobliwsze máią Nabożeństwo, wielkich łask y dobrodziejstw doznáiąc zá wezwaniem Niepokalanie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNY iáko to w kłopotách y frásunkách poćiechy, w przygodách y niebezpieczeństwach ráunek, w chorobie y różnych pároxyzmách zdrowie, świádeństwem są tego liczne wotá przy tym záwieszane Obrázic, ná znak Łask y Dobrodziejstw Nayświętszey MARYI

szey **MARYI PANNY** Niepokalanie Poczętey odebranych, z których tu przypominają się niektóre (iako to :)

Roku Páńskiego 1692. dnia 7. Grudnia **Jákub** Donicz Rádcz Kázimierski, który ná Uroczystość Nayświętszey **MARYI PANNY** Niepokalanego Poczęcia zdobiąc Kościół, przypadkiem pod nim w drábinie złamał się szczebel, y spadł, gdzie z owego ciężkiego upádnienia wielka bolączká w iunkturách mu się uczyniła, ktorey Doktorowie porádzić niemogli. Więcgdy iuż od Medyków był opuszczony, iedyną tylko po **BOGU** w **Mátee** Miłosierdzia máiąc náddzieię, która iest uzdrowieniem chorych, kazał się w krześle zanieść do Kościoła **S. Jákubá** przed **Obraz** Nayświętszey **MARYI PANNY** Niepokalanie Poczętey, ktorey się z wielką ufnością oddając, y o ráunek w tak ciężkim párochymie supplikując, nie zawiódł się ná swoiey náddziei, bo zaráz potym do kámienice będąc przyniesiony, cudem wielkim owąż bolączká, w ktorey iuż piekielny pokázował się ogień, samá się rozeszła, y zdrow został. A gdy tak wielkicy od Nayświętszey **MARYI PANNY** Niepokalanie Poczętey doznał **Łáski**, Synom y Corkom swoim z obligacyą Oycowską do Jey Niepokalanego Poczęcia zalecił Nabożeństwo, á osobliwie mowienia **Godzinek**, iako się drugim pokázuie Cudem.

Roku Páńskiego 1714. **Tomasz** Donicz Rádcz Kázimierski, wzwyż wspomnionego **Jákubá** Doniczá Syn stárszy, po swoim postánowieniu zániedbawszy Oycowskiey obligacyi, to iest Nabożeństwa do Nayświętszey **MARYI PANNY** Niepokalanie Poczętey; śmiertelnie się rozchorowawszy w ciężką wpadł málignę, tak dálece, iż się ná **Xiędzá** do siebie z Nayświętszym **SAKRAMENTEM** przychodzącego porywał, y o to tylko prosił, áby wśchod y zachod widział, á choć mu pokázowano rozeznać niemógł, gdzie potym uspokoiwszy się zasnął, y wespnie pokazała mu się **Olobá** w białym odzieniu mowiąc do niego, áby się ofiárował do Kościoła **S. Jákubá** przed **Obraz** **Márki Boskiej** Niepokalanie Poczętey, w tym ocknąwszy się, to

żonie swōiey opowiedział, która niemiefszkáiąc poszła y ofiárowała go przed tymże Nayświętszey MARYI PANNY Niepokalanie Poczętey Obrazem, y zaráz potym owá ciężka máligná, á prawie szaleństwo wielkie ustąpiło, y názáintrz zdrow został y do tego czasu żyć. Co że tak jest; sam wszystko wyznał y prawdziwie zeznał.

Jest także Ołtarz po prawey ręce idąc ku wielkiemu Ołtarzowi, á w nim Obraz S. Jákubá Apostołá Większego bárdzo piękney á prawie żywey expreśyi, pod którego Tytułem renże Kościół fundowany, gdzie także niemáło ludzi w swoich, do niego udájących się potrzebách; wiele Łask y Dobrodzieystw Boskich doznawáią, sami tego przy iego rezydujący Kościołe wyznáią Kápláni, á osobliwie: Roku Páńskiego 1731. W sam dzień Solenney Jákubá S. Uroczyśności z zupełnym odpráwuiący się Odpuštěm, z Żywcią dwoie ludzi przyszło ná dziękczynienie zá odebrane w osobliwey przygodzie swoiey od BOGA Dobrodzieystwá przez przyczynę S. Jákubá w tymże Obrazie Cudownego, iáko ciż sami ludzie dobrowolnie wyználi przed Káplánem, ná ten czas przy tymże Kościołe S. Jákubá ná Kázimierz zостаíającym, iż máiąc nápomnienie we śnie, áby się w przypadku swoim do S. Jákubá ná Kázimierz ofiárowáli y Jego náwiedźili Kościół, co iák tylko samym wypełnili skutkiem osobliwszego zaráz S. Jákobá doználi rástunku y pomocy. Swiádectwo prawdziwe tegoż samego Kápláná przed którym wyználi to wszystko, náwiedzáiąc tenże Kościół S. Jákubá. Przy tymże Kościołe oprócz inszych są Odpuśty zupełne dwá rázy do roku; ná dzień Nayświętszey MARYI PANNY Niepokalaniego Poczęcia, y ná dzień S. Jákubá Apostołá Większego przy wielkim konkursie ludu. Jest także Relikwij SS. Bożych niemáło, á osobliwie Relikwia S. Jákubá Apostołá Autentyczna w Relikwiarzu srebrnym czteremá pieczęćiami J. Wielmożnego JMCi X. Oficyalá Krakowskiego zápięczętowána, przez W.J.X. Fránciszká Skárbká Borowskiego, Kánoniká Kátedrálnego Krakowskiego, y ná ten czas Proboszczá tegoż Kościoła Sw.

14 Sw. Jákubá z Rzymu prokurowána, ktorey w Solennieyſze Świętá, á oſobliwie w S. Jákub publiczna bywa expozycya.

43. Kościół Świętego WAWRZYNCA Y BARTŁOMIEIA.

Jeszcze od Wielmożnego Hrabie Herbu Łábęćiów, Piotrá Duniná z Skrzynná, był ten Kościół zbudowány z drzewá, wedle ktorego, záſiedli mieyſce dawno od Páná BOGA przekłęci Zydzi, lecz J.M.X. Marcin Kłoczyński, Proboszcz Bożego Ciála, w ktorego rezydencyi był ten Kościół, dał murem od Zydow przemurować, áby Nabożeńſtwu Chrześciáńſkiemu ſwym Czártowski wrzaskiem nie przeſzkadzáli, dał tákze y Kościół zgruntu pięknie wymurować, ochędoſtwo wſzelkie, Apparámentá Kościelne doſtátne ſpráwił, bywa tu Odpuſt Zupełny ná Święto tego Świętego, ſá y inſze Odpuſty rózne. Ma y Relikwie SS. Bożych. Roku Páńſkiego 1624. ledwie był ten Kościół ráutowány, gdy Zydowski Miáſto gorzáło, Pan BOG ábowiem karze y nas dla złoſci Zydowskicy, ktorzy po powietrzu tegoż Roku ze wſiow z ſobá náwieźli Chrześciánek ná grzech nieczyſty, z tych iedná dziećię ſwoie Zydóm przedáła, ná zábićie y czáry, lecz Urząd Kázimierſki tę złoſć z Miáſtá wykorzenił: zá to im Pan BOG niech pláći.

44. Kościół BOZEGO CIAŁA y Niepokálanego Poczęcia Nayſwiętſzey MARYI PANNY.

Ten Kościół ieſt pryncypálná Fára Miáſtá Kázimierzá, ieſt záłożony z tey przyczyny: Złodzieie Puſzkę z Nayſwiętſzym SAKRAMENTEM ukrádlí byli w Koſciele Wſzyſtkich Świętych, między Oktawá Bożego Ciála, y onę miáſto ſrebrney Zydóm chćieli przedáć: lecz gdy obaczyi łotrowie że nie ſrebrna, w bágniſte błoto onę wrzúćili, weſpoł z Nayſwiętſzym SAKRAMENTEM: tę cudownie potym ználeźli Chrzeſćianic, ábowiem ſwiátłość z Niebá ná tym mieyſcu widziána byłá, nákſztałt iáſnego ſłupá, ná ktorym mieyſcu Przenayſwiętſzey

świętszy SAKRAMENT był. Nakazał tedy Biskup Duchowienictwu wszystkiemu poſt dni trzech, po tych znalazłszy Nayświętszy SAKRAMENT JMC. X. Biskup, on wziął y do Fary Wszystkich Świętych zanioſt, *magna cum Solennitate*, z Proceſyą Duchowienictwá y gminu poſpolitego ludźi, &c. Te Cudá widząc Krol Káżimierz Wielki, ná tym mieyſcu gdzie znalazł. no Przenayświętszy SAKRAMENT, Koſciół dał zbudować, fundacyą opátrzywſzy, Roku P. 1347. przy tym Koſciele był Pleban niemal 58. lat (ná ten czás tam wieś była názwána Bawoń) Ale Krol Jágiełło Roku 1405. rezygnacyą Plebanowi uczyniwſzy, (według woli Krolá Káżimierzá Wielkiego) z Kłocká Zakonnikow, názwanych *Canonicos Regulares* Świętego Auguſtyná,, zá pozwoleniem JMC X. Piotrá Wyżſzá Biskupa Krakowſkiego, ktorých y prowizyą dobrą opátrzył, przez Pánná Ligężę Woiewodę Łęczyckiego, *bonoriſicé* 6. w Piśmie Świętym Doktorow przyprowadził. Z tych był pierwſzym Proboſzczem *Conradus I. V. D. & Theologia* po Plebanie. Pilni ſą ci Zakonnicy nabożeńſtwá y powołania ſwego, wygadziac Świętemi Sákrámentámi Paráſiſnom ſwoim. Ma ten Koſciół Káplíc niemało, między inſzemi tá iedná, w ktorey Obraz PANNY Przenayświętszey Cudowny, y ſrebrnemi wotámi ozdobiony. Poświęcona tá Káplić ná chwałę PANNY Nayświętszey Wniebowzięcia, y Trzech Krolow, Roku 1470. tę ubogáćili Odpuſtámi Naywyżſi Páſterze Koſciółá S. Paweł II. Papież Roku 1470. Alexánder VI. Roku 1496. wielkie tu Odpuſty, niemniejszy Cudá BOG Wſzechmogacy przy tym Obrázie PANNY Nayświętszey pokázuie. Jeſt y w Káplicy tuteczney Obraz PANNY Nayświętszey Loretáńſkiej piękny.

W Chorze máłym ieſt Ołtarz, Formy y ſtruktury pozorney y piękney, pobok Ołtarzá wielkiego po lewey ręce przy Zákręſtyi ieſt Cymboryum ſzczeroſrebrne, koſzttem wielkim y kſzałtem pięknym ſpráwione. W ziemi pod Koſciółem wſyſtkim ſą groby murowáne, w ktorých umárłych chowáią.

Nie dáleko drzwi pobocznych od wſchodu Słońcá, leży
Cisło

Ciało Błogosławionego Stánisława Kázimierczyka tegoż Zákonu, zmarłego Roku 1389. Cudámi wielkimi y częściami (bo ich ráchuie *Baronius 170. sub Anno 1400.*) wślawionego. Temu ś.p. X. Marćin Kłoczyński Proboszcz tuteczny, grob zacny zbudował, y ciało z choru máłego do niego przeniosł: iest y inszych wiele Błogosławionych, y Cudámi przed śmiercią y po śmierci wślawionych, iáko ich *manu scripta* świadczą. Czytay więcęcy o tym Zakonie, przy Zywoćie Błog: Stánisława, wydánym ná świat Roku P. 1617. przez Xiędzã Krzysztofa Łoniewskiego tegoż Zakonu, *ex opposito* tego grobu wzgorę iest *Orationum*, w którym Kápiáni *Horas Canonicas* odprawuią. Ma też y te Świętych Bożych Relikwie, Pálec S. Janá Chrzciciela, którym ukázował Chrystusa Páná, zaena Relikwia S. Stánisława Biskupa Krákowskiego z Węgier przyniesiona, Głowy; S. Maurycego, S. Wáwrzyńcá, S. Wiktoryi, S. Pryscyle, Głowá S. Mauryoniuszá Męczenniká Rotmistrzá, Tebáńczykow SS. znaczna kość S. Tymotheuszá Męczenniká y Biskupa, S. Fláwiáná Męczenniká y Zołnierzá, cztery sztuki Drzewá S. Krzyżá, Zuchwá spodnia S. Eufemij, dwa Zęby S. Apoloniey, y inszych Relikwij Świętych w inszych pártykułach niemáły dostátek. Kwitnie tu Bráćtwo Nayświętszego CIAŁA Pánskiego, które iest wielkimi Odpustámi uprzywileciowane, dla tego Bráćtwá bywa Kazánie co Piátek o Męce Pánskiey, to Bráćtwo używa w Processyách kap od spodu białych, zwierzchu czerwonych kápturow. Kościół to bárdzo wesoły, piękny, ozdobny, *patet videntibus*. Ma przy sobie kruchty trzy, w tey od Szkoły iest sznycerská robotá Historya Męki Pánskiey, przy ktorey ludzie nabożeństvá swego zázywáią. Kościół ten y Kłasztor *de novo* restaurowány, zá stáraniem Xiędzá Proboszczá wyžęcy miánowane. Iest tu Szkołá przy tym Kościele, Mágister, Kántor, Studentci, y Młodzieńcy do spiewánia: Ci wszyscy z Prowizyi Kłasztorney żyją, á przed temi w Processyách we dni Niedzielne. Żydzi powinnyby (iáko przed láty było) Processyonał nosić, y insze Księgi ná pulpit wykłádać, także Kársi wszyscy Żydzi we dni Święte Kazánia słuchać.

45. KOSCIÓŁ SS. TROYCE;

Oycow *Redemptionis* ná Kázimierzu.

Roku Páńskiego 1683. Zakon Przewielebnych Oycow Boskich *Sanctissima TRINITATIS*, według Pospolstwá Trynitarzami nazwanych, przysłány jest do Polski od Oycá S. Innocencyusza XI. Nayprzod tedy po oddaniu Listow Papieskich Nayaśniefszemu Krolowi Polskiemu Janowi III. zá promocyą Krolewską we Lwowie, mieysce otrzymáli: á potym do Krakówá Roku Páńskiego 1688. szczęśliwie zawitáli; naprzod od Oycow Dominikánów Krakowskich SS. TROYCE przyięci, u których przez kilká Niedziel pomieszkawszy, wybráli się do Kielc, w których ná ten czas mieszkał J. O. X. Biskup Krakowski J.M.X. Małachowski. Ten Prześwietny Páterz z póciechą wielką przyjął Oycow Trynitarzow, uważiając ich swiatobliwość przykładną, y bádzo wielce potrzebnych Krolestwu Polskiemu, dla wykupowánia Więźniow zostájących w niewoli Pogániskicy: záraz tedy Władzą swą Páterńską, pozwoił się im fundowác ná Kázimierzu. Tákowa fundacya działá się z ośobliwey Boskiej woli y promocyi, gdyż ubodzy Bosacy, żadnych nie mieli pieniędzy ná kupienie plácu álbo Kámienice dla chwały Bożey, y swiego Zakonnego pomieszkánia, ále BOG, który pátrzy ná sercá nasze, w nimże samym przez státeczną nádzicie ugruntowáne, wprzod nim przyszli ná Kázimierz, zgotowál dla nich mieszkánie J.M.P. Jozef Lubowiecki, Kásztełan Oświęcimski, miał tám ná Kázimierzu swoię Kámienicę, nád ktorey wrotámi te były wyrysowáne słowá: *Benedic Domine Domum istam, & omnes habitantes in illa: sitq; in illa Sanctitas, Humilitas, Castitas, Virtus, Victoria, Fides, Spes, & Charitas, Benignitas, Temperantia, Patientia*. To jest: Błogosław Pánie ten Dom, y wwszystkich w nim mieszkájących: Niech tu będzie Swiatobliwość, Pokorá, Czyśtość, Cnotá, Zwycięstwo, Wiárá, Nádzieciá, Miłość, Łáskáwość, Wstrzemięźliwość, Cierpliwość.

Te słowá ná Kámienicy bádzo dawno od záłożenia záraz
wypisane,

wypisane, prorokowały y znąc dawwały, cō zā obywatelę mieli tām mieszkać, iż tylko Święci, Pokorni, Czystością, Męstwem, Zwycięstwem ciała, y innemi doskonałościami przyozdobieni. Widział te cnoty Apostolskie Wielmożny J.M.P. Jozef Lubowiecki w Przewielebnych Oycach Trynitarzách, y z Duchá S. nátniony, oddał im tę swoię Kámienicę ná Kościoł y ná Klasztor, ktorá oni z rąk dobroczynnych odebrali, według Prává y Kánonow, státeczną tāmże zāłożyli rezydencyą, wprzód wystáwiwszy Ołtarz wielki, y *Tabernaculum* dla Przenayświętszego SAKRAMENTU, Roku Páńskiego 1690 w samęż noc, álbo w pułnocy samego Bożego Národzenia, witaiąc swoim Zakonnym Nabożeństwem Nowonárodzonego Zbáwicielá, od ktorego názywáią się Zbáwicielámi, *Patres Redemptionis*, dla tego, że Więżniow w niewolá Pogáńską zābranych, wykupią iáłmużnámi, o ktore się z wielką pracą stáráią: á gdy pieniędzy nie máią ná wykupno więżniow, tedy siebie samych dobrowolnie dáią w ręce Pogáńskie, y tym sposobem więżniow od ciężkiej niewoli wybawiáią.

Powinność tedy tych Przacnych Zakonnikow, tá iest: áby Więżniow wykupowali. Ták zbáwienney usługi doznáie Krolestwo Polskie, gdyż dopiero będąc w Polsce lat 27. czasow, ták skąpych y niebezpiecznych á zaráz w Roku pierwszym swóiego przyścia do Polski, wykupili w Kámieńcu więżniow ośmi. w Roku 1690. czterdziestu piáci. w Roku 1694. trzynaście, w Roku tymże powtore czterdziestu piáci. w Roku 1695. dwádziesiąt y jeden w Roku 1699. ná Budziákách, czterdziestu trzech. w Roku 1706. nád Dunáiem w Kili trzycięciu sześci. Wszytskich wykupionych liczbá, iest dwieście dziewięć Osob: zā káżdą zās Osobę nowy targ y summa nie iednáka idzie: czasem dwieście, czasem sto, naytániey pięćdziesiąt złotych dáć zā iedną Osobę.

A któżby ták zbáwiennych nie kochał Zakonnych Dobrodzieiow? któżby im miał zāłować swoiey substancyi, iáłmużny, y szcudroblivosti, ná ták święte y zbáwienné dzieło, przykładem Zbáwicielá nášzego, który áby nas wykupił z więżenia

piekielnego, dobrowolnie dla naszego zbawienia, dał siebie samego nam wszystkim na okup nieoszczędzany. Przykładem Pana JEZUSA naszego Redemptora postępują sobie *Patres Redemptionis*: Jeżeli iakmużny na Klasztor uproszą, na przykład złotych trzy: to na Klasztor y na Kościół obracają się złotych dwa, a trzeci złoty chowają na wykupienie więźniów: jeżeli zaś w żywnościach co uproszą, na przykład trzy bochenki chleba, to dwa na Refektarz, a trzeci przedają za pieniądze dla wykupienia więźniów, rączy wolą sobie od gęby odjąć, y zimną, y innych niewczasów wycierpieć po dostarku, byle jedno więźniem w niewoli ięczącym, zbawienny iak naysprędszy gotowali ratunek. Gdy zaś kto z Dobrodzieciów znacznych, odda im sumę na wykupowanie Więźniów, albo też intencją uczyni fundacją, tedy takie summy całe oddają na wykupienie więźniów, jednego najmniejszego kwartniką ztąd nie obracając ani na Klasztor, ani Kościół.

Aby tedy ten zbawienny okup w Koronie Polskiej przez tych Przewielebnych *Redemptionis Patres* był ugruntowany, Najsławniejszy Krol Polski Jan III. na fundacją ofiarował y oddał dwadzieścia tysięcy. Jasnie Wielmożny J.M.P. Stefan Biedziński, Woiewoda Sandomirski, testamentem legował sto tysięcy; ale ieszcze w samey rzeczy nie przyszło do exekucyi tak szczerobliwego testamentu. Day Boże abyśmy okup oddali, jeżeli w więzieniu wiecznym nie życzymy sobie ciężkiego ięczenia. Prześwietna y Naysprzewielebniejsza Kápituła Krakowska, po kilką razy znaczne summy ofiarowali na wykupienie niewolników, w samey rzeczy wyświadczając, iż są y będą na zawize, *Amplissimi Redemptionis conscripti Patres ac Senatores*. BOG miłosierny, niech poda innym Dobrodzieciom do serca, zeby swoje subścancy y majątności na okup Chrześciańskich ludzi ofiarowali, a onychże na pompy y zbytki niepotrzebne nie żązywáli.

Mówić zaś o świątobliwości tego Przekaznego Zakonu *Sacrosissima TRINITATIS Redemptionis*, nie jest tego miejsca, y tych kilku liter szczupłych; a to przypominamy z Historyi, iż za wi-

rę Świętą

rę Świętą Zakonnikow umęczonych, mają dwa tysiące siedm-
dziesiąt: Świętych znacznych Wyznawcow, mają 86. Doktorow
znacznych 36. Pátryarchow, y S. Kościoła Kárdynałow bárdzo
wiele, iák świadczą ichże Historye? náwet Pánien Świętych—
Męczenniczek, trzydzieści cztery; y innych bárdzo wiele, kto-
rych iuż Niebo ukoronowało wiecznym błogostwienstwem A.

Już z łaski Bożej ten przeznacny y zbawienny Zakon fundo-
wany jest nayprzod we Lwowie, przez Wielmożną JeyMość—
Pánią Annę Wielochurską, Káasztelanową Wołyńską, ktorcy Syn
Roku 1703. dnia 7. Września, pod czas założenia pierwszego
kámienia fundámentálnego Kościelnego, Hábit Święty Zakon-
ny, tychże Przewielebnych Oycow *Sanctissima TRINITATIS Re-*
demptionis przyjął, y Świętą Professyą w rok uczynił, oddawszy
siebie samego ná okupienie więźniow.

Drugi Konwent tegoż Zakonu jest ná Kázimierzu przy Krá-
kowie, znájąc zá Fundátorá nayprzednieyszego samę Opátrność
Boską, á przed Boskim Máiestátem modląc się, zá W.I.M.P. Jo-
zefa Adámá Lubowieckiego, Stárostę Oświęcimskiego, że swoię
Kámienicę dárował ná wymurowanie y mieřzkánie Klastorne.

Trzeci Konwent jest ná Wołyniu w Beresteczku, fundowá-
ny od Wielmożnego J.M.P. Tomaszá Kárczewskiego, Káasztel-
aná Hálickiego.

Czwarty w Wárszawie, fundowany od Jáśnie Wielmożnego
J.M.P. Fryderyká Felkierzamb, Woiéwody Liwońskiego.

Piáty w Stánisławowicach ná Pokućiu, fundowany od W.J.
M. P. Mikołáia Strzałkowskiego, Stolniká Zydałkowskiego.

Siodmy w Wilnie, fundowany od Jáśnie Wielmożnego Je-
gomości Páná Janá Kázimierzá Sápiechy, Wielkiego Hetmána
Litewskiego.

Osmy w Trynopolu pod Werki, fundowany od J. O. y Nay-
przewielebn: J.M.X. Biskupá Wileńskiego terażnieyszego.

Dziewiáty w Kámienicu ná Podolu, temi czasy fundue sa-
má Opátrność Boska nád więźniámi miłoserna. Dayże Boże,

aby innych Dobrodzieciow serca skłonne były, na tak zbawienne fundacye tegoż Przechacnego y zbawiennego Zakonu.

W kazdym Kościele tegoż Zakonu, jest bardzo wiele Odpustow, o których wyraźnie mowia Oycowie Święci w dawnych Przywileiach. Samych zaś Zakonnikow, fundatorów są dwa: Pierwszy Sw. Jan *de Mattha*, Doktor Paryski, ktorego Święto jest dnia 8. Lutego. Drugi, S. Felix *de Valois*, z Krolow Francuskich idący, ktorego Święto odprawuie się d. 20. Wrześ.

Temi zaś czasy nowy zaczynają ciż Oycowie murować *à fundamentis* Kościół, który swego czasu przy dokończeniu iego, każdy żyjący obaczy sobie.

46. Kościół Świętego L E N A R T A.

Szpitalny to Kościół jest, do Fary Kázimierskiej należy, ma Subogich dosyć, płci Męski y Białogłówskiej, w izbách rozdzielonych mieszkają: ten był fundowany dla trędowatych, zmuromány od Mieszczan Kázimierskich, z porady Zbigniewa Kárdynała y Biskupa Krakowskiego. Miał na czasy pewne Odpusty, y Proboszczą. Ten tedy Kościół lubo Wisła zdezolował ze wszystkim, iednakże czasu swego ma bydz na infzym miejscu wystawiony.

47. Kościół Świętego B E N E D Y K T A.

NA gorze jest przed Miastem, odprawuia Msze Święte w Piątki, *de Saxia* Xięża od Świętego DUCHA, jest tu nie daleko grob Krákusa Xiążęcia co Krákow założył, nazwany Rękawką, dla tego iż ludzie z nabożeństwá Pogańskiego rękawami nanieśli ziemię na ciało iego, y tak wyśoko usypáli, iako teraz widzieć.

Trzećia Część opisanía Kościołow

Ktore są w Kleparzu y po Przedmieściach.

48. Kościół Świętego S E B A S T Y A N A.

NA Stawie jest wyspá, na ktorej jest zbudowany ten Kościół między rzekami Wisłą y Rudawą, (Staw ten jest na tych

tych glinákách, gdzie glinę ná cegłę brano, gdy Kościół w Rynku PANNY Najswiętszey murowano (przy tym iest Szpital z izbámi dla zaráżonych złą chorobą. Ma ten Kościół swego Proboszczá, Mieszczanie tego Szpitalá są Prowizorámi, y czynią opátrzenie tym chorym, żywnością, Apteką, Cyrulikiem, y wszelką wczesnością, ták y zápowietrzonych: ztąd idąc ku Świętey Gertrudzie, iest izbá álbo klozá dla szalonych, ktorých Mieszczanie Krákowscy opátruią będących tám. Ma ten wzwyż miánowany Kościół Relikwie SS. y Odpusty ná pewne dni, iest y Proboszcz, ná ktorego prowent iest.

49. Kościół Świętey G E R T R U D Y.

Jest ten Kościół ná wále zbudowany, przy ktorým bywa pogrzeb ludzi ściętych, iest Kościółek piękny chociaż máły, przyozdobiony Obrázem PANNY MARYI bárdzo ślicznym, záwarty kratą żelazną. Ma swego Proboszczá, Odpusty, y Relikwie Świętych Bożych.

50. Kościół Świętego M I K O Ł A I A.

Kościół ten ná przedmieściu Fárny fundowany od Krolów y Xiążąt Polskich oddány potym Zakonnikom S. Benedykta, tym co ná Tyńcu od Kázimierzá pierwszego Monárchy Polskiego, á zás od Mácieia Niemierzy człowieká cnot wielkich obdárzony. Dány ten Kościół potym Akadémij Krákowskiey Roku P. 1400. ktorý po dziśdzień trzymáią, y przy nim záwsze bywáią, Proboszczowie Pismá S. Doktorowie, álbo też w Kánonách á w Práwie Duchownym biegli Profesorowie z teyże Akadémij, między temi ma wielkie zálecenie X. Adam Stężyca, Renovator tegoż Kościoła, Pismá Świętego Doktor. Było przy tym Kościele siedm Mánfyonarzow, ktorých Swiątobliwa Zofia z Tárnową Janá Amorá *de Taru* Kásztelaná Krákowskiego Corká fundowála, ále że fundácye iedne nie dochodzą, drugie tylko *per medium* oddáią, więc teraz czterech Kápłánow ma ten Kościół, to iest X. Proboszczá iáko Rządzcę, y trzech Wikaryow

ryow, ktorzy máią swoje miéřkánia. Obligácyá pomienionych Wikáryow Sákrámentá Święte chorym y zdrowym administro-
wác, Kazánia porządkiem w Niedźiele, y we Świętá miewác,
codziennie Prymáryá czytáná odprawiać, po ktorey zaráz spie-
wáią *Officium* o Nayświętszey Páninie, á potym Wotywę. Ma-
ten Kościół Relikwie roźnych SS. Páńskich, iáko to S. Miko-
łáś Biskupá Mireńského Záb, ktory trzyma Státuá tegoż Sw.
Mikołáśa srebrna. Jest y druga Relikwia tegoż S. Pátroná świe-
žo bo dopiero *in Anno 1741.* exportowáná y w Konfystorzu
Krákowskim ápprobowána, lokowána w Pácyřkale srebrnym.
Relikwie S. Amáty Męczenniká, S. Piufa Męczenniká. Relikwie
SS. Kántego y Mákárego Męczennikow, SS. Kolumby, Hono-
ratá, Fábriáná, Benedyktá, Felixá, Wiktoryná, Krescentego, y
Anániaszá, Męczennikow.

Ołtarzow w tym Kościele iest dzieřięć, Ołtarz Wielki Stá-
rořwiecká sztuká wřzyřtek wyřłocony, ma Obraz wřpániáły
Nayświętszey MARYI PANNY, w ktorym po práwey stronie S.
Mikołay, po lewey S. Stánisław Biskup Krákowski, między Kolu-
mnámi tego Ołtarzá y między murem sá Osoby dwie wřpániáły
Sznicerská robotá, to iest SS. Piotrá po práwey á Páwłá po le-
wey stronie Apostołów. Nie dáleko Wielkiego Ołtarzá po prá-
wey stronie iest Ołtarz pod tytułem S. Janá Nepomucená, w
wierzchownym zász kompertymenćie iest Sw. Máćiey Apostoł.
Po lewey stronie iest Ołtarzyk Stárořwiecki z roźnymi Osobá-
mi. W tym Ołtarzu iest *Effigies* Miłosiernego Páná JEZUSA z
Nayświętszá Pánná y z S. Janem Ewángelistá. Idąc dáley do
Choru wielkiego po lewey ręce iest Ołtarz Przenayświętszey
MARYI PANNY, w ktorym iest Obraz *MARIÆ Majoris* spráwio-
ny zász stáraniem Wielebnego Xiędzá Bálcerá Sturmieřszá Zákry-
řlýáná tutecznego dziwney wřpániáłořci y piéķnořci, koło te-
go Obrázu w rámach znáyduia się Relikwie te, SS. Innocente-
go Artemiuszá Męczennikow, SS. Aurelij, Dáryi, Kátářzyny,
Dygny Pánien y Męczenniczek, SS. Gaudencyuszá, Plácydá Mę-
czennikow, SS. Pryřki, Wáľentyny, Pánien y Męczenniczek.,

Witálisa, Stánissławá Biskupá Krákovského Męczennikow Eu-
femij, Urszule, y Towárzylzek SS. Pánien y Męczenniczek. Ma
ná sobie wotá różne srebrne od ludzi zázawieszone, ktorzy łáski
Boskiey przez przyczynę Nayświętsey Pánny doználi. Po prá-
wey stronie iest Ołtarz S. Mikołájá, w nim Obraz tegoż S. Pá-
troná godnie przyozdobiony w ramach koło tego Obrázu są
Relikwie SS. Páńskich, iáko to SS. Mikołájá y Jácká Wyznaw-
cow, SS. Floryáná y Zygmunta Krolá Męczennikow. SS. Benedyktá,
Bernárdá Opátow, SS. Wálentego y Wincentego Męczen-
nikow. SS. Stefaná, Wáwrzyná Męczennikow, SS. Agnietzki,
Bibiány, Pánien y Męczen: SS. Piotrá Márcellego Woyóciechá
Arcybiskupá Gnieźnińskiego, Stánissławá Biskupá Krákovského
Męczen. Doznawáią tu ludzie wielkiey poóciechy w różnych
kłopotách, frásunkách, przygodách, niebespieczeństwach swiá-
deństwem tego są różne wotá ná znák odwdzięczenia zá odebrá-
ne łáski zázawieszone. Rodzice nabożni ofiáruią tu malé Dzia-
tki swoje áby się chowały áby zá błogostáwienstwem S. Miko-
łájá rosły, nie tylko w látá, ále też w rozum, y boiaźń Bożą.
Gospodarze záś z wielką ufnością temuż S. Pátronowi oddáią
bydło y wszelkie dobytki swoie w opiekę, áby wolne były od
chorob y od zwierzow drapieżnych. Ma Odpułty wielkie, iáko
ná Solenná Uroczystóść S. Pátroná y ná Szrodę po Wielkiej
nocy y po Swiátkách pierwszą. Szosty Ołtarz ten Kościół ma
wspániáły Ukrzyżowánego Paná JEZUSA z Osobámi pod Krzy-
zem stóiącemi, y z Aniołámi *Insignia* Męki Páńskiej trzymáią-
cemi. Siódmy Ołtarz pod Chorem iest Nayświętsey PANNY z O-
sobámi SS. Sebástyáná y Rochá. Inne trzy w Káplicy Bráckiey.

Bráctwo Świętey ANNY sámotrzediey iest w tymże Kościele,
gdzie ma swoię Kápliecę, y Kápellaná álbo Promotorá ie-
dnego z Xięży Wikáryow. W tey Káplicy iest Ołtarz wielki po-
ważny z Osobámi SS. JOACHIMA y JOZEFA po bokách. W tym
Ołtarzu iest Obraz S. ANNY Sámotrzediey Rzymską sztuką má-
lowány. Ma też tá Konfráternia zá ośobliwszy zaszczyt y ozdó-
bę Relikwiá teyże S. Patryárchini dopiero w Roku 1741. ex.

portowána

portowaną z Rzymu z Autentykiem, aprobowaną w Konfyskorzu Krakowskim, która lokowana w srebrnym Pacyfikale, Pienne to Bractwo y czuyne w promowowaniu Nabożeństw ku S. ANNIE, y zachowaniu wszelkich powinności y obligacyi. Albowiem w każde Święto y w Niedzielę odwieczora śchodzą się Bracia y Siostry pomienionej Konfraternij, y śpiewają o tężce S. Pátryarchini Koronkę. We Wtorki zawsze Wotywa bywa w Káplicy śpiewana. Zás podczas S. Quadragezmy w każdą Niedzielę Nieszpor Solenny z wystawieniem Najswiętszego SAKRAMENTU, po którym Kazanie, y Passya y z dyscypliną.

Ma Odpusty Solenne y zupełne, kilká rázy od OO. SS. Papięzow nádane y pozwolone, iáko ná Solenną Uroczystość tę S. Pátryarchini, ná Wtorki Wielkonocny y Świąteczny, y pierwsze po Suchychdniách następuiące. Niezániedbywa swoiey obligacyi zá Dobrodzieiow zmárłych, álbowski ná każde Suchedni bywają Msze SS. Requiálne zá tych wszystkich którzy tu żyjąc dobrodzieystwem y iáłmużną opátrzyli tę Konfraternią, po których bywa Exhortá, gdzie X. Promotor wylicza wszystkich Dobrodzieiow, zalecájąc nabożnym modlitwom y pámieci.

Przy tym Kościele jest Szkoła od Máciá Miechowity przed tym fundowana, teraz nowo repárowana, gdzie we troistym mieszkaniu Studenci mieszkają, w wielkiej zá Izbie Dzieci się nie tylko początkow do náuki należących, ále też co się tyka skromności, pobożności y Kościelney usługi uczą.

Przez drogę przeszedłszy jest Szpital murowany z dolną y gorną kontygnacyą, w którym Szpitalu są Ubodzy, nie tak z funduszu bo máły, iáko z iáłmużny náśladowcow Świętego Mikołáia żyjący: Máją swego Proboszczá Szpitalnego iednego z Xięży Wikaryow.

51. Kościół Poczęcia Najswiętszey MARYI PANNY ná Strzelnicy.

Kościół ten Oycow Kármelitow Boskich, przeniesiony jest z bliskowidocznego sadu z wilgotnego mieyscá, záłożony Roku

Roku 1534. J. M. X. Tomasz Obrorskiego, Suffragana Krakowskiego, Biskupa Łódzkiego, który narodził się z cennego kamienia temu Kościołowi poświęcił, zmurowany jest z cennego kamienia świętego, w tymże starym Kościołku odpoczywają ciała Ojców pierwszych świątobliwie żyjących, którzy też prędko umierali dla wilgotności wielkiej. Z tej okazji ci Oycowie zostali się w Krakowie, iż Ojciec Święty Najwyższy KLEMENS VIII. posłał ich do Persji na opowiadanie Ewangelij S. ale dla niebezpiecznej drogi na ten czas dla wojny Moskiewskiej, musieli nieco pomieszkać w Krakowie. Gdzie J. M. X. Biskup Krakowski y Kardynał Bernat Maciejowski, z Przełożonemi tak duchownymi jako y Świeckimi, widząc ich być pożytecznymi, y życia świątobliwego, y przykładnego, za prośbą tychże Przełożonych na miejscu w tym Roku 1605. dnia 18. *Septembr.* osadził. (gdzie były chaty Heretyckie, co swe Kazania w nich odgadywali) Przemieścili tu Oycowie Mieścicy sześć. Potym im zbudował Kościółek ten, ieden zacny, godny y pobożny człowiek Justy Monty, pod tytułem Najsświętszej Panny Niepokalanego Poczęcia, poświęcony w dzień Świętych Apostołów Szymona y Judy, przez Jego Mości X. Macieja Pstrokońskiego, Biskupa na ten czas Przemyśkiego, Podkanclerzego Koronnego, przy obecności J. K. M. Zygmunta III. Króla Polskiego, także Biskupa Krakowskiego y wielu inszego różnego stanu ludzi, gdzie też w nim pierwszą Mszą przereczony J. M. X. Maciej Pstrokowski *solenniter* odprawiał Roku 1606. Teraz Nowicyat przy tym Kościele Oycowie przereczeni mają, gdzie Młodź im powierzona ćwiczenie swoje ma w obserwancyi Zakonnej y zachowaniu Reguły, pierwotni Zakonu Najswiętszej Panny z Góry Karmelu Tutechny Kościół ma swoje Relikwie y Odpusty częste.

52. Kościół S. Mátki TERESSY y S. IANA Od Krzyża na Wesoły.

Roku Pańskiego 1719. Był założony pierwszy kamień tegoż Kościoła Dnia 23. Lipca, przez J. W. Jego MSCi Xię-
u
dzą Krzy-

dzá Krzystofa ná Słupowie Szembeká, Biskupá ná ten czas Przemyskiego, Rodzonego Brátá J.W. Jego MSci Páná Janá Szembeká, Kánclerzá W.K. Fundátorá tego Kościoła y Klasztoru, ná którym Akcie był przytomny tenże J. W. Fundátor z J. W. Jey MSCią swoją Ewą, z Domu Leszczyńską, Woiewodziáńką, Káliską. Tá Ceremonia odpráwiła się bárdzo Solemnie z znaczną pompą, przy wielkim konkursie Zacnych Ichmościow y roznego Stanu ludzi pobożnych. Ná tenże Akt był zprowadzony Obraz S. Mátki Terešsy z Rzymu, przez Jáśnie Wielmożnego Jegomości Fundátorá, y ten Obraz jest w wielkim Ołtarzu tegoż Kościoła.

Roku zaś 1725. Dniá 26. Lipcá, odpráwiła się Solenna Introdukcyá z Klasztoru Świętego Marciná do tego Klasztoru, gdzie wprowadził Jáśnie Wielmożny Xiądz Michał Szembek, Suffrágan Krákowski (ktory y w Wigiliá tego dniá wiele pracował, święcąc Dzwony do nowego Klasztoru, iáko y Appáraty Kościelne, od Jáśnie Wielmożney Jeymości Fundátorki dáne, Cztery Zakonnice, między ktoremi zá Przełożoną pierwszą ná tym mieyacu, náznaczona była W. Mátką Anná od Páná Jezusa, z światá Konstáncyá Rupniowska, Rodzona Ciotká Jáśnie Wielmożnego Jegomości Fundátorá wieku swego ná ten czas 70. lat, Zakonnica wielkich cnot y światobliwosci, ktora w obudwu Klasztorách znaczne przykłády zostáwiła doskonałego życia swojego, lecz w tym Klasztorze nowym, żyła tylko trzy látá y cztery Miesiace. W Roku 1730. dniá 15. Kwietniá w Niedzielé Przewodnią, był poświęcony ten Kościół przez J.O. Xiążęciá Jegomości Biskupá Wármińskiego Krzystofá Szembeká, ktory téż był záłożył kámiień pierwszy ná tenże Kościół, w którym Ołtarz wielki mármurowy, Cymborium, ganeczki y posádkę wystáwił ś.p. J.O. Xiążę Jegomość Felicyan Szániáwki, Biskup Krákowski, z łzczodroblivey swoiey Páńskiey łáski.

Ołtarz wielki uprzywileiowany Indultámi Rzymskimi zá dušze w czyšcu. Mamy Relikwie SS. Rożnych od godnych Prálatow, osobliwie téż całą Głowę S. Máxyimiáná Męczenniká,
ktora—

która Oćiec Święty KLEMENS XI. przy Błogosławieństwie swoim na tę fundacya ofiarował na prozbę Fundatorów, temu Kościołowi. Jest także Relikwia z całego Ciała Kostki S. Faustry. Męczennik, od Jegomości Xiędza Nuncyusza Fundatorowi ofiarowana. Odpuły mamy na pewne czasy, Regułę tę trzymamy co y u S. Marcin, a y zostaiemy pod posłuszeństwem Wielebnych Oycow Karmelitow Bosłych.

53. Kościół Świętego F L O R Y A N A.

Sławnie wieczney pamięci Krol Jągielo, Teologom Akademij Krakowskiej ten Kościół podał, z Kancellaryami Poznania, Łeczycką, y Sieradzką: do tego Kościoła Krol Stefan Probstwo inkorporował, y naprzod ie podał onemu w pracach sławnemu, w Teologij Świętey biegłemu, w językach uczonemu Professorowi Akademij Krakowskiej, X. Stanisławowi Sokółowskiemu Káznodźci swemu: Jest przy tym Kościele Prálatow 4. Proboszcz, Dziekan, Kułtosz, y Kántor, Kánonikow 8. Wikaryow także. Ma y Relikwie SS. Bożych, iáko to Drzewo Krzyża S. w Krzyżu srebrnym pozłociłym, fistuła od rąmienia z ręki práwy S. Floryána Żołnierza y Męczennik, Pátron Polskiego, uczciwie w srebro opráwna, a tę w każdy Poniedziałek wystawiaią na Ołtarz wielki przez rok, gdy się odprawuie Wotywa o tym Świętym, iest ieszcze y druga Relikwia okazała tegoż Świętego Pátron, álbo ráczey ramię w Pácyfikale srebrnym, a tá ząwarta przez W. X. Woyciecha Borowiusza w Piśmie S. Doktor, Proboszczá tutecznego, są y w Krzyżach 16. srebrnych y pozłociłych, wiele inszych rozmaitych Świętych Relikwij, oprócz tych ktore we dwóch osobnych tekách są ząwarte, a Imioná są ich te:

Pálec cały S. Andrzeiá Apostoła, tegoż Pártykuły dwie známe Krzyża łzuka na którym ten Święty umarł. S. Janá Chrzcićiel. S. Filipá Apostoła. S. Jákułá większego Apostoła. S. Jákułá mniejszego Apostoła. S. Bártłomieiá Apostoła. S. Márcułzá Apostoła. S. Wáwrzyńcá Męczennik. S. Chrystopho:á

Męczenniká. S. Grzegorzá Męczenniká. S. Mikołaiá oleiek z kości pływacy. S. Kátárzyny mleko z gory Synái. S. Málgorzátý Pánný M. S. Cecyliý P.M. S. Urszule P.M. S. Máryi Mágdálény. S. Elźbiety Wdowy. SS. z Jedenástu tyśięcy czástkí z Głow.

Są y Obrázy stároświeckiego málowánia PANNY Przenay-
świétszey bárdzo cudowne, koło tych w ramách są te Relikwie
Świétych Bożych.

Świétych Szymoná y Judy.
Świétego Benedykta Opátá.
Świétego Augustýná Biskupá,
Świétego Łázará Biskupá.
Świétego Remigianá Biskupá.
Świétego Alexandrá Biskupá,
Świétego Mikołaiá Biskupá.
Świétego Sylwestrá Biskupá.
Świétego Stánisławá Biskupá,
Świétego Woyciechá Biskupá,
Świétego Wáwrzyná Męczenniká.
Świétego Wáclawá Męczenniká.

Świétego Wálentego Męczenniká.
Świétego Eustáchiuszá Męczenniká.
Świétego Maurycego Męczenniká.
Świétych Młodzieniázkow álbo nie-
winniátek część I.
Świétych Kosmy y Damiáná.
Świétego Zygmunta Krolá,
Z Obrusa Wiczerzy Páńskieg.
Z Jásleczek Paná JESUSOWYCH
Z słupá biczowánia Paná JEZUSA.
Z zawięcia Nayświétszey PANNY
MÁRYI.

Y inszych wielu w partykułách mnieyszych, y to tu w tym
Kościele wiadomości godna rzecz, iest iedná świecá z wosku
gruba nákształt słupá, ná siedm łokci zrobiona, y pod Krucyfi-
xem zdawná wórząd Kościoła postáwiona, ktorą tylko raz do
roku palą przy Mszy Świétey, która się odpráwiuie o TROYCY
SS. w Poniedziátek z Nayświétszym SAKRAMENTEM przywo-
dny, á to ná pámiátkę ognia zbył wielkiego, który był Roku
1528. w dzień S. Márká. Gdy ten pożar poczáwszy od S. Ger-
trudy ná wále, S. Mikołaiá Kościół, y okoliczne Przedmieście,
Podwále, Kleparz, Biskupie, część Gárbárzow, w Krakowie zás
nowá Bramę, y S. Mikołaiá Ulicę, y aż do rynku, y insze aż
do świeckiey Bramy, wszytko w perzynę obrocił; tegoz Roku
w tymże pożarze był widzianý S. Floryan ná powietrzu z naczy-
niem wody, zálewaiąc Kościół pod iego Tytułem zmurowány.
potym widzeniu on pożar ogniowy záraz ugásił, zá co Pánu BÓ-
GU y po dziś dzień w Poniedziátek Przywodny przy Mszy Świé-
tey Obywá-

rey Obywatele z postronnymi ludźmi y Świętemu Floryánowi dziękuią; ofiáruie się tu wiele ludzi w tych podobnych nie-
szczęściach, y uciekają się do S. Floryána, á bywają poćieszeni,
iako wielkie wotá albo Regestrá Kościelne dają znáć. Ma Brá-
ćtwo pod Imieniem Ubośtwá Pána JEZUSA, Ołtarzem y Obrá-
zem PANNY Nayswiętszey, bárdzo pięknym ozdobione. To
Bráćtwo uprzywileiowane iest od Naywyższych Pásterzow Od-
puśtami wielkimi, Dyrektorem tego Bráćtwá Káznodziejá tu-
teczny. Powinność tego Bráćtwá, ubogich zmártych darmo
grześć (miánowicie Brácią tego Bráćtwá, y ceremonią Chrze-
ściáńską ciáśtu powinna oddać: używa to Bráćtwo kap żelo-
nych w swych Processyach: Kościół to iest piękny, ma swoje
wielkie y częste Odpusty, zmurowány Roku 1185. *teste Mietbo-
vio.* Odpoczywają tu wiele ciáś starych pracowitych Dokto-
row, Professorow Akadémij Krákovskiej, o którychby wiele-
pisać trzeba.

54. Kościół Świętych SZYMONA y JVDY.

OD Pobożnych był ludzi zbudowany, zgorzał po dwa rázy,
teraz *de novo* z gruntu wymurowány, przez Prowizorow z
uproszenia jałmużny Roku 1639. Dla zápowietrzonych był to
pierwszy Szpital: teraz ma dosyć ubogich Mieszczan Klepár-
skich, ktorých, opátruia ciż Mieszczanie zczyńszow. Ma
swe Odpusty, y Xiędzá Probośzczá.

55. Świętych FILIPA y JAKVBA.

TEn Kościół należy do Probośtwá Wszyśtkich Świętych po
kilká rázy pogorzał, teraz iest restaurowany przez Xiędzá
niektorego Wikáryego Świętego Floryána, który go kosztem
swoim własnym máiąc podány z rąk Kolegiáckich restaurował.

56. Kościół Świętego WALENTEGO.

PRzy tym iest Szpital dla białychgłow, ná ten czas trędowá-
tych zbudowany, ma ten Kościół ochędośtwo piękne z
stáranie

stáraniem pobożnego, wielkiej uczciwości Xiędzǎ Adámá Małagá Proboyszczǎ tego Kościoła, Káznodzieie S. Floryáná: ma Odpusty kilkákroć do roku zupełne, ma y Relikwie S. Wálentego Prześcierádło, y Welum Nayświétszey Pánny, restauirowány *de novo* zá stáraniem wyžey miánowaného Oycá, ktoremu niech będzie Pan BOG zapláta.

57. Kościół Świętego K R Z Y Z A ná Kleparzu. niegdy Słowácki zwány.

TEn Kościół był z fundámentow crygowány od S. Jádwiigi Nayiásnieyszego Władysławá Jágelloná Krolá Polskiego, Małżonki dla Słowakow, ktorzy w tym Kościele swoim Słowiańskim ięzykiem nabożeństwo odprawiali; lecz nie zewszystkim ieszcze skéńczony będąc, w krotce potym zgorzał, y więcej iák przez pułtorástä lat w ruderách swoich leżał. Potym Łáskáwych Dobrodzieiow iáłmużny ná tych rozwálinácg Káplí-Káplícę drzewiáná wystáwiły, ktora Xiędzom Wikáryom Świętego Floryáná, rázem przy Inkorporácii Kollácii Kościoła S. Floryáná Prześwétney Kápitule támeczney przez Nayiásnieyszego Alexándrá Krolá Polskiego iest dárowána. *Tandem* w Roku Páńskim 1584. wzbudził Pan BOG nowego Dobrodzieiá Szláchetnego Jego Mości Páná Janá Sroczyńského, Łáwniká Wyžszego Práwá Mágdeburskiego, Zamku Krakowskiego, ktory z Małżonką swoiá Agnieszką nie tylko ten Kościół wymurował, y Prowizyá opátrzył, ále też w Roku 1586. od Nayiásnieyszego Janá III. Krolá Polskiego pensyá pewná z Zup Wielickich (áby wiecznemi czásy Chwałá Páná BOGA w tym Kościele odprawiała, y Kápellan przy tym Kościele swoię mógł mieć subsystencyá) wyiednał, y Przywilej ná tę pensyá otrzymał; *Juspatronatus* tego Kościoła wymurowánego przy Kápitule Świętego Floryáná ná iednego Xiędzǎ z Xięży. Wikáryow zostáwiwly. W tym Kościele dwá rázy wrok Odpust bywa, raz ná Ználezienie Świętego Krzyżá w Máju, drugi raz ná Podwyższenie S. Krzyżá w Wrześniu. W tymże tákże Kościele iest Ołtarz pod tytu-

pod tytułem Nayświętzey MARYI PANNY za Dusze zmarłych w Szrody, y przez całą Okawę zaduszną uprzywileiowany, przed którym gdy Káptan Miąza S. odprawi, duszę z mąk czyścowych uwolniona. Także w Adwent na dziewięć dni przed Bożym Narodzeniem, odprawuie się Nowenná *Expectationis Partus B. V. MARIAE* Odpustami od S. Stolicy Apostolskiej uprzywileiowana. Także w tym Kościele znáyduie się znaczna Pártykuła Drzewá Krzyża Świętego Autentykowána, w Relikwiarz srebrny pozłóciłsy wsadzona, z drugiey strony Relikwia S. *Modesta Mart.* máiaca, którą pártykułę Xiądz Krzyzecki, Pleban w pároxymie swoim do tego Kościoła ofiarowany na zawdzięczenie łask od Pána BOGA odebranych, *proprio sumptu* prokurował y do tego Kościoła Roku Páńskiego 1730. oddał. Przy tym Kościele rezyduie záfwsze Xiądz Prebendarz.

58. Kościół Pánien Zakonnych, Wizytek názwanych przy Kleparzu Krákovskim.

Klasztor Pánien Zakonnych od Náviedzenia PANNY Przenayświętzey názwanych przy Kleparzu Krákovskim fundowany iest od Jáśnie Oświeconego Xiążęcia Nayprzewielebniejszego J. M. X. Janá Máłáchowskiego, Biskupá Krákovskiego, wielkim bárdzo á prawie Krolewskim sumptem wystáwiony, oraz y z Kościołem, pod tytułem S. Fránciszka Sálezysza, przez samegoż Xiążęcia J. M. Roku Páńskiego 1695. dnia 24. Czerwca, z nádaniem czterdziestodniowych Odpustow poświęcony, ktorego Poświęcenia Uroczystość dorocznie odprawuie się w Niedzielę pierwszą po Ostawie Náviedzenia Panny Przenayświętzey. Przy Ołtarzu wielkim są Odpusty w każdy Poniedziałek, dla wybáwienia dusz z ognia czyścowego. Jest w tymże Kościele Bráctwo Sercá Pána JEZUSA Chrystusa, ktore ma osobliwe Odpusty sobie pozwolone w Piątek po Oktawie Ciála Bożego. Przy tym Kościele Panny Zakonne, żyją prawie po Anielsku, według Reguły Apostolskiej, nabozeństwá y bogomyślności w dn*e* y w nocy odprawuia w Chorze y w Celách:

y w Celách: iest tu wiele Pánien Szláchetnie wysoce zrodzonych ná Duchowne dánych wyćwiczenie, przy którym uczą się oraz ięzyk Francuskiego: więcey iednak czasu trawiać ná modlitwie, aniżeli przy Grámmátce Francuskiej. Między Pánnami Zakonnemi, Posłuszeństwo, Czystość Anielská, Ubóstwo Apostolskie, kwitnie y kwitnąć będzie ná wieki. Amen.

59. Kościół Świętego PIOTRA ná Gárbárzách.

POd władzą Fary Świętego Szczepaná zmurowány ten Kościół od M. Janá Mella Medycyny Doktorá, y fundacyą opátrzony Roku Páńskiego 1498. tam w progu tego Kościoła leży człowiek w wielkie cnoty ubrány, Powinien tu Xiadz Niemiecki mieszkać dla Gárbárzow: lecz teraz swe Nabożeństwo Niemcy odpráwiają w Kościele Świętego Woyciechá, (iákom tam przy tym Kościele wspomniá,) teraz tedy iest w podawániu Akádemií Krakowskiej. Ma fundacyą dobrą, Relikwie Świętych Bożych, y Odpusty swoje, ma y Cmyntarz wielki dla zmártych grzebieńia: Ná tym Cmyntarzu, ná zachod letny Słóhcá, od Kościoła, ná niektóre czasy, widuią światłość ná kształt świece piáci, ludzie nabożni, co to znaczy, BOG sam wie.

60. Kościół Nayświętzey MARYI PANNY Náwiedzenia ná Piasku.

Władysław drugi Monárchá Polski rzeczony *Hermanus* Kościół ná tym mieyscu zaczął fundowác Roku P. 1087. á to zádoznániem takiego cudu. Miał ten Monárchá chorobę w nosie nieuleczoną, w którym się záległo było robáctwo, á tak y fektor przykry, y boleść niecznośna Monárchę dręczyła. Gdy ludzkie nie pomagały lekárstwa, do Boskiej udáie się pomocy. A mysląc o tym, snem zmorzony, záśnął. W tym pokaże mu się Nayświętżi MARYA PANNA, y pokázuie to mieysce, gdzie teraz Kościół y Klasztor stoi, mowiać áżeby tam szedł, á gdy obaczy siálki, pod niemi żeby kazał kopáć y szukać piasku. Tym piaskiem (mowiła Lekárká chorych MARYA) nos potrasnąwszy

trząsnąwszy uzdrowiony został. Co gdy przy obecności Lambertá Biskupa Krakowskiego, y wielu Duchownych, uczynił, ná tych miast cudownie został uleczony. Więc ná zawdzięczenie Pánu BOGU tak wielkiego dobrodziejstwa Kościół ná tym mieyscu fundować zaczął, ále mu ledwo chor máły y Zákrystą wystawić, á dla większego choru tylko fundamentá założyć przyšlo dla woyny postronney, domowych rozruchow, y śmierci. Po nim Piotrowi Duninowi Hrabi ná Skrzynnie Stároście Wrocłáwskiemu ledwie ściány choru wielkiego śmierć zaskoczywszy wywieść dopuścił. Aż dopiero Roku Chrystusowego 1390. świętey pamięci Władysław Jagello Krol Polski, z Jádwigą Krolową Małżonką swoją, dzieła niezupełnego szczęśliwie dokończył, y Klasztor przy Kościele wystawił, do którego Roku P. 1397. Oycow Kármelitow wprowadził z Prági, y Kościół im do rządu podał.

Ten Kościół poświęcony jest pod założeniem Świętá Náwiedzenia Náyświętszey MARYI PANNY, ktore świeço od URBANA Szóstege Papieżá pochwalone, y postanowione było. Odpust ná to Święto, y przez całą Oktawę od Stolicy S. Apostolskiej pozwolony jest zupełny. Ktory się podziś dzień odprawuie przy tak licznym ludzi konkursie, iż w Święto samo y przez Oktawę, więcej, mniej, nád sto dwádźiesią, álbo trzydźiesią tysięcy ludzi, BOGU przez Sákrámentálną Spowiedź uspráwiedliwionych w tym Kościele Ciáło Páńskie przyjmują, y z póciechą duchowną do domow swoich wracają się.

Ma ten Kościół Kápliec wspaniałą ku południowi położoną, w ktorey jest Obraz MATKI Náyświętszey piastujący Syná swojego, á ten Obraz nie jest málowany penzlem málárskim, ále od iednego swiátobliwego tegoż Zakonu Kápláná, ocyrkłowany niby do málowania ná murze, sam cudownie zá spráwą Boskiej Wszechmocności wyniknął. Przy tym Obrázie wiele ludzi siedm świec gorących, y swiátość z Niebá widywáli, y spiewanie Anielskie słyszeli. Co gdy się doniosło do Zwierzchności Duchowney Miásta Krakowá, náznaczyli nocną straż ież-

li to nie dzieie się przez iákich ludzi lekkomyślnych. Sam także Szlachetny Mágistrat Krákowski náznaćzył Mężow zacnych y wiary godnych, ktorzy tego doświadczyli, y prawdę tę rzetelnie wyználi. *Ex Speculo Carmelit: edito Antverpia Annó Domini 1680. pag: 662.* Cudá także niezliczone działy się, ále ich dokumentá przy deflagrácii Kościoła y Klasztorá w Roku P. 1587. w wielkiey liczbie pogorząły. Więć dopiero od Roku 1520. o. opisiuie ich dość znaczną liczbę Przewielebny J. Xiądz Mikołay Grodziński, Sekretarz J. K. M. w Książce názwaney: *Divi Virgo Cracoviensis Carmelitana.* Ktora to Książká ná Polski ięzyk przetłómaczona, y z druku wydána iest od Zakonnikow tegoż Klasztoru.

Wszystkie w tey Książce wypisane Łáski, Cudowney w Obrázie swoim Mátki Naysw: ludziom w rożnych przygodách y nieszczęściách zostáiacym świadczone ogłaszaia, nieczmierná Jey dobroć, á do nabożeństvá y dziękczynienia sercá czyrájących zápaláia. R. P. 1634. d. 15. Páźdz: tak się był ten Obraz zmienił, y on śliczny Xiężyc *Pulchra ut Luna Cant: 6. v. 9.* tak się zámcił, że Twarz Święta Obrázu tego stáła się bárdzo bláda niby smutek iáki pokázuiąca. Zbiegáli się ná ten cud Obywátele Miastá Kráková, y inni z poblížszych Wsi y Miałeczek. Rokowáli wszyscy nieszczęśliwe przygody ná Oyczyznę: A przestráśzeni będąc, taką Obrázu odmiáną, znaczną pokutę y poprawę czynili, ile że Káznodziecie przerázliwym głósem po Ambónách wołáli. *Sol factus est niger sicut saccus cilicinus Apoc: 6. v. 12.* Wybrána iáko Słońce Piaskowa MARYA, stáła się czarna, iáko żałobna wlościennicá. Trwála tá, sercá ludzkie przerażaiaćca Obrázem odmiáná dni dwánaście, aż dopiero w trzynastym dniu w dzień SS. Apostołow Szymoná y Judy do pierwszej ozdoby y wdzięczności Obraz przywrócił się. Potym w lat 21. Roku 1655. pocił się ten Obraz potem nádprzyrodzonym, krople potu były iáko orzech láskowy, ktore, częścią że ná czole Obrázu S. stály, częścią że ná podłożoną tuwálnią spływały y spadały, wiele ludzi Duchownych y Swieckich widziało. Trwał ten cudowny pot godzin dwie. Krotko potym nástąpiła inkursya Szwedzka do Kráková, pámięt-
na cáłcy

tna całej Polscze wielką srogością, a względem tego S. mieysca, obmierzliwością y spustoszeniem bardzo żałośna. Albowiem heretycka złość Obrązom Świętym nieprzyjazna, za powodem Wiertczą Generała woyską Szwedzkiego, które się było w Krákwie zamknęło, z okazyi zabitego od naszych przekłętego Obrązoborce (ktory szpadą uderzył w Nayświętszą Twarz Cudowney ná Piašku MARYI, bluźniersko mówiąc: *Doswiadcze teżeli wasza MARTA cudá jeszcze czyni*) Umyśliła tedy przekłętą złość heretycka Kościoł y Káplicę, oraz y Klasztor zruinować, y dziedziczną Obrązowi z kawałkiem muru, wydrzeć possessyá ná Piašku, w proch mur rozsypawszy. Wykonáli to wszystko z wielkim gniewem, a niemniejszym żalem pátrzących. Zrownáli z ziemią mury wszystkie wspániała robotą y kosztem wielkim stawiane, iedney tylko sztuki, ná ktorey iest Obraz, z dárú Bożego ani ármatą skruszyć, ani minami wysadzić nie mogli. Więć nayprzód z rumow wysypáli mogiłę wyłoka nád Obrązem, a potym ná wieczną wzgórdę, zdechłych szkap swoich ścierwy z Miasta wywłoczyli, y ná tym mieyscu, gdzie cudowny Obraz zágrzebli, zdechłe ścierwy grzebli. Już każdy rozumiał, że Obraz ná wieki zginął, a pátrząc zdálęká plákáli ludźie wielkim płaczem, wołając z lámentuiącym Prorokiem: *Cecidit Corona capitis nostri Ibr. 5.* upadła ozdoba głowy naszej. Aż też P. Bog dał, że Szwedzkie woysko R.P. 1656. rożnemi krwawemi potyczkami niszczyć znácznie poczęło, y strwożeni Szwedzi odmiáną szczęścia, ustąpić z Krákwą ze wstydem musieli. Więć gdy trochę wytchnął sobie Krákw od iármá nieprzyacielskiego uwolniony, schodźili się gromádnie ná to Święte mieysce obywátele tuteczni y postrojni, rzewliwemi głósy plącąc y nárzekáiąc że ich pośiechá zginęła. Y z nabożeństwá a żarliwości poczęli odrzuć rumy, ścierwy śmierzące wywłoczyć, chcący szukać zágrzebanego w żałosney mogile Obrázu. Aż nád spodziewanie, gdy onę wdzięczną Bogu, y Mátcie iego Nayświętą czynią robotę, cudownie bez wszelkiey ludzkiey pomocy odstaąpiły rumy, pokazał się Obraz wdzięczny y nienaruszony, iędnę tylko

dnę tylko w twarz siojey zostawiwszy ranę, zadaną od szpady nieubożnego heretyka. Więć z wielkim nabożeństwem powitawszy Krolow sioję, a kamienie y rummy lepiey uprzątnawszy, na prędcę Kápliczkę drewnianą postawiono, w ktorej pierwszą Mszą S. miał J.W.J.X. Mikołay Oborski, Biskup Laodycki, Suffragan, Archidyakon, y Oficynał Krakowski. Z iasnużn zaś nabożnych Pánow Duchownych y Swieckich, y innych ludzi, stanął ten, ktory teraz iest Kościół, Klasztor, y Káplica. O tym wszystkim czytać może łaskawy Czytelnik szerzey w Książkach wzwyż pomienionych.

Ze zaś te Książki iedne dawnością czasu są sterane, insze poginęły, y mało co się ich znayduie, a coraz to więcey przybywacudow, łask świadczonych od Krolowy Niebieskiej, ktorej pragną wynisć z pod prasy Drukarskiej na widok światu Polskiemu, a są konserwowane *in Archivu* tegoż Klasztoru; dla tego Oycowie tamteczni proszą codziennie Páná Bogá, á żeby iakiego Dobrodzieia nárcznał Duchem Świętym, ktoryby szczerobliwoscia swoia dopomogł do przedrukowania dawnych, y wydrukowania świeższych, ku więksey czczi y chwale Páná Bogá, y Mátki iego Nayświętszey.

Jest także przy tym Kościele Káplica Bracka, Arcybractwa Szkáplerz S. ktore w wielkiej nabożności przedziwnie kwitnie. Ludzie do tego Bractwa S. zewsząd tłumami się schodzą, osobliwie podczas Odpustow, y Szkáplerz S. nabożnie przyimują. A tym ktorzy się wpisuią, y Szkáplerz S. przyimują, o powinnościach do tego Bractwa należących, Xiadz Promotor, ktory przyimuje, informacya daie. Ma to Bractwo osobliwsze swoje Przywileie, ktore samá Nayśw: PANNA uprosila, y nádala. Między ktoremu są te nayznacznieysze. Pierwszy, że kto w pisany w to Bractwo, Szkáplerz S. na sobie nosi, a pilnie y nabożnie zachowuie powinności Brackie, uydzie potępienia wiecznego, álbowiem Nayśw: PANNA szczegulne iemu u Syná swo.ego iedną łaski, á żeby w grzechu śmiertelnym nie umarł. Który to Szkáplerz MARKA BOLKA oddaje Sw. Szymonowi Stokcyuszowi na

ten czas Generalowi całego Zakonu Karmelitáńskiego, mówiła *Accipe Fili dilectissime hoc tui Ordinis Scapulare...* In quo moriens aeternum non patietur incendium. Drugi: że Najswiętsza PANNA káżdey Soboty zstępuje do czyścá, y z támtąd dusze Bráci y Siostr Szkáplerzá Świętego ktorekolwiek znájdzie, miłostíwie wybawia, á do Krolestwá Niebieskiego doprowadza. Jáko o tym świadczy *Bulla Sabbatina JOANNIS XXII. Pontif. Max.* potwierdzona od ALEXANDRA V. KLEMENSA VII. GRZEGORZA XIII. y inszych Oycow SS. Papieżow. Ma y Odpusty wielkie od Stolicy S. nádáne. Y absolucyá, álbo rozgrzeszenie od winy y káry w godzinę śmierci, ktore ma bydź dáne tym, co Szkáplerz nosza w to Bráctwo wpisani, przez Kapłana ná to władza má- iącego od Przełożonych Zakonu Karmelitáńskiego. Jest ubo- gácony Kościół ten y w Święte Relikwie. Jáko to: Jest częstká drzewá Krzyżá S. pártykułá z kości S. Mácieiá Apostoła. Głowá S. Klemenśa Męcz: Świętych, Anioła Kármelity, Konstáncyusza, Wiktorá, Plácydá, Tranquilla, Gaudentego, Konkordyusza, Bonáwentury, Fortunatá, Cyryáká, Błáżeiá, Kalixta Papieżá, Tytusa Dyakoná, Farsycyusza, Seweryna, Urbana, Witaliá, Felixá &c: Doroty S. Pánni y Męcz: Ręká. SS. Urszule, Angele, Klemencyány, Máłgorzát, Lucyi, &c. SSw. Jędrzeiá Korśyná Biskupá Fesuláńskiego, Świętego Woyciechá Wyznawcow, Świę- tey Máryi Magdáleny, Zakonu Kármelitáńskiego, y inszych wielu Świętych Páńskich.

Ma Odpusty Stácyi Rzymskich. We wszystkie tákże Świętá wielkie ktore się zowią *Domini Sabaoth*, iáko to Národzenie Páńskie, Obrzezanie, &c. y w Świętá Najswiętszey PANNY, ták- że w Niedziele Bráckie, to iest w Niedzielę drugá káżdego Mie- siácá, Odpust zupełny. Y w insze dni całego roku, á osobliwie przez cały Post wielki w káždy dzień modlącym się w tym Ko- ściele zá podwyższenie Kościoła S. Kátolickiego, zá wykorze- nienie heretyków, zá zgodę Pánow Chrześciáników, sa wielkie Odpusty od Stolicy Świętey nádáne, byle tylko modlący się w tá- sce Boskiey byli, do ktorey codzienne przygotowanie iest, wzbu- dzenie w sobie żalu serdecznego zá grzechy. A osobliwie sa dni dwádziestá

dwadzieścia siedm, w które Stolicą Świętą Apostolską modlącym się w tymże Kościele (iako też y w innych Karmelitáńskich) uwolnienie dusze z czyścá pozwala. Są zaś te dni. Dzień Popielcu, Wtorek y Srzodá po Niedzieli pierwszey postu. Srzodá po Niedzieli drugiey postu. Niedziela trzecia postu. Srzodá po teyże Niedzieli. Niedziela czwarta postu. Poniedziałek y Srzodá po tey Niedzieli. Srzodá, Czwartek, Piątek, Sobotá po Niedzieli piątey postu, Srzodá y Czwartek, po Niedzieli Kwietney, Srzodá po Niedzieli Wielkonocney. Srzodá Krzyżowa przed w Niebowstąpieniem Páńskim. Srzodá, Czwartek, Piątek, Sobotá po Świętách Zesłania Duchá Świętego. Dzień Przenayśw: TROYCE. Dzień Bożego Ciála. Dzień Ś. Janá w Oleiu szofsy Májá. Srzodá, Piątek, Sobotá Suchych dni w Wrześniu. *Ex Bullario Carmelitarum.*

61. Kościół Najswiętszey PANNY MARYI Zwiastowania OO. Kápucynow ná Ogrodnikách.

Roku Páńskiego 1695. w dzień Dominiká Świętego przyszło do Krakowá trzech Oycow Kápucynow Zakonnikow Fránciszka S. Przewielebny Jan Fránciszek Komisarz, *ab Arreti*; Ociec Bernárdyn *á Senie* Káznodzieicá: y Brát Károl *ab Uzzano*. Tych trzech Oycow przyjął w dom do siebie J. M. P. Dyonizy Mceotti, Prefekt Poczty J. K. M. y Rzeczypospolitey, á dnia trzeciego prezentował ich J. O. Xciu J. M. Janowi Máłachowskiemu, Biskupowi Krakowskiemu, od którego wdzięcznie przyjęci, otrzymáli zaráz konsens, áby się mogli fundowác przy Krakowie: y gdy długo szukáli mieyscá sposobnego, upátrzyli sobie Ogród wielki J. M. P. Kántellego Ráyce Krakowskiego, ten zaráz, y drugie przy nim zá znaczne pieniądze Dobrodzieiow swoich zákupieli: máiąc tedy plác gotowy y przestrony, dał im BOG zá Fundátorá Kościoła y Klasztoru, Wielmożnego J. M. P. Albrychtá Dębińskiego, Chorążego Zatorskiego. Ten Pan pobożny z własney swoiey substancyi, bárdzo prędko Kościół im wystáwił y Klasztor, y Roku Páńskiego 1699. gdy Oycowie Kápucyni z máley swoiey Kápliczki, czyniąc Processyá z Przenayśw:

z Przenayświętszym SAKRAMENTEM przyszli przed nowy Kościół, czekał ich przysicia przy drzwiach Kościelnych pobożny Fundátor J. M. P. Albrycht Dębiński, pospołu z swoją Małżonką Jey Mością Pánią Zuzanną Doliwą Zydowską, wonniczącą Cnot doskonałych Rożą. Witając tedy nowych gości, naprzod przed przenayświętzym SAKRAMENTEM oboie poklękali, y czołem o ziemię uderzyli: potym sam J. M. P. Fundátor obszerłą, nabożną y wyborną Oracyą po łacinie iako do Włoskich Zakonników, którzy po Polsku nie rozumieli, onychże witał, z rąk swoich klucze Kościelne, y Kłasztorne onymże oddał, y wiecznemi ich Kościołá swojego postanowił y deklárował Dziedzicami. Odpowiedział zátym z podziękowaniem przemową po łacinie, z wielką żarliwością y płaczem Ociec Komisarz, przed Processyą Krzyż niosący. Wprowadzeni w Kościół Oycowie *Te Deum laudamus* śpiewáli y solenne nabożeństwo odpráwili, ktore niech kwitnie aż ná wieki, ná większą chwałę Boską. Amen.

W tym Kościele jest osobliwszy specyał, to jest w Ołtarzu wielkim, Obraz Panny Przenayświętzey MARYI Zwiástowania, (gdyż y Kościół jest pod tytułem tymże) doskonałe odmálowány, z Obrázem tego, który jest w Florencyi Mieście głównym, Jáśnie Oświeconego Wielkiego Xiążęcia Hetruryey, w Kościele Zakonnych Oycow Serwitow, przedziwnie cudami słynący, ręką y penzlem S. Łukaszá málowány. Z tego tedy Prototypu od S. Łukaszá wystáwionego, rozkazał Nayiásniejszy Xiążę Hetruryjskie *Kosmus III. Medices* nazwany, Obraz doskonałe podobny, swojemu nayprzedniejszyemu Málarzowi odmálować, y zá osobliwy podárunek do Polskiej, ná instancyą J. M. P. Antoniego Bruni Bároná, dla Kápucyńskiego Krákowski Kościołá odesłać.

Tenże Święty Kościół, máiąc iuż Ołtarze wszystkie, ozdobnie przez wielkich Dobrodzieiow wystáwione, ná instancyą Wielmożnego J. M. P. Fundátorá, z wielką Uroczystością poświęcony jest, przez Jáśnie Oświecone Xiążę, Jego Mości Xiędz

Xieźdzá Kázimierzá Łubieńskiego, Biskupá Krakówskiego.
Roku Páńskiego 1730.

Miedzy inšzemi Ołtarzámí Kościoła tego, iest w Ołtarzu ie-
dnym Státuá Cudowna Świętego Felixá z *Kantalicum*, Kápu-
cyná w rożnych potrzebách doświadczonego Pátroná, zá kto-
rego przyczyną wszyscy do niego uciekáiąc się szczerze, wiele
łask y Dobrodźcystw z rąk Boskich odbieráią, ták dálece; że ká-
ždy od Felixá uszczęśliwiony y poćieszony odchodzi. Święty
ten po rożnych mieyscách y kráiącích wielkimi cudámi od Páná
Bogá wślawiony, w Roku 1712. dnia 19. Májá od Klemensa XI.
Pápieżá szczęśliwie ná ten czas pánuiącego w poczet Świętych
Páńskich policzony iest, ku ktoremu wiele potym ludzi do ośo-
bliwszey wenerácii y nabożeństwą záchęciło się.

Y tu w Krakowie ná prágnienie wielu osob godnych po-
mieniona Státua jego w tymże roku dnia 18. Páździerniká z Ko-
ścioła Archipresbiterálneho Nayświętszey PANNY MARYI in-
Circulo zostáiącego do Oycow Kápucynow z wielkim y nabożeń-
stwem *Solennissimé* wprowadzona. Pod czas tey Introdukcyi
splendidissimo apparatu odprawioney, osobliwsze ku temu Świę-
temu pokazało się nabżeństwo y áffekt J.O. Xiążęciá JMści Sie-
wierskiego, Kázimierzá Łubińskiego, Biskupá Krakówskiego,
kiedy nietylko ákt ten, wspaniała przyozdobił ápparencyą,
Konwent wielką opátrzył iáłmużną, ále y sam nie żálując fa-
tygi swoiey ták ná początku solennizácii tey, iáko y ná kon-
kluzyi Oktawy Pontyfikálnie Celebrował, wszystkich wiernych
do gorącego nabożeństwą záchęciąc.

Jákoż świątobliwym nieśmiertelney godnego pámięci Páná
tego przykładem pobudzeni, wiele Ichmościow Pánow Obywá-
telow Prześwíetnego Woiewodztwá Krakówskiego, ták też y
samego Miasta Stołecznego Krakówá, honor Świętemu Feli-
xowi, y wielkie czynili przysługi, Konwentowi zás niemniej-
sze świadczyli dobrodźcystwá; w ten czas bowiem od rożnych
Dobrodźcieow ták dostátنيا doszła iáłmużná, że dla sufficyencyi
iey Solennizacya máiąca trwác przez 3. dni, przeciągnęła się
przez

przez całą, Oktawę. Ten Kościół pod tytułem Nayświętszey PANNY MARYI Zwiąstowania, wiele Duchownemi Skąrbami Odpustow Zupełnych, od Oycow SS. Papieżow ubogącony: bo oprócz Świętá Niepokalánego Poczęcia Tytulárneho, y Świętego Felixá, pomienionych Błogosławionych także, y oprócz inszych Uroczystości, Świętych y Błogosławionych trzech Zakonow Seráficznego Oycá y Pátryárchy Fránciszka Świętego, w każdą Niedzielę trzeciá każdego Miesiáca bywa Odpust Zupełny, z Komunią Generálną, zá dusze zmarłe, y w też Niedziele tak z ráná, iáko y po południu odprawuie się Nabożeństwo zwyżstawieniem Przenayświętszego SAKRAMENTU; z Kazániámi ráno Polskim, po Nieszporách Niemieckim, dla pożytku y zbáwienia dusz naydroższą Krwią Chrystusa Páná odkupionych.

Nádto ieszcze we wszystkie Świętá przez cały Rok przypadające, iáko też y w Niedzielne, po Nieszporách Kazaniu Niemieckim, Litániách Loretáńskich Nayświętszey PANNY MARYI dáie się wieczorem Benedykcyá, dla tego iedynie (co po wszystkich Kościołách nászych zachowuie się) że iáko ci Oycowie Miałt tego, od Przeświętnych Woiewodztw, y całej Nayiáśnieyszey Rzeczypospolitey Polskiej, nieprzeliczone odbieráią dobrodźieystwá, tak w rekompensę łask dobroczynnych. Nayiáśnieyszey Rzeczypospolitey, wszystkim Obywátelom Korony Polskiej á swoim Dobrodźieiom wieczne od Májeřtátu Boskiego przez tę benedykcyá ziednáć prágná błogosławieństwo.

Od rózných CHRYSZTUSOWYCH Namieřtnikow Kościoł ten Oycow Kápucynow wielu Przywileiámi y Odpustámi udárowány, wielkimi Łáskámi ozdobiony y poświęcony iest, kiedy w nim nie tylko Felix S. uřtáwicznemi slynie Cudámi, nie tylko Kájetán S. ućiekáiacym się do protekcyi łwoicy osobliwie tym, ktorzy się przez niego Opátrznosci Boskiej zupełnie polecáią, wielkie fawory y dobrodźieystwá świadczy, ále y samá Nayświętszá MARYA PANNA LORETÁNSKA, Mátká Boska nikomu do siebie szczerym

uściągającemu się sercem łask y dobrodziejstw swoich nieodmawia. Uroczystość Świętego Káietána odprawia się co rok z Odpuštěm Zupełnym 7má Augusti.

Káplica zaś Nayświętszey PANNY MARYI Loretáńskiey *in contiguitate* z Kościołem będąca, *ad normam* prawdziwego Domku Loretáńskiego, we Włotzech w Prowincyi Márchyi, w Páństwie Papieskim, wystáwiona iest sumptem znacznym, z szczerobliwości Wielmożnego Jegomości Pána Albrychtá Dębinskiego Konwentu oraz Krák: OO. Kápucynow Fundátorá.

Tenże nieśmiertelney pamięci Fundátor pomieniony Loretáński Domek tak *ab extra* Osobámi, iáko też *ab intra* znacznym nakładem, *in ambitu* także ozdobną pikturą y kłiká Ołtarzami przyozdobił.

A iáko w tercu tego Pána większe co raz ku Mátcze Boskiey pomnażało się nabożeństwo y áffekt, tak też co raz większey Domkowi Jey przyczyniał ozdoby y Fábryki: wystáwiwszy przystoyną *cum omni supellectili* Zákrytyą á co większa o poświęcenie iedno usilnie się starał, ktore *Solemni ritu* odpráwiło się w Niedzielę piątą po Wielkánocy. Státua zaś Nayświętszey PANNY MARYI Loretáńskiey, w prowadzona iest solemną y dosyć piękną ákkomodowána Processyá, z Kościoła Świętey ANNY, Przeseławney Akádemij Krák: wiele dla Mátki Boskiey z wrodzoney miłości ku Krolowy swoiey Polskiey ná ten czas czyniącey.

Nieprzestáie y teraz ráz Polskie Syny pielęgnuiąca Mátká Przeseławna Akádemia Krákovska czcić y wenerować Mátki Boskiey Nayświętszey PANNY MARYI Loretáńskiey, nieustájącym Nabożeństwem kiedy Uroczystość Konsekrácyi Domku iey corocznie *Solemnissime & devotissime* z całą frekwencyą swoią, przy Kazániu ránniejszym y Pánegiryczney poobiedniey Oracyi: *faventissimo utrisq; ab exedris ore* celebrować y enkomizować godnemi zwykłá tytułámi. *Postremo* w teyże Káplicy Nayświętszey PANNY MARYI Loretáńskiey w każdá Sobotę *ad intentionem* Wielmożnych IchMćiow Pánow Fundátorow Míza Święta Wotywą z ráná, wieczorem zaś Liránie Loretáńskie z wystá.

skie z wyśławieniem Przenajświętszego SAKRAMENTU y Supplikacyami odprawuie się na wiekuißtą cześć y chwałę BOGA w TROYCY Świętey Jedynejo y Przenajświętszey PANNY MARYI, Krolowey Polskiey.

62. Kościół BOZEGO MIŁOSIERDZIA.

Kościół pod tytułem Miłosierdzia Bożego przy Krákwie na Smoleńsku, między Wisłą y Rudawą zdawná iest zmurowány, o którym że żaden nie pisał, ktoby iego Patronem y Fundátorem był: przeto ia taką o nim pewną dáię relacyą. Zmurowány iest sto lat przeszło, á nie máiąc ktoby o nim zawiádował, przyszedł do wielkiego spustoszenia: Pobożny iednak Obywátel mieyscá tamtecznego, nieiáki JákuB Smukálá Cieślá zawiádował o nim y poprawiał, á gdy miał umierać, żony swojej prosił, żeby go w tym Kościele pochować kazálá, tę máiąc nádziecie, że tego mieyscá Pan BOG nie zapomni. Uczyniła to ona, y nád to w káždy Pohiedziálek Mszą S. zá te dusze, których tam ciáła leżą, odprawiáć kazálá, o nim aż do samey śmierci miałá stáranie. Potym przed lat dwudziestá kilka, ieden Káplan z liczby Spowiednikow Zamkowych, máiąc swoje nabożeństwo do tego mieyscá, á widzac Kościół spustoszony, począł myśleć o murowaniu nowego, iákoż co z większego iest iuż wymurowány z iáłmużny ludzi pobożnych. Kiedy zaś tenże y o budowaniu Szpitálá zámysla á mieyscá nań nieznáyuie, wtenże czas (dziwna rzecz) ieden Jurystá Jan Dłuski z Grodu Krákovskiego oddáie mu pewne Práwá, w Księgách Ziemijskich y Grodzkich Krákovskich ználezione, które dáia znáć, że Jan Zukowski z Bystrzyce, Roku 1543. u Janá Myszkowskiego z Mirowá, w Krákwie na Semye, kupiwszy Dwór Smoleńsk názwány (od ktorego názwiska, tam to Przedmieście Smoleńskiem się y teraz zowie) kazał przed nim Kościół zbudować, dáiać mu tytuł Miłosierdzia Bożego, á Dwór na Szpital obrocić, czego że po iego śmierci powinni nie uczynili, y owszem

fobie go przywłaszczyli, tenże Kápián záz dozwoleniem y rozkazaniem J. M. X. Piotrá Gębickiego łzczęśliwie pánującego, possefsory mieyscá tego pozwał, y dekret w Trybunale Lubelskim otrzymał Roku 1646. Czytájąc tę fundacyá pilnie uważałem, że ten pobożny fundátor, łwemu Kościołowi y Szpitalowi, dawa záz Pátrony Osoby pierwsze Miásta tego Stołecznego, á osobliwie záz naywyższego obrońcę J. M. X. Biskupá Krakowskiego, ná ten czas będącego, *Sede vacante* Kápitulę Krakowską, Rektorá Akádemyi Krakowskiej Burmistrzá, y Rádę Krák: y Páterzá ich X. Plebaná PANNY MARYI w Rynku. Ináczey ia rozumieć nie mogę, tylko, że Miástu temu y iego Obywátelom, dáie záz Pátroná Miłosierdzie Boże: záz co Páná BOGA chwalać, mielibyśmy prosić, áby modlitwy nášzey y Miłosierdzia swego od nas nie oddalał ná wieki. Ma też ten Kościół Świętych Replikwie z Rzymu záz pewnym świadectwem, y záz pozwoleniem Oycá Świętego Urbáná VIII. ze Cmentarzá Kálixtego wzięte, á przez Páná Hiácynthá Wáxmáná Stároścę Lipowieckiego temuż Kościołowi dárowáne: ktorých Świętych są te Imiona: Theodorá, Gencyáná, Justey, Antoniney, Lárgá, Relátá, Dezyderego, Felicyáná, Felicyýmá, Konkordego, Klaudyi, y Mánswecyi: ktorých modlitwom żeby się ludzie Chrześciánscy zálccáli, y one czćili, Oćiec Święty pozwala. Ma też Odpusty zupełne ná S. Krzyż w Máiu, od Oycá S. nádáne. Przy tym Kościele ludzi w powietrze zmárłych, y ubogich sumptu ná pogrzeb niemájących, bárdzo wiele leży: záz ktorých Msza S. w káždy tydzień, iedná pobożná Wdowá, wiecznemi czásy fundowála. Záz co Pan BOG w TROYCY Świętey iedyny, niechay będzie pochwalony ná wieki, á da zaplátę miłosierdzie czyniącym.

63. Kościół Świętego A V G V S T Y N A.

TEn ná Zwierzyńcu przez Jáxę z Domu Gryphow Roku 1162. zmurowány, á potym przez Gedeoná z tegoż Domu Biskupá Krakowskiego prowentem Kościoła S. Sálwátora opátrzony, przy tym

przy tym iest Zakon Pánieński S. Norbertá Pátryárchy Premonstrátensow, pod Regułą S. Augustyná żyjących. Teraz ten Kościół *de novo* iest kształtem pięknym y wesołym wynmurowany, zá stárániem Pánny Doroty Kackiey Księżni tuteczney, dawno zmárley : Ma ten Kościół ápparámentá piękne y kosztowne; ma y Bráństwo Nayświętszey Pánny Rozáncá S. iest y drugie S. Anny, y trzecie w tym Kościele stáre Przenayświętszey TROYCE z Odpustámi wielkimi, wśzystkie uprzywileiowane y ubogácone. Leży tu ciało B. Bronisławy, Pánny tegoż Zakonu, o ktorey Historye wspomináią, iż widziáła duszę S. Jácká do Niebá prowadzoną od Aniołow : także y B. Judythy Krákowiánki, wielkiey świątobliwosci Pánny, wślawionej cudámi, która umáráła Roku 1255. dnia 9. Márcá) Ma ten Kościół Relikwii Świętych Bożych niemáło, á miánowicie w srebrney ná też zrobionej śkrzyńce, ktorych tám niemáło iest, znapisem imion; Zakon ten kwitniewobserwáncyi Reguły w nabożeństwie w czuyności wielkiej, zá stárániem Pánien Przełożonych.) Ma też swego Proboszczá teyże Reguły co y Pánny.

64. Kościół Świętego SALWATORA. PRZEMIENIENIA PANSKIEGO.

FArny to Kościół przedtym był, ále przeniesiony do Klasztoru: iednák odprawuia tu swoje pogrzeby Páráśńanie. Kościół ten nayprzód był zbudowany od Piotrá Duniná z Skrzynná, człowieká cnot wielkich y świątobliwosci. Ten B. Piotr *Comes de Skrzynno* zbudował ná cześć y chwałę Bożą Kościołow 77. po róžnych mieyscách w Kroleństwie, ktoremu *Una Regina sum pessima* oczy wylupić y ięzyk urznąć bez przyczyny kazáła : iednák potym przez pięć lat z łáski Páńskiej dobrze widziáł y mówił o tym Pietrze szerzey Kronikarze piszą, iego cnoty święte wychwáłájac. O tym Kościele niektorzy mówią że był przedtym Pogańskim, á teraz z gruntu zá stárániem Pánny Xięni Doroty Kackiey wymurowány. Przed láty miał ten Kościół Kiu-
cyfix

cyfix wielce Cudowny, o którym tá jest Historya, że jest Przyssa-
ny z Morawy pierwszemu w Polsce Chrześcijańskiemu Xiążę-
ciu. To Xiążę tenże Krucyfix ná tym mieyscu z wielkiego na-
bożeństwą w szatę kosztowną, koronę złotą, y w trzewiki per-
łami hástwowáne ubrawszy, zostawił. do którego skrzypek grząc
piośniki swoje nabożnie chadzał: temu skrzypkowi ten Krucyfix
trzewik drogo zrobiony ze swey nogi spuścił, y dał ná poráto-
wanie uboostwa iego: o czym potym frásunek miał, lecz Pan
BOG niewinnego prędko wybawił, bowiem mu ten trzewik
wzięto, y Krucyfixowi oddano: Skrzypek pod Krucyfixem po-
wtore grząc nabożnie, który przy wielu ludziách od Ukrzyżo-
wánego powtore trzewik otrzymał, o którym trádycya jest, że
ten wzwyż miánowany Krucyfix, wzięty jest do Włoch do Sy-
rolu milá od Loretu. przy którym wiele cudów Pan Bog lu-
dziom od niego łáski y miłosierdzia żebrzącym pokázuie, jest
tu tego wizerunek.

65. Kościół Świętey MAŁGORZATY y JVDYTHY.

TEn zbudowany ná págorku pięknym, odprawuią tu nabo-
żeństwą iáko y w inszych, zawiáduie nim tákże Pánná Xie-
ni Zwierzyniecka, ma swoje Odpusty.

Czwarta Część opisanía Kościołów.
przyłączonych do Krákowskiých od J. M. Xięży Bi-
skupow Krákowskiých od lat kilkudziesiat.

66. Kościół Świętych Apostołów PIOTRA y PA- WŁA ná Tyńcu.

GDzie Zamek był przedtym ná gorze piękney skálistey, pod
którą Wisłá płynie, teraz jest Klasztor wielkiego Pátryár-
chy y Oycá

chy y Oycá wielu Zakonow Benedyktá S. ktory Kázimierz Pierwszy Krol Polski fundował. Ten álbowiem w Zakonie tegoż wielkiego Pátryárchy Benedyktá S. w Klasztorze Kluniáccńskim we Fráncyi leżącym, Professem y Dyákonem będąc, potym dla wielkich uciskow y náiázdow nieprzyiaćielskich, ktore ná Koronę Polską przez siedm lat podczas *Interregnum* przypadły, za uproszeniem y otrzymaniem od Benedyktá IX. Stolicy Apostolskiey ná ten czas rządzącego dyspensy, wzięty był z Klasztoru tegoż ná Krolestwo Polskie, y Roku 1041. pomászczony; dla czego chcąc się wdzięcznym pokazać dobrodzieystw wziętych od Máiestátu Boskiego, umyślił Klasztor założyć Bráci Benedyktá S. (iáko o tym wspomina Długosz Kronikarz Polski) że *Satagens crebra revolutione mentis Creatori & propitiatori suo, pro susceptis beneficijs aliqua facere responsura, Religionis quondam sua & Professionis Sacratum D. Benedicti Ordinem, qui eum in lege Divina erudierat, Monasterium decrevit fundandum.* Jákoż zá uspokojeniem Páństvá swego, we dwie lećie ná znák wychowania swego, przyzwawszy ich dwunastu z Kluniaku, w ktorym sam był Zakonnikiem, miejsce im to podał, y ná nim Klasztor zbudował, áby się w nim Służbá y Chwałá Boża we dnie y wnocy, ná wieczne czasy nie ustáiąc, odpráwowála. Między ktorymi przybył on wielki w światobliwości Zakonny Brát Aáron—Fráncuz, á ten najpierwszym Opátem będąc, potym wzięty jest ná Arcybiskupstwo Krákowskié, ktore szczęśliwie przez lat 13. rządząc ná teyże godności żywotá swego w wielkiey światobliwości dokonał. Roku 1071. pochowany jest w Kátedrálnym Kościele Kráowskim. Tenże Klasztor Krol Kázimierz I. wielkimi dochodámi y máietnościami nádał y ubogácił, ktorych teráz bárdzo wiele odpádló, (iáko pisze Długosz.) *Et licet Monasterium Tynecense centum Villis á Casimiro I. Rege Polonia fuerit dotatum, nequitia tamen & avaritia humana, insuper negligentia Praesidum diminutum fuit, iákoż do tych czas się to pokázuie, gdy ex possessione secularium, bona Deo & Ecclesie consecrata, ac pijs manibus Benefactorum dedicata, dotąd windykuie.* Przy tymże Kościele—

Kościół miejski miał poczet Zakonników, pod tegoż Reguła wielkiego Pátryarchy Benedykta Świętego hołdując, we dnie y w nocy nabożeństw pilnując, ustawy Zakonne we wszy. skim obserwując, y miłosierne uczynki ziednoczone z ludzko. ścią y skromnością, według Reguły różnym Peregrynom przy. chodzącym czyniąc. Kościół ten niedawnemi czasy wespół y z Klasztorem, renowacyą á prawie z gruntu reformacyą od ś. pamięci J. M. X. Stánisława Łubińskiego, Biskupa Łuckiego, Podkánclerzego Koronnego, Administrátora Opáctwa Tynieckiego, brąc począł; któremu nie przestáią ozdoby struktury dodawać Ich MM. XX. Administrátorowie z szczodroblowości swoiey, á zwłaszcza dawniejszymi czasy Administrátor tegoż Opáctwa, Przewielebny J. M. X. Stánisław z Bużeniná Pstrokoński, Biskup Chełmski, któremu, nietylko Ołtarzem nowym wielkim dekoru przydawszy, ále y innemi mniejszemi pięknie przyozdobiwszy; lecz y w Zakrytyi ornámentu przyczyniwszy, Kielichem szczerozłotym bárdzo kosztowney roboty onę ubogácił; Fábryki Klasztorney Dormitarzami y strukturą kończyć nie zaniechał. Relikwij Świętych w tym Kościele jest bárdzo wiele od Stolicy Apostolskiey nádanych, y za dozwoleńiem iey z Rzymu wywiezionych, á nie dawnemi czasy od J. M. X. Mikołaiá Mieleckiego, Professa tegoż Zakonu á Opátá Tynieckiego, w Rzymie uproszonych, któremi bárdzo jest ubogácony, á miánowicie Drzewem Krzyża S. sztuką suknie nie tzytey Chrystusa Pána, kámiem z Kolumny, u ktorey był biczowany, ieszcze y ze Krwią Zbáwiciela nášego; znaczne także Relikwie wielkich Apostołów Piotra y Páwła S. y włosy z głowy Xiażęcia Apostolskiego, &c. &c. y innych bárdzo wiele, których by tu długo opisać. W tym Kościele jest Káplica PANNY Nayśw: w ktorej Ołtarzu jest Obraz teyże PANNY Nayświętszey dziwney piękności, u ktorego doznáią ludzie łask y dobrodziejstw, co same tabliczki y wotá srebrne wyświadczáją. Tenże Obraz jest uprzywileiowany zá dusze zmarłe od Stolicy Apostolskiey. Przy tym Kościele ná różnych miejscách leżą ciała wielu po. bożnych

bożnych y świątobliwych Zakonników, lecz osobliwie w Kapitularzu ná Ambicie, między ktoremi jest wiele w świątobliwości znacznych, miánowicie Jędrzeiá Opátá, Mćisławá y Grzegorzá Kápłánów, y innych wiele. Z tych ciá y innych często wielka wonia wychodzić zwykłą, á zwłaszcza *in Augusto*, iáko się tráfíło w Roku 1636. gdy ciż Zakonnicy postuszeństwo S. oddawali Nayiaśnieyszemu Krolowi Ferdynándowi, Polskiemu y Szwedzkíemu Krolewiczowi, ná ten czas Administrátora Opáctwá tegoż przy bytności Wielebnych IchMSCiow Prálatow Kapituły Krákovskíey. Zyiá ci Zakonnicy w wielkiej pobożności, pokorze, y zobopolney miłości, wiedząc, iż *humilitas est mater omnium virtutum*; á wedle Apostoła: *Finis precepti Caritas est*. Dla tegoż z miłości przeciw Fundátorom swoim y Dobrodźciom, pámiątkę ich ná káždy dzień czyniá. Kázimierzá Krolá y Judythy, y innych Dobrodźciow swoich, według rejestru codziennego przypadájących, zá ktorychco dzień Mszáz S. przed wielkim Oltarzem odpráwuiá. W tymże Klasztorze ná dzień y Święto Apostołów Piotrá y Páwła Świętych (29. *Junij*) rozdáią gościom przychodzącym chleb nowy, ná ktorych Święto zewszáď wielki konkurs ludzi bywa.

67. Kościół Nayświętzey Pánny Wniebowzięcia ná Gorze Srebrney, álbo Bielány rzeczony.

Milá od Kráková ten Kościół jest pospołu z Klasztorem, Zakonników álbo raczey Pustelników Kámáldulensów názwanych, ci są Synowie Oycá Świętego Romualdá pod Regułą Świętego Benedykta żyiá: kwitnie w wielkiej obserwancyi Zakonney, mięsa nie iadáią, w osobnych Cellách obmurowánych mieczkáią iáko Pustelnicy, pewnych čásów milczenie pódług swoich ustáw záchowuiá. Pielgrzymy przyimuiá, y inszych potrzebnych z wielkim poszáńowaniem ludzko podeymuiá, ubogácceni Odpustámi y Relikwiámi Świętych Bożych, osobliwie
Y ná Koronkę

ná Koronkę Páná JEZUSA máią od rożnych Oycow Świętych nádane Indulgencye: to iest, Drzewem Krzyża S. Páwła Apostoła, Świętego Stefána, Świętego Stánisláwá, Świętego Wáwrzyńcá, Świętego Sebástyána, Świętego Máxymiliána, Świętego Kándydá, Świętego Kornelego, Świętego Anicetá, Świętych Kosmy y Dámiána, Seweryná, Świętey Kryśtyny Pánny, Świętey Máryi Mágdáleny, Relikwiámi, y inšzych w pártýkułách mnieyszych niemáło. Tego Zakonu byli oni Święci Męczennicy, ktorých ciáła odpoczywáią w Kázimierzu Miásteczku w wielkiej Polšczce w Kościele Oycow Bernárdynow, tych Imioná są te: Święty Benedykt Jan, Máteusz, Izáák, Chryśtinus Męczennicy, y Święty Bárnabasz Wyznawcá, Święto ich obchodzą 12. Listopádá, z tegoż Zakonu y on Święty Apostoł y Męczennik Ruski był Bonifacyusz, który támcz Krolá Ruskiego do wiáry Kátolickiey przywiódł, y z nim wielu inšzych, tám też koronę Męczeńska wzięłá zapłatę od Páná BOGA. Przy tym iest też *Altare privilegiátum perpetuum* ná wybáwienie Dusz z czyścá ná káždy dzień. Ten Kościół y Klasztor fundowany iest od Páná Wolskiego, Márszałká niegdy Koronne-go, człowieká wielkiej pobożności Roku 1610. Poświęcony Roku 1642. dnia 14. Wrześniá. Płci białogłowskiej do Kościoła nie puszczáią, tylko trzy rázy w rok. Są też tákżé y Stárye Rzymskie Ołtarzow siedmi z Odpuściami.

68. Kościół Świętego W A C Ł A W A w Mogile.

Klasztor iest przy tym Kościele, nazywa się właśnie *Clara Tumba*, Zakonnikow Cystercyenſow: ci káždy dzień niemal w káżdą godzinę Páná BOGA prosząc, żyją w wielkiej czuyności y Obserwáncyi Zakonney, są práwymi náśáadowcámi Oycá swojego Bernardá Świętego. Máią w swym Kościele Obraz CHRYSTUSA PANA, álbo Pássyá sławną wszytkiemu Krakowowi, y inšzym postronnym ludziom, dla Cudow, ktore przy

tym—

tym Obrázie Pan BÓG czynić raczy. Máią przezacne Relikwie Świętych Páńskich, to iest, Głowę Świętego Donatá y Erázma Biskupow y Męczennikow, y Theodorá Zołnierzá y Męczenniká, Świętego Wáwrzyńcá niemal ręká cáła, kości nápalone, znak wielkiego męczeństwá, także y Świętey Agnieszki Pánnny y Męczenniczki dobrze znáczna Relikwia, y inszych Świętych Relikwii bárdzo wiele zacnych iest, iáko goleni, rámioná, pálce, źiebrá, grzbiety, zęby, y inszych wiele członkow, ktorých powážna stárożytność imion niewyráziła. Jest y Kościół Fárny Świętego Bártłomiejá, ktory także ma swe Odpusty y Relikwie Świętych Bożych.

**69. Kościół Najswiętszey MARYI PANNY Náz-
wiedzenia y Świętego WOYCIECHA Arcy-
biskupá Gnieźnieńskiego w Stániatkách, przedtym
Reguły Świętego BENEDYKTA Zakonniká.**

TEn Kościół zbudowány y fundowány od Błogosławionego Klemenśa *de Rufca*, z dozwołeniem INNOCENTEGO Papię-
żá, Roku Páńskiego 1252. przy ktorým Klasztor fundowány iest
od tegoż Klemenśa dla Pánien Zakonnych Reguły S. Benedy-
krá. Kwitnie ten Zakon w zachowániu Reguły swoiey, w na-
bożeństwie pilnym y wczuyności Zakonney, zá rzadem y sprá-
wowániem szczęśliwym Przewielebney Jeymości Pánnny Anny
Cecylii Trzcíńskiey, Xięni ná ten czas Stániáteckiey, á zá po-
mocá y pracá powierzonego sobie urzędu száfarskiego Jeymo-
ści Pánnny Kátárzyny Agnieszki Swichowskiey, tegoż Klaszto-
ru pracowitey Ekonomki, także y inszych wielu Pánien tegoż
Zakonu rożnych Officyákk, ále miánowicie Jeymości Pánnny
Xięniey wyżey miánowáney, zá ktorey stárániem ten Klasztor
práwie zgruntu wymurowány, y Kościół wszyttek reformowá-
ny. Jest przy tym Kościele Bráctwo Rożáńcá Świętego Najs-
więtszey PANNY. W nimże odpoczywáią ciáła Fundátorow
Y2 Świętych

Świętych, to jest: Błogosławionego Klementa, Hrabie z Rusce, Kasztellana Krakowskiego, y Błogosławioney Reclawey Małzonki jego, w Roku Páńskim 1269. pogrzebione: byli to Rodzicy Błogosławioney Wisienki Xięni pierwszey Staniąteckiej, która umarła Roku Páńskiego 1289. y w grobie wybudowanym z Kościoła do Zakrytyi przez mur przechodzącym, wespół z rodzonym Bratem swoim Doiutkiem názwanym, ieszcze niemowlątkiem, z wielką czcią pochowana przy ciałach Rodziców swoich, gdzie widywana jasność wielka bywała nád grobem ich niektorych częściow. *Cromer. lib. 4.*
 Ma te Relikwie Świętych Bożych znaczne: Świętego Maurycyego, Świętego Placyda Wyznawce, y innych w mniejszych partykułach, także y znaczną partykułę Krzyża Świętego, ma y Odpusty pewne dni pewnych.

EBRYS

ABRYS

Teráznieyszego Kościoła.

Kollegiaty S. ANNY w Krakowie do Przestawney
Akadémij tuteyszey należącego.

Nie málárskiemí kolorámi
ODMALOWANY.

Lecz Historycznym piórem stosuiąc się do delineácii nie-
gdyś IMC X M. ANDRZEJA BVCHOWSKIEGO, Fi-
lozofii DOKTORA, Mátemátyki PROFESSORA, Kolle-
gi Większego, y teyże Kollegiaty KANONIKA,
szczupleysza jednák nárrátywa krotko

ADUMBROWANY.

Roku Panskiego 1744.

Rzed Strukturá teráznieyszego znáydomał się (a)
przedtym Akadémicki Kościół pod tytułem także
S. ANNY wystawiony státożytnością swoią, w pro-
wádzaniem do niego Akadémii, wiela ciał Sług
Bozych *in opinione Sanctitatis* zeszlých tu pogrze-
bionych, łáskámi S. ANNY Sámotrzcéiey slynácy. Nayiásniey-
szego Krolá Polskiego JANA III. z tąd pod Widen dla uwol-
nienia Państw Niemieckich od Tureckiey potencyi ciągnącego
pebeżną wizytą *ex voto* do grobu Błogosłáwionego JANA
KANTEGO, przy którym ná tę woienną expedycyą brał Bło-

(a) *Dawny Kościół S. Anny.*

gosłáwiczn-

gosiławieństwo, wstawiony: (które rące niektórych Akadémikow támarały *vota* do erekcyi nowego Kościoła, rączy konsekwacyi stárożytności żądających) lecz daleko szczupleyszy, (b) który licznych ná ow czas konkursow ludzi ná zawnięczenie odebranych dobrodzieystw przez przyczynę Błogosiławionego JANA KANTEGO, álbo o otrzymánie łask nowych tu się do Jego Grobu udających, obiać nie mógł; iáko też wielkiey Studentow liczby, którzy do tuteyszey Akadémii po náuki y dobre obyczáie, nie tylko z Polskich, ále też z poblizszych Prowincyi, iáko to z Węgier, z Śląská, z Moráwy, z Łusacyi, z Prus, w znaczney frekwencyi w ten czas gromádzili się, á według dawnego zwyczáiu który dotąd trwa, ná Kazánia, Kwártuálne Nabożeństwą, iáké czterykroć do roku, generalnie zá wszystkich Fundátorow, Dobrodzieiow, y Protektorow żywych y umárłych, zá szczęśliwe sukcesá Nawiáśnieyszych Krolow, Xiążąt, Senatorow Duchownych y Swieckich Stanu Rycerskiego, y zá całość Naywyższej Rzeczy-Pospolitecy zwykły się odprawić, tu się schodzić powinni. A więc te y tym podobne przyczyny do murowánia terážnieyszey Bazyliki ná iáką się zápátruujemy Stany Akadémickie *motivum* podály, ná co po długich kontrowersyách, po wielu konsultách, stał się iednostáynny konsens do podánia nowej Plány Ichnográfickey ná przyszłą strukturę.

(c) Ponieważ záś znáydował się ná ow czas w Polsce u Dworu. Jáśnie Oświeconego Xiążęcia S.R.J. STANISŁAWA LUBOMIRSKIEGO, MARSZAŁKA W. K. záwołány w Málárckiey náuce, y w Architekturze zálecony, nieiáki Szlachetnie urodzony Tylman, tylá dowodámi swey náuki wstawiony, który podał Máppę z obiemá facyatami reprezentującą Kościół w Rzymie Świętego Károlá Boromeuszá, Nácyi Hiszpánskey, ná ktorey Máppie ponieważ niektórych ánimádwierlyi nie dostawáło. Záczy deputowáni ná to niektórzy biegli y ná Architeknonii dobrze się znájący tuteyszey Aká-

(b) *Przyczyny wysłáwienia nowego Kościoła.*

(c) *Autor Plány terážnieyszego Kościoła.* demii

demii Professorowie, to wykorrygowáli, y przydáli co było potrzebá, y ták wystáwili pierwszą Plántę w Krzyż terażniejszy Bazyliki, ná wzor Bazyliki Rzymskiej *S. Andrae de Valle*, która od całej Akadémii ákceptowana y ápprobowana.

(d) A przeto Roku P, 1689. Dnia 22. Máia zá Rządow w Kościele Kátolickim Oycá Sw. INNOCENTEGO XI. zá pánowania w Krolestwie Polskim Nayaśniecejszego y Niezwyćiężonego JANA III. Biskupia Ręką J.O. J.W. JM. X. JANA MAŁACHOWSKIEGO, Biskupa Krakowskiego, Xiążęćią Siewierskiego, Kánclerzá y Protektorá Akadémii przy wielkiej znácznych Gości frekwencyi, przy Kazaniu y wydánym *in lucem* Pánegiryku według dyspozycyi ápprobowanej Máppy, pierwszy Węgielny kámién z niewypowiedziánym káżdego u-kontentowaniem, z wszelkim serc rozweseleniem poświęcony, y ná tę którą widziemy cudną Strukturę, szczęśliwie záłożony.

(e) Po záłożeniu Węgielnego kámiénia według Ichnograficznej Plánty, záraz kładziono fundáment wysokość májący ná łokci 14. szerokość ná łokci sześć, do czego wezwáno pewnego Lucemburskiego Architektá, przy ktorego dyspozycyi, gdy się pewne pokazały mánkamentá y niepowetowana wynikájąca szkoda, te rácy wyperśwádowały Stanám Akadémii, do obránia iednego z między siebie Dyrektorá do záczynájącej się Fabryki. Záraz tedy obrano z zupełną władzą Wielmożnego

(f) IMC. X. SEBASTYANA PISKORSKIEGO, Oboygá Práwá DOCTORA y PROFESSORA, KANONIKA Kátedralnego Krakowskiego do tej funkcyi zdánien wszytskich naysposobniejszego, záarliwego chwały Boskiej Promotora, w káżdey akcyi, w káżdey dyspozycyi Mężá doskonałego, do wybornych Struktur Praktyká y mądrego Architektá. Ná którym w niczym niezáwiedzione całej Akadémii intencye y prognostryki: álbowiem przyiáwwszy z prawdziwą chęćią pomienioną nowey Fábryki Dyrekcyá, wszelkiey rády y rostopności, całego zdrowia y

(d) Czas záłożenia Węgielnego ká nienia. (e) Położenie Fundámentu

(f) Dyrektor Fábryki Jego rostopność, y inśe pochwały.

żyćia.

życia przykładą, wszystkie żąrdował fortunę, żeby dzieło nieśmiertelney chwały tak, iako należy, następniacym wiekom wystawił. Do czego wszystkie swoje obrocił myśli, zabiegi, y starania, dobrawszy sobie według upodobanego geniuszu swego zachwalonego Architektą Szlachetnie urodzonego FRANCISZKA SALAREGO, który wzwyż namienione errory, szczęśliwie wykorregował, lubo z niemאלą opóźnienia czasu, y na to łożonych expens szkoda.

Prętko iednak przy nieustannej Wiel. IMÉ X. Dyrektora Fábryki attendencyi zewsząd w górę wyniesione mury, lecz Skarb y pobożne *legata* od dawnych składane Akadémikow wcale zmalały, ponieważ ie częścią demolicya starego Kościoła, częścią tak głębokie y szerokie fundamentá, częścią korektura błędow pierwszego Architektá wyniszczyła, ledwo iuż do odwleczenia kontynuacyi zaczętej Fábryki nie przyszło. Świątobliwy zaś Dyrektor zupełną w Prowidencyi Páná BOGA Wszechmogącego pokładał nadzieię, na ktorey się nie zawiodł;

(g) Albowiem przykładem pobożnego życia swego tak zachęcił rożnych Dobrodzieiow sercá, y to *activitate* y powagą swoią u wielu wyrobił, że znaczne łargicye piniężne pomocy y obfite iáłmużny z pobożności swoiey nad spodziewanie złożyli; tak dalece: że pryncypálniejsze potrzeby (co było w wielkim u wszystkich podziwieniu) były doskonałe ułatwione. A w szczególności mówiąc te łaskawe beneficencye czynili Nayaśniefzy y Niezwyciężony JAN III. KROL Polski, Jáśnie Oświeconi, Jáśnie Wielmożni JMÉ X. STANISŁAW SZEMBEK Prymás y Arcybiskup Gnieźniński, JAKUB ZADZIK, który na to znaczną legował sumę, JAN MAŁACHOWSKI, KAZIMIERZ ŁUBINSKI, Biskupi Krákowski, Xiążę Hieronim LUBOMIRSKI, Káasztelan Krákowski, Hetman W.K. JOZEF MYSKOWSKI Márgrabiá Pinczowski, Káasztelan Sandomirski, Fundátor Akadémii Pinczowskiey, FRANCISZEK SZEMBEK Káasztelan Kámieniecki, JAN WODZICKI, Podczáłzy Wárszáwski; Jáśnie Oświecone, Jáśnie

(g) *Pobożne Kontrybucye y rożni Dobrodziecie.* Wielmo-

Wielmożne ANNA POTOCKA, Kąsztelanowa Krakowska, Hetmanowa K. TEOFILA LUBOMIRSKA, Marszałkowa Nadworna K. ANNA MAŁACHOWSKA, Woiewodżina Po-
znńska, ELZBIETA SIENIAWSKA, Woiewodżina Bełska, Hetmánowa Koronna. A zaś z Prześwietney Kápituły Krá-
kowskiey Dobroczynnością swoią ná wieczną záslużyli pá-
mięć tey Bázylíce wyświadczoną. Jáśnie Wielmożni, Wiel-
możni JMé X. GASPAR CIENSKI, Dziekan, JAN POKRY-
WNICKI Proboszcz y Refer: WŁADYSŁAW OPACKI, Ar-
chidyákon, JERZY MORSKI, Dziekan Włocławski. Kánonik
Krakówski, WŁADYSŁAW Przerebmski, JAN KOMECKI,
ŁANCUCKI, MARCIN WINKLER, PIOTR PRACLEWICZ
Kákonicy Krákovscy, WŁADYSŁAW PRZEREMBSKI, JAN KO-
MECKI. Dla skrocenia zaś terážniejszey nárratywy nie wspo-
mina się szczodrobliwey munificencyi wiele rożnych Ichmo-
ściow Duchownych y Swieckich. Dam y Panow, o których-
dosyć obszernie *nominatim* wspomina ná końcu w swoich Ka-
zaniách W. JMé X. SOBESTYAN PISKORSKI, Dyrektor
terážniejszey Fábryki, y między inszemi osobliwszy Dobrodzi,
ktory własną fortuną Rzemieślniká podeymował. Y o tym
się tu także milczy, co wyłożyła Akadémia Krakowska ze-
Skárbu swego przez czas długi zgromádzoného, iáko z Dobr
kilkoletne dochody ná to odłożyła, iáko pártikulárnie wszy-
stkíe Kollegia y wielu Doktorow y Professorow *de privato pe-
culio* ochotnie potrzeby budownicze supplementowali. (b) Gdy
tedy przy tak obfitych Kollektách to chwalebne dzieło szło
pięknie w górę, y pomieniony Fábryki Dyrektor wszelkiey przy-
ustáwicznym dozorze przykładął pilności, do czego taką miał
we wszelkich dyspozycyách rozeznáną rostopność, że mu to
kázdy przyznawał, iż co czynił, to według rády samego Pá-
ná BOGA czynił.

(1) Był także oto wielce stárájący się, áżeby wcześniej do-
(b) Około Fábryki Dyrektora rostopność. (i) Zkad przysposobienie
Mármurow álbo inszych Materjałow.

śtatek Máteryałow przysposabiąć. Dla tego z pobliskości wiela cegieł, piasku, wapna dobrze utemperowanego, kwadratów kámieni do proporcji kolumn wyrobionych do Kápitelów y do inszych ozdób, z gor Myślenickich więcey iák o cztery mile ná Ambity u Kolumn y faeyaty Kościoła, ná filary, ná ~~cała~~ Kopułę, á drugie niezwyčajney wielkości z sławnych Gor Pinczowskich, z Márchionatu Pinczowskiego o mil dziesięć od Krákówá sprowadzono. Gipssem w ten sam czas z Opátrznosci Boskiey znalezionym, gdy go do Sztukáteryi potrzebá było, Dobrá Tonie y Koniusza supplementowały. Mármur biały y rumiány w gruntách Wielebnych Pánien Zakonnych S. JĘDRZEIA, Reguły S. KLARY, umyślnie przez W. JMĆ. X. Dyrektora szukáne y znalezione, tám ten gory Miástecká skály, ten zaś gory Regulickie subministrowály, á zaś czerwone z Chęcin, á czarne z Czerny zwożono: insze zaś ktore się tu widzieć dáia, umysł Szláchetnego Bálcera Fontány Sztukátora eláborował.

(k) Tákowych zaś Máteryałow táka się znáydowná obfitość, że pátrzáiacym ná nie zdawało się, iákby to nie ieden Kościół, lecz całe iákies Święte Miásto BOGU Naywyższemu ná ziemi wystawiać zámyślano. A przytym koło wyrabiania rák przysposobionych Máteryałow, áni młoty, áni kielnie, áni windy, áni kluby, áni trągi, áni klámry, áni topory, áni insze instrumentá rzemieślnicze bynaimniey nieproznowały, lecz każde z osóbná tygodniową miáło wyznaczoną robotę; tak restroponie to *negotium* ákkomodowane do práktyki Robotników.

(l) Wydawała się zaś wielka pilność W. IMĆ X. Dyrektora Fábrycy około sporządzenia wyrabiania pomienionych Máteryałow. Dla tego szukać go było álbo w Domu czyniácego dyspozycye Fábryczne, álbo przy kámienniarzách uważiácego, áżeby według wyznaczoney formy, wielkość, długość, ápplikacyá miáry pilnie uważáli y zachowali, áżeby dłotá tak iák należy ápplikowali, áżeby linie áni zbyt głębokie, áni zbyt.

(k) Obfitość Máteryałow. (l) Dozor y pilność Dyrektora Fábryki.
plytkie

płytkie wydrażali, albo przy wożących Furmánach upátmującego, áżeby kámienie przez zániedbánie iákíe nie były wylúpíone, ná wozách należyćíe ukłádáne, y iákby miáły bydz zložone; albo przy Mulárzách pilnującego, áżeby ná swoich mieyścách, w angulách, koáptacya kámieni wedlug reguł y węgielnic stáła się. Pryncypálnie zaś to stáránie zmierzáło naybárdziej do wystáwieníá przyszléy kopuły dla umocnieníá ták angulárnych Filarow, ktore miáły utrzymowác cáley nástępującey kopuły Máchinę, iáko srzednich stron w Kościele, áżeby były gruntownie spáiáne. Dla tego pomieníone Filary pod kopułą z kwádratowych kámieni pod íeden kształt ćíosanych ná wzor pláskátých kolumn sá erygowáne, iáko téż y ínfze poboczne filary przy Káplicách w ten sam sposób y tákże kwádratowym kámieniem ćíosanym sá wiázáne. Co wszytko generálnie do nieustánnego dozoru W. IMć. X. Dyrektora Fá-briki z wielkim umysłu rostárgnieniem prowadziło, do czego nie excypuiąc swoiey Osoby, rády, rák y oká y rozumney dyspozycyi nie zálował.

(m) Tá dozorna ártendencya tym się bárdziej wydawála przy stawíaniu więkrszéy Kopuły, ktore dzieło (záArchitektoniá Szlá-chenie urodzonego BALCERA FONTANY stáneło) u całego śwíátá nieśmiertelney godne chwały, ná czterech z ćíosánego kámieniá Pilástrách, ná nie cáłych albo nieiáko obćiętych, wspierájące się Cykułách. Arcypiękna máchiná wielkiey cáłtemu Kościołowi powagi, wspániáłości, illuminácyi, szácunku, iák naydroższy dyament szczerozłotemu Sygnetowi przydájąca, á tę práwie proporcyá z całą Bazyliká iáká ma głowá w symmetryi Człowieká reprezentuiąca, wspániáłe to *Opus*, ktore tym sposobem potráfiła ugruntowác rzemieślnicza ręká, ktoremu wielkie zálécenie y estymacyá samá nieprzyiázna potencya Szwedzka, gdy ie z swoim Krolem ćiekáwie lustrowála, przyznác musíala. Prawdá że stárodawne wieki z róźnych Nácyi gromádziły się do Rzymu dla obaczenia owego Pánte-

(m) *Wielkiej Kopuły opisanie à dextra*

onu w cyrkulárną figurę Bożkom swoim od Agryppy tãże, wystãwionego, ktoremu się wydziwić nie mogły, lecz gdyby teraz dokument podobney inwencyi ná Wátykańskã Swiętych Xiãżãt Apostolskich PIOTRA y PAWŁA Bãzylikã, teyże wielkości, tãk wspaniałe, tãk gruntowne, obaczyły dzieło, nie inšzeby podãły zdãnia swoje, tylko to, że ludzkie dowcipy, co raz lepiej á lepiej hábilitniã się do większey doskonałości, y bãrdziej się w mánufakturách swoich poleruiã. Wátykańskiey podobnã wkšztałcie y w postaci lubo nie w obšzerności reprezentuie magnificencyã Kopułã ná Košciele Swiętey ANNY c-rygowãna, á tã wkoło ná bokách figurę ošmángulárnã gładko wyraża, do ktorey wierzch okrãgły podługowãły według proporcyi y potrzeby iešt ákkomodowãny, ná wierzchu wystãwiona lucernã, ábo druga mãła kopułka przezroczyšta w tãkowãż dãna figurę, y tãkowym cyrkulárnym zãšklepiona wierzchem, y Koronã przyzwoicie obroczone. Ná samym wierzchu poło-żony okrãg, czyli iãk pošpolicie mowiã bãniã miedziãna suto wyzłocona, w ktorey znãduie się puł tãlentu przedney miedzi, ábo *anis attici* mãiacã Krzyż wyzłocony, Swiętemi przeciwo naiãzdom ciemnošci piekielnych Relikwiãmi Drzewã Krzyżã Nayšwiętszego, Swiętego JOACHIMA oraz *Agnt DEI INNOCENTEGO XI.* zmocniony. Te zãš Swięte Relikwie J.W. IMć X. KAZIMIERZ z ŁUBNA ŁUBINSKI, Biskup Herãklitenški, Suffrágan y Administrãtor Biskupštwã Krãkowskiego, á potymże Dyecezyi Ordynãryiny Pãšterz w sam Fešt Wnieboštãpienia Chryštusowego, ktory był dzieñ 17. Mãiã tãm włãšnymi rękãmi inkludowãł y zãpieczetowãł. Stãnełã zãš szczešliwie tã bãniã ná dokończoney Kopule Dniã 11. Lipcã, Roku od štworzenia šwiãtã 5652. Od Národzenia CHRYŠTUSOWEGO 1703. od pierwszey Nãyiãšnieyszege KAZIMIERZA Wielkiego ná Kãzimierzu Erekyi Akãdemii Roku 342. á przez Niezwycięzonego WŁADYSŁAWA JAGELONA do Krãkowã z wielkimi Przywilegiãmi wprowadzoney R. 303. Ná ten czãs gdy rãdzãł Košciółem Bozym CLEMENS Papiež XI. zã Pã-

nowãnia

nowania w Polskim naszym Królestwie Najjaśniejszego AUGUSTA II. Roku owego gdy w Polsce czerwony złoty tak mający wagę, iaką ma pieniądz złoty w Holandyi, w Cesarstwie, y w Wenecyi Cekin miał pospolitą kurrency złotych 15, talar bity złotych siedm, groszy sześć, tynf złoty groszy 6. Co wszystko y z innym przydatkiem z inskrypcyą także dla potomnych wieków inkludowano.

(n) Gdy już z temi okolicznościami cała zakończona Kopuła, y cały zasklepiiony Kościół, zaraz konsultowano o dachu albo nakryciu jego. Byli takowi, którzy radzili ażeby według zwyczaju w Grecyi y we Włoszech praktykowanego nie pokrywać Kościoła, ile tak gruntownie wystawionego, tak mocno zasklepionego, co się zdawało byż na długie przyszłe wieki, zepsowaniu nie podległe. Przecięż iednak zwyciężyła umysł IMX. Dyrektora *Fabrica*, królu tutejszego gruba y wilgotna konstitucya, iako też przez tylą wieków wszędzie wyprobowana praktyka, ażeby było przydane pokrycie Kościołowi.

Minawszy tedy figurę od Krzyżaków w prowadzoną, lubo ta jest mocna, y skazytelności nie łatwo podległa, upodobał się kształt mody terażniejszey w Figurę tryangularną, nie wysoką, lecz przytępioną, albo iak ją nazywa *Euclides Isosclicam obtusangulam*. A więc zaraz sprowadzono bálki, płatwy, koźły, krokwy, ażeby na Kościół wciągane y tam tak iak należy, przy pilnym na to dozorze IMc. X. Dyrektora *Fabrica* aplikowane były. Co gdy się doskonale stało, zaraz na owczas glinianą w kárpiową łuszczkę dachówką, lubo teraz przy obfitey Wielmożnych ś. p. IMc. X. KRUPECKIEGO, także IMc. X. MARCINA WALESZYNSKIEGO, Świętey Theologii Doktorow y Professorow, Kánoniká Krakowskiego, miedzianą blachą został pokryty.

(o) Gdy już tak wspaniałe BOGU wystawione dzieło, potrzebą było pomyśleć o wewnętrzney jego a niepospolitey ozdobie, która im udatniejszy bywa, tym bardziej sercá ludzkie

(n) *Konsultacje o nakryciu Kościoła. (o) Rada około wewnętrzney Kościoła ozdoby.* do pobo-

do pobożności zachęca. Więc po różnych rozmyślach, po często czynionych radach rezolwowany IMć X. Dyrektor *Fabrice* iak naywymieniciey gipsowemi celaturami całe *Basiliicum opus* doskonale adornować. Minawszy tedy wielu zaleconych zdało się do tej poważney zabawy zaprosić nieiakięgo Szlachetnie urodzonego Báltázará Fontány, dla ostrego dowcipu S.R.I. Xiążęciu LICHTENSTEINOWI, Biskupowi Ołomuckiemu wielce upodobanego, y wiela dowodami osobliwszych w Sztukaterii rarytec zachwalonego. O czym listownemi rekwizycyami upewniony, wziął sobie za punkt całej chwały swojej, áżeby w tym Stołecznym Mieście, dawnością swoją Krolow Koronacyą, sławną Náukami y światobliwością Wielkich Męzów y Doktorow Akademią, częstą Xiążąt, Senatorow y innych Pánów, iako też z różnych Państw y Prowincyi Osob frekwencya, wypolerowaną Obywatelow Policyą zawsze sławnym y u wszystkich Nácyi zaleconym, iako ná oku całego Polskiego świata, nieśmiertelność swojego dowcipu potomnym wiekow do zachwalenia y do náśladowania mógł zostawić. Dobrawszy tedy sobie do swego geniuszu Bratá rodzonego Fránciszka za koadiutora z inszemi Sztukaterami do Kráková zischał intencye, miejsce pracy swojej zlustrowawszy, zrozumiał, y zaráz o inwencyą álbo dyspozycyą przyszley ozdoby, kto raby według sposobności miejsca *accomode* aplikowana bydz mogła, upraszał.

(p) Stosuiąc się iego myśli IMć. X. Dyrektor *Fabrice* ná szczupłym prawdá exemplarzu, lecz wielce przywoitą podał inwencyą. Tá zaś inwencya była ANNA Święta (pod ktorey tytułem iak dawny Kościół zostawał, tak y terażniejszy Jey Świętey dedykowany Protekeyi) Gospodyni Najswiętszey Corze-MARYI, z swym y Oycá Przedwiecznego Synem w Domu swoim goszczącey, tájcmnice zbawienia ludzkiego, od wzięcia ná tury człowieka aż do chwalebneho Zmartwychwstania znákami Apokaliptycznymi adumbrowáne prezentuie, á oraz ná Oł-

(p) *Inwencya do wewnetrzney ozdoby podana tu się wyraża.*

tarzu JEZUSA Wnuczká swego, Syná Naygodnieyszey Jey Co-ry MARYI pokornie ádoruje, ktorego całą Genealogiá według Ewángeliczney Máteuszá Świętego Kroniki Geniufze Niebieskie ná zaforse całego Kościoła pátrzącym oczom wystawiaia, oraz rózne pikтуры, cudne cefatury, Chwałę Páná BOGA z ośtátnich trzech Psálmow Dawidowych Symbolicznie wyrażia, in-
fze zaś exornácye, ktore się nie kláda, niżej wśpomniane będą.

(q) Tę odebrawszy dyspozycyá J. Pan FONTANA, do icy wykonániá zaráz pracy y umysłu rozładnego przyložyl, záczáwszy Dzieło swoje od exornácyi Choru mnieyszego. Do czego pierwszy wśtęp uczynil od ściány, ktora obádwa boki tegoż choru węgielná złącza liniá, gđcie około frzedniego okná pátrzącego ku pułnocy, wielce miłá uformował cyrcumferencya, iákie się znádyduia około wśzystkich całego Kościoła okien. Ná wierzchu tey cyrcumferencyi ryty Obraz OYCA Przedwiecznego, w pośrzodku Geniufzow Niebieskich wesółowdźieczná Symmetryá náklonionych, á ná prawey stronie Státuę PANNY Nayświśtszey w Kontemplácyách do głębokiey náchyloná ádorácyi, á zaś po lewey Archániołá Gábryelá pozdrawiaiącego Imieniem TROYCE Przenayświśtszey MARYA przyszłá Mátkę Boská. Co wśzystko bárdzo dobrá proporcya, kśtałtem y przenikáiacym áffektem, táiemnicę Zwiástowánia reprezentuie. A poniewáž celé tegoż choru podniebienie ná trzy superficyálne arkusy iest podzielone. Więc ná pierwszym od Angulárney ściány iest wyrázenie popprzedzenia DUCHA Przenayświśtszego, do MARYI przy liczney Świętych assystencyi, ná trzecím Národzenie SYNA Božego, od Pásterzow ádorowánená frzednim zaś pokázuie wybórna pikturá Wniebowzięcie MARYI PANNY przez żywá expřesíyá Aniołow. Te wśzystkie Arkusy, kwiátami, owocámi są w koło przyozdobione, oso-
bliwie cyrcumferencye nád oknámi, między ktoremi ná czterech superficyálnych częściách, do pobožności, do ádorácyi są ákkomodowáne, wyborne málowánia, dwie zaś zostáiające gi-

(q) Choru mnieyszego wewnatrzna ozdoba y całego zofiru.

přem.

psiem inkrustowane. Przy fundamencie podniebienia na oknach wspierającego się tabulatury wyłożone, czterech Krolestw Polskiego Patronów przez tylą Geniuszów gipsowych, iako też nad cyrcumferencyami czterech okien, a na superficialnych częściach; pod cyrcumferencyami dwóch tak, że wszystkich wyłożonych tabulatur dzieścięć, reprezentują. Przydani są do tego Aniołowie mistrzynie wyrobieni na zoforze siedzący, którzy Antenatów CHRYSZTUSOWYCH według ciół pokazuja tym porządkiem, że od rogu, gdzie Epistołę przy Mszy Świętey spiewają, zaczyna się pomieniona Genealogia y tak się nierozdzielnie ciągnie przez zupełny ambit, albo zofor całego Kościoła y Káplie poprzecznych aż do Wielkiego Ołtarza na drugą stronę, gdzie Dyakoni Ewangeliją czytać zwykli, z piękną korespondencyą, y miłym na to weyżrzeniem, ile że cały zofor kunsztownie nie tylko gipsowemi inkrustacyami, lecz oraz różnemi kunsztownie pikturami exornowany. A to wszystko Geniusze Niebieskie na Schedach zawieszistych przez inskrypcye z Świętey Ewangelii arcywesoło reprezentują, kończy się zaś róz Genealogia na pomienionym miejscu, na owych Ewangelicznych słowach *De qua Natus est JESUS*.

(r) Zaczynam teraz opisanie wszystkich Ołtarzów, a na pierwszym froncie Ołtarz wielki fundacyi IMC. X. KRZYSZTOFA SOWINSKIEGO, Świętey Theologii Doktorą y Professorą, Dziekaną Świętego FLORYANA, Meżą wielkich zasług, różnych kwáliter w Akadémii, ktorego chwalebna strukturą y w tuteyszych krájach rzadki exemplarz. Ten na sześć marmurowych Gradusach ulokowany, a zaś na obuch rogach cztery postumenty, a na nich cztery mistrzynie inwencyi spiralne, albo toczone Kolumny, z pięknie udátnymi kápitelami. Między pomienionemi Kolumnami Obraz ANNY Świętey Samotrzciecey ręką Krolewskiego, a wyśmienitego Málárza IMC Pána JERZEGO ELEUTERA Stanu Rycerskiego, málowany iák drogi dyáment w złotym Sygnecie wydáć się. Dwoch Serafinów widzieć na Kápitelach kolumn, iako też na wierzchu

(r) *Wielki Ołtarz.*

Ołtarz

Ołtarz sutorozłożył wyłożone promienie, Cherubinami arcykształtnie ozdobione. Między ktoremi Xięga otwartą początek Ewangelii Świętego Mateusza zaczynająca na owych słowach *Liber Generationis JESU Christi*. Na bokach zaś Ołtarza dwóch Cherubinów adoracyą czyniących, a inszych dwóch na murze inkrurowanych y oraz odmallowanych niebieskiej harmonii *insignia* przedziwnie wyrażają, co wszystko wielkiej powagi y niemniejszej ozdoby przydaje Ołtarzowi. Przy samych rogach Ołtarza, dwa erygowane Kolosy, na których dwie Statuy gipsowe, pierwsza Świętego WOYCIECHA, druga Świętego STANISŁAWA Biskupów Polskich, Męczenników y Patronów całego Królestwa z piękną bardzo prawie iak żywą wyrobione *expressya*, y ustawione tak, że na ich proporcjonalną wpatrując się Symetrią, każdy do uwagi dalszych ozdób zachęca się,

(s) Idziemy ztąd do Kaplicy Błogosławionego JANA KANTEGO: a tam jest nowe iakiego dotąd cała Polska w swym Państwie nie widziała Dzieło, y oczy do patrzenia, y umysły do podziwiania, y serca ukochania zachęcające. Na ktorego o-
zdobę, J. W. IMC. X. KAZIMIERZ z ŁUBNA ŁUBIENSKI, Biskup Herakleński, Suffragan y Administrátor Biskupstwa Krakowskiego, a potym *Loci* Ordynaryusz, Wielkich w Kościele Bożym y w Ojczyźnie Zasług, a niemniejszy w pobożności Klient y Kultor Błogosławionego JANA KANTEGO, ze Skarbu swego bardzo obficiełożył *expensy*, ażeby Grob tego Cudotwórnego w Królestwie naszym Patrona, iakby tylko bydl mogło naylepiej przyozdobił. A ponieważ IMC. X. Dyrektor *Fabricae* na ten sam czas zaczętey struktury, co Cudowney Prowidencji Pana BOGA przypisać potrzeba biały znalazł marmur, tego tedy samego na ozdobę zażyć pragnął, chcąc Grobowi Cudownemu czterema Kolumnami na wzor tych, które na Rzymskim Watykanie Grob Xiążęcia Apostołów PIORRA zdobią, Majełtatu przydać, (t) Ze zaś z owych gorniejszych tylko sztuk

(s) Kaplica Błogosławionego JANA KANTEGO y Grob Jego.

(t) Relacya o Kolumnach u Grobu.

Aa dobywa-

dobywano sztuk, iákich ná Menły do Ołtarzow, ná różne tabulatury, álbo ná odrzwia zázywáią, przeto potádtákíey głębokości fossy szukáne y z wielką expensą dobywáne, pokád miarą y wyfokością swoią nie wystárczyły wyfokości mierze y teráznieyfzych Kolumn, co przy łáscie Boskiej stáło się: álbowiem owe niezmierney wielkości z skály wykowáne, żeláznemi wyćięte klinámi, przedziwnym wydzielone sposobem mármurowe sztuki; tę figurę, wśpániáłość, y cáły kształt, iáki teraz widzímey, odebráły. Kázda z tych kolumn zámyka w sobie łokci 14. ná wzwyż, które z mieyscá gdzie sá rzemieślniczą wyrabiáne ręká do Krákówá, nie przez bramy, lecz przez Mieyskie mury sprowadzone, á potym ná gruntownym fundamencie, ná postumentách mozáiká miłym wzorem ufloryzowanych w czterech rogách Ołtarzá nie bez wielkiego podziwienienia ulokowane. Ná kolumnách Kápitele, Ámbity, Zafory czerwonym mármurém ozdobione, ná samych zás Kápitelách cztery Státuy gipsowe, do proporcyi tákiego Májestatu, á te reprezentuią czterech JANOW Świętych: JANA Chrzćiciela JANA Ewángelistę, JANA Chryzostomá, y JANA Dámáscená. Mágnificencya tych kolumn y wyfokość w náłzych kráiách nie widziana, rozumne oko, które się w cudzych Narodách podobnych mogło nápatrzyć struktur do podziwienienia pociągá, gdy uważa pilnie, że ták wyfoko, á bárdzo gruntownie wyniesione, ták wśpániále ná wzor stárodawnych Kolossów y Piramidow, bez żadnych ligátur ustáwiono, w czym Architektonicznej inwencyi Cud się wydáie.

(u) Z tákiegoż białego mármuru: który od tylá wieków przed okiem ludzkim był uráiony, dopiero ná tę samę potrzebę odkryty, názywáiący się mármurem Świętey SALOMEI, od pustyni tej Świętey Dziewice. Ołtarz ná czterech gradusach między pomienionemi Kolumnámi wystáwiony z tą ostrożnością áżeby dogadzając pobożności rożnych Osób, wygodné wkoło Ołtarzá przechodzenie zoiáło. Jest zás wystáwiony ná

(u) Ołtarz u Błogosławionego JANA KANTEGO.

tym sa-

tym samym mieyscu, ná którym z niewymowną całej Akadémie radością znaleziono cynową trunę, á w niey tę samę ziemię, w ktorey Święte Kości od pozwolenia pierwszej cewacyá były zachowane. Ná rogách Menfy Ołtarzá cztery Státuy Doktorckie cztery przednieysze Scyencye symbolizuiące w Akademickich Togách poważnym wyrobione kształtem ná swoich ramionách trunę marmurową brzegi Mozáiką, á szrodki florelami ádornowane máiącą, reprezentuią. W tey trunie inszaznáyduie się Cynowa, á w tey trzecia bławatna w obudwu Skarb nád Skárby tego Kościoła, to iest nieoszacowany Depozyt Reliquij Świętego Pátryárchy tam złożony, zamknięty y Biskupią obwárowany pieczęcią. Nád truną Cherubinowie w obłokách skrzydłami pokryci, promienie kształtnie rozrzucone y suto wyzłocone utrzymuią: sam szrodek tego światła Apokaliptyczny osiadł Báránek, ktorego Státua Świętego JANA Chrzćiciela z kolumny pálcem pokázuie, á Cherubin z pod promieni ná Schedzie owe słowá: *Et Lucerna ejus est Agnus*. Wczym álluzya do życia Świętego Pátryárchy, Niebieskiemu Báránkowi samemu CHRYSZTUSOWI poświęconego y od tegoż samego swoje w Duchu oświecenia odbieráiącego. Antependium Ołtarzowe z Mozáiki tak żywa máiące kwiátow expressyą, że częstokroć dziatki málińskie z taką chęcią ich dotykác prágna, y tego płaczem wymagáią.

(w) Podniebienie tey Káplicy zdobią piktury, także fruktá, kwiáty między Cherubinami, w większe y mnieysze cyrcumferencye ułożone. Ná większey superficyálney obszerności bárdzo dowcipnie y wybornie iest odmálowáne miłosierdzie Páná BOGA, ktorey Sw: DOKTORA KANTEGO do widzenia Błogostáwionych nieco odchyliwszy zaślony Niebieskiey, przy asystencyi Duchow Anielskich z pompą wprowadza, á ztąd y z owád między mnieyszemi cyrcumferencyami, wyrobieni Cherubinowie, wyzłoceni, álbo penzlem odmálowáni, *insignia* prac Akademickich, odzienie iákiego Professorowie.

(w) Podniebienie Błogostáwionego JANA KANTEGO.

zżywają, pilną czułość, y w powierzonych sobie funkcyách, Jego attendencyą symbolicznie wyrażają. Część poboczna superficyalna z prawey ręki, palmami laurami przy Architektonicznej ozdobie wielce okazała, cudowne wody w mleko przemienienie z Historyi Życia wyięte, z tym napisem *qui fecerit* reprezentuie. Podobnym sposobem jest exornowana druga lewa strona, która na przeciwko pokazuie kommentaryusz na Ewangelią Świętego Mátusza z Ewangeliczną inskrypcyą & *docuerit*. Nad gzemfami przy fundamencie podniebienia, znayduie się czterech Łacińskiego Kościoła Doktorow z prawey strony dwóch, z lewey dwóch. (x) Na ścięcie zaś poprzeczniey wielkiej temu miejscu przydają powagi Historye z Dzieł Apostolskich, pierwsza Wizyi Xiążęcią Apostołow PIO-TRA, druga Nawrocenia Świętego PAWŁA, obiedwie cudną w Sztukaterii expresyją wydane. Na teyże samey ścięciu pod gzemfem y zoferem są na wierzchu z gipsu kształtnie ákkomodowani Cherubinowie, á pod nimi poważna cyrkumferencya udátnym marmurem czarnym obwiedziona, także laurami, koronami, różnemi gałązkami przyozdobiona, mająca w frzodku konkámeracyą Montego ręką sławnego Málárza odmálowaną.

(y) Paraftady álbo filary w tey Káplicy różnemi exornowane pikturem farbami między ktoremi na lewey ścięciu ow miłości ku nędzy bliźniego w Błogosławionym JANIE KANTYM jest odmálowany dokument, gdzie zdięta z siebie samego suknią, ubogiego dla nágości drżącego od mrozu okrywa, á na prawey tę samę suknią z rąk Najswiętszey MARYI PANNY odbiera. Záfor zaś tym sposobem iák y w mnieyszym chorze ozdoby.

(z) Na przeciwko Grobu Błogosławionego JANA KANTEGO jest Káplicá Świętego KRZYŻA rák ustawiona, á żeby te dwie Káplice iák mocnymi bárkami całemu Kościołowi były, á będąc z nim iedney szerokości y wysokości, długość iego obie-

(x) *Poprzeczna ścięciu w tey Káplicy.* (y) *Filary ścięciu poboczne.* (z) *Káplicá Krzyża Świętego.* dwie

dwie dzieła między ktoremi trzyma sam szrodek wielka kopuła. Tá Káplićá prawą stronę iáko też druga Błogosławionego JANA KANTEGO lewą utrzymuie. A przy tych pryncypálnych z obudwu stron po trzy Káplić z kopułami mnieyszymi, ná bokách Kościelnych ná wzor Pádewskiego Kościoła Świętey JUSTYNY z osobliwym pátrzącym ukontentowaniem, znáyduie się. Przeszedłszy tedy ná tę prawą stronę Kápliće S. Krzyżá, ná ktorey fundacyą pobożni Dobrodzieie łożyli expensá, (aa) uważam w niey cały Ołtarz ná czterech mármurowych gradusach ná samey poprzeczney ściánie ustáwiony iest gipsowy, táiemnice złożenia z Krzyżá Ciála JEZUSOWEGO do zádziwienia pociągájącemi Státuámi ozdobiona, árcypowaznie reprezentuie. w pośrodku Ołtarzá z iedney strony Przenaydosłownieysza MARYA PANNA omdlewájąca excess miłości Syná swego ku Narodowi ludzkiemu z boleścią uważájąca, łzami zálana, z Krzyżá złożone Syná swego Nayswiętsze utrzymuie Ciáło, á z drugiey Święty J A N Ewángelistá dla żalów serdecznych niby w záchwyceniu dziwuiać się stoi, ztąd Cherubinowie wszyscy w smutku CHRYSZTUSOWE całuią y ádoruią Rány; z owąd inni tryumfalny Znáć Krzyżá Świętego ku Niebu wynoszą y do kompássyi nád śmiercią Zbáwiciela umysły ná tak żywą zápátruiących się expreśsiją skutecznie pobudzają. Ná boku od Ewángelii Státua Świętey WERONIKI, á ná drugim od Epistoły, Błogosławionego LONGINA, bárdzo misterną, wyrázone symmetryą są wystáwione: ná brzegách zaś Ołtarzowych Cherubinowie Wszechmocność Boską zdádzą się opowiadác. Ná wierzchu Ołtarzá są promienie ná dłuż y ná szerokość poważnie rozrucone Obraz OYCA Przedwiecznego lituiącego się nád okrutną Smiercią Syná Jednorodzonego od Hieroglifiku DUCHA Przenayswiętszego. Między Cherubinami co wszystko iest suto wyzłócono nád gzems Kościelny wyniesione. Ná pobocznych zaś stronách od okná kształtni Cherubinowie całą Męki Syná Bożego trágedyá w żalách reprezentuią.

(aa) Ołtarz w tej Káplicy.

(bb) Ná

(bb) Ná podniebieniu tey Káplicy chwalebna Wniebowstąpienia CHRYSTUSOWEGO tájemnicá, bárdzo kunsztownym od-málowana penzlem: á zász przy fundamencie iego dwie figury Męki JEZUSOWEY w Księgách stárego Testámentu znáydujące się. Pierwsza gdzie Abráchám Izááká Jedynaká swego BOGU ná ofiarę oddáje. Druga gdzie Moyżesz ludowi ná puštyni od iádu grzechowego zaráżonemu węzá miedziánego ná drzewie wywyżšzonego pokázuie, ná ktorego kto weyżrzał, ten uzdrowiony od zarázy został. Cyrkumferencye koło tych piktur Geniufze Niebieskie sztukáterská dyspozycyá bárdzo dobrze są ákkomodowane. Pod gzemlem zász y zoforem dwie tákże historye ná dwóch ściánách są wyrázone Pierwsza Ználezenia Krzyzá Świętego przez Święta HELENĘ Cefárzową. Druga podwyżšenia przez Herákliuszá Cefarzá.

(cc) Wedle tey Świętego Krzyzá Káplicy iest insza hoynym sumptem JMc. X. PIOTRA ORŁOWSKIEGO, oboygá Práwá Doktora y Professora, Protonotáryuszá Apostolskiego, Kánoniká Kátedrálnego Krákowskiego, Infułatá Tárnowskiego, o chwałę Pána BOGA wielkiego Zelátorá, Honorowi Xiążęciá Apostołów Świętego PIOTRA á swego ná Chrzcicie Świętym—Pátroná dedykowana.

(dd) Ołtarz w tey Káplicy osobliwszym wystáwiony kształtem, y dosyć piékną Architektoniczná zálecony dyspozycyá, májący w łrzedku Obraz cudnie od-málowany, ná którym znáyduie się Historya o S. PIOTRZE w więzieniu Jerozolimskim, z ktorego przez Aniolá od Pána BOGA zéstánego otworzywszy mu więzienie y ze snu obudziwszy, przez wárty wyprowadzony został. Ná bokách Obrázu dwáy Cherubinowie nád ták cudowná Pána BOGA spráwá, ktorá z Xiążęciem Apostolskim uczynił, dziwuia się. Nád Obrázem Niebieski Geniusz Naywyżšzey w Kościele Chrystusowym władzy PIOTROWI powierzoney *Insignia* pokázuie z podpisem słow Páńskich: *quodcundq; solveris erit solutum.*

(bb) Podniebienie w tey Káplicy y ściány poboczne. (cc) Káplicá Świętego PIOTRA. (dd) Ołtarz w tey Káplicy. (cc) Podnie-

(cc) Podniebienie nie pospolitym jest ądornowanie mode-
luszem, ąlbowiem wyzłoconych Cherubinow y infze celatury,
iako to znaki Kościoła Chrystusowego, Symbola, Męczeństwa
y powołania Piotrowego, to jest sieć, klucze, Krzyż w ąngu-
lárnych ąrkádách reprezentuie. Pierwszą ściągę piękna skul-
pturą z expressyą oddány Pitrowi od Zbawiciela władzy nád
Uniwersalnym Kościołem swoim przez podanie kluczy: drugą
zås mąjąc pierwszy cud PIOTKA Świętego z Dzieciow Apo-
stolskich wyięty uzdrowienia ułomnego káliki przy Kościele
Sálononowym leżącego, poważnie zdo bi. Między ąrkusami
Filarow, Geniusze Niebieskie zwyczajne Piotrowi przystowia:
iako to *amo te* kocham Cie Pánie; *peccator sum*, jestem grze-
sznikiem, *non sum dignus*, nie jestem godzien, opowiadá-
ia, przy wielce piękney, okrętow, y siatek do łamego fundá-
mentu wyrobionych symmetryi. Ná ostátek Antependium már-
murowe mozáiką w kszáłtne kwiáty wybornie ozdóbione.

(ff) Zå tå zaráz znáyduie się Káplicá Honorowi Świętey
KATARZYN Y Pánny y Męcenniczki, iako *Aatra* Filozofow
y wlystkich uczacych się Pátronki dedykowána, á nakładem
JMÉ X. REMIGIUSZA SUSZYCKIEGO, Oboygá Práwá Do-
ktorá, Archidyakoná Kátedrálnego Krakowskiego, Scholásty-
ká Łęczyckiego, wielkiego ludzi uczonych Estymátorá, w ná-
ukách wypolerowanego Mężá, á w nich niegdys Nayiáśniey-
szych Polskich Krolewiczow ALEXANDRA y KONSTAN-
TYNA Dyrektorá. W tey Káplicy jest wspárty ná gradusach
z czerwonego mąrmuru postáwiony Ołtarz, wiecznym opátrzo-
ny funduszem Státuę Świętey KATARZYN Y w cyrkumferen-
cyi Architektoniczney misternie wyrobioną mąiący. Ná bo-
kách dwie porfirowe iákby rozdwoione kolumny z rzadką in-
wencyą, á ná nich miłego kszáłtu są lokowani Cherubinowie.

(gg) Podniebienie tey Káplicy rozłoż, ste Pálmy, przy kon-
centách Anielskich Duszę tey Świętey Pánny do Niebá w pro-
wadzájących, splendor Chwały Niebieskiey od lucerny wyni-

(cc) Podniebienie w Káplicy y ściány. (ff) Káplicá Świętey KA-
TARZYN (gg) Podniebienie y ściány. káiący

kąiaćy przy pikturách y celaturách wielce exornuia. Ná prawey ściánie chwalebne pod Máxyminem Świętey Pánný Męczeństwo, á ná lewey Jey záslubienie z JEZUSEM przy ássystencyi Chórow Anielskich, są farbámi wyrázone.

Wewnętrznie ná filárách dwie Státuy gipsowe, pierwsza Świętey BARBARY, druga Świętey AGNISZKI Pánien y Męczenniczek wielkiey powagi cáley Káplicy przydájące. Arkusy záś między filarámi inkruścacyámi, pikturą, wyzłóceniem modnie y wesoło ádumbrowáne. Antependium mozáiká zdo bi, máiaće w srzodku cyrkuł z udánego mármuru żelámi srebrnemi nárzucány. (bb) Pomknąwszy się dáley ku drzwiom, iest trzecia Káplica ktorą honorowi Pátroná swiego Świętego SEBASTYANA JMĆ X. DYREKTOR *Fabrycz* wprzod niż insze, wystáwił własná dobrocynnoścía, á tá byłą pochopem kształtu terážnieyszego Kościoła, inszych Káplíc. (ii) Wystáwiony w tey Káplicy Ołtarz w cyrkuł nákształt wieńcá z obłokow Niebieskich aż pod samo okno wynieśionego Cherubinámi y inwencyą sztukáterską ozdobionego. Ná bokách są dwá Cherubini w zádziwieniu y w žalách zostáiaćy nád okrucieństwem Świętego Męczenniká w rękę trzymáiaćy Obraz Jego, á nád Obrázem Aniołowie, zwycięskie *Insignia* Swietego SEBASTYANA z ápplikacyą do Chwały Jego wynoszą. (kk) Cále podniebienie Cherubin wyzłócony z rozłożystą pálmą poważnie nápełnia. Prawa ściáná Historyą Świętego ALEXEGO Rzymiániná, lewa Świętego ROCHA wyborná skulpturą wyraża. Ná Filarách y Arkusách znáki Męczeńskie z życia Jego wyięte, piękną inwencyą odmálowáne powagi cáley przydáia Káplicy.

(ll) Ztąd przenosi się oko ná drugą stronę do trzech Káplíc wedle Grobu Błogosławionego JANA KANTEGO erygowánych proporcya swoiá pierwszym trzemá we wszystkim koresponduiących. A nayprzod zápátruie się ná Káplić Świętego JANA CHRZĆCIELA obfitá munificencya J.W. JMĆ X. PRZE-
 (bb) *Káplica Swietego SEBASTYANA.* (ii) *Ołtarz w tey Káplicy.*
 (kk) *Ściánny podniebienie* (ll) *Káplica Swietego JANA CHRZCIELA.* *Ołtarz w tey Káplicy.*

REMBSKIEGO Referendarzá Koronnego, Scholástyká Gnieźnińskiego, Kánoniká Krákowskiego, prawdziwego w promocyi Chwały Boskiej Zelántá fundowáná.

(mm) Ołtarz w tey Káplicy ma Obraz gdzie JAN S. chrzści CHRYSTUSA ná kwádratowey obdłużney tábulaturze, w niczym nie máiący nagány, y od káždego ile znáiącego się ná tym—dziwnie záchwalony, Obraz cały obtacza piękna cyrkumferencya z udánego mármuru do wszelkiej proporcyi ákkomodowána. (nn) A ná bokách dwóch stoi bárdzo wyborynych Cherubinow do modlitwy ułożonych. Podniebienie, Filary, Arkusy Geniufze Niebieskie częścią gipssem inkruftowáne, częścią kolorámi odmálowáne z niektórymi słowy, iákie Święty Márszałek Chrystusow mawiał: iáko to: *non Elias*, nie jestem Eliaszem—, *non Propheta* nie jestem Prorokiem: *ego vox clamantis*: ia głosem wołáiącego, przy expresseyi różnych kwiátow leśnych wesoło obiáśniáią. W pierwszey cyrkumferencyi ná ściánie Kápliczney iest wyrážona trąnsákcyá okrutnego ścięcia Świętego JANA, ktorego krwi niewinney prágnąca Herodias podáie ścińájącemu kátu miednicę pod Świętą głowę: czego ták iest żywa expresseya, że uważájących sercá wíkroś zálem przenika: á oraz wyborna w skulpturze biegłość wydáie, w drugiey zaś ná przeciwno, tenże JAN nád rzeką Jordanem pokutę, y przez práwego Messyaszá pewne zbáwienie opowáda.

(oo) Przy tey znáyduie się druga Káplicá ná ufzánowanie táiemnicy Niepokalánego Poczęcia MARYI PANNY z pobożney Dobroczynności niektórych Dobrodźcieiow wystáwiona.

Sam frzodek Ołtarzá utrzymuie Státuę wyboryczney piękności NIEPOKALANIE Poczętey MARYI PANNY, pod ktorey nogámi Mieśiac między máleńkiemi obłoczkiámi ulokowány. Nád głową iest ná murze wydrożona Koroná, która przez szkło swiáttá ná wzor promieni málowánych ná głowę tey Státuy dosyć rzadką inwencyá kommunikuie. Ná bokách są erygo-

(mm) Ołtarz tey Káplicy. (nn) Podniebienie y ściány. (oo) Káplicá Niepokalánego Poczęcia MARTI. (pp) Ołtarz tey Káplicy.

wáne dwie wielkicy godne uwagi kolumny ná wysokość łokci sześć máiace, koloru przyzielonego, błękitnemi żelkami y niegdzie białemi powleczone, u niektórych zá marmurowe, u innych zá porfirowe, u drugich zá iáspiszowe osádzone, dla wybornego kunsztu nie mogáce byđz dostátecznie wychwalone, ktore znáczney nie tylko powagi, ále y szácunku przydáia Oltarzowi ná gradusach z czerwonego marmuru postáwionemu. Podniebienie tcy Káplicy Aniołowie hármóniá Niebieská wyrażájący z przydáním niektórych inskrypcyi iáko to: *ut Sol, ut Luna, quæ est Ista?* iáko też ángulárne Arkusy wyzlóceni Cherubinowie wielce exornuiá.

Ná pierwfszey ściánie po prawey stronie iest figurá zwýcięstwo MARYI z szátaná, w pierwfszym punkcie Jey Poczęcia symbolizuiáca w Judyćie Holofernetowi głowę učináiacey cudnie odmálowána z takim nápisem: *una mulier fecit*. Ná lewey záś Hester wyrażáia extráordynáryiny przywilej samey iedney MARYI PANNIE z przeżyřzáných Zásług CHRYSTUSOWYCH iáko przyszyły MATCE Boskicy od Wszechmocności Páná BOGA dárowány, przez ktory od pospolitey pierworodnego grzechu niewoli iest uwolniona, z tą inskrypcyá: *non pro te, sed pro omnibus hac lex*. Między filárami ná froncie Káplicy dwie gipsowe Státuy, Świętych JOACHIMA y ANNY Rodzicow Nayświętszey MARYI PANNY, z osobliwfszym pátrzących ukontentowaniem prezentuiá, y do głębszey uwagi całcy Káplicy zachęcaíá. Antependium Oltarzá tym insze celuie że iest różnemi ozdobione kwiátami, á w posřzodku wydáie się Obraz Mátki Boskicy, křztałt zwierciádlá máiaicy.

(99) Ná przeciřwko Oltarzá Świętego SEBASTYANA ma swoie połozenie Káplicá Świętego Pátryárchy JOZEFA Oblubieńcá Nayświętszey MARYI PANNY munificencya JMó Páná ALEXANDRA MYSZKOWSKIEGO, Skárbniká Sádeckiego, dořkonáley w rzeczách expertyencyi y Architektonicznych Mánu-faktur, wysokięgo przy biegley rostropnořci w obyeczáiách po-

(99) Káplicá Świętego JOZEFA.

loru Káwalerá exornowána; áżeby przy Szkolnych monuméntách, nieśmiertelna sławá Jego záwsze wiekowála.

(rr) Ołtarz w tcy Káplicy korréſponduie Ołtarzowi Świętego SEBASTYANA podobną iaki-támten cyrkumferencyą w obłoki z niektórymi Cherubinámi wyrobioną á w poſtrzoku Obraz Świętego JOZEFA piáſtującego y ádorującego Málińkiego JE. ZUSA utrzymuiąca, ná bokách dwóch Cherubinow wielkim tájemnicom ſię dziwuiących.

Podniebienie w Kopule różnemi pikturámi y ſuto wyżłconemi ná tábuláturách ádornowane ſkulpturámi, ná filarách hieroglifiki przez Arkę Noego, przez Chleb w Egipćie konſerwowány, umyſły y oczy pátrzących kontentuią. Ná prawey ſćianie ieſt ſkulpturá ućieczkę do Egiptu MARYI z JEZUSEM przy áſſyſtencyi Świętego JOZEFA przed prześládowánieniem Herodowym pokázuiąca z tą expreſſyą, boiáźni upátrowánia drog y wſzelkicy oſtrożnoſci, ktorą ná ow czás Nayſwiętſza PANNA MARYA pilnie záchowála. Czego árcy pićkny y ſamę náſłáduiący náturę ieſt wizerunek, do ktorego przydána Geniuſz Niebieſkiego, iákby w obłokách do Świętego Pátryárchy mowiącego inſkrypcyá: *fuge*. Ná lewey záś ſćianie podobnąž ákkomodacyą Anioł Świętego JOZEFA o weyſćiu przez ſen informuie, á Geniuſz Niebieſki iákby to ze ſnu budzi JOZEFA owym Ewángelicznym ſłowem *ſurge*. Antependium Mozáikowe paćiorkámi y różnemi florefami ozdóbione.

Zá temi Káplicámi pod Chorem dla Kápeli wyſtáwionym, rák ákkomodowane podniebienie, áżeby wchodzący do Koſćioła záchęcáli ſię do uwagi Boſkich tájemnic, á z tych káżda dla exornácyi ma ſwego Geniuſzá ná ſuperficyálney cyrkumferencyi pierwſzy z tym napifem. *Quám dilecta tabernacula tua Domine*, drugi z tákowym *concupiſcit & defecit anima mea in Atria Domini*; obádwá z Pſalmu Dawidowego 83. wyięte ná pobocznych ſćianách ſą dwa Mauzolea z czarnego mármuru á pod káżdym drzwi z kád ieſt wchod ná wieże y ná cały Koſćioł.

(rr) Ołtarz w tcy Káplicy.

(ss) Wyшедłszy od dolnych Káplic, proszę ciekawe rzucić oko w górę, dla uważenia Choru większego, który się zwyczajnie nazywa *Navis Major*. á temu nie tylko z wysmienitych farb y miniatur, lecz y z okien wynikające Słoneczne światło, takiey przydacie okazałości y splendoru, że wizytuiący tę Bazylikę, do nabożeństwą, do uszanowania tego mieysca Świętego, do serdeczney radości, oraz do zádziwienia się pobudzają, zapátruiać się ná ow kształt y niepospolitą ápparencyą ná tak wyborne dzieło, w którym nic zawistna censurá nie upátrzy coby záchwalenia godne nie było, coby należytey proporcyi, do całej struktury nie miało: czy to w gipsach, czy w pikturách, czyli reż w mozáikách.

(tt) Ná samym froncie nád Arkusami Kolumnárnemi ná wzáiemnym z Kopułą wielką fundamencie nie ná bálce, álbo ná Tęczy według stárodawnego zwyczáiu naypryncypálnieyszý Wiáry Świętey Kátolickiey zaszczyt, srodká duszy człowieká grzesznego y spráwiedliwego poćiechá, Xięgå wiecznego żywotá otwárta, przedziwna y wielce piękna skulpturá Ukrzyżowanego CHRYSYSTUSA, iákby Nayświętszą Twárzą ná cały Kościół obroconego y spuszczonego dla łatwieyszego ná siebie wpátrzánia się, przyzwoicie prezentuie się oczom ludzkim do pobożney ádorácii; á ten Cherubinowie w kompásiyi, w płaczu y w żalách zostájący w gorze utrzymuią, z takim Májeństwem, z tak żywym wyrázeniem, że się wydáie, iákoby sam Obraz cierpiącego Páná, z Niebá z politowaniem swoim dla wspomóżenia słabości nászey ku nam łáskawie się náklániał, y rościágnionemi Nayświętšízemi Rękami człowieká przyjmował. Głowá ubóstwiona, okrutnie cierniową zrániona Koroną, całá zaś CHRYSYSTUSOWEGO Ciáła symmetrya wycięńczona, w ktorey pięć Ran w Rękách, w Nogách y w Boku iákoby świeżo zádane krwią záfarrowáne wydáią się, gdzie JMć X. Dyrektor *Fabricy* w Ránie Boku Nayświętszego w samym Sercu JEZUSOWYM tę inkludował inskrypcyá stylem łácińskim, ktorą tu po polsku

(ss) *Chor wiekşy álbo Navis Major.* (tt) *Krucifix pryncypálna tego Choru ozdoba.*

kładę. Gdzie iest skarb twoy tam niech będzie y serce twoie. Nie day mi BOZE kad inąd sukãć chwaty, tylko w samym Rzyżu Páná Nászego JEZUSA CHRISTUSA, Niegodny grzesznik S.K. SEBASTYAN PISKORSKI, Oboygá Prává Doktor y Professor, Kánonik Krakowski, Akadémij Podkánclerzy y Rektor, tej Fábryki Kościoła Prowizor y Dyrektor, przy pomocy N. Bálcerá Fontány Sztukátera Roku Pánskiego 1698. Dniá 17. Sierpnia włożył.

(uu) *Cálá Navis Majoris* álbo Choru większego cyrkumferencya ná cztery mnieysze iest podzielona, które dystryngwuią Arkusy, różne skulptury, fruktá, kwiáty, ták wesołe y piękne, iákbyś weyżrzał ná iákie ziemskie Niebo. Ná pierwsey reprezentuie się Moc, Władza, Honor, y Bosstwo Mistycznego w Niebie Báránká, co wszystko Aniołowie przez znáki Zmartwychwstánia y Ulwiebienia wyrażáją. Ná drugiey tegoż Niebieskiego Báránká 24. Stárcow sędziwych poważnie ádornią. Ná trzeciey Seráfinowie siedzącemu ná Tronie *trifagium* swoje wyspiewuią. Ná czwartey są rewelácye álbo tájemnice, które były JANOWI Świętemu Ewángeliście ná gorze Pátmeyskiej ná wygnaniu zostájącemu obiáwione. Co wszystko w swoiey sztuce, w piękności, y w wesołey ná weyżrzeniu powadze doskonałe nie może byđć opisane y wychwalone. Máią zaś swoię sytuácyá álbo położenie pomienione cztery cyrkumferencye między superficyálnemi Kościelných Filarow Arkusami áppárycyá Geniuszow Niebieskich obłoczkw obfície przyozdobionemi, przy ktorych fundámencie ná samym ścian Kościelných wierzchu iest ósmiu znáczney wielkości skrzydlástych Cherubinow, á káždy suto wyzłocony. Dwáy pierwsi z tey y z tey strony Krucyfixowi ádorácye czynią: inšzych sześci, Symbolá tájemnic Niepokalanego Poczęciá MARYI prezentuią, trzeci Zwierciádko polerowne z napisem *sine macula*, czwarty Słońce w promienistych splendorách z tą inskrypcyá *Aurora*. piáty Gołębιά z roszczką oliwną z przydánym *epigraphe Una*. Szósty Jutrzenkę wschodzącą z napisem *Consurgens*. Siódmy Miesiąc w peł-

(uu) *Podniebienie Choru Wiekšzego.*

ni z tym słowem *electa*: Osmý puklerz álbo tarczą z takim przydánym lemma *mille*. Owe zaś cyrkumferencye ktore są nád oknámi wesoło zdobia, Osm Niebieskie błogostáwienístwá z przydánemi do nich Symbolámi, co wszystko wybornemi wyrázonó kolorámi. Ná wierzchu káždey z tych cyrkumferencyi są lokowáni Geniusze ná wyzłóconych tábulátách do proporcyi pomienionych błogostáwienístw Niebieskich ákkomodowáni. (ww) Oprocz tego ná bokách srzedniego okná tym sposobem iák inlze exornowánego ná przeciwno ángulárney ściány choru mnieyszego widzieć dwie skulptury Świętego JOACHIMA y ANNY nád ktoremi dwóch Cherubinow (co temu mieyscu piękney przydáiá powagi) iákies tájemnice imo znáymuiących.

(xx) Regulárność gzemsow, márginesow linij rożnych dyspozycya w koło całego Kościoła wielkiego tey strukturze dodáie zálecenia. Ná zaforze iest kontynuácia Genealogii Chrystusowey tym sposobem iák się wyżej powiedziáło. Wszystkich filarów Kápitele do terážnieyszego ákkomodowane zwyczajú, ktorych eláborácia z swoiá ozdóbá do głébszey pociąga uwagi. Nád filarámi wydáiá się Arkusy, w ktorych dwánaście odmalowane Sybillow, y ich Proroctwá o Chrystusie. A same filary zdobiá 12. Apostólow ná dwunástu Świętego Miasta kámieniách ulokowani tym porzádkiem, że Geniusz po práwey stronie Wielkiego Ołtarzá od figury drogiego kámieniá pógłáda ná Obraz Zbáwiciela świata, trzymáiąc ná schedzie owe Psalmisty słowá, *Psal: 117. Lapidem quem reprobaverunt, hic factus est*, ktore pod samym Ołtarzem Jego kończy się, *Caput Angeli*. Ná lewey stronie tegoż Ołtarzá podobnyż geniusz, ná takowey Schedzie pokázuie owo písmo *Gen: 28. & lapis iste Jacob vocabitur* Kończące się pod Obrazem Mátki Boskiej MARYI Pánný *Domus DEI*, y takowym porzádkiem po obudwu stronách Kościoła Święci Apostołowie, ná filarách dobrze dysponowani, imionámi rożnych utytułowáni kámieni, ktore

(ww) *Ściáná nád Chorem dla Kápeli.* (xx) *Gzemsy, Kápitele,*
niżej infsa ozdoba. podpisy

podpisy tłumaczą. Pomienione zaś kámiennie drogie wyrażają się prawie *admirum* kolorámi, á są Krzyżámi do Konsekracyi sposobnemi náznáczone, y nie tylko Bázylice wspaniałości przydają, nie tylko do radości pociągáią, lecz oraz pierwiastki Kościoła Chrystusowego náuką y krwią Świętych Apostołów ugruntowanego pobożnym Kátolikom ná świeżá pámięć przyprowadzáią. Chor dla Kápeli, Orgánámi, pikturámi, złotemi żelkámi niegdzie przyozdobiony.

(77) Obaczywszy choru mnieyszego y większego oraz całego Kościoła wewnętrzną ozdobę, proszę teraz przypátrzyć się podobney w Kopule áppárencyi, która wielce jest chwalebna y do podziwienią oczy pátrzących mile pociągáiąca. Albowiem do niej od samego wierzchu przez okná dosyć obfite słoneczne wpada światło, y onę dostátecznie illuminuje, á Ołtarz do Ofiar przygotowany w górę wynoszą Cherubinowie, złote z pod záclony Chwały Niebieskiej wynikáią promienie, Przy Tronie TROYCY Przenayświętszey niby wspártym ná Cherubinách stojąca w złotogłowym odzieniu, Królowa Niebá MARYA zá Narodem ludzkim nieustánne wnośi instáncye. Ztąd Święty JAN Chrzciciel z licznym Świętych Proroków orszakiem, BOGA chwałą, z owąd Święci Apostołowie ukłony czynią, tu Męczennicy Znaki Zwycięstwá swojego tryumfalne prezentują, tu Biskupi y Doktorowie swoich prac Kátedry, Wyznawcy, niewinne Dziewice swoich cnot hieroglífki pokázują: ná ostattek Báránkowi ná Ołtarzu złożonemu wielka niewinniątek od Cherodá zamordowanych liczbá, rożámi, pálmámi, wieńcámi náznáczona asystuje, poniżej zaś y powyżej niepolichone Chory Anielskie, aż pod sam fundáment Kopuły wysmienitą wszystkie mieyscá nápełniáią dyspozycyą. Pod tą tak przyjemną áppárencyą stoią párástády czyli kolumn fzesnáście różnością kwiatów, rák iáko należy uforyzowane, á znáyduie się ich po dwá przy káżdym ósm grániástej Kopuły boku, á same boki dystryngwują cztery okná w żelázných rámach dla mocy u-

(78) *Wewnętrzna wielkiej Kopuły ozdoba.*

stáwione,

stawione, także cztery konkameracye, alternatę między sobą w położeniu zachowujące. W pomienionych czterech konkameracyach wyrażają Anielskie postacie, cztery generalne albo powszechne Kościoła Chrystusowego Concilia. Gzems Kopuły, gzemfowi całego Kościoła korresponduie, y taką ma obfzerność, áżeby iá, iák y Kościół mógł wkoło, gdy tego potrzebá, wygodnie obchodzić; pod ktorym ná fundamentách ángulárnych są wydane wesołemi kolorami cztery kárdynálne cnoty, wielkiey temu mieyscu przydające mágnificencyi, ná która zápátrzywszy, oczy się do uwagi, umysły do wystawiania Wielmożności BOGA Wszechmogącego záchęcają.

(zz) Przypátrzywszy się nie bez ukontentowania serc, całej tey Bazyliki, wewnętrzney áppárencyi, wyszedłszy przed Kościół, kto pilnie uważa prospekt, albo powierzchowna iego Facyatę, łatwo mu domyslić się potrzebá, że to iest wspaniały samemu BOGU wystawiony Ołtarz, w ktorey wszystkich części symmetrya tak iest ákkońmodowana, że naymnieyszy kámiień ma powinłą sobie proporcya.

(aaa) Weyrzawszy ná brámę w pierwszym prospekcie Facyaty, albo pierwzey kontygnacyi, iest się nád czym zádziwić, bo iest nowey inwencyi dzieło z białego mármutu bárdzo poważne, y wielkie rzemieślniczego geniuszu zálecenie. Potym cztery wysokością y wielkością wspaniałe z ćiofanego kámienia kolumny z swymi postumentami, y kápitelami iákoby przed facyatą wystawione zdádza się. Z takiegoż kámienia pilástry y páraštady, albo filary z swymi ámbitami y kápitelami dobrym porządkiem ná swych mieyścach ustáwione, facyatę Kościelną do pobocznych dwóch bram pomnieyszych zgodnie regulują. Obádwá ángulárne mury łączą dwie wieże, zewsząd ozdobnie filarami umocnione. W konkameracyach są wystawione dwie wyborne roboty Státuy, pierwsza Świętego BERNARDA Klárewáleńskiego Opátá, ná znak wdzięczności ku Nayprzewielebnieyszemu Konwentowi Mogielskiemu, Zakonu Cysterceńskiego, zá ceslią Práwá kollácyi z inskrypcya *mel mirificum*,
(aaa) *Facyatá Koscielna Pierwszy prospekt albo kontygnacya Facyaty.*
druga

druga Błogosławionego JANA KANTEGO, z tym napisem *dulce canticum*: Nád pobocznemi bramami skulptury wysmiec. nite dwóch Cherubinow znáyduią się, á zaś nád frzednią wielką bramą, ná táblaturze z czarnego mármuru należytym kształtem wyrobioney, JMé X. Dyrektor *Fabrycz* taką położył in-
skrypcyą,

D. O. M.

ANNA DEI Matris Mater Mattertia, Templum
Hoc, summæ Triadi fac anathema Sacrum.
Si præsens Hera Tu, si Tecum CANTIVS illi
Ædilis! quid eo Sanctius orbis habet.
Divina Providentia fecit,
Encænna operatus est.

Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus
D. CASIMIRUS *ALVBNA* LUBINSKI,
DEI & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopus Hieracle-
censis, Suffraganeus & Administrator Cracoy;
Annô 1703.

Albo to samo po Polsku

O Mátko Mátki Boskiej, ten Kościół wspaniałý
BOGV w TROYCY Nayswiętsezy, zá nas odday cały.
W którym Ty Gospodynia, IAN KANTY Kościelnym;
Cała tu światobliwość zwiaskiem nierozdzielny.

Boska Opátrność wystáwiła.

Poświęcony uczynił

Jasnie Wielmożny y Nayprzewielebniejszy JMć X.

KAZIMIERZ z ŁVBNA ŁUBINSKI,

z Bożey y Apostolskiey łaski BISKVP Herákleński, SVF.

FRAGAN y ADMINISTRATOR Krakowski.

Roku 1707.

(bbb) Drugi prospekt tey Facyaty álbo wyższa kontygnacya podobnemi pilástrami, filátami, kápitelami należyćie przyozdobiony. W samym szrodku iest okno, á przy nim w konkámeracyách dwie Státuy Świętych KAZIMIERZA y FLORY. ANA Krolestwa Polskiego y całej Akadémii Pátronow, á między Stárućmi pięknie ákkomodowane y przyozdobione *Vasa* iákoby tryumfalne ognie wydawájące. Szrednią nád oknem konkámeracya skulpturá Nayswiętszey MARYI Pánnny zástępuie. Refztá tey kontygnacyi aż pod gziems według rowney odległóści, niższej swoią ozdobą korresponduje, która figurá tryángulárna pod ścianą wierzch konkluduje, gdzie w szrodku iest wyráżony hieroglifik Prowidencyi Boskiey, ná znak wdzięczności zá odebráne dobrodzieystwá, bo tey szczegulnie samey konsummacya rák wspaniałey, okazałey, y podziwienią godney, a tych co się ná tym dobrze znáia Bázyliki, cała Akadémia iednostáynym zdáníem y sercem przyznáie, ktorey niech będzie część y wieczna chwálá, BOGU w TROYCY Jedynemu nieustáający honor: MATCE Boskiey Niepokalanie poczętey PANNIE pierwiza po BOGU ońará, ANNY Świętey z JOACHIMEM, Błogosławionego JANA KANTEGO y inszych mieyscá tego Pátronow, oraz wśzystkich Mieszkańców Niebieskich, niech się tu pobożna weneracya bez przesłánku rozmnaża: á wśzystcy mieyscu temu dobrze życzący, iáko też tu się po łáski w potrzebách wszelkich z żywą wiarą udáiający, niechay skutecznie przez przyczynę Cudotworczego Patryárchy JANA KANTEGO gościechy odbieráia.

Kleynoty y Kościoły

S T A C Y E.

825

Siedmi Kościołów Krakowskich, y Ołtarze w nich Tablicami znaczone. Odsuśtami siedmi Kościołów Miasta Rzymskiego uprzywileiowane.

Naprzód w Kościele Katedrałnym ná Zamku, te są.

Pierwszy Ołtarz Nayśw: SAKRAMENTU, 2. u Grobu S. Stánisláwá y Floryána, 3. Ołtarz Krucyfiksá przy Zákrystyi.

W Kościele Świetego FRANCISZKA.

1. Ołtarz Wielki, 2. S. Antoniego z Pádwi, 3. Nayśw: PANNY przy Chorze, 4. w Káplicy Bráctwa *Compassionis*, 5. Krucyfiksá przy séieniu, y P. MARYI, 6. w Kroczganku Ołtarz Miłóścierdzia, 7. w Káplicy Nayśw: PANNY przed smútkiem názwaney.

W Kościele Świetey ANNY.

1. Ołtarz Wielki, 2. u Grobu Błogosławionego JANA KANJTEGO, 3. z Kzyża zdiećcia Páná JEZUSA,

W Kościele Przenajświeższej TRÓCY.

1. Ołtarz Wielki, 2. w Káplicy Rożańcowey Nayśw: P. MARYI, ktory przyozdobiony różnemi Relikwiami SS. Páńskich, miałowicie iest Ciaś SS. Bożych pięć, támże złożonych, które uprośił u Oycá S. URBANA ofmego P. X. Abrahám Bzowitśz sławny Kronikarz Kościoła Bożego w Rzymie będący, y te máją swoje weneracyá ná tymże mieyscu. 3. Támże w tey Káplicy Ołtarz Wielkiego Wyznawcy y Cudotworcy S. WINCENTEGO, o Sądách Boskich sławnego Káznodzieie. 4. w Káplicy z fundacyi Jáśnie WW. IchMĆiow PP. Myszkowskich, S. Oycá DOMINIKA Pátryárchy y Fundátora Zakonu Káznodzieyfskiego. 5. U Grobu Sw. JACKA, przedtym Kánoniká Krak: á teraz Dominikána, Syná Przysposobionego MARYI PANNY, Nieśpracowanego po różnych zwłaszoza w Septemryónálnych Kráich Apostoła, Gromiciela y Zwycięzce Czártow, Obrońce y Opiekuná w różnych przypadkach grzeszników, Pátroná osobliwszego Korony Polskiey. 6. w Káplicy JW. IMĆiow PP. Ligczów przy schółách S. Jácká, Ukrzyżowanego P. JEZUSA Káńkawego y pociechę dającego w utrąpieniách zostającym ludzióm. 7. W Káplicy Seráfekiey Mátki y Fundátorki Zakonných Pánien trzeciego Chabitu od Pokuty S. nazwanych, to iest S. Panny Kátaczyny Senekkiey.

Zás podczas Wielkiego y Uniwersalnego Jubileuszu, od Jáśnie Oświeczonych y Jáśnie Wielmożnych Pasterzów Biskupów Krakowskich, trzy Ołtarze

w tym Kościele bywały nąznaczone ną Stącye czyli obchody. To iest: Wielki Ostarz. W Kruczganku Ukrzyżowanego Paną JEZUSA. u Grobu S. Jácká.

W Kościele Świętych Apostołów PIOTRA y PAWŁA.

1. Ostarz Wielki, 2. Naysw. Pąnny Niepokalanego Poczęcia 3. Świętego Stánisława Kostki, 4. S. Frąnciszka Xawierá. 5. Sw. Michála Archániola. 6. Paná JEZUSA Ukrzyżowanego 7 Świętego Ignácego.

W Kościele w Rynku Pąnny MARTY.

1. Ostarz Wielki, 2. Nayswiętszego SAKRAMENTU, 3. Paná JEZUSA Ukrzyżowanego, 4. Zwiástowania Naysw: P. MARYI, 5. S. Sebástyána, 6. SS. Trzech Krolow, 7. Naysw: Pąnny MARYI Loret nązwány.

W Kościele Oycow Bernárdynow ną Stradomiu.

1. Ostarz Pąnny MARYI cudámi znáczny, 2. Wieczery Páńskiey, 3. przy Grobie S. Frąnciszka, Błogosławionego Szymoná z Lipnice 4. Świętego Bernárdyna, 5. Świętey Anny samotrzeciey.

N A P O M N I E N I E.

WTych Kościołách, Stącye, przy Ostarzách nąznaczone obchodząc, tą trzebá zachowáć; nayprzod wyspowiádać się y komunikowáć, lubo przed tym, lubo potym, w ktorymkolwiek Kościele. Kościoły y Ostarze wzwyż miánowane obchodzić, á to w ieden dzień ma byđć czyniono, lubo to zráná, lub teź po obiedzie, moze teź rozdzielić na poránek y ná od-wieczerze, dla słabszych y strudzonych. Wolno teź ná wozie, álbo ná ko-niu: wolno teź y Pácierze mowić ktore kto chce, lubo to Rożaniec, álbo teź Koronkę lub *Officium* ktorekolwiek, siedm Pśalmow Pokutnych, álbo y sto-pniow y wiele chce, od ktorego zechce Kościoła poczáć wolno, y od ktorego chce Ostarzá. Wchodząc do Kościoła, álbo y Kościoły obchodząc, rozmy-słać sobie Mękę Páńską, nád którą nie máłz nic miłszego y pożytecznieysze-go duszy. Powinnóść w tych Kościołách tá iest: prosić Paná Bogá o zgodę Chrześciańską, o wykorzenienie Heretykow, y o wywyżzenie Kościoła Chrze-ściáńskiego: moze teź to lubo słowem, álbo pomysleniem dobrą intencyá swą dyrygowáć, o co chcesz Stworce swego prosić, w chodząc do Kościoła, by tylko to była nie ze szkodą bliźniego y sumnienia swego. Jesliby się teź blisko nie mogło do Ostarzá przytápić. w tym skrupuśu nie trzebá mieć ża-dnego (co y w inślych sprawách byđć się rozumie) álbowiem moze się modlić tak z dáleká iáko y z bliská człowiek Pánu Bogu; Jáśmużnę teź iesli moze dáć, niech da wedlug przepomożenia: ktorzykolwiek tedy obchodzą te Kościoły, á w nich Ostarze, otrzymiá zupełny Odpust, nádány od Sto-lice Apostoślsney, y z á uproszeniem Biskupow Krakowskich.

K O N I E C.

Stanisław Kertowski

